

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

6-7 EYLÜL OLAYLARI IŞIĞINDA TÜRK
BASININDA YUNAN İMGESİ

AYŞE TUĞBA KAR

2501111384

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. UĞUR GÜNDÜZ

İSTANBUL 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : AYŞE TUĞBA KAR Numarası : 2501111384
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : GAZETECİLİK/GENEL GAZETECİLİK/YÜKSEK LİSANS Danışmanı : DOÇ. DR. UĞUR GÜNDÜZ
Tez Savunma Tarihi : 14.01.2019 Saati : 11.00
Tez Başlığı : 6-7 EYLÜL OLAYLARI İŞİĞİNDA TÜRK BASININDA YUNAN İMGESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, soruların cevaplarına alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. GÜVEN BÜYÜKBAYKAL		Kabulü
2-DOÇ. DR. UĞUR GÜNDÜZ		Kabulü
3-DOÇ. DR. ALİ MURAT KIRIK		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ. DR. BURCU KAYA ERDEM		
2-DOÇ. DR. AHMET ÇETİNKAYA		

ÖZ

6-7 EYLÜL OLAYLARI IŞIĞINDA TÜRK BASININDA

YUNAN İMGESİ

AYŞE TUĞBA KAR

6-7 Eylül Olayları, Türkiye'nin yakın tarihinde yaşanmış ve başta Rumlar olmak üzere diğer azınlık vatandaşlarını da maddi ve manevi anlamda derinden etkilemiş bir olaydır. 1955 yılında yaşanan olay, Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve atılan bomba haberinin duyulmasının ardından İstanbul'da özellikle Beyoğlu'nda başlayan gösterilerin Rumlar'ın yaşadığı evler ve dükkânlarının yağmalanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu olay, ilk aşamada özellikle Rum vatandaşların topluma karşı güvensizlik hissi yaşamasına, uzun dönemde ise 1964 Göçü ile beraber İstanbul'dan ayrılmalarına dek etkilerini göstermiştir.

Bu çalışmanın amacı, 6-7 Eylül Olayları'nda basının rolünü incelemektir. Bu amaçla, Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin 1955 yılına ait Ağustos, Eylül ve Ekim tarihli sayıları üzerine arşiv taraması yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde 6-7 Eylül Olayları'nın tarihsel arka planı verilmiştir. İkinci bölümde, arşiv taraması yapılan beş gazete üzerinden içerik analizi yapılarak basının 6-7 Eylül Olayları'ndaki etkisi incelenmiştir. Son bölümde ise, 6-7 Eylül Olayları sonrasında oluşan toplumsal hayat tanıklıkları, 1964 Göçü, İstanbul'un değişen yapısı, köyden kente göç ve görsel kültür kavramları üzerinden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 6-7 Eylül Olayları, Rum Azınlık, İçerik Analizi, 1964 Göçü, Görsel Kültür.

ABSTRACT

GREEK IMAGE IN TURKISH PRESS IN THE LIGHT OF

6-7 SEPTEMBER EVENTS

AYŞE TUĞBA KAR

6-7 September Events that have affected minorities especially Rums morally and financially have been lived in recent history of Turkey. The events that happened in 1955 were resulted with Rums' houses and shops were looted in Istanbul especially Beyoglu after release of the news that bomb to Ataturk's home of birth in Selanik. In the first step, this event caused Rums' to feel insecure in society and in the long term affected them to leave from Istanbul with 1964 Immigration.

The aim of this study is researching the role of the press in 6-7 September Events. For this purpose, archive research was made in Hurriyet, Istanbul Ekspres, Vatan, Akşam and Zafer newspapers' August, September and October issues of 1955. In the first chapter of study, historical background of 6-7 September Events was given. In the second chapter, the affect of the press in 6-7 September Events was researched with news analysis through five newspapers. In last chapter, social life after 6-7 September Events was evaluated with witnesses, 1964 Immigration, Istanbul's changing structure, rural-urban migration and visual culture concepts.

Key words: 6-7 September Events, Rum Minority, News Analysis, 1964 Immigration, Visual Culture.

ÖNSÖZ

Bir tez yazmanın özellikle benim adıma uzunca bir süreç olduğundan bahsetmeliyim öncelikle. Ancak bu süreci benim için kolaylaştıran ilk unsur, ilgi duyduğum konuda çalışabilmektir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki ortak tarihi geçmiş her daim ilgimi çeken bir konu olmuştur. Özellikle iki ülke arasında yaşanan mübadele ve göç süreçleri; halk tarafında yaşanan hüznü, gerçek hikâyeler... Ailem ya da birinci dereceden yakınlarımda mübadele ya da zorunlu göç yaşayan kimseler olmasa da Erasmus programı vesilesiyle gittiğim Girit'te ve seyahat imkânı bulduğum Atina'da tanıştığım, arkadaş olduğum, sohbet ettiğim birçok kimseden benzer hikâyeler dinledim.

1923 Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi ile akrabaları ya da 6-7 Eylül Olayları ve 1964 yılından sonra kendileri Türkiye'den Yunanistan'a gitmek zorunda kalanların hikâyelerine dair dinlediklerim, zaman buldukça okuyup izlediklerim, iletişim alanındaki tezimin konusunun belirlenmesinde önemli bir rol oynadı. Özellikle yakın tarihimizde yaşanan 6-7 Eylül Olayları'nı dönemin gazeteleri üzerinden araştırmak, döneme tanıklık edebilme konusunda oldukça yardımcı oldu. Bu süreçte Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin arşiv tarama bölümü en uğrak yerimdi. Fiziki şartların uygunluğu ile beraber özellikle çalışanların desteği ve güler yüzlü yaklaşımları çalışmamı kolaylaştıran etkenlerdi. Arşiv taraması sürecinde, Girit Üniversitesi kütüphanesinde çalışma imkânı bulmak ve bu vesileyle yeniden Girit'i görmek tez sürecime dair mutlu bir anı oldu.

Aşırı heyecan ve korku ile başladığım bu süreçte, öncelikle değerli Danışman Hocam Doç. Dr. Uğur Gündüz'e teşekkür etmeliyim; benim için bu süreci kolaylaştıran, çalışmamın her sürecinde destek veren, yönlendirme ve tavsiyeleri ile çalışmaya farklı boyutlar kazandıran ve her daim olumlu yaklaşımı ile teşvik eden çok kıymetli Hocam'a.

Diğer ve en önemli teşekkürüm ise yüksek lisans sürecimi benden daha çok benimseyen, bir an önce bitirmem için tüm manevi desteği veren ve hayatımın her döneminde sevgilerini hep ruhumda hissettiğim, her daim yanımda olan sevgili annem ve babama, kardeşleri olmaktan gurur duyduğum abim ve ablama.

Bilgi ve deneyimleriyle destek veren Soner Örnekol'a, Serhat Haznedaroğlu'na ve İsmail Vanlıoğlu'na, stajyer olarak başladığım gazetede sektöre dair birçok şeyi kendisinden oğrendiğim Uğur Kobaş'a, destekleri için çalışma arkadaşlarıma, kendime inanmadığım anlarda beni "kendime getiren" kuzenlerim Elif Bakır, Sinem Kar, Emine Özge Karaömeroğlu ve Enes Mustafa Ergin'e, dostlarım şahin Arslan, Tuğçe Kınay, Yağmur Sungar ve Yunus Arslan'a, tek tek isimlerini burada zikredemesem de bu süreçte yanımda olan tüm dostlarıma, kuzenlerime ve hayatımdaki güzel insanlara çokça teşekkürlerimle. İyi ki varsınız...

Aralık 2018

Ayşe Tuğba Kar

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

6-7 EYLÜL OLAYLARI'NIN TARİHSEL BOYUTU

1.1. 6-7 Eylül Olayları Öncesinde Dönemin Siyasi Durumu.....	3
1.1.1. 1955 Kıbrıs Sorunu.....	3
1.1.2. 1955 Kıbrıs Sorunu'na Türk Basınının Yaklaşımı.....	5
1.1.3. Londra Konferansı (29.08.1955).....	6
1.1.4. Demokrat Parti Döneminde Azınlıkların Siyasi Durumu.....	7
1.2. 6-7 Eylül Olayları'nın Başlangıcı.....	9
1.2.1. Selanik'teki Bomba Haberi.....	9
1.2.2. Halkın Habere İlk Tepkisi.....	9
1.2.3. Güvenlik Güçlerinin Yaklaşımı.....	10
1.2.4. İstanbul'da Yaşanan Olaylar.....	12
1.2.5. İzmir ve Ankara'da Yaşanan Olaylar.....	13
1.3. 6-7 Eylül Olayları'nın Ardından Yaşananlar.....	15
1.3.1. Örfî İdare ve Alınan Önlemler.....	15
1.3.2. Saldırıların Sonucu Ortaya Çıkan Hasar.....	17
1.3.3. Devletin Tazminat Ödemeleri ve Yardım Kampanyaları.....	19
1.3.4. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Azınlıkların Durumu ve 1964 Göçü.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

HÜRRİYET, İSTANBUL EKSPRES, VATAN, AKŞAM ve ZAFER GAZETELERİNDE 6-7 EYLÜL OLAYLARI'NA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

2.1.	Araştırmanın Problemi	25
2.2.	Araştırmanın Amaç ve Önemi	25
2.3.	Araştırmanın Sınırlılıkları	25
2.4.	Araştırmanın Yöntemi	25
2.5.	Dönem Gazetelerinde 6-7 Eylül Olayları'na Yönelik İçerik Analizi	27
2.5.1.	6-7 Eylül Olayları Öncesinde (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955) Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi	27
2.5.1.1.	Hürriyet Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)	27
2.5.1.2.	İstanbul Ekspres Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)	42
2.5.1.3.	Vatan Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)	50
2.5.1.4.	Akşam Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)	73
2.5.1.5.	Zafer Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)	81
2.5.2.	6-7 Eylül Olayları Sürecinde Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi	90
2.5.2.1.	Hürriyet Gazetesi (6-7 Eylül 1955)	90
2.5.2.2.	İstanbul Ekspres Gazetesi (6-7 Eylül 1955)	101
2.5.2.3.	Vatan Gazetesi (6-7 Eylül 1955)	113
2.5.2.4.	Akşam Gazetesi (6-7 Eylül 1955)	122
2.5.2.5.	Zafer Gazetesi (6-7 Eylül 1955)	126
2.5.3.	6-7 Eylül Olayları Sonrasında (8 Eylül 1955 - Ekim 1955) Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi	131
2.5.3.1.	Hürriyet Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)	131
2.5.3.2.	İstanbul Ekspres Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)	143
2.5.3.3.	Vatan Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)	152
2.5.3.4.	Akşam Gazetesi (8 Eylül 1955- Ekim 1955)	164
2.5.3.5.	Zafer Gazetesi (8 Eylül 1955- Ekim 1955)	172

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6-7 EYLÜL OLAYLARI ve 1964 GÖÇÜ'NÜN TOPLUMSAL HAYATA YANSIMALARI

3.1.	6-7 Eylül Olayları Sonrası Toplumsal Hayat	178
3.2.	1964 Göçü ve Sonuçları	181
3.3.	6-7 Eylül Olayları'na Dair Tanıklıklar	183
3.4.	6-7 Eylül Olayları Sonrası Değişen Toplum, Değişen İstanbul	186
3.5.	6-7 Eylül Olayları Sonrası Köyden Kente Göç, Varoşlar ve Yeni Yerleşim Yerleri.....	188
3.6.	6-7 Eylül Olayları Sonrası Görsel Kültüre Yansımalar.....	192
SONUÇ.....		194
KAYNAKÇA		199
EKLER.....		213

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1: Tahrip Edilen İşyerlerinin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 2: Tahrip Edilen İşyeri ve Evlerin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 3: Kabul Edilen Hasar Tutarı ve Zarara Uğrayanların Sayısı

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	Birleşmiş Milletler
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	Çevirmen
DP	Demokrat Parti
Ed.	Editör
EOKA Örgütü	Etniki Organosi Kipriaku Agonos - Kıbrıs Mücadelesi Ulusal
Vb.	Ve benzeri

GİRİŞ

6-7 Eylül Olayları Işığında Türk Basınında Yunan İmgesi isimli bu çalışmada yakın tarihimizde yaşanmış 6-7 Eylül Olayları'nda Türk basının rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. 1955 yılında yaşanan olayların öncesinde Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında yer yer silahlı çatışmalara dayanan olaylar yaşanmıştır. Kıbrıs'ta yaşanan en küçük bir olay dahi dönemin gazetelerinde geniş yer kaplamıştır. 1954 yılında Grivas önderliğinde kurulan EOKA Örgütü'nün (Etniki Organosi Kipriaku Agonos - Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü) Kıbrıs adasını da içine alan Büyük Yunanistan düşüncesi (Enosis) Kıbrıs'taki gergin ortamı etkilemiştir. 1 Nisan 1955'te başlayan EOKA terör faaliyetlerinde 1963 yılına kadar birçok Kıbrıslı Türk hayatını kaybetmiştir. Yaşanan bu gelişmeler Türkiye ve Yunanistan arasında siyasi bir krizin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu noktada adanın yönetiminde söz sahibi olan İngiltere olaya müdahale ederek Türk ve Yunan hükümetlerini Kıbrıs'ın geleceğine dair her iki ülkenin de taleplerinin dinleneceği Londra Konferansı'na davet etmiştir.

Kıbrıs sorunu ile yoğun olan gündem gazete manşetlerinde geniş yer almıştır. 29 Ağustos 1955'te düzenlenecek Londra Konferansı öncesinde 28 Ağustos'ta Kıbrıslı Rumların Türklere karşı katliam planladığı haberi gazetelere çıkmıştır. Bu durum Türk toplumunu Kıbrıs konusuna karşı daha duyarlı hale getirmiştir. Olaysız geçen gün sonrasında konferans devam ederken Türkiye'de de Rumlara karşı bir olay yaşanacağı haberi yayılmış, bazı Rumların bu olaya karşı endişeye kapıldıkları belirtilmiştir. 6-7 Eylül Olayları öncesinde Rumlara karşı bazı küçük olaylar yaşansa da asıl olaylar 6-7 Eylül 1955 tarihinde yaşanmıştır. Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığı haberinin İstanbul Ekspres gazetesinin ikinci baskısıyla duyulması üzerine sokaklara dökülen insanların protesto amaçlı gösterileri Rumların ev ve dükkânlarının yağmalandığı büyük bir kaosa dönmüştür.

Bu süreçte gazetelerin milli duygularla yer verdikleri Kıbrıs sorununa dair haberler Türk toplumunda Rum vatandaşlara karşı şüphe ve gizli bir öfkenin belirmesine sebep olmuştur. Türkiye'de yaşayan Rumların ve Fener Rum Patrikhanesi'nin EOKA terör örgütüne destek verdiği iddiasının Hürriyet ve Yeni

Sabah Gazetelerinde yer alması gibi haberler toplumda olumsuz hislerin oluşmasına ortam hazırlamıştır.

Çalışmamızda Türk basınının 6-7 Eylül Olayları'ndaki rolünü incelemek adına Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin 1955 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında çıkan sayıları üzerinde arşiv taraması yapılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde 6-7 Eylül Olayları'nın tarihsel boyutu 6-7 Eylül Olayları'nın öncesinde dönemin siyasi durumu, 6-7 Eylül Olayları'nın başlangıcı ve 6-7 Eylül Olayları'nın ardından yaşananlar genel başlıklarıyla verilecektir. Çalışmamızın ikinci bölümünde Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinde Kıbrıs sorunu, Londra Konferansı, Kıbrıs'ta yaşanan olaylar, Türkiye'de yaşayan Rumlar, Yunanistan ile ilişkiler, Rum ve Yunan gazeteleri gibi konularda yapılan haberler analiz edilecektir. Üç genel başlığa ayrılan bölümde 6-7 Eylül Olayları'nın öncesi, süreci ve sonrası haberler üzerinden değerlendirilecektir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, 6-7 Eylül Olayları ve 1964 Göçü'nün toplumsal hayata yansımaları genel bir çerçevede sunulacaktır. 6-7 Eylül Olayları ve 1964 Göçü'nü yaşamış kişilerin tanıklıklarının yer alacağı bölümde, yaşanan olayların toplumsal hayata etkileri İstanbul'un sosyolojik ve fiziksel anlamda değişen yüzü, köyden kente göç sonucunda oluşan varoşlar ve yeni yerleşim yerleri ve tüm bunların görsel kültürümüze yansımaları üzerinden değerlendirilecektir.

Arşiv taraması üzerinden içerik analizinin yapılacağı çalışmamızın ikinci bölümünde ve ekler kısmında dönem gazetelerinde yer alan haberlerin görsellerine genişçe yer verilmiştir. Haberin verilişinde önemli bir yer tutan görsellerin, manşet ve spot cümlelerinin yer aldığı gazete mizanpajlarının kullanımı dönemin basın dünyasının incelenmesinde faydalı olmakla beraber çalışmamıza zenginlik katmıştır.

1. 6-7 EYLÜL OLAYLARI'NIN TARİHSEL BOYUTU

Bu bölümde, 6-7 Eylül 1955 tarihinde yaşanan ve yakın çağ Türk tarihinde 6-7 Eylül Olayları olarak anılan sürecin tarihsel boyutu özet şeklinde verilecektir. 6-7 Eylül Olayları'na dair süreç, olayların öncesi, başlangıcı ve olayların ardından yaşananlar başlıklar altında toplanacaktır.

1.1. 6-7 Eylül Olayları Öncesinde Dönemin Siyasi Durumu

1.1.1. 1955 Kıbrıs Sorunu

Başlangıç olarak 6-7 Eylül Olayları'nın ortaya çıkışında büyük bir etkisi olan Kıbrıs'ın konumu ve tarihsel gelişimine dair bilgi vermek yerinde olacaktır.

Yunanistan'a 800 km, Suriye'ye 120 km, Süveyş Kanalı'na 360 km ve Türkiye'ye 70 km mesafedeki Kıbrıs, 9.283km²'lik yüzölçümü ile Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup, bu konumu itibariyle, Avrupa'dan Ortadoğu'ya oradan Süveyş Kanalı ile Çin, Hindistan ve diğer Uzak Doğu ülkelerine uzanan ticaret yollarını kontrol altında tutan stratejik bir konuma sahiptir. En yakın Akdeniz adası Girit'ten 555 km uzakta olarak, Anadolu'nun güney sahillerini, Süveyş Kanalı'nı ve Orta Doğu'yu kontrol eden Kıbrıs, bu önemli konumu dolayısıyla her zaman ilgi çekmiştir (Gürcan, 2006: 31).

1878 yılında İngiltere'nin Kıbrıs adasının yönetimini üstlenmesinden itibaren Kıbrıslı Rumların *Enosis*¹ talepleri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra artmıştır. 16 Ağustos 1954'te Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'na Yunanistan, "Eşit haklar ve self-determinasyon ilkelerinin, BM koruyuculuğu altında Kıbrıs adasında yaşayan nüfusa uygulanması" maddesinin konulmasını talep etmiştir. 17 Aralık 1954'te toplanan BM, Kıbrıs sorununa ilişkin bir karar almanın uygun olmayacağı açıklamasını yapmıştır (Özçelik, 2013: 254).

¹ Kıbrıs Adası'nı da içine alan Büyük Yunanistan düşüncesi.

Türk Hükümeti BM'nin kararından memnun bir şekilde konunun kapandığını düşünmüş ve dönemin Başbakanı Adnan Menderes aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

Yunan resmi makamlarının bu mesele dolayısıyla ortaya çıkan hadiselerden aramızdaki dostluğun haleldar olmaması için gayret sarf ettiklerini ve tedbirler aldıklarını belirten ifadelerini memnuniyetle kaydetmekteyiz. Bu mesele tamamiyle kapandığı için artık müttefikimiz Yunanistan ile aramızdaki dostluğun hatta gölgelenmemesine dikkat ve itina göstermek zamanı gelmiş bulunuyoruz. Esasen ilk günden beri itidalini muhafaza etmiş ve dostluk hisleriyle ittifakımızın manevi vecibelerine riayette asla kusur etmemiş bulunan Türk hükümeti, bu görüş ve inançla iki memleket münasebetlerinin yeni yeni inkişaflarına mazhar olması yolundaki gayretlerine samimiyet ve azimle devam eyleyecektir (Demir, 2007: 39-40).

Ancak BM'de alınan karar, adadaki Rumları ve Yunanlı gençleri memnun etmemiş ve Atina'da İngiltere, ABD ve Türkiye Konsolosluklarına saldırılar düzenlenerek kararı protesto eden mitingler yapılmıştır (Demir, 2007).

10 Kasım 1954'te Grivas liderliğinde kurulan EOKA (Etniki Organosi Kipriaku Agonos - Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü) ve gerçekleştirmek istedikleri Enosis düşüncesi Kıbrıs'taki gergin ortamı yükseltmiştir (Ayaz, 2015: 85).

1 Nisan 1955'te başlayan EOKA terör faaliyetleri 1963'e kadarki dönemde yüzlerce masum ve silahsız Kıbrıslı Türk'ün hayatını kaybetmesine neden olmakla beraber binlercesinin de evlerini terk etmesine yol açmıştır (Keser, 2012).

Kıbrıs meselesi, Kıbrıs'ta EOKA tarafından düzenlenen tedhiş hareketleri ile bir Rum-Türk çatışmasına dönüşmüştür. Kıbrıslı Türklerin haklarını savunmak amacıyla kurulmuş olan ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde şubeler açan "Kıbrıs Türktür Cemiyeti" Kıbrıs davasında baş aktör olmuştur. EOKA denilen grubun başlattığı Kıbrıs mücadelesi sadece bağımsızlığı değil, aynı zamanda Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşmesini de hedeflemiştir. Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, "Türkiye'nin Kıbrıs'a ilişkin bir sorunu yoktur" diyerek, Türk hükümetinin tutumunu ortaya koymuştur. 1950'li yılların ilk

yarısının sonlarına doğru, Türkiye bir Kıbrıs sorunu olduğunu kabul etmiştir. İşte bu aşamada Türk Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği ortak mitingler düzenlemeye başlamışlardır (Özçelik, 2013: 255).

1.1.2. 1955 Kıbrıs Sorunu'na Türk Basınının Yaklaşımı

6-7 Eylül Olayları'nda basının etkisine ikinci bölümde arşiv taraması yapılan Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer Gazeteleri üzerinden ayrıntılı olarak yer verilecektir ancak öncesinde duruma dair genel bir özet vermek yerinde olacaktır.

6-7 Eylül Olayları'nın yaşanmasının en büyük nedenlerinden biri, Kıbrıs konusundaki gelişmelerin toplum üzerinde oluşturduğu Rum azınlığa yönelik olumsuz yaklaşımdır ve bunun konuyu işleyen basının etkisi ile yaratıldığı söylenebilir. Basın aslında ulusal bir tepki olarak Kıbrıs meselesine duyarsız kalmamıştır. Kıbrıs sorununu Türk kamuoyuna ve Türkiye hükümetlerine mal eden ve konunun ulusal bir dava haline gelmesine en büyük desteği veren de Hürriyet Gazetesi ve gazetenin kurucusu Sedat Simavi olmuştur. Hürriyet Gazetesi o dönemde başarılı bir satış hızına ulaşmış ve özellikle Kıbrıs konulu haberleri ile kamuoyunu etkilemiştir. Böylelikle Türk gençliğinin Kıbrıs davasına sahip çıkmasını sağlamıştır (Gürcan, 2006: 55-56).

1950'den itibaren Kıbrıs'ta yaşayan Türklere karşı başlatılan tedhiş hareketleri diğer gazetelerde yayınlanan haber ve yazılarla gündeme getirilmiştir. Türkiye'de yaşayan Rumların ve Fener Rum Patrikhanesi'nin EOKA terör örgütüne destek verdiği iddiası Hürriyet ve Yeni Sabah Gazetelerinde yer bulmuştur (Aktaş, 2015: 105-106).

25 Ağustos 1955'te Hürriyet Gazetesi'nde çıkan "İstanbul'da çıkan bir Rumca gazetenin hezeyanları" başlıklı haberde ise şu cümlelere yer verilmiştir:

Apoyevmatini'nin bu yorum yazısı Kıbrıs hakkındaki bütün haberleri gibi son zamanlarda Atina gazetelerinin kullanmaya başladıkları dilin bir naziresinden farksızdır ve İstanbul'da çıkan bir Atina gazetesinin yazıhanesinden aynen nakledilmiş gibidir. Rumca gazeteye göre; bu mesele yüzünden mukaddes

Türk-Yunan dostluğunun feda edilmesi büyük bir günahmış. Hangi mesele bu? Burası meçhul ve esrarengiz! A mübarek ağzındaki baklayı çıkarsana! Ne olur bu mesele yerine, Yunanistan'ın kendine ilhakını istediği Kıbrıs meselesi deyiver (Aktaş, 2015: 107).

6-7 Eylül Olayları'ndan kısa bir süre önce basının da yardımıyla, "azınlıkların sadakati" ile ilgili şüpheler körüklenmiş ve gayrimüslimlere karşı duyulan antipati canlandırılmıştır. Basın, 6-7 Eylül olaylarıyla ilgili tasvir ve değerlendirmelerde de, azınlıkların sadakatsiz "hain vatandaşlar" olduğuyula ilgili ithamlara bağlı kalmıştır (Özçelik, 2013: 257).

1.1.3. Londra Konferansı (29.08.1955)

1955 yılında Kıbrıs'ta Rumlar, Enosis yönündeki faaliyetleri yoğunlaştırıp silahlı mücadeleye başladığında İngiltere bu konuyu çözüme kavuşturmak için yollar aramaya başlamıştır. 27 Mayıs 1955'te iktidara gelen İngiltere'deki Muhafazakâr Parti 'Doğu Akdeniz Savunması ve Kıbrıs Meselesi' konulu bir konferans planlamış ve Türkiye ile Yunanistan'ı davet etmiştir. Türkiye daveti hemen kabul ederken Yunanistan ise gecikmeli olarak kabul etmiştir (Gürcan, 2016: 64-65).

Londra Konferansı haberi Türk basını ve kamuoyunda büyük heyecan yaratmıştır. Türk kamuoyu Kıbrıs sorunu için bir çözüm zamanının yakın olduğunu ve Türkiye zararına bir karar için ses çıkarılması zamanının geldiğini görmüştür (Sakin ve Dokuyan, 2010: 55). "Kıbrıs'ın Türk yurdunun bir parçası olduğu ve Türkiye'nin güvenliği yönünden büyük önem taşıdığı, ayrıca Ada'da, hukuki, tarihi, coğrafi, askeri haklarının bulunduğunu vurgulayan yorumlar yapıldı" (Gökçal, 2006: 27).

Ayrıca konferansın en önemli özelliği ise Türkiye'nin Kıbrıs konusunda taraf olarak katıldığı ilk Kıbrıs toplantısı olmasıdır (Keser, 2012: 188). Babaoğlu'na göre ise, Yunanistan'ın Kıbrıs sorununu BM'ye taşımasından rahatsızlık duyan İngiltere'nin eli, Türkiye'nin de Kıbrıs sorununa dâhil edilmesiyle güçlenmiştir (2013: 1359).

24 Ağustos 1955'te Başbakan Adnan Menderes öncülüğünde Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes, Büyük Elçi Nuri Birgi, diğer azalarla beraber Devlet Bakanı Mükerrer Sarol ve Sağlık Bakanı Behçet Uz'un katılımıyla Liman Lokantası'nda bir toplantı tertip edilmiştir. Toplantıda Menderes tarafından Türkiye'nin Kıbrıs Adası'nın geleceği açısından olmazsa olmazları vurgulanmıştır. Menderes Yunanistan için, "Bu ne biçim bir hükümettir ki bir kasaba papazına (Makarios) devlet muamelesi yapacak kadar eğilip bükülmektedir" dedikten sonra, Ada statükosunda meydana gelebilecek herhangi bir değişikliğe katıyen müsaade edilmeyeceğini ve Kıbrıs'taki ırkdaşlarımızın savunmasız bırakılmayacağını belirtmiştir. Menderes şimdiye kadar Türk tarafının Yunan dostluğunu zedelememek adına soğukkanlı ve sağduyulu davrandığını; ancak aynı fedakârlığın karşı taraftan da beklendiğini vurgulamıştır (Ayaz, 2015: 86).

29 Ağustos'ta Londra Konferansı başladı. Önce Türkiye ardından da Yunanistan görüşlerini tekrarladı. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, İngiltere'nin Kıbrıs'taki egemenliğinin devamına taraftar olduğunu belirtirken, Yunanlılar Kıbrıs'ta yaşayan Rumlar'ın adanın kaderini tayin etmesini talep ettiler. Her iki tarafın iddialarını dinleyen İngiltere, adaya kontrolü altında özerklik verilmesini teklif ettiyse de Türkiye ve Yunanistan İngiltere'nin önerisini ret ettiler. 6 Eylül akşamı Dışişleri Bakanı F. R. Zorlu ile tren garından telefonla görüşen Menderes, Zorlu'nun beş yıllık moratoryum yapalım teklifine kızarak, "Fatin Bey, ne söylüyorsunuz. Bu artık milletin sorunu olmuştur. İstanbul yanıyor, ben ne moratoryum kabul ederim, ne başka bir şey kabul ederim. Terk edin gelin konferansı" dedi. İstanbul, İzmir ve Ankara'daki olaylar Konferansın dağıtılmasına, görüşmelere son verilmesine sebep oldu (Demir, 2007: 41-42).

1.1.4. Demokrat Parti Döneminde Azınlıkların Siyasi Durumu

Demokrat Parti'nin (DP) 1950 ilkbaharındaki seçim zaferinden sonraki ilk dönemde gayrimüslim azınlıkla Adnan Menderes Hükümeti arasındaki ilişkinin gerginliğini yitirdiği görülmektedir. DP Hükümeti'nin ilk dönemlerinde gayrimüslim

gruplar yeni iktidarın liberal politikasının kendilerine karşı tavrının olumlu olacağını tahmin etmişlerdi. DP bürokratlarının, gayrimüslim cemaatlerin dini lider seçimleri sırasında sağladıkları kolaylıklar, bu beklentileri doğrular gibi görünmekteydi. Azınlıkların DP Hükümeti'ne duyduğu güven, seçmen davranışlarında da belli olmaktadır öyle ki 1950 ve 1954 seçimlerinde, seçmen hüviyeti olan hemen hemen tüm gayrimüslimler DP'ye oy vermişti. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) politikası ise azınlıkların nazarında Jön Türkler'in aşırı milliyetçi çizgisinin bir devamıydı. Azınlıkların CHP Hükümeti'ne yabancılaşmasında zorla askerlik hizmetine alınma, Varlık Vergisi, asimilasyon denemeleri ve kilise ile cemaat çalışmalarının engellenmeye çalışılmasının etkileri yer almaktaydı (Güven, 2014: 155-157).

1950 seçimlerinde dört gayrimüslim, DP'nin İstanbul milletvekili olarak Meclis'e girdi: Salamon Adato, Vasıl Konos, Ahilya Moshos ve Andre Vahram. 1954'te, Meclis'te yine dört gayrimüslim DP milletvekili yer alıyordu: Aleksander Hatzopoulos, Ahilya Moshos, Andre Vahram ve Henri Soryano. Gayrimüslim milletvekilleri, Meclis komisyonlarının siyasi çalışmalarına da dâhil ediliyordu (Güven, 2014: 158).

DP ile Rum azınlık arasındaki sıcak ilişkiler, Kıbrıs meselesinin sorun olarak ortaya çıkışıyla soğumaya başladı. Hükümet, göstermiş olduğu iyi niyet ve jestlerini sonlandırdı ve Rumlar'a belirgin bir mesafe koyarak değişen politikasını iyice hissettirdi. Hükümetin değişen azınlık politikasına paralel olarak kamuoyunda, Rumlar'a yönelik bir tepki oluşmaya başladı. Özellikle basında Kıbrıs üzerinden Rum azınlığa yönelik sadakatsizlikle başlayan suçlamalar, Patrik Athenagoras'ın Megali İdea taraftarlığından, Kıbrıs'taki terörün İstanbul'daki Rumlar tarafından finanse edildiğine kadar pek çok ağır itham yer almaktaydı. Basında yayınlanan hakaretler Türk halkının Rumlar'a öfke ve tepki duymasına sebep olurken, Kıbrıs sorunu Türk-Yunan ilişkilerinde ve ülkemizdeki Rum azınlıklara karşı izlenecek politikalarda yeni bir dönem açtı (Demir, 2007: 39).

1.2. 6-7 Eylül Olayları'nın Başlangıcı

1.2.1. Selanik'teki Bomba Haberi

6 Eylül 1955 günü saat 13.00'te devlet radyosunun Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve yapılan bombalı bir saldırı haberini duyurmasıyla başlayan süreç, öğleden sonra İstanbul Ekspres Gazetesi'nin iki farklı baskısıyla yankı buldu. Aynı gün öğrenci birlikleri ve Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'nin çağrılarıyla Taksim Meydanı'nda protesto mitingi düzenlendi. Miting sonrasında bazı gruplar İstiklal Caddesi'nde yer alan gayrimüslimlere ait işyerlerinin camlarını taşlamaya başladı. Bu durum kısa sürede gayrimüslimlerin yaşam ve iş çevresi olarak bilinen Beyoğlu, Kurtuluş, Şişli, Nişantaşı gibi bölgeler, farklı araç gereçlerle donanmış şekilde gelerek işyerleri, evleri, okulları, kilise ve mezarlıkları tahrip eden insanların akınına uğradı (Güven, 2014: 25).

Devlet radyosunda haber, “Selanik'te Aziz Atatürk'ün doğduğu ev ile Türk Konsoloslugu binasında bahçede saat gece yarısını dört gece bir bomba patlamış ve bu infilak neticesinde Aziz Atatürk'ün doğduğu evin pencereleriyle Konsoloshanenin camları hasara uğramıştır. İnfilak esnasında insanca zayıat olmamıştı” (Babaoğlu, 2012a: 56) şeklinde verilmiştir.

İstanbul Ekspres Gazetesi olayı, “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı” başlığıyla haberleştirerek Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Genel Sekreteri Hikmet Bil'in konu ile alakalı yaptığı; “Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalı ödeteceğiz. Cemiyet, hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak” açıklamalarına yer vermiştir (Babaoğlu, 2012a: 57).

1.2.2. Halkın Habere İlk Tepkisi

İstanbul Ekspres'te yer alan haber, bir süredir aşırı gergin ve kaygılı bir havaya sahip olan Türk kamuoyuna bomba gibi düştü. Bu haberin toplumda yarattığı etki, halkta birikmiş öfkenin taşmasına yol açarak 6-7 Eylül Olayları'nın tetiklenmesini sağladı (Gökçal, 2006: 63).

İstanbul Ekspres Gazetesi'nin çıkardığı ikinci baskının sokaklarda velvelelerle satılması hakikaten bardağı taşıran son damla olmuştur. İstanbul'da yoğun olarak Beyoğlu, Şişli, Adalar, Kurtuluş, Osmanbey, Eminönü gibi semtlerde yaşayan Rumlar son zamanlarda karşılaştıkları tepkinin son halkası sayılan 6-7 Eylül Olayları'nı hazırlıksız ve panik havasıyla karşılamışlardır. Elllerinde bayraklar ve Atatürk posterleriyle büyük halk kitlesi, "*Kıbrıs Türk'tür Türk Kalacaktır!*" diye tempo tutturarak saat 17.00'den itibaren bir anda bütün İstanbul caddelerine yayılmıştır (Babaoğlu, 2012a: 60).

İstanbul ve İzmir'de son zamanlarda hazır halde bekleyen halk kitlesi, özellikle Rum azınlıklara karşı saldırıya dönüşen gösteriler yapmaya başladılar. Bu noktada İstanbul'daki olayların boyutu ve etkisi daha büyüktü. Bunun nedeni ise İzmir'de Rum nüfus ve mülklerinin sayısının az olmasıydı. 6 Eylül günü başlayan protesto kısa zamanda yağma, tahrip ve saldırıya dönüştü. İki gün içinde İstanbul tam bir savaş alanına döndü (Genç, 2008).

Rum, Yahudi ve Ermenilere yönelik saldırılar esnasında çoğu durumda Müslüman komşuları, gayrimüslimleri korumaya çalışmışlardır. Türk komşuları, saldırı yapılacağına dair dedikodular çıktığında ve saldırılarda gayrimüslimleri kendi evlerinde saklamışlardı. Bazı Müslümanlar ellerindeki Türk bayrağıyla mağdurların ev ve işyerleri önünde durarak buraların sahiplerinin Türk olduğunu iddia ederek korumuşlardır. Olaylar sonrası gayrimüslimler gazetelere ilan vererek yardımları için Müslümanlara teşekkür etmişlerdir. Fakat bazılarının gayrimüslimlerin oturdukları yerleri göstererek saldırganların işini kolaylaştırdığı da olmuştur (Güven, 2014: 36-38).

1.2.3. Güvenlik Güçlerinin Yaklaşımı

6/7 Eylül Olayları'ndan önce bazı olayların meydana gelebileceğine dair şüpheler bulunması nedeniyle güvenlik uygulamalarına dair tedbir alma gerekliliğinin hissedildiği bilinmektedir. Bu amaçla, İstanbul Emniyeti'nin yaklaşık 1.500 kişilik personeli Ağustos ayından itibaren alarma geçmiş ve memurlar Emniyet binalarını dahi terk etmemişlerdir. Rumların yoğunlukta olduğu Büyükdada'daki polis

takviye güçlerle kuvvetlendirilmiş ve iskelede demirlenmiş gemilerde kalmışlardır. Patrikhane ve Yunan Konsoloslugu iki hafta öncesinden gözetim altına alınmış, Hilton Oteli gibi uluslararası prestije sahip yerlerde polis tarafından çeşitli güvenlik önlemleri alınmıştır (Gürcan, 2006: 84-85). Öyle ki 3 Eylül 1955'ten itibaren Eskişehir ve çevresindeki polisler bile İstanbul'a sevk edilmişti (Güven, 2014: 35).

Polis memurları, sadece Taksim'deki milliyetçi gösteri esnasında harekete duydukları sempatiyi göstermekle kalmamış, sonrasında kamu düzeni bozulduğunda ve şiddet olayları meydana geldiğinde de pasif bir tutum takınmışlardır. Bu tutumu yalnızca kalabalık halk kitleleri karşısında değil, sayıca küçük ancak kararlı gruplarla karşı karşıya kaldıklarında da sergilemişlerdir (Güven, 2014: 33).

Gazeteci Mihalis Vasiliadis'in aktardığına göre, diğer zamanlarda kendileriyle arkadaşça ilişkilerin kurulabildiği mahalli polisler bile şiddet olayları sırasında herhangi bir müdahalede bulunmamışlardı. Yaşanan bir şiddet olayında kendisine başvuru alan bir komiser ise o gün polis değil, Türk olduğunu belirtmişti. İstanbul'un bazı semtlerindeki güvenlik güçleri ise şiddet olaylarına tanıklık etmelerine rağmen karakolları terk etmemişlerdir. Örneğin, Samatya Karakolu'nun komiseri ve polisleri kendilerini karakola kilitlemiş ve ancak ertesi gün erken saatlerde dışarı çıkmışlardır. Bazı durumlarda olaylar sırasında alkış tutan polisler bile olmuş, bu durum saldırganları cesaretlendirmiştir. Aslında saldırıların zamanında yapılacak müdahalelerle önlenebilecek tarzda olduğu, büyük ihtimalle müdahale etmemeleri yönünde açıkça bir talimat almamış polislerin bazen tek başlarına büyük saldırıları engellemelerinden anlaşılacağı belirtilmektedir. Büyükkada'daki bir Rum okuluna saldırmaya çalışan 30-40 kişilik grup, bir polisin iki el ateş etmesiyle durdurulmuştur (Güven, 2014: 33-35).

Alman Başkonsoloslugu'nun raporlarında yer alan bir görüş, polis güçlerinin pasifliğini emir biçiminde verilmeyen, ancak hadiselere göz yumulmasını bir prensip olarak öngören genel bir talimatın varlığına dayandırmaktadır. Bu düşünce daha sonra polis memurlarının ifadeleriyle desteklenmiştir... Dikkat çekici bir başka nokta ise itfaiyenin yangın yerlerine çok geç gelmesi ya da

yangın söndürme teçhizatının yetersiz olduğuna dair iddiaların bulunmasıdır. Bir görgü tanığı, kiliselerdeki pek çok değerli ikona ve tablonun, itfaiyenin geç gelmesi veya yangını isteksizce söndürmesi nedeniyle kaybedildiğini aktarmaktadır (Gürcan, 2006: 89).

1.2.4. İstanbul'da Yaşanan Olaylar

İstanbul Ekspres Gazetesi'nin haberinden sonra 6 Eylül günü, saat 17.00'den itibaren İstiklal Caddesi'nden yürüyerek Taksim'e gelen topluluk, Cumhuriyet Meydanı'nda İstiklal Marşı okuyarak Cumhuriyet Anıtı'nın önüne Türk Bayrakları asmışlardır. Türk Bayraklarıyla İstiklal Caddesi boyunca yürüyen kalabalık, "*bayrak as, bayrak as!*" diye bağırarak çevredeki dükkânlara uyarılarda bulunmuşlardır. Elllerinde bayrak, Atatürk posterleri, taş ve sopalar bulunan kalabalığın arbedesinden kurtulmak için yurttaşlar bayrak asmış, bayrak bulamayanlar da "*Kıbrıs Türktür!*" diye bağırılmışlardır. İstiklal Caddesi'nden sonra Tünel'e doğru hareket eden grup 18.00'de Rum dükkânlarını tahribata başlamıştır. Tahrip eylemlerini başlatan bu kalabalık grup saat 19.00'a doğru, Yunan Konsoloslugu'nun bulunduğu sokağa doğru hareket etmiş, ancak sokak polis tarafından kordona alındığı için amacına ulaşamamıştır. Perşembe Pazarı, Sirkeci, Haliç, Beyazıt, Gedikpaşa, Kumkapı ve Yenikapı civarındaki azınlıklara ait dükkân, ev ve kiliselerin tahribi ise saat 20.00'den sonra başlamıştır. Olaylar sırasında Rumlara ait Embros, Apoyevmatini ve Tahidromos Gazeteleri de tahrip edilmiştir (Babaoğlu, 2012a: 60-61).

Saat 21.00'de Taksim Aya Triada Kilisesi çan kulesinden alev aldı ve yangın Rum Zapyon Kız Okulu'na geçti. Gece yarısı 26 kilise ve ayazmada yangın çıktı. Büyük bir yangın dalgası tüm şehre yayıldı. Birçok ev, işyeri yakıldı, harap edildi, eşyaları dışarı atıldı ve yağmalandı (Gökçal, 2006: 68).

Gece saat 22.00'den sonra banliyö trenlerinden başka nakil vasıtaları işleyemez hale gelmiş, eğlence yerleri, lokantalar, kahveler ve sinemalar kapanmıştır. Tahrip hareketleri en çok Beyoğlu semtinde yapılmıştır. Akşam 18.30 sıralarında başlayan olaylar ancak gece yarısından sonra güçlkle kontrol altına alınabilmiştir. İstanbul'da başlayan olaylarda özellikle azınlıkların evleri ve işyerleri maddi olarak

büyük zarar görmüştür. Azınlıkların yanı sıra olaylar nedeniyle Türklere ait ev ve işyerleri de zarar görmüştür (Aktaş, 2015: 78-79).

O günleri yaşayan Mehmet Barlas, 6–7 Eylül’ü aşağıdaki cümlelerle anlatmaktadır:

Güneşli bir sonbahar akşamüstüydü. 13 yaşındaydım. 1955’in 6 Eylül günüydü. Beyoğlu’nda sinemaya gitmişim. Taksim’den dolmuşa binip Yeniköy’e, dedemin evine dönecektim. Taksim diğer günlere benzemeyen bir hareketlilik içindeydi. Müvezzi çocukların bağıra bağıra sattığı akşam gazetesi Ekspres, ekstra baskılar yapmış ve Selanik’teki Atatürk’ün evinin bombalandığını, 144 punto şimşir harflerle, manşetten duyurmuştu. İnsanlar Taksim meydanında öbek öbek toplanıyordu. Dolmuşa binip, Yeniköy’e geldim. O sırada Taksim’deki kalabalık, büyüyerek Beyoğlu’na, İstiklal Caddesi’ne giriyor ve Rumlara ait dükkânların camlarını, vitrinlerini kırmaya başlıyordu. 1955 Eylül’ünde, İstanbul’daki Rumların sayısı 86 bin dolayındaydı. Ben Yeniköy’e vardığımda, Yeniköy sokaklarında da hareketlilik başlamıştı. Beykoz’dan mavnalarla, motorlarla Yeniköy’e geçen bir topluluk, Rumların dükkânlarını, evlerini arıyordu. Sonra, camların kırılmasından doğan sesler evlerdeki kadınların, çocukların feryatları sardı ortalığı. Kendimizi bildik bileli birlikte yaşadığımız, iyi ve kötü günleri paylaştığımız İstanbullu Rum komşularımızın evlerinin kapıları kırılıyor, eşyaları pencerelerden atılıyordu. Ben titriyor, için için ağlıyor ve hiçbir şey yapamamanın ezikliğini yaşıyordum (Akkaya, 2010: 95).

1.2.5. İzmir ve Ankara’da Yaşanan Olaylar

Selanik’teki Atatürk’ün doğduğu eve saldırı haberi İzmir’deki Gece Postası yerel gazetesinin 6 Eylül 1955 günkü baskısında “Madem Yunanlılar Türk Konsoloslugu’nu bombaladı, öyleyse onların bayrağı da artık Konak Meydanı’nda dalgalanmamalı” manşetiyle çıktı. Uluslararası bir fuar nedeniyle Konak Meydanı’na çekilmiş olan Yunan bayrağı o akşam bir saldırının hedefi oldu. Yunan bayrağı “Kıbrıs Türktür! Gâvurlara ölüm!” nidalarıyla bir grup tarafından indirilerek yakıldı. Alsancak’taki Yunan Konsoloslugu önünde protesto için toplanan başka bir grup

Konsolosluk mensuplarından Türk bayrağı çekmelerini istedi ancak bu istek yanıtızsız kalınca saat 21.00'e doğru konsolosluk binasına hücum edildi. Mobilyalar parçalanarak ateşe verildi ve tüm bina yanıp kül oldu. Konsolosluk çalışanları ise arka kapıdan kaçabilmişlerdi. İzmir'de Alsancak, Bornova ve Buca semtlerinde Rumlara ait ev ve işyerleri saldırı ve yağmalamaların hedefindeydi. İzmir'deki on kilise ve üç sinagogdan sadece Alsancak'taki Ortodoks kilisesi yağmalanıp ateşe verilmişti. Olaylar sonucunda İzmir'de 14 ev, 6 işyeri, bir pansiyon, bir kilise, Yunan fuar pavyonu, Yunan Konsolosluğu binası ve İngiliz Kültür Enstitüsü binası saldırıya uğramıştır. Yedi kişi ağır, 50 kişi ise hafif şekilde yaralanmıştır (Güven, 2014: 39-42).

Ankara'daki olaylar ise burada yaşayan azınlık nüfusun az olması sebebiyle İstanbul ve İzmir'e kıyasla daha hafif şekilde geçmiştir. Olayların hafif geçmesinin diğer bir nedeni de Vali, Emniyet Müdürü, Garnizon ve Merkez Komutanlarının Devlet Bakanı Mükerrrem Sarol tarafından bakanlığa çağrılıp gereken önlemleri almaları konusunda uyarılmış olmalarından kaynaklanmıştır (Aktaş, 2015: 79).

Saat 01:00'den sonra 50 kadar genç Ulus Meydanı'nda "Kıbrıs Türktür, Kahrolsunlar, Öcümüzü Alacağız!.." bağırışmaları ile protestoya başladılar, güvenlik güçleri hemen bu grubu dağıttı. Daha sonra sayıları artarak Cebeci'deki Konservatuar ve Yunan Büyükelçiliği'nin önünde eylemlerini sürdürdüler. Sayısı 1.500 kadar olan göstericiden 479 kişi yakalanmış, 19 kişi tutuklanarak yargılanmıştır (Gökçal, 2006: 74).

İstanbul, İzmir ve Ankara dışında bazı büyük illerde de olaylar meydana gelmiştir.

Eskişehir'de 7 Eylül günü yaşanan olaylar yankı bulmuş, bir grup genç galeyana gelse de olaylar büyümeden bastırılmıştır. Köprübaşı'nda halk gazete kuyruğuna girdiğinden otobüs seferlerinde aksamalar meydana gelmiştir. Bursa'da olaylar üzüntüyle karşılanırken kentte bulunan 97 Rum vatandaş otellere yerleştirilerek emniyet altına alınmıştır. İlde yerel gazeteler kapışılırken, İstanbul gazeteleri izdiham yaşanmaması için polis gözetiminde satılmıştır. Adana'da olaylar infiale neden olmuştur. Gösteri yapılması için

Valilikten izin istenmiş, izin verilmemesine rağmen toplanan kalabalık Atatürk Parkı istikametine yürüyüşe geçmiştir. Ancak alınan emniyet tedbirleriyle olaylar büyümeden önlenmiştir (Ayaz, 2015: 89).

1.3. 6-7 Eylül Olayları'nın Ardından Yaşananlar

1.3.1. Örfi İdare ve Alınan Önlemler

6 Eylül 1955'te Ankara'ya hareket eden Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Andan Menderes yarı yoldan İstanbul'a dönmüşlerdir. Gece geç saatlerde İstanbul'a gelen Menderes olayların yatıştırılmasında bizzat çaba sarf etmiştir. 7 Eylül 1955 tarihli İcra Vekilleri kararıyla, Teşkilat-ı Esasiye'nin 86. Maddesi gereğince olayların yaşandığı İstanbul, İzmir ve Ankara'da örfi idare ilan edilmiş ve hükümet durumu tebliğ yayımlayarak duyurmuştur. Örfi idare 7 Eylül sabahı kaldırılmış ancak gerekli olduğu görüldüğünden aynı gün yeniden ilan edilmiştir (Ayaz, 2015: 89). Örfi İdare Komutanlığı'na ise General Nurettin Aknoz getirilmiştir. Üç şehirde gece sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Yapılan devriye kontrolleri ve tutuklamalar şiddet olaylarını engellemiştir. Eminönü 7. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 7 Eylül 1955 tarihli kararıyla Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti de kapatılmıştır (Aktaş, 2015: 82).

Olaylar yaşanırken İstanbul'da bulunan İçişleri Bakanı Namık Gedik olayları engelleyemediği için istifa etmiştir. Görevden alınan İstanbul Emniyet Genel Müdürü yerine Beyoğlu Kaymakamı atanmıştır. Ankara Valisi'nin de görevi değiştirilmiştir (Ayaz, 2015: 90).

Olaylar sonucunda İstanbul'da 5.104 kişi tutuklanmıştır. Ankara'da 300 ile 469 arasında, İzmir'de ise 50 ile 170 arasında kişi tutuklanmıştır. (Güven, 2014: 45).

10 Eylül 1955 günü bizzat Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz tarafından Harbiye'deki Sıkıyönetim Komutanlığı'nda yapılan toplantıya tüm gazetelerin yazı işleri müdürleri katılmış ve bu toplantıda basına da bazı kısıtlamalar getirilmiştir.

Büyük Millet Meclisi'ndeki müzakereler halkı heyecanlandıracak nitelikte ise yazmayacaksınız. Hükümeti tenkit etmek yasaktır. Böyle bir şey yaparsanız gazetenizi kapatırım. Hükümetin çalışmalarını etkileyecek biçimde yazılar yayınlamak yasaktır. Sıkıyönetim çalışmalarlarıyla ilgili haberler yasaktır. NATO devletleriyle ilgili haberler vermek yasaktır. NATO devletlerinin kendi aralarındaki ilişkilerle ilgili haber yayınlanması da yasaktır. Yazan olursa kapatırım. Darlık, kıtlık ve yokluk haberleri yayınlanmayacaktır. Örneğin ekmek almak için fırınların önünde bekleyenlerin fotoğrafları konulmayacaktır. Bu tür haberler ülkede panik yaratır. Türklüğe hakaret, bayrak yırtma gibi haberler gazetelere giremez. Kapatırım. 6/7 Eylül olaylarını komünistlerden başkasının yaptığı yolunda yazı ve yorum yasaktır. 6/7 Eylül olaylarıyla ilgili resim ve haberler yasaktır. Magazin sayfalarında da halkı heyecanlandıracak resim ve yazılar yasaktır. Buna çıplak kadın resmi de dâhildir. Bundan maksat genel ahlakı bozmak ve ülkeyi çökertmektir. Kapatırım. İkinci, üçüncü baskı yapmak yasaktır. Kapatırım. Hükümetin alacağı kararlarla ilgili hayal ürünü yazı yazmak yasaktır. Mesela falanca vali değişecekmiş gibi haberler yazamazsınız. Kapatırım. Basına sansür koymayacağım. Yayıncılığı sizin inisiyatifinize bırakıyorum. Doğru kullanamazsanız bana verilen yetkileri kullanırım. Sizin kötü bir alışkanlığınız var. Aklınıza geleni yazıyorsunuz. Yazamazsınız. Anadolu Ajansı'nın ve radyonun yayınladığı her şeyi alabilirsiniz. Ona izin veriyorum. Bu başımıza gelenler doğrudan doğruya komünistlerin hazırladığı bir hadisedir. Yazılarınızda bunu gözden uzak tutmayın. Ona göre aklınızı başınıza toplayın. İşimizi güçleştirmeyin (Keser, 2012: 213-214).

Anayasa'ya göre Örfi İdare durumunun meclis tarafından onaylanma zorunluluğu sebebiyle, 12 Eylül 1955 günü Meclis toplantıya çağrıldı. Olaylarla ilgili olarak önce iktidar sonrasında da muhalefet sözcüleri görüşlerini belirtti. Başbakan Vekili Fuat Köprülü, gösterilerin yapılacağına dair hükümetin haberi olduğunu ancak zamanının kesin bilinmediğini açıklamıştır. Konuşmasının devamında ise saldırıların hazırlanması ve uygulanmasından komünistleri sorumlu tutmuştur (Güven, 2014: 46).

Başbakan Adnan Menderes, olaylar nedeniyle şaşkın olduğunu belirterek ayaklanmaların içyüzünü ortaya çıkarmak için her şeyi yapacaklarını açıklamıştır. Olayların sebebinin, Kıbrıs sorununun gerek Yunanistan'da gerekse Türkiye'de yol açtığı aşırı kışkırtılmış vatanseverlikte aranması gerektiği belirtilmiş ve Kıbrıslı Türklere karşı bir kırımın gerçekleştirileceğine dair dedikoduların etkisiyle gerçek bir psikoza dönüşmüş olan ortamın gençler arasında duygu patlamalarına yol açtığı açıklanmıştır. 6 Eylül'deki gerçek huzursuzlukların, aslen bir öğrenci grubunun eylemiyle başladığı, bu gruba kısa sürede diğerlerinin de katıldığı ve ateşli vatanseverliğin etkisi ile sorumlu emniyet müdürlerinin silah kullanma konusunda çekimser davranmasıyla da olayların genişlediği vurgulanmıştır. İktidarın olayların olabileceğinden haberi olmasına rağmen boyutlarını kestiremediği işlenmiş ve zararların karşılanması ile beraber bir daha böyle olayların yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir. Meclis Genel Kurulu toplantısında tüm konuşmacılar, olayları Türkiye'nin bir hukuk devleti olarak itibarını zedeleyecek ulusal bir facia olarak değerlendirmişlerdir. Muhalefet partisi CHP'nin lideri İsmet İnönü olaylar nedeniyle duyduğu üzüntüyü beyan etmiş ve hükümetin aldığı önlemleri desteklemiştir (Gürcan, 2006: 106-107).

1.3.2. Saldırıların Sonucu Ortaya Çıkan Hasar

Olaylar sonrasında meydana gelen hasara dair farklı kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır.

Resmi bir Türk kaynağına göre 4.214 ev, 1.004 işyeri, 73 kilise, 1 sinagog, 2 manastır, 26 okul ile aralarında fabrika, otel, bar vb. yerlerin bulunduğu 5.317 tesis saldırıya uğramıştır. Nüfusun yüzde 15'inden fazlasını Rumların oluşturduğu Beyoğlu'nda, 2.293 yapıyla en yüksek yıkım oranına ulaşılmıştır. Geleneksel olarak gayrimüslimlerin işyerlerinin ve atölyelerinin bulunduğu Eminönü ise tahrip edilen 1.134 obje ile ikinci sırada yer almıştır. Fatih'te 652, Şişli'de 525, Beşiktaş'ta 273, Sarıyer'de 227, Kadıköy'de 222, Adalar'da

152, Üsküdar'da 123, Bakırköy'de 71, Beykoz'da 9 ve Eyüp'te 1 obje tahrip edilmiştir (Güven, 2014: 48).

Yunan kaynaklarına göre ise olaylar ardından ortaya çıkan hasar aşağıdaki gibidir:

4340 dükkân, 2000 ev, 110 lokanta; 3 tanesi kundaklanan, 35 tanesi saldırıya uğrayan ve talan edilen toplam 83 kilise, 27 eczane, 21 fabrika, 12 otel, 11 muayenehane, 5 dernek binası, 3 gazete matbaası, 2 mezarlık, 26 okul ve 5 spor kulübü (Akgönül, 2012: 206-207).

Alman Dışişleri Bakanlığı Arşivi'ndeki belgelere göre İstanbul'daki 36 bin işyerinden 3.900'ü yıkılmış ya da yağmalanmıştır. Bu bilgilere dayanarak dinsel ya da etnik gruplara göre bir sınıflandırma yapıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır (Güven, 2014: 49).

Rumlar	2.200
Ermeniler	900
Museviler	400
Müslümanlar	400

Tablo. 1 Tahrip Edilen İşyerlerinin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı

Amerikan Dışişleri arşivlerinde ise tahrip edilen yerler kendi içlerinde ayrılarak farklı etnik gruplara göre aşağıdaki tabloda verilen şekilde sınıflandırılmıştır (Güven, 2014: 49).

Nüfus Grupları	İşyerleri (yüzde)	İşyerleri (sayı)	Evler (yüzde)	Evler (sayı)
Rumlar	59	2.500	80	670
Ermeniler	17	1.000	9	150
Museviler	12	500	3	25
Müslümanlar	10	400	5	40

Tablo.2 Tahrip Edilen İşyeri ve Evlerin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı

İstanbul'da Rumca yayınlanan *Apoyematini* (10.000 baskı), *Tachydromos* (5000 baskı), *Embros* (7.000 baskı) gazeteleri ve haftalık *Chronos* (5.000 baskı) gazetesi de saldırıların hedefi olmuştur. Söz konusu gazetelerin ilk

ikisinin redaksiyon büroları talan edilmiş ve matbaaları tahrip edilmiştir. *Embros* ve *Chronos* gazetelerinin ise kendilerine ait matbaaları bulunmadığı için sadece büroları yağmalanmıştır. *Apoyeumatini* gazetesi, aldığı ağır hasar nedeniyle ancak saldırılardan iki hafta sonra yeniden yayınlanabilmiştir. Sadece bu gazetenin kaybının yaklaşık yarım milyon TL'yi bulduğu tahmin edilmiştir (Güven, 2014: 50-51).

Olaylarda yaşanan can kayıplarının sayısı ise tartışmalıdır. Türk basınında ölü sayısı 11 olarak verilirken Helsinki Watch Örgütü'nün raporuna göre ise bu sayı 15'tir. Rapora göre ölenlerden 5 kişi din görevlisidir (Alper ve Uygun, 2013: 42).

1.3.3. Devletin Tazminat Ödemeleri ve Yardım Kampanyaları

9 Eylül 1955 günü Maliye Bakanlığı'nın açıklamasıyla zarara uğrayanlar için uygulanacak önlemler; vergi kolaylığı, ucuz inşaat malzemesine erişim olanağı, cam ithalatı, banka borcu olan mağdurlara geri ödeme kolaylığı sağlanması, banka kredisi almada kolaylık, bürokratik olmayan bir zarar tespit ve telafi süreci olarak belirtildi. Kızılay ilk etapta Beyoğlu'ndaki ihtiyaç sahiplerine kişi başı 20 TL tutarında nakit yardımı yaparak taş kömürü ve yiyecek dağıtmıştır (Güven, 2014: 56).

Hükümet tarafından 10 Eylül 1955'te İstanbul'da bir zarar tazmin komitesi kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Celal Bayar himayesinde, Kızılay Başkanı Rıza Çerçel, Borsa ve Sanayi, Ticaret Odaları Başkanı Üzeyir Avunduk, Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Kazım Taşkent ve Sanayi Odası Başkanı İbrahim Esi'den oluşan komitenin başkanlığına ise Üzeyir Avunduk seçilmiştir. Komitenin görevi, hasarın aciliyetine göre mağdurlara ödeme yaparak para kaynaklarının sağlanmasını hızlandırmak olarak belirlenmiştir (Aktaş, 2015: 82).

İzmir'de de benzer çalışmalar 6 Eylül Hadiselerinde Zarar Görenlere Yardım Komitesi İzmir Bürosu adı altında Selahattin Sanver'in başkanlığında yürütülmüştür. Komitede Enver Kösemen, Mehmet Karaoğlu, Bedri Bıkmaz, M. Werheck, Leon Amado, Şevket Filibeli, Osman Ki(b)ar, Haydar Dünder, Burhan Maner, Rıfat Yemiçi, Cemil Atalay, Adnan Uysal, Mücahit Büktaş, Alp Türksoy, M. Ali

Tuzcuoğlu, Nevzat Ortabaş, William Giraud, Reşat Leblebicioğlu ve Rişar Gomel yer almıştır (Sakin, 2010: 383).

Komite, acil önlem olarak aşığıdaki kurumlardan bağışta bulunmalarını istedi: İş Bankası (200.000 TL), Yapı ve Kredi Bankası (100.000 TL), İstanbul Ticaret Odası (200.000 TL) ve İstanbul Sanayi Odası (100.000 TL). Ardından kamuoyu, yoğun bir basın kampanyası aracılığıyla, olaylarda zarara uğrayanlar için bağışta bulunmaya davet edildi. 5.000 TL ve üzerinde bağışta bulunabilecek güçte olan kurum ve kişiler, özel görüşme için komiteye davet edildiler. Sanayi ve Ticaret Odası'nın üyeleri de birçok meslek komitesi kurarak bağış talebinde bulundular. 15 Eylül 1955'ten sonra bağışlar, komitenin kullanımına sunuldu. Aynı gün, komiteye Ziraat Bankası ve Sümerbank tarafından 500.000'er, Etibank ve Emlak Kredi Bankası tarafından 200.000'er TL aktarıldı. İlerleyen günlerde, Meclis 500.000 TL, İstanbul Ticaret Odası 100.000 TL ve T.C. Merkez Bankası 500.000 TL bağışladılar. 100.000 lira üzerinde bağışta bulunan banka ve firmalar arasında Nazım Bezmen ve Yedikule İplik Fabrikaları (150.000), Dilber Kardeşler Müessesatı Tuhafiye T.A.Ş. (150.000), Mihael Çıkvasvili ve ortağı (150.000), Vehbi Koç Tesisleri (150.000), Squipp İlaç Fabrikası (100.000), Sokoni Vakum Petrol A.O. (100.000), Osmanlı Bankası (100.000) ve Milli Reasürans Türk Sigorta Şirketi (100.000) bulunuyordu (Güven, 2014: 57).

30 Eylül 1955'te hasara uğrayan kişilerden 7'sinin talepleri kabul edilerek 10.525 TL tutarındaki tazminat ödendi, 18 kişinin tazminat talepleri ise reddedildi. Bu tarihten 31 Aralık'a kadar komite tarafından 3.113 kişinin talepleri incelenerek toplamda 5.633.761 TL tutarında tazminat ödemesi yapıldı. Komite raporuna göre, 4.433 kişinin, 69.578.744 milyon TL'lik hasar tazmini talepleri kabul edilmişti. Açıklanan hasarın ve kişilerin dağılımı ise aşığıdaki gibidir (Güven, 2014: 59-60).

Hasar (TL)	Kişi Sayısı	Toplam Hasar (TL)
1-5.000	2.301	7.798.198
5.000-10.000	730	4.966.500
10.000-20.000	599	8.193.574
20.000-30.000	313	7.654.382
30.000-50.000	247	9.451.715
50.000 üzeri	283	31.514.875

Tablo. 3 Kabul Edilen Hasar Tutarı ve Zarara Uğrayanların Sayısı

1957 yılının sonunda 3.247 gerçek ve tüzel kişiye 6.533.856 TL’lik hasar tazminatı ödenmiştir. İzmir'deki komisyon ise ilk olarak bir bağış kampanyası başlatmış, 5 Ekim 1955'e kadar gerçek ve tüzel kişiler tarafından kampanyaya 500.000 TL aktarılmıştır. 150 TL ve 75.080 TL arasında değişen ödemeler 24 gerçek ve tüzel kişiye yapılmış, toplam ödeme 418.527 TL tutarını bulmuştur (Güven, 2014: 60-63).

6 Eylül Hadiseleri’nde Zarar Görenlere Yardım Komitesi’nin faaliyetleri 10 Temmuz 1956 tarih ve 4/7474 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi ile sona erdirilmiştir. Bu tarihten sonra yapılacak başvuruların İstanbul Galata’daki Maliye Baş Müfettişliği’ne yapılması gerektiği kararlaştırılmıştır (Kocabaşoğlu’ndan aktaran Sakin, 2010: 385).

1.3.4. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Azınlıkların Durumu ve 1964 Göçü

6-7 Eylül Olayları sonrası Rum azınlığın durumu ve özellikle 1964 Göçü’ne üçüncü bölümde değinilmekle beraber bu başlık altında olayların gidişatına dair genel bir özet verilecektir.

Rum, Ermeni ve Yahudiler 6-7 Eylül Olayları sonrasında dalgalar halinde göç etmeye başladı. Konuyla ilgili olarak Bakan Fuat Köprülü, Meclis'te yaptığı konuşmasında devam eden göçlerin sebebini gayrimüslimlerin “Türkiye’de hali hazırda sahip oldukları yüksek yaşam standardını başka ülkelerde daha da geliştirmek ve yurtdışında daha büyük ticari başarılar ve servetler edinmek istemeleri” olarak açıklamıştı. Ancak göçlerin asıl nedeni, gayrimüslimlerin Türk

devletine karşı olan güveninin azalmasıydı. Gayrimüslim vatandaşlar gitmek ve kalmak arasında ikilem yaşamaktaydı. Türkiye’de kalmak kararındaki en büyük etken olaylar sırasında zarara uğramış olsalar dahi sahip oldukları ekonomik varlık ve mülkiyetleriydi. Ayrıca Rum Patrikhane ve Konsoloslugu da Rum azınlığın İstanbul’da kalması için propaganda yaparak göç etmelerine engel olmaktaydı. Göç etme kararı verilmesindeki etken ise olaylar sonrasında Rumlar’ın kendilerini ikinci sınıf vatandaşlar olarak güvensiz hissetmeleriydi (Güven, 2014: 173-175).

Olaylar sonrası Rumların Türkiye’de kalma düşüncelerine dair, 16 Eylül 1955 tarihli Embros Gazetesi’nde “Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes’in İstanbul’a gelip halkın önüne çıkmalarını olumlu ve iyi niyetli bir davranış olarak nitelendiriyoruz. Başkaları bu ülkenin milli servetine zarar verdiler. Bizler o servetin tekrar artması için çalışacağız. Yaşadıklarımızı unutacağız ve burada kalacağız” yorumu yer almıştır. 21 Eylül 1955 tarihli Apoyevmatini Gazetesi ise “Türkiye Cumhuriyeti’nin yöneticileri derhal olayları kınadılar ve bir daha tekrarlanmayacağı sözünü vermenin ötesinde, meydana gelen zararların da derhal tazmin edileceğini resmen açıkladılar. Devletimizin ve bu ülkede yaşayan tüm akli başında insanların, başımıza gelen bu felaketi samimiyetle kınadıklarına inanıyoruz” görüşüne yer vermiştir (Aktaş, 2015: 84).

Türk hükümeti de gayrimüslimlerin göç etmesini engelleyecek bir uygulama başlattı: Resmi makamlar, göç etmek isteyenlere pasaport vermeyi reddediyordu. Gerekçe olarak da, ülkeyi terk edecek her bir aile için önce yurtdışından eşdeğerde bir Türk kökenli ailenin gelmesi için çeşitli anlaşmaların yapılması gerekliliği gösteriliyordu. Ülke dışına çıkış izni verilmeyen diğer kişiler ise askerlik hizmetine alınabilecek durumda olanlardı (Güven, 2014: 175).

Yunan Konsolosu ve Patrik'in Rumların göçünü engelleme çabalarına rağmen olaylardan bir yıl sonra ağırlıklı olarak üst sınıf Rumların oğullarının yer aldığı 5 bin kişi göç etmiştir. “1961 yılında İstanbul'daki Yunan Konsoloslugu, göç nedeniyle, genç Rumlar arasındaki evlenme oranının 1955'ten beri yıllık yüzde 10 oranında azaldığını bildirmiştir. 1955 yılında Türk hükümetinin resmi verilerine göre,

Türkiye'de 79.691 Rumca konuşan kişi yaşarken; bu rakam 1960'ta 65.139'a, 1965'te ise 48.096'ya düşmüştür” (Güven, 2014: 177-178).

Akgönül, o gece yaşananların Rumların göçünde etkili olduğunu ancak meydana gelen etkilerin daha çok psikolojik yönde olduğunu belirtmektedir (Akgönül, 2012: 223).

Hükümetin, 1930 yılında Yunanistan'la imzalanmış olan İskân, Ticaret ve Gemi Ulaşımı Antlaşması'nı 16 Mart 1964'te tek taraflı olarak feshetme kararı, Rumların büyük bir göç dalgası halinde ülkeyi terk etmesine neden olan asıl olaydır. Yunan vatandaşlarının oturma ve çalışma izinlerini düzenleyen ikili anlaşmanın feshedilmesiyle, Yunanistan pasaportuna sahip İstanbullu Rumların üçte biri ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Ancak Türk pasaportu olan Rumlar da Yunanistan vatandaşı olanlarla akraba oldukları için İstanbul'dan göç ettiler. “Ekim 1964'e kadar, yaklaşık 30.000 Türk pasaportlu Rum ülkeden göç etti. 1960 yılında sayısı yaklaşık 100.000 olan Rum-Ortodoks nüfus, 1978'de yaklaşık 7.000 kişiye kadar düşecekti” (Güven, 2014: 183).

16 Mart 1964'te Yunan uyruklu Rumların vizelerinin yenilenmemesi kararı ise tepkiyle karşılaşmaz. 18 Mart 1964 tarihli *Son Havadis* olayı, “koynumuzdaki yılından kurtulduğumuz için sevinmemiz gerektiği” şeklinde yorumlamıştır (Yaşartürk, 2012: 132-133). Milliyet ise bu haberi “hiçbir kaybımız olmadığı” şeklinde duyurmuştur (Akgönül, 2012: 261).

Kararın alınmasından 15 gün sonra Rumların 20 kiloyu aşmayan kişisel eşya ve 10 doları geçmeyecek nakit parayla ülkeyi terk etmeleri istenir. Sınır dışı edilme prosedürüne göre, Rumlar ev ya da işyerlerinden alınarak Rum Masası'na getirilir, aralarında yasaları çiğnediklerini, Elliniki Enosis üyesi olduklarını kabul etmek gibi maddelerin yer aldığı belgeyi imzalamak zorunda kalırlar (Yaşartürk, 2012: 133).

1964'de maalesef babam Kıbrıs meselesi nedeniyle Büyükada'dan kovulan ilk Yunan tebaalıdır. Sabah işe giderken Türk arkadaşları diyor ki “Hristo, maalesef ismin yazılı bugün (gazetede). Babam eve geliyor ağlıyarak. Hiç beklemiyordu bunu babam. Gidenler bile geriye döneceğini sanıyordu. Ondan

sonra biz de gittik Büyükada'dan. Devamlı annem ağlıyordu. Herkesin beyninin bir köşesinde 'bunlar bu seneliktir geri döneceğiz' vardı. Ada'yı bırakmak çok fenaydı... Yavaş yavaş yıllar geçince umudumuzu kaybettik. Çok özledik. Gelemiyorum... Oraya (Atina) gittiğimiz zaman çok zorluk çektik. Annem burda 3 ay çalışıyordu. Oraya gittiğimizde bir terzi kadının yanında çıraklık yaptı. Babam sabahtan akşama kadar çalışıyordu, hayatında o kadar çalışmadı Büyükada'da. Ben 15 yaşında çalışmaya başladım. Hepimiz eve para götürmeliyiz yaşamamız için. 64 olayı için çok kırgınım, çok... Bir günden bir güne size de söyleseler 'bir çantayla gideceksin diye'? Felaket bir şey. (E, 60) (Kaymak, 2016: 181-182).

Babam 59 yaşında öldü, 50 yaşına kadar Yunanistan'ı bilmiyordu. Kalmak istemiyorduk. Evlerimiz, mezarlığımız, dostlarımız burada (İstanbul). Babam kahroldu, 2-3 sene daha yaşadı ve öldü. (E, 67) (Kaymak, 2016: 183).

64'den sonra gidenler 10 sene içinde hasta olup üzüntüden öldüler. Kanserden öldü babam da. Babam 'ben buraya geldim ölücem' diye diye 3 sene sonra kanserden öldü (ağlamaya başlıyor). 55 yaşında gitti Atina'ya, 59 yaşında öldü. (K, 50) (Kaymak, 2016: 183-184).

"İstanbul Rumlarının hikâyesi 1964 yılında sona erecektir. Türkiye Rumlarının göç ettiği tarih, 1942 ya da 1955 senesi değil, 1964'tür. Bu tarihten itibaren Rumlar, düzenli bir biçimde ve belki de geri dönüşü olmaksızın ülkeyi terk etmeye başlamışlardır" (Akgönül, 2012: 251).

2. HÜRRIYET, İSTANBUL EKSPRES, VATAN, AKŞAM ve ZAFER GAZETELERİNDE 6-7 EYLÜL OLAYLARI'NA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

2.1. Araştırmanın Problemi

Tarihimize 6-7 Eylül Olayları olarak geçen ve genel olarak tüm azınlıkların, çalışmamız özelinde ise Rum azınlıklarının yaşadığı olaylara örneklem olarak alınan Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinde ne şekilde yer verildiği bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Çalışmamızın amacı, Osmanlı İmparatorluğu'ndan başlayarak günümüz Türkiye Cumhuriyeti dönemine değin toplumumuzun bir parçası olan azınlıkların siyasal ve toplumsal hafızalardaki yerini 6-7 Eylül Olayları örnek olayı üzerinden değerlendirmektir. Bu bağlamda, olayların öncesi, başlangıcı (süreci) ve sonrasında dönem gazetelerinin tutumunun haberler üzerinden analiz edilmesi, basının toplumsal olaylardaki etkisinin görülmesi açısından önem taşımaktadır.

2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Örneklem olarak alınan Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin incelenme aralığı 1955 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını kapsamaktadır. 6-7 Eylül Olayları'nın öncesi, başlangıcı (süreci) ve sonrasını değerlendirebilmek adına gazetelerin üç aylık yayınlarının arşiv taraması yapılmıştır. Gazetelerin ilk sayfaları ile sınırlandırılan örneklemin seçiminde gazetelerin farklı toplumsal kesimleri temsil etmesine dikkat edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Tarihimizde “karanlık” bir olay olarak hatırlanan, azınlıkların yaşamında köklü değişimlere yol açan ve sonraki yıllarda yaşanan 1964 Göçü ile başta İstanbul olmak üzere ülkenin sosyolojik ve demografik yapısını da etkileyen 6-7 Eylül Olayları'nda basının rolü ve haberlerde Yunan imgesinin ne şekilde verildiği dönem gazeteleri üzerinden analiz edilecektir. Çalışmamızda, araştırma için belirlenen

zaman dâhilinde, seçilen örneklem üzerinde içerik analizi yapılacaktır. Böylece 6-7 Eylül Olayları ile beraber, olayların yaşanmasına zemin hazırlayan Kıbrıs sorunu ve süreçte yaşanan siyasi ve toplumsal olayların gazetelerin ilk sayfalarında ne sıklıkta ve nasıl görüldüğü incelenecektir. Bu noktada, kelime seçimi, haberin gündemde tutulması ya da 6-7 Eylül Olayları sonrasında belli başlıklar dışında gündem dışı bırakılması, belli konuların tekrarı (Örfi İdare Tebliği), habere uygun fotoğraf seçimi gibi yöntemlerin haberin çerçevesi biçiminde ne şekilde yansıtıldığı ortaya konulacaktır. 6-7 Eylül Olayları öncesi, süreci ve sonrasında gazetelerde haberlerin verilmesi toplumda Rum ve Yunanlara karşı belli bir algı yaratmıştır. Gazetelerin algı yaratma sürecinde kullanılan dil, fotoğraflar, haberin yer aldığı köşe, manşet, spot, mizanpaj, yazı karakteri, renk ve slogana kadar gazete sayfasında görülen her ayrıntı ortak bir perspektif oluşturmada rol oynamaktadır (Aydın, 2015: 271).

Nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizinin amacı, araştırma konusu olarak seçilen sorunun medyada nasıl verildiğini ortaya koymaktır. İletilerin açık, belli olan içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasının yapılabilmesi için içerik çözümlemesi kullanılmaktadır (Ergeç, 2005: 56). İçerik çözümlemesi, kayıtlı metinlerin analizine yönelik bir yöntem olmakla beraber mesajın kapsadığı, taşıdığı ve ilettiği bilgiye odaklanmaktadır. Bu yöntem insan etkileşimleri, gazete içerikleri, televizyon programları, roman ve film karakterlerinin betimlenmesine, politik konuşmalarda ve haberlerde kullanılan kelimelerin incelenmesine ve birçok konuda kayıtlı metinlerin araştırılmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım, 2015: 105).

Çalışmamızda örneklem olarak belirlenen Hürriyet'ten 36 gün - 37 sayı (2. baskıyla beraber), İstanbul Ekspres'ten 33 gün - 35 sayı (2. baskıyla beraber), Vatan'dan 46 gün - 46 sayı, Akşam'dan 43 gün - 44 sayı (2. baskıyla beraber) ve Zafer'den 27 gün - 28 sayı (2. baskıyla beraber) incelenmiştir. Haberler incelenirken "Kıbrıs, Londra Konferansı, Yunanistan, Yunan, Rum, Yunanca ve Rumca" kelimelerinin yer aldığı haberlerin seçimine dikkat edilmiştir. Bu noktada, Hürriyet'ten 86, İstanbul Ekspres'ten 57, Vatan'dan 100, Akşam'dan 70 ve Zafer'den 55 haber incelenerek bu haberlerin gazetelerde ne şekilde verildiği manşet,

başlık, spot ve içerik kullanımlarıyla çalışmamızda yer almıştır. Ayrıca gazetelerde yer alan karikatürlerden 14'ü incelenerek çalışmamızda kullanılmıştır.

2.5. Dönem Gazetelerinde 6-7 Eylül Olayları'na Yönelik İçerik Analizi

2.5.1. 6-7 Eylül Olayları Öncesinde (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955) Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi

Çalışmamızın bu bölümünde 6-7 Eylül Olayları'ndan önceki dönemde örneklem olarak aldığımız Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinde Kıbrıs sorunu, Londra Konferansı, Kıbrıs'taki olaylar, Rum azınlık ve genel olarak İstanbul'da yaşayan topluma dair yer alan haberler analiz edilecektir.

2.5.1.1. Hürriyet Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)

7 Ağustos 1955 tarihli gazetede “Kıbrıs'ta her an yeni kanlı vakalar çıkması bekleniyor” başlıklı haberin üst başlığı “Rumlar küstahlıklarını yine arttırdıkları için” şeklinde verilmiştir. Lefkoşa kaynaklı haberin içeriği ise, “EOKA'cıların Türklere karşı tecavüz ve tahrikleri günden güne artmaktadır. Rumlar şehir ve kasabalarda nisbeten çekingen davranmakta iseler de, köylerde işi büsbütün azıtmışlar ve köy kahve, cami ve okullarının duvarlarına açıkça tahrik edici şeref duygusunu kırıcı yazılar yazmağa başlamışlardır” (Hürriyet, 7 Ağustos 1955, s. 1).

9 Ağustos 1955 tarihli gazetenin birinci sayfasında “Kıbrıs'lı Rumlar üçlü toplantıyı baltalamak için faaliyete geçtiler” başlıklı haberin spotu, “Londra'da yapılacak üçlü Kıbrıs Konferansının arifesinde Kıbrıs'lı kızıl Rumlar bir miting yapacaklar” şeklindedir.

Yunan basınının da yakından takip edildiği bu dönemde 10 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde “Yunanlılar şimdi de bütün Trakya'yı bizden istiyorlar” başlığına yer verilmiştir. “Paçavra bir Yunan gazetesi, Trakya'nın bölünmez bir Yunan toprağı olduğunu söylemek küstahlığında bulundu” spotu, “Yunanlılar Lozan muahedesinin değiştirilmesini de istiyorlar” şeklinde devam etmektedir. “İstanbul'un

hayali hâlâ Yunanlıların kafasında” cümlesinin yer aldığı haberde, Atina’da çıkan günlük gazetelerden Ethnikos Kiriks’in manşetine dair görsel “Küstahlık: Atina’da çıkan günlük gazetelerden aşırı milliyetçi Ethnikos Kiriks gazetesinin, Lozan muahedesi için yeniden gözden geçirilmesini ve Doğu Trakya’nın Yunanistan’a verilmesini talep eden küstahça yazısının başlığı” resim altı yazısıyla paylaşılmıştır (Hürriyet, 10 Ağustos 1955, s. 1).

Resim 1. Hürriyet, 10 Ağustos 1955.

Kıbrıs’ta yaşanan hareketlenmelere dair haberlerin yer aldığı dönemde, 18 Ağustos 1955 tarihli gazetenin ilk sayfasında aşağıdaki görsele yer verilmiştir. Görselin açıklama kısmında ise, “Kıbrıs’tan memleketimize gelen Doğan Türk Birliği’nin beraberinde getirdiği plaka; ‘Kıbrıs’tan Atatürk’e’ başlığını muhteşim bu plakanın üzerinde ‘Türk Kıbrıs’ın Türk genci izindedir’ cümlesi de okunmaktadır” (Hürriyet, 18 Ağustos 1955, s.1) cümleleri yazılmıştır.

Resim 2. Hürriyet, 18 Ağustos 1955.

Devlet Vekili Dr. Mükerrerem Sarol'un yaptığı bir açıklama, 19 Ağustos 1955 tarihli gazetede manşetten verilmiştir. "Dün Edirne'de büyük bir halk kitlesi önünde konuşan" üst başlığıyla verilen haberin başlığı "Sarol Yunanlıların Türk toprakları üzerindeki iddialarını takbih etti" şeklindedir. "Beyaz kitap, adlı Yunan paçavrasının yarattığı derin infial büyüyor" spotuyla devam eden haberde, "Birçok gençlik ve talebe teşekkülleri bu küstahlıklar yüzünden duydukları nefreti tebliğlerle belirttiler" cümlesiyle devam etmektedir (Hürriyet, 19 Ağustos 1955, s. 1).

25 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki Londra Üçlü Konferansı öncesi 24 Ağustos 1955 tarihinde Liman Lokantası'ndaki toplantıda yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. "Menderes'in Kıbrıs'a dair sert ve kat'î beyanatı" başlıklı manşet, "Adanın statüsündeki değişikliği reddedeceğimizi katiyetle belirten Başvekil, Kıbrıs'ta şursuz ve caniyane bir teşebbüsün telâfisi gayri mümkün neticeler doğurabileceğini söyledi. Menderes: Kıbrıs Anadolu'nun bir devamıdır; fakat vaktiyle Yunan

ordusunun Ankara önünde ne işi vardı? diye sordu” spot cümleleriyle devam etmiştir (Hürriyet, 25 Ağustos 1955, s. 1). Liman Lokantası’ndaki toplantıya Londra Konferansı Heyet Başkanı Devlet Vekili Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu, âza Milli Müdafa Vekili Ethem Menderes, âza Hariciye Umumi Kâtibi Büyük Elçi Muharrem Nuri ve diğer âza ile Devlet Vekili Doktor Mükerrer Sarol, Sıhhiye Vekili Dr. Behçet Uz, mebuslar, Başvekâlet Müsteşarı, Ankara, İstanbul ve İzmir gazetelerinin sahip ve başmuharrirleri, Demokrat Parti İstanbul İl İdare Kurulu Reis ve âzaları katılmıştır. Haberin içeriğinde, Başbakan Menderes’in “Oradaki ırkdaşlarımız müdafaasız kalmayacaktır”, “Bir vatan, kumaş parçası gibi neresinden istenirse kesilebilir bir meta değildir”, “Bu ne biçim hükümettir ki bir kasaba papazına, bir devlet muamelesi yapmaktadır” (Hürriyet, 25 Ağustos 1955, s. 1) gibi cümlelerine yer verilmiştir.

Başbakan Menderes’in konuşmasının yankıları gazetelerde yerini aldı. Gazete, 26 Ağustos 1955 tarihli manşetinde “A. Menderes’in beyanâtı Atina’da panik uyandırdı” başlığını kullandı. “Hasta olan Papagos kabineyi acele toplantıya çağırdı. Rahat bir nefes alan Kıbrıs Türkleri bayram yaparak Adnan Menderes’e dua ediyorlar” spotuyla devam eden haberin girişinde Londra Konferansı Heyeti’nin dün gece Londra’ya vardığı belirtilerek, “Menderes’in beyanâtı Londra gazetelerinde memnuniyet yarattı” (Hürriyet, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir. Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında “Menderes’in Kıbrıs’a dair beyanâtı umumî bir tasviple karşılandı” başlıklı haberin spotunda “C.H.P. Genel Başkanı İnönü ve C.M.P. Genel Başkanı Bölükbaşı bu mevzuda hükûmeti destekliyorlar” (Hürriyet, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlesi aktarılmıştır.

Gündemin Londra Konferansı ile meşgul olduğu dönemde “İngiliz basını Kıbrıs’a dair Türk tezini tasvip ediyor” manşeti 27 Ağustos 1955 tarihli gazete yer almıştır. Haberde, “İngiliz kabinesi konferansa ait son hazırlıklarını gözden geçirdi. Londra’daki solcu Rumlar yarın miting yapacak. Kıbrıs’ta emniyet tedbirleri daha çok sıklaştırıldı” (Hürriyet, 27 Ağustos 1955, s.1) spot cümlesine yer verilmiştir.

“Kıbrıs statüsünde en ufak bir değişiklik kabul etmiyeceğiz” manşetinin yer aldığı 28 Ağustos 1955 tarihli haberde, “Aksi takdirde Lozan muahedesinin tadilini

isteyeceğiz. Böylelikle Batı Trakya ve 12 Ada ile İstanbul Rumlarının vaziyeti tekrar gözden geçirilicek” spotu kullanılmıştır. Haberin içeriğinde ise üçlü konferans öncesi ilk temasların başladığı ve İngiliz Heyeti’ne reislik eden Hariciye Vekili Mac Millan ile görüşen Türk Heyeti reisi Fatin Rüştü Zorlu’nun görüşmesine dair bilgi verilmiştir. Yaklaşık bir saat süren görüşmede Zorlu’nun Türk tezini yeniden anlattığı, Kıbrıs Adası’nın statükosunda yapılacak en ufak bir değişikliğin Lozan Muahedesi’nin tadili ve hatta feshi zaruretini ortaya çıkaracağı, bunun sonucu olarak Batı Trakya, 12 Ada ve İstanbul Rumlarının vaziyetinin yeniden gözden geçirileceği belirtilmiştir. Haberde Zorlu’nun aşağıdaki cümlelerine yer verilmiştir:

Yunan Megali İdeası yeniden hortlamıştır. Yarın, mesela Rusya’nın yardım ve teşvikiyle, Yunanistan’ın bizden toprak taleplerinde bulunmayacağını kimse garanti edemez. Yunan sağduyusuna itimat etmenin yanlış bir şey olduğunu hadiseler bize artık öğretmiştir. Bunun için biz şu iki şıktan başka hiçbir şey kabul etmiyeceğiz: Kıbrıs’ta statükonun olduğu gibi veyahut statüko değişecekse bize iade edilmesi... (Hürriyet, 28 Ağustos 1955, s.5).

Ağustos ayının sonlarına doğru Londra Konferansı’nın da etkisiyle Kıbrıs ile ilgili haberlerde artış olduğu görülmektedir. 29 Ağustos 1955 tarihli gazetede “Kıbrıs’ta ‘katliam’ günü hâdisesiz geçti” manşeti göze çarpmaktadır. Haber, “Kızıllar Ada’nın dört yerinde nümayiş yaptılar; bir Rum polis öldürüldü, biri de ağır yaralandı”, “Kıbrıs Türkleri Londra’da büyük bir nümayişe hazırlanıyorlar” ve “Dün Anthony Eden’a karar sureti vermek isteyen kadınlı çocuklu bir Rum kalabalığını polisler kapıdan bırakmadı” (Hürriyet, 29 Ağustos 1955, s.1) spotları ile devam etmektedir. Aynı gazetenin ilk sayfasında “Fener rum patrikhanesi polis muhafazası altında” ve “Tarihi vesikalar konuşuyor” başlıklı haberde de “1878 Muahedesi ve Lozan andlaşması gereğince Türkiye’nin Kıbrıs üzerindeki bütün hakları mahfuz bulunmaktadır. İngiltere de bunu tanımış bulunuyor” (Hürriyet, 29 Ağustos 1955, s.1) spotuna yer verilmiştir. Haberde ise Arapça yazılmış bazı vesika görselleri kullanılmıştır.

Resim 3. Hürriyet, 29 Ağustos 1955.

Resim 4. Hürriyet, 29 Ağustos 1955.

“Kıbrıs konferansı dün başladı” manşetli 30 Ağustos 1955 tarihli gazetede konferansa dair ayrıntılı haberler verilmiştir. Manşetin spotunda “Konferansın gizli yapılması kabul edildi. Esas görüşmeler bu sabah yapılacak”, “Fatin Rüştü Zorlu’nun Türk görüşünü, İngiliz ve Yunan görüşlerinden sonra Perşembe günü açıklaması muhtemel” (Hürriyet, 30 Ağustos 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. Haberde, 15

gün sürecek konferansın her gün 11’de yapılacağı ve Fatin Rüştü Zorlu’nun gazetelere kendisine her gün istedikleri şeyleri sorabileceğini bildirdiği bilgilerine yer verilmiştir. Haberde görsel olarak da Londra Lanchester House’da bir gün önce başlayan Üçlü Kıbrıs Konferansı’nda Türk Heyeti üyelerinin toplantı sırasındaki görüntüsü kullanılmıştır. Görselde Ethem Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Muharrem Nuri Birgi ve Settar İksel yer almaktadır.

Resim 5. Hürriyet, 30 Ağustos 1955.

Aynı tarihli gazetenin yine ilk sayfasında “Kıbrıs’ta Rum çeteleri tethiş faaliyetine devam ediyor” başlığıyla yer alan haberde, “Tethişçilerin Londra kararlarını tanımayacakları gözönüne alınarak sıkı emniyet tedbirleri alındı” bilgisi verilmektedir. Ayrıca haberde “Türk gazetecilerini kabul eden Siyasi Kısım amiri ‘Ada Türklerinin sabırlı hareketi olgunluklarını isbat etmektedir’ dedi” (Hürriyet, 30 Ağustos 1955, s.1) cümlesi de kullanılmıştır.

İlk sayfada yer alan bir başka haber ise “Rum vatandaşların yersiz ve boş telâşları” başlığıyla verilmiş, “Hadise çıkacağını zannedenler dün dükkânlarını kapadılar” spot cümlesi kullanılmıştır. Haberin içeriğinde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Kıbrıs'ta katliam gününden sonra şehrimizde dün herhangi bir hadise cereyan etmemiştir. Fakat şehrimiz Rumlarından bazılarının birtakım yersiz telaşlara kapılarak dükkânlarını mutattan evvel kapadıkları görülmüştür. Polis bu yersiz korkuyu gidermek için bazı tedbirler almış, karakollardan bir kısım polisi merkez emrine vermiş ve izinleri kaldırmıştır. Kıbrıs için iane toplandığı haberi üzerine iki gün evvel Fener Patrikliği civarına yerleştirilmiş olan polisler, dün de yerlerinden ayrılmamışlardır” (Hürriyet, 30 Ağustos 1955, s.1).

Bu haber, Londra Konferansı ile beraber gündemin Kıbrıs yoğunluğunun şehirde özellikle Rum vatandaşlar nezdinde tedirginliğe neden olduğunu göstermektedir. Güvenlik güçlerinin önlemler alması da henüz somut bir olay yaşanmasa da şehirde tedirginlik durumunun olduğunu gözler önüne sermektedir.

“İngiltere Kıbrıs üzerindeki haklarından vazgeçmiyor” manşetiyle çıkan gazetenin spotunda “Mac Millan dün İngiltere'nin görüşünü bildirdi. Yarın da F. R. Zorlu Türk görüşünü açıklayacak” ve “Cuma günü ilk safhası bitecek olan görüşmelerin sonunda üç devletin fikrini belirten tebliğ çıkartılacak” (Hürriyet, 31 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

Olayların yaşandığı Eylül 1955 tarihine geldiğimizde Yunanistan, Rumlar ve Kıbrıs ile ilgili haberlerde artış olduğunu ve kelime kullanımlarının daha sertleştiğini görmekteyiz.

1 Eylül 1955 tarihli gazetenin manşeti yine Londra Konferansı ile ilgilidir ve “Yunanistan Kıbrıs'a dair aynı teraneleri tekrarladı” şeklinde verilmiştir. Burada kullanılan “terane” kelimesi, “çok tekrarlandığından usanç verici bir durum alan söz” (Türk Dil Kurumu, 2017) anlamına geldiği için Yunanistan tezinin dikkate alınmadığı ve bıkkınlık verdiğine vurgu yapılmıştır. Manşetin spotunda “Stefanopulos konferansta yarım saat süren bir konuşma yaptı” ve “Yunanistan ilhak fikrinde ayak direlediği için bugün Türk tezinin sert bir konuşma ile izahı bekleniyor” (Hürriyet, 1 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Lefkoşa'nın Türklerle meskûn semtinde iki bomba patladı” başlıklı haberin spot cümlesi ise “Polis merkez karargâhı ile Radyo plak dairesinde ve Adliye dosya ve vesika deposunda hasarlar

var” (Hürriyet, 1 Eylül 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. İki yaralı dışında can kaybının olmadığı olaya dair haberde, “Polisin tahminine göre EOKA’cılarının asıl hedefi polis merkez karargâhını havaya uçurmaktır” (Hürriyet, 1 Eylül 1955, s.7) cümlesine yer verilmiştir.

2 Eylül 1955 tarihli gazete “Fatin R. Zorlu Londra Konferansında Kıbrıs’a dair Türk görüşünü açıkladı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Kıbrıs Adasının mukadderatı ancak Türkiye ile İngiltere devletleri arasında tayin olunabilir” ve “Eğer nüfus çoğunluğu göz önüne alınırsa Batı Trakya’nın Türkiye’nin olması lazım gelmektedir” cümlelerine yer verilmiştir (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.1). “İzmir Fuarında silinen Yunan bayrağı” başlıklı haberde kullanılan görselin altında aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

Yunanistan 3 defa karar değiştirdikten sonra İzmir Fuarında pavyon açmaktan caymıştır. Hal böyle iken Yunan bayrağının Fuardaki bayrak direklerinde dalgalanmasından ve panolarda teşhir edilmesinden infial duyan bazı meçhul kimseler, Yunan bayrağını pano ve afişlerden kazımışlar ve silmişlerdir. Resimde ok işaretiyle gösterilen kısım, kazınan Yunan bayrağıdır. Zabıta bu işin kim tarafından yapıldığını araştırmaktadır (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.1).

Resim 6. 2 Eylül 1955.

Resim 7. 2 Eylül 1955.

Resim 7'deki görselin altında "Beşiktaş'ta semt gençlerinin, Londra Konferansında Türk görüşünün izahı dolayısıyla bir duvara çizdikleri Kıbrıs haritası ve 'Kıbrıs Türktür" vecizesi – Harita Atatürk ve Bayar'ın birer resmi ve Türk bayraklarıyla de süslenmiştir" (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.1) cümleleri yazılmıştır. Yunan bayrağının silinmesi ve Kıbrıs haritası haberleri, yaşanan gelişmelerin toplumda yavaş yavaş tepki gösterme durumuna yol açtığını göstermektedir.

Yine ilk sayfada yer alan "Stefanopulos'un sözlerini neşreden İstanbul Rum gazeteleri kapışıldı" başlıklı haberin spotunda, "Yunan görüşünü belirten bu gazetelerde Türk tezine dair en ufak bir tefsire bile rastlanmıyor" cümlesi kullanılmıştır (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.1). Haberin içeriğinde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Şehrimiz Rumlarının bu büyük alakalarını tabii görüyoruz. Stefanopulos'un Yunan görüşünü nasıl izah ve müdafaa ettiğini öğrenmek, elbette tadına doyumaz bir zevktir. Fakat bu işte asıl gözümüze çarpan nokta, Kıbrıs patırdısı sayesinde fazla satış sağlayan Rumca gazetelerin, Türk görüşünü sadece haber şeklinde vermekte hala ısrar etmeleri, bunu belirtmeği ve bir dava gibi ele alarak bir Türk vatandaşına yakışacak tarzda yorumlamayı hiç akıllarına getirmemeleridir (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.1).

Haberde Rum gazetelerine dair bariz bir tavır olduğu göze çarpmaktadır. Haberin yedinci sayfadaki devamında Beşiktaş'ta gençler tarafından çizilen Kıbrıs haritası ve halkın buna ilgi gösterdiği ve ayrıca Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin 15 yeni şubesinin daha açıldığına dair bilgi verilmiştir. Son olarak ise Rumların yaşadığı semtlerde alınan tedbirler konusu ise "... kilise bulunan ve sakinlerinin arasında Rum vatandaşlar olan bazı semtlerde emniyet kuvvetlerinin aldığı ihtiyati tedbir devam etmektedir. Bu cümleden olarak bu semtlerin emniyet amirlikleri önünde bazı belediye vasıtaları bindirilmiş kuvvetler için hazır bekletilmektedir" (Hürriyet, 2 Eylül 1955, s.7) şeklinde verilmiştir.

"Kıbrıs'a dair Türk tezi İngiliz basınında derin akisler yaptı" manşetli haberin spotunda "İngiliz kabinesi pazartesi günü toplanarak Kıbrıs meselesi için bir uzlaştırma formülü araştıracak" ve "Bu formülün, salıya bırakılan konferans

celsesinde Türk ve Yunan heyetlerine sunulması bekleniyor” (Hürriyet, 3 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Patrikhanenin Kıbrıs’a hangi yoldan yardım ettiği anlaşıldı” başlıklı haberin spot cümlesi “Fener, kendisine ait olup Kıbrıs’ta bulunan mühim vakıfların gelirlerini Rum ilhakçılara bağışladı” (Hürriyet, 3 Eylül 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. “Kıbrıs’a dair Türk tezi açıklanınca Batı Trakya’da Yunan zulmü artmağa başladı” başlıklı haberin spotu, “Her günkü trenlerle 15-20 Türk ailesi serbest göçmen olarak geliyor” (Hürriyet, 3 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle kullanılmıştır.

4 Eylül 1955 tarihli gazete “Türkiye’nin Yunanistan’a son ihtarı” manşetiyle çıkmış, “Yunan gazetecilerine demeç veren Fatin Rüştü Zorlu dedi ki: Yunanistan ya Kıbrıs’tan, yahut Türk dostluğundan vazgeçmeli!” ve “Yunanistan emperyalist Venizelos siyasetine rücu ettikten sonra, Türkiye’nin de Atatürk siyasetinden vazgeçmemesi için sebep yoktur” spot cümlelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde 4 bin Türk’ün Londra’da büyük bir miting yapacağı da belirtilmiştir. İlk sayfada yer alan “Turist kisvesi altında Türkiye’ye gelen Yunan seyyahları teşkilatlı şekilde kaçakçılık yapıyor” başlıklı haberin spotunda “Bunlar mevzuattan faydalanıp Yunanistan’da pahalı olan Türk yiyecek maddelerini yurtlarına götürüyorlar” (Hürriyet, 4 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. “Kıbrıs’taki tethişçiler bir karakola baskın yapıp polisleri bağladılar” başlıklı haberin spotu ise, “Karakoldaki silah ve cephaneyi alıp kapıya kilit vurduktan sonra telefon tellerini keserek gittiler” (Hürriyet, 4 Eylül 1955, s.1) şeklinde verilmiştir.

Resim 8. 4 Eylül 1955.

Manşetin yanında yer alan Resim 8'deki görselin altında "Beşiktaş'ta İhlamur semtinde bir vatandaş, evinin duvarını Kıbrıs davasını belirten bir afiş haline getirmiştir. Duvarın üzerinde 'Kıbrıs Türklerindir!' cümlesi, altında Kıbrıs haritası, onun altında da 'Bu topraklar Türk kaniyle yoğurulmuştur' ibaresi okunmaktadır" (Hürriyet, 4 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

5 Eylül 1955 tarihli gazete, "5.000 Türk Londra'da Kıbrıs için miting yaptı" manşetiyle çıkmış, spot ise "Ada hakkında Yunanistan'a ilhak, kendi kaderini tayin veya muhtariyet kararı alındığı takdirde Nümayişçiler Kıbrıs uğurunda kanlarını dökmek için and içtiler" ve "Rumların mukabil nümayişlerine müsaade edilmedi" cümleleriyle verilmiştir.

Resim 9. Londra Trafalgar Square'de yapılan gösteriden fotoğraflar. (5 Eylül 1955)

Resim 10. 5 Eylül 1955.

Resim 10’da yer alan “Yunanca gazeteler yakılırken...” başlıklı görselin altında aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Dün saat 16’da biri Güzel Sanatlar Akademisi talebesi ve biri de lise talebesi olan iki genç Yunanistan’dan memleketimize gelen ve burada satılan Yunan gazetelerinden 15 adedini Kıbrıs ve Türkiye aleyhine yazdıkları yazılardan dolayı kızarak Taksim Meydanı’nda yakmışlardır. Hadiseye Emniyet mensupları el koymuş ve gençler ikamete rapten serbest bırakılmıştır. Resim, Emniyet mensuplarının gençlere müdahalesi esnasında çekilmiştir (Hürriyet, 5 Eylül 1955, s.1).

Resim 11. 5 Eylül 1955.

Resim 11’de yer alan “Kanla çizilen Kıbrıs haritası” görselinin alt yazısında da aşağıdaki cümleler kullanılmıştır:

Yukarıda resmini gördüğünüz Kıbrıs haritası, Niğdeli Ali Taylan, Rizeli Mehmet Demirkaya, Rizeli Hüseyin Fırat, Niğdeli Ali Rıza Salot, Kayserili Fethi Yavuz ve Rizeli Sâlahaddin Küçük adlı gençlerin kanlarıyla çizilmiş ve matbaamıza getirilmiştir. Gençler haritanın baş tarafına “öleceğiz, kanımızı vereceğiz, bir gram toprak vermiyeceğiz” cümlesini yazdıktan sonra ayyıldızın içine Kıbrıs haritasını çizmişler, ayın içine de “Kıbrıs Türküdür” cümlesini yazmışlardır. En aşağıda: “ayyıldızın etrafında adı geçenlerin kanı ile yapılmıştır” cümlesi okunmaktadır (Hürriyet, 5 Eylül 1955, s.1).

Kıbrıs konusunda özellikle Eylül ayı itibariyle halk tarafından verilen tepkilerde artış olduğu görülmektedir. Yunanca gazetelerin yakılması ve Türk gençlerinin kanlarıyla çizdikleri Kıbrıs haritası gibi olaylar ve bunlara dair haberlerin gazetelerde geniş yer bulması, 6-7 Eylül Olayları’nın ayak sesleri olarak değerlendirilebilir.

2.5.1.2. İstanbul Ekspres Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)

İstanbul Ekspres Gazetesi’nin 24 Ağustos 1955 tarihli manşetinde “Yeşil adada 100 bin türkün mal ve can emniyetini istedik” cümlesine yer verilmiş, manşetin üst başlığı ise “Hükümetimiz dün İngiltere’ye Kıbrıs hakkında bir nota verdi” şeklinde verilmiştir. Haberin spot cümlesi, “Son tedhiş ve yıldırma hareketleri ile ırkdaşlarımıza yapılan tecavüzlerin, Türk halk efkârınca nefretle karşılandığı da bildirildi” (İstanbul Ekspres, 24 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Haberin içeriğinde Londra’da toplanacak Üçlü Kıbrıs Konferansı’nda alınacak kararlar üzerine bilgiler verilmiştir.

İstanbul Ekspres Gazetesi 25 Ağustos 1955 tarihinde “Kıbrıs bizimdir” manşetiyle çıkmıştır. “Bayar ve Başvekilin tahrikçilere kat’i cevapları” üst başlıklı haberin spotunda “İyi bilsinler ki Yeşil Ada Yunanlıların olmayacak” (İstanbul Ekspres, 25 Ağustos 1955, s.1) cümlesi yer almıştır. Haberde Kıbrıs Umumi Valisi’nin İngiltere’nin Adada yeni üsler kuracağına dair açıklamasına da yer

verilmiş ve Türk Heyeti'nin Londra yolunda olduğu bildirilmiştir. Haber, Kıbrıs hakkındaki toplantıda konuşma yapan dönemin Başbakanı Adnan Menderes ve Devlet ve Hariciye Vekil Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun görselleriyle verilmiştir.

Resim 12. İstanbul Ekspres, 25 Ağustos 1955.

Ağustos ayının sonlarına doğru Kıbrıs'la ilgili haberlerin arttığı ve haberlerin genel olarak manşetten verildiği görülmektedir. “Başvekil Menderes’in demeci, ‘Sabreden bir arslanın kükreyişi’ oldu” üst başlıklı haberin manşeti “Yedi’den yetmiş’imize kadar her Türkün kalbi ‘Kıbrıs’ için atıyor” (İstanbul Ekspres, 26 Ağustos 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. Haberın spotunda “Muhalefet hükümeti ittifakla tasvip etti” cümlesine yer verilmiştir. Haberde “İnönü: Dış politikamızın Kıbrıs ile meşgul olacağı bugünlerde iç politikamızın da Kıbrıs ile dolu olduğunu dünyaya göstermek vazifemizdir. Bölükbaşı: Milli mevzulardaki hassasiyetimizi iç politika ihtilaflarımız asla gölgelemez” (İstanbul Ekspres, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilerek dönemin muhalefetinin uygulanan politikadan memnun olduğu ve bu politikayı desteklediği gösterilmiştir.

Resim 13. İstanbul Ekspres, 26 Ağustos 1955.

27 Ağustos 1955 tarihli gazetenin üst başlığında “Son 48 saatin tepkisi ve hadiseler şu neticeyi veriyor” cümlesi kullanılarak manşet “Yunan Tezi Londra’da hezimete mahkûmdur” şeklinde kullanılmıştır. Spot cümlesi, “Şuurlu bir hareket tarzı takip eden hükümetimizin görüş ve kararı dış mehafilce desteklenip tasvip edildi” şeklinde olan haberin içeriğinde şu cümlelere yer verilmiştir:

Dünkü başyazısını konferans mevzuuna ayıran ‘Truth’ gazetesi konferansın edebiyat ve hissiyatı bir tarafa bırakarak realist bir hal çaresi araması lüzumunu ortaya atmakta; Türk ve Yunan tezleri arasında bir mukayese yapmakta ve Türk tezinin her bakımdan, fakat bilhassa Batı dünyasının müşterek emniyeti bakımından Yunan tezinden çok daha kuvvetli olduğunu belirtmektedir (İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955, s.1).

Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında yer alan “İstanbul Rumları ‘Türk görüşü yerindedir’ dedi” başlıklı haberde ise İstanbul’da yaşayan Rumlardan üç kişiyle yapılan röportaja yer verilmiştir. Bunlardan birisi günlük Rumca Gazetesi Apoyevmatini’nin Mesul Müdürü Ligor Yaveridis, Şehir Meclis Azası Dr. Fedon Skuros ve Beyoğlu’ndaki Zahariadis Mağazası Sahiplerinden Bay Aleko

Zahariadis'tir. Haberde Yaveridis'in "Kıbrıs meselesi" hakkında "Bizim görüşümüz hükümet görüşünden farklı değildir" (İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955, s.2) cümlesine yer verilmiştir. Dr. Skuros, "Bizlerin Yunan hükümeti ile hiçbir alakamız olmadığı gibi, Kıbrıs davasında, Ortodoks dinine mensup bütün vatandaşlar tam bir Türk vatandaşı gibi düşünürler. Şuna emin olmanızı isterim ki, İstanbul'da yaşayan 80.000 Rum Ortodoks vatandaş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmalarından müftehirdirler" (İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955, s.2) demiştir. Zahariadis'in ise "Kıbrıs meselesi" için "Evet maalesef böyle bir mesele var, çok çirkin!" (İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955, s.2) dediği ve Dr. Skuros gibi Rum Ortodoks vatandaşların Türk vatandaşı olmakla gurur duyduklarını belirttiğine yer verilmiştir.

Resim 14. İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955.

Resim 15. İstanbul Ekspres, 27 Ağustos 1955.

28 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde “Statüko değişecekse Kıbrıs Türkiyenindir” cümlesi, üst başlık ise “F. R. Zorlu Londra’da görüşümüzü bildirdi” şeklindedir. Haberin spot cümlesi de “İyi haber alan kaynaklar ve alâkalılar, İngilizlerin Yunan emelleri için hiçbir tâvizde bulunmayacağını sarih olarak açıklıyor” (İstanbul Ekspres, 28 Ağustos 1955, s.1) şeklinde verilmiştir.

“Kıbrıs Konferansı bu akşam 17’de açılıyor” üst başlıklı haberin manşeti “Yunanlılar bütün dünya için ortaya bir dert atmışlardır” (İstanbul Ekspres, 29 Ağustos 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Haberin spot cümlesi ise “Radyo gazetesi Menderes’in kat’î beyanatını yeniden yorumlayarak, asıl sükûnetimizin istismar edilerek zaaf telakki olduğunu tekrarladı” (İstanbul Ekspres, 29 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Haberde Radyo Gazetesi’nde Üçlü Kıbrıs Konferansı’na dair yorum yapılmış Yunan tezi ise “mesnetsiz ve kuru bir tez” olarak nitelendirilmiştir.

30 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşeti “Kıbrıs Müzakerelerinde hak ibresi bizi gösteriyor” şeklinde verilmiştir. Spot cümlesi “İngiltere’nin ileri gelen

gazeteleri, Türk tezini ele alarak muhtelif misallerle müdafaa ettiler. F. R. Zorlu'nun demeci: Karar dünyanın hayrına olmalıdır” (İstanbul Ekspres, 30 Ağustos 1955, s.1) olan haberin içeriğinde bir gün öncesinde açılan Londra Konferansı'na dair bilgi verilmiştir.

“İngiltere Kıbrıs'ta, Üçlü Askerî İdareye Taraftar” manşetli 31 Ağustos 1955 tarihli gazetede Londra Konferansı'na dair ayrıntılı bilgiler özel haber olarak aktarılmıştır. “Ada üzerindeki haklarından vazgeçmemekle beraber, muhtariyet vermek niyetini de açıkladı” spotlu cümlenin içeriğinde Mac Millan'ın İngiliz Hükümeti'nin görüşünü şu cümlelere dayanarak açıkladığına yer verilmiştir: “Kıbrıs sırf İngiltere'ye ait bir iç meseledir. Türkiye ve Yunanistan Lozan Muahednamesiyle bunu böylece kabul etmişlerdir. Adadaki tethiş hareketini İngiltere tasfiye ve tenkil edecektir. İngiltere Orta Akdeniz'in müdaafasında ağır mesuliyetler altına girmiştir. Bu mesuliyetler devam ettiği müddetçe Kıbrıs'ı tek edemez” (İstanbul Ekspres, 31 Ağustos 1955, s.1).

Resim 16. İstanbul Ekspres, 31 Ağustos 1955.

1 Eylül 1955 tarihli gazete “Yunanistan dün konuştu, bugün söz Türkiye'nin” manşeti ve “Stefanopulos, konferansın herhangi bir karar vermemesi halinde B. Milletlere başvuracakmış! Lefkoşe'de hadiseler” spotuyla çıkmıştır. Haberin

devamında Kıbrıs radyo istasyonuna meçhul şahıslar tarafından bomba atıldığı ve olayda üç kadının yaralandığı belirtilmiştir (İstanbul Ekspres, 1 Eylül 1955, s. 2).

“F. Rüştü Zorlu, dünkü konuşmasında Yunanlı dostlarımıza (!) iyi bir hukuk dersi verdi” manşetli haberin spotunda “Hayati ehemmiyet taşıyan müdafaadan parçalar: 1. Mesele nüfus ise, halen 300 bin Kıbrıslı Türkiye’de yaşamaktadır. 2. Statükoyu başka türlü değiştirmeye çalışmak Türkiye’nin dostluğunu muhafaza ile kabili telif değildir” (İstanbul Ekspres, 2 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. Başlıkta “Yunanlı dostlarımız” ifadesinden sonra ünlem işaretinin kullanılması ironi olarak değerlendirilebilir. Haberde, Türk Tezi’nden üç madde kutucuk içerisinde verilmiştir. “Kıbrıs’ın hâkimi aynı zamanda batıdaki adaların (Oniki ada) da hâkimi olursa Türkiye’yi fiilen muhasara etmiş olacaktır. Hiçbir memleket bütün emniyetini ne kadar dost ve müttefik olursa olsun tek bir devlete bağlayamaz” (İstanbul Ekspres, 2 Eylül 1955, s. 1).

Resim 17. İstanbul Ekspres, 2 Eylül 1955.

“Kıbrıs müzakerelerine Salı günü devam edilecek” üst başlıklı manşet “Türk tezi Atina’da şaşkınlık yarattı” şeklinde verilmiş, spotta ise “Yunan Hariciye Vekili talimat almak üzere memleketine dönüyor. Fatin Rüştü Zorlu, İngiliz Hariciye Vekili ile hususi görüşme yaptı” (İstanbul Ekspres, 3 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır.

4 Eylül 1955 tarihli gazete, “F. Rüştü Zorlu’nun Yunanistan’a ihtarı: ‘Ya Kıbrıs yahut Türk dostluğu” üst başlıklı “Dava ve idealimizden zerre kadar inhiraf etmeyeceğiz” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda, “Baş Murahhasımız, ilk önce adadaki tedhiş hareketlerine son verilmesinin şart olduğunu da söyledi” (İstanbul Ekspres, 4 Eylül 1955, s. 1) cümlesine yer verilmiştir.

“İngiliz Hükümetinin noktai nazarını Mac Millan Fatin Rüştü Zorlu’ya açıkladı: Kıbrıs adası stratejik bakımdan tamamen Türkiye’ye ait bulunuyor” manşetli haberin spotu, “Orta-Doğu’ müdafaası diye bir şey bahis mevzuu olursa İngiltere Türkiye ile derhal işbirliği yapmaya hazır” (İstanbul Ekspres, 5 Eylül 1955, s. 1) cümlesiyle verilmiştir. Haberde Londra’da yapılan ve 5 bin Türk’ün katıldığı mitinge de yer verilmiştir.

Resim 18. İstanbul Ekspres, 5 Eylül 1955.

“Her Yerde Kıbrıs: Bütün memlekette Yeşil Ada ile alakalı hadiseler dikkatle takip edilmektedir. İşte spor sahalarımıza dahi giren sembol ‘Kıbrıs Türktür’ (İstanbul Ekspres, 5 Eylül 1955, s. 1).

2.5.1.3. Vatan Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)

18 Ağustos 1955 tarihli Vatan Gazetesi, “Kıbrıs, Türk’ün ana davâsıdır” manşetiyle çıkmıştır. Haberin alt başlığında, “Yunanlılar soğuk harbin silâhlariyle yeni bir saldırı hareketine girişmiş, ‘Megalo İdea’ bütün meşum hedefleriyle ayaklanmıştır” (Vatan, 18 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. Haberin spot cümleleri ise, “Yunanistan itidal yoluna razı olmazsa meydana gelecek bütün feci neticelerin mesuliyetini yüklenmiş olacaktır”, “Londra konferansının arifesinde umumi efkârımızı seferber etmeğe girişmek zamanı gelmiştir”, “Gazetemiz, her gün dâvanın tenvirine ait vazifesini yapmağa devam edecektir” (Vatan, 18 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Gazetenin ilk sayfasında “Konferansa gidecek heyet belli oldu” başlığıyla yer alan haberde ise heyetin Fatin Rüştü Zorlu, Ethem Menderes, Muharrem Nuri Birgi, Settar İksel, Orhan Eralp ve Mahmut Dikerdem’den oluşacağı bilgisi verilmiştir (Vatan, 18 Ağustos 1955, s.1).

Resim 19. Vatan, 18 Ağustos 1955.

19 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde, “Kıbrıs, baştanbaşa Türk toprağıdır” manşetine yer verilmiştir. “Son Yunan saldırışı, bu bölgede NATO’nun varlığına bizzat Yunanistan’ın menfaatlerine bir baş kaldırmadır” spot cümlesinin kullanıldığı haberin giriş cümleleri de “Kıbrıs’ın kaderi değişecekse Yunanistan’a değil Türkiye’ye katılması lazım geleceğini ispat için kuvvetli deliller vardır” (Vatan, 19 Ağustos 1955, s.1) şeklinde kullanılmıştır. Haberın görselinde ise Kıbrıslı Rumlar tarafından Yunan bayraklarıyla süslenmiş bir Lefkoşe sokağı fotoğrafı kullanılmış ve

resim altı yazısında “Kıbrıslı Rumların ilhak rüyasına kapılarak Yunan bayraklarıyla doldurdıkları Lefkoşe sokaklarından biri” (Vatan, 19 Ağustos 1955, s.1) ifadesi kullanılmıştır. Aynı sayfada “Kıbrıs için tebliğ yayınlanacak” başlıklı haberin spot cümleleri ise “Londra Konferansı için yapılan hazırlıklar tamamlandı”, “Kıbrıs’ta Türklere karşı tedhiş devam ediyor. 3 Türk ağır surette yaralandı” (Vatan, 19 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir.

Resim 20. Vatan, 19 Ağustos 1955.

20 Ağustos 1955 tarihli gazete, “Yunanistan’ın ve bölgemizin baş belası” üst başlıklı manşetini “Ezeli ve ebedi ‘kurtarıcı’ rolündeki Yunan kilisesi” şeklinde vermiştir. Haberde “Kilisenin de desteklediği ‘Megalo İdea’nın programı Edirne, İstanbul ve Anadolu’dur” (Vatan, 20 Ağustos 1955, s.1) spot cümlesi kullanılmıştır. Türk-Yunan ilişkilerinin tarihsel sürecinden bahsedilen habere Mustafa Kemal

Atatürk ve Yunanistan'ın eski Başbakanı Elefterios Venizelos dönemi yakın ilişkilere değinilerek Megalo İdea düşüncesinde kilisenin rolüne dikkat çekilmiştir. Haberin girişinde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Yunanistan'la dostluk kurmak yolunda bir aralık hararetli ümitlere kapıldık, bir taraftan Atatürk, diğer taraftan Venizelos tarihin ve coğrafyanın yarattığı zaruretleri gördüler, birbiri arkasından her iki tarafın zararına olarak geçirilen acı tecrübelerin fecaatini gördüler, duydular. Müşterek tehlikelere maruz olan, pek çok menfaatleri beraber olan iki komşuyu birbirine yaklaştırmak istediler. Hatta günün birinde aradaki münasebeti bir federasyon haline çıkarmak gibi tatlı bir rüya da hayallerde bir aralık yer etti (Vatan, 20 Ağustos 1955, s.1).

Haberin devamında ise kilisenin siyasi rolünün bu ilişkilere engel olduğuna şu cümlelerle vurgu yapılmıştır:

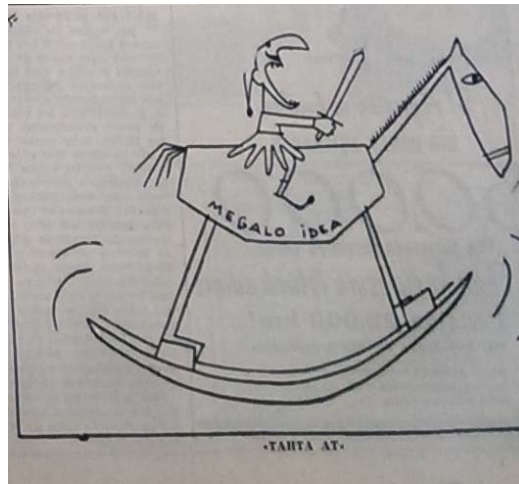
“Türkiye gibi Yunanistan'da da dostluk ve beraberlik zarureti takdir eden şuurlu insanlar eksik değildir. Kilisenin nüfuzu ağır bastıkça, Yunan halkı içinde de samimi dostluk hasretleri vakit vakit belirir. Ne çare ki Yunan ve Kıbrıs kiliselerinin meş'um siyasi rolü, her iyi niyeti neticede kurutur, her gayreti neticesiz bırakır” (Vatan, 20 Ağustos 1955, s.7).

Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında “Kıbrıs Doğan Türk Birliği Başkanı dedi ki:” üst başlıklı “Türk Kıbrıs, vatan parçasıdır” haberinde “M.T.T.B. Başkanı, ‘28 Ağustos katliam günü’ ciddiye hükümetimiz buna karşı elbette tedbir almıştır’ dedi” (Vatan, 20 Ağustos 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir.

Resim 21. Vatan, 20 Ağustos 1955.

Aşağıda yer alan karikatüre gazetenin ilk sayfasında yer verilmiş ve Megalo İdea düşüncesi 'tahta at'a benzetilmiştir.

Resim 22. Vatan, 20 Ağustos 1955.

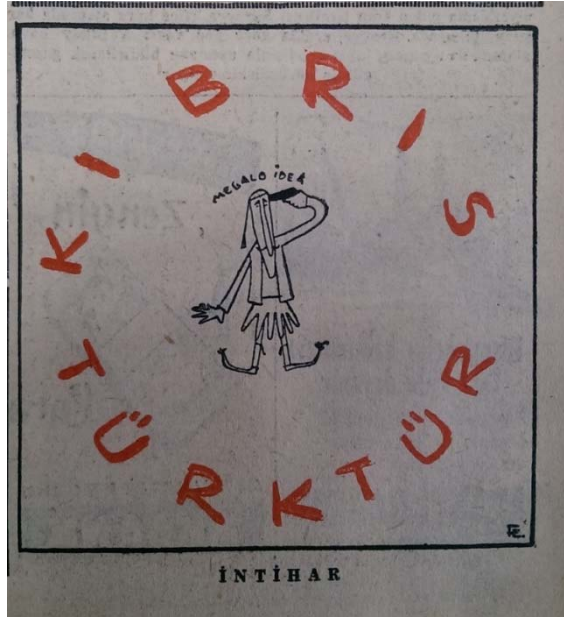
“Yunan tertiplerile oyalanmıya tahammülümüz kalmamıştır” manşetinin yer aldığı 21 Ağustos 1955 tarihli gazetede “Samimi yolumuz ya gerçek dostluk veya ayrılıktır” spot cümlesine yer verilmiştir. Yine aynı gazetenin ilk sayfasında yer alan “Kıbrıs meselesi Hariciye Vekaleti’nde görüşüldü” başlıklı haberin giriş cümlesi “Kıbrıs’taki ırkdaşlarımızın hayat ve mallarının teminat altına alınması için İngiltere’ye müracaat ettik” (Vatan, 21 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir.

22 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşeti, “Yunanistan manen ölmüş sayılır” şeklinde verilmiş, spotta “Yunan Emperyalistlerinin yolu intihara gitmektedir” cümlesi kullanılmıştır. Haberin giriş cümlesi “Türkiye nüfusunun 7 milyon gösterilmesi Yunan kötü niyet ve deliliğinin en açık örneğidir” (Vatan, 22 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Aynı sayfada “Kıbrıs Türkleri Ada Rumlarına karşı volkan teşkilâtını kurdu” (Vatan, 22 Ağustos 1955, s.1) başlıklı bir haber daha yer almaktadır. Gündemin Kıbrıs meselesi ile yoğun olduğu dönemde Vatan Gazetesi ilk sayfadaki karikatürlerini yine gündeme ayırmış ve Yunan Düşünür Sokrates’in “Kendini bil” sözünü aşağıdaki karikatürde kullanmıştır.

Resim 23. Vatan, 22 Ağustos 1955.

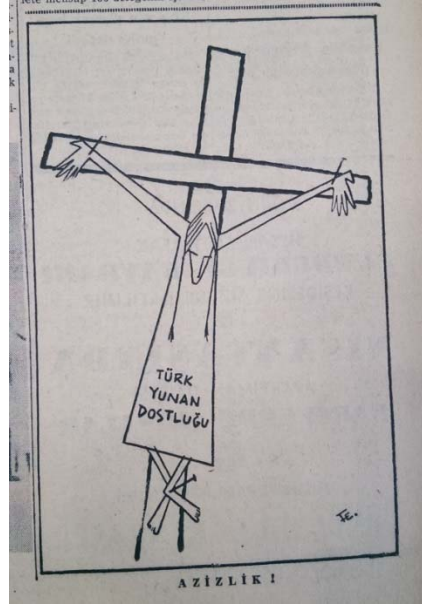
Gazete, 23 Ağustos 1955 tarihinde “Athenagoras susuyor” manşetiyle çıkmıştır. “Patrik Atina ve Kıbrıs kiliselerinin bölge sulhünü tehdidine seyirci kalamaz” spotu kullanılan haberin girişi ise “Athenagoras geldiği vakit, ‘Türklerin İstanbul’u alışı, Allah’ın takdiridir. Bu alış Türk milletinin bu bölgeyi sulha kavuşturmak için oynaması mukadder olan rolün hazırlığıdır’ demişti” (Vatan, 23 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Haberde Athenagoras’ın görseli kullanılarak resim altında “Atina ve Kıbrıs kiliselerinin tahriklerine karşı seyirci kalmaması lazım gelen Patrik Athenagoras” (Vatan, 23 Ağustos 1955, s.1) cümlesi yazılmıştır. Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında “Kıbrıs meselesi, Dışişleri Vekâletinde yeniden görüşüldü” başlıklı haberde “Kıbrıs’ta maskeli haydutlar görüldü. Kıbrıs’taki Türklerin can ve mallarının emniyeti ile ilgili olarak İngiltere’ye nota vereceğiz” (Vatan, 23 Ağustos 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir. Gazetenin ilk sayfasında yine Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak aşağıdaki karikatür yer almıştır.

Resim 24. Vatan, 23 Ağustos 1955.

“Türkiye, Kıbrıs Türklerinin can emniyeti için bir nota verdi” manşetli 24 Ağustos 1955 tarihli haberin spotunda “Ankara’daki İngiliz Elçisine, tedhişçilere karşı zecrî tedbir alınması lüzumu belirtildi” cümlesi kullanılmıştır. Aynı gazetede,

“Kıbrıs mevzuunda D.P ve C.H.P’nin fikirleri bir” başlıklı haberde “Kasım Gülek ve Orhan Köprülü ‘Şayet Kıbrıs bir gün el değiştirirse bu da Türkiye lehine olmalıdır’ diyorlar” (Vatan, 24 Ağustos 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. Gazetenin aynı tarihli ilk sayfasında bu sefer “Türk-Yunan dostluğunun çarmıha gerildiği” aşağıdaki karikatüre yer verilmiştir.

Resim 25. Vatan, 24 Ağustos 1955.

“Başvekil, ‘Kıbrıs Anadolu’nun devamından ibarettir’ dedi” manşetli 25 Ağustos 1955 tarihli gazetenin spotunda, “Adadaki Rumların şoursuz ve caniyane bir teşebbüsü karşısında ırkdaşlarımız müdafaasız kalmıyacaktı” cümlesi yer almıştır. Haberin girişinde, “Menderes Yunan emperyalistleri için şöyle dedi: Ankara önlerine nüfus ekseriyetine dayanarak mı geldiler? İzmir’de işleri neydi?”, “Başvekil, ‘asgari şartımız statükonun muhafazasıdır. Aleyhimize bir değişikliğe tahammülümüz yoktur’ dedi” (Vatan, 25 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. Başbakan Adnan Menderes’in Liman Lokantası’ndaki konuşmasından açıklamaların yer aldığı haberde Ege ve Akdeniz kıyıları ile Kıbrıs’ın gösterildiği bir Türkiye haritası kullanılmış ve altında şu cümlelere yer verilmiştir:

Başvekil Adnan Menderes, yukarıdaki haritada görülen ve Yunanlıların işgalinde olduğu için tamamen aleyhimize bulunan stratejik durumun levhasını dünkü demecinde şöyle çizdi: “Şurasının herkesçe ve açık olarak bilinmesi lazım gelir ki, Türkiye sahillerinin büyük bir kısmı, başka devlete ait olan tasarruf ve tehdit palangalarıyla muhat bulunuyor. Bir Kıbrıs sahası bugün salim görünmektedir. Bu bakımdan Kıbrıs Anadolu’nun bir devamından ibarettir ve onun emniyetinin esas noktalarından birisidir” (Vatan, 25 Ağustos 1955, s.1).

Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında yer alan “Papa Eftim, ‘Makarios kötülük ile fazileti yok ediyor’ dedi” başlıklı haberde Türk-Ortodoks Kiliseleri Başkanı Papa Eftim ile Kıbrıs Başpiskoposu Makarios hakkında yapılan bir röportaj bulunmaktadır. Haberin girişinde, “Makarios’un İncil’i anlamadığını, Gandhi olmağa çalıştığını, halbuki Gandhi’nin fazilet ve iyiliğe dayandığını, papazda bunlardan eser bulunmadığını söyledi ve ‘Ben onu dini siyasete alet olarak kullandığı için aforoz ettim’ dedi” (Vatan, 25 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. Aynı tarihli gazetenin “Bölükbaşı, ‘Kıbrıs Türküdür’ dedi” başlıklı haberinde, “C.M.P. Genel Başkanı, ‘Kıbrıs; tarih, 100 bin Türk’ün kaderi ve vatanımızın emniyeti bakımından bize bağlıdır’ diyor” (Vatan, 25 Ağustos 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir.

26 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşeti “Kıbrıs meselesinde milli birlik tamdır” şeklinde kullanılmıştır. “Muhalefet, dış siyasette hükümetle aynı görüşte bulunduğunu belirtti” spotlu haberin girişinde, “İnönü dedi ki: ‘Kıbrıs için hükümetin alacağı tedbirlerle beraberiz. İç politikamızın havasının Kıbrıs ile dolu olduğunu dünyaya göstermek vazifemizdir.’”, “Bölükbaşı dedi ki: ‘Hükümetin enerjik beyanatını memnurlukla karşıladık. Milli mevzulardaki hassasiyetimizi iç politika ihtilaflarımız asla gölgeliyemez’”, “T.K.P., ‘Kıbrıs meselesinde hükümetle mutabıkız’ dedi” (Vatan, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. Manşetin görselinde Büyük Taarruz’un 33. yılına ithafen Türk ordusunun Yunan ordusuna karşı milli mücadelesini gösteren bir çalışma kullanılmıştır. Görselin altında ise aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

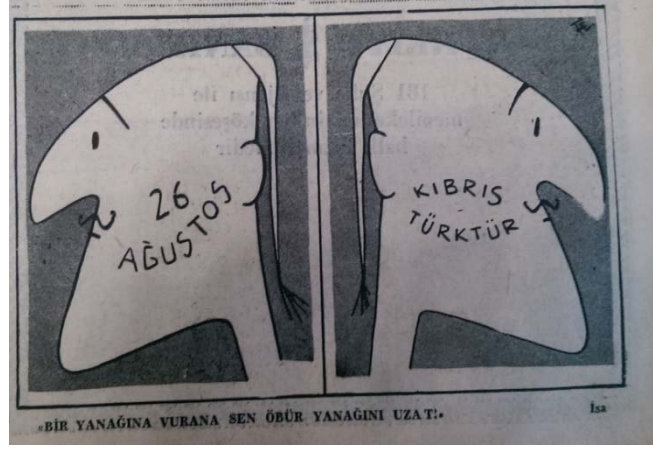
33 yıl önce 26 Ağustos sabahı başlıyan büyük taarruz, kabına sığmayan bir sel gibi coşmuş ve müstevli Yunan ordusunu döve döve Ege kıyılarına kadar kovalamıştı. Megalo İdea'nın kurbanı olan düşman ordusunun kılıç artıkları, perişan bir halde güçlkle kaçabildiler. Yunanlıların 33 yıl sonra yeniden başkaldıran müstevli emelleri karşısında Türk milleti bugün tek bir vücut halinde şahlanmıştır. Megalo İdea'nın hastaları 33 yıl önce aldıkları dersi unutmuşlarsa, Türk süngüsü aynı dersi yeniden yaratacak kudrettedir (Vatan, 26 Ağustos 1955, s.1).

Resim 26. Vatan, 26 Ağustos 1955.

Aynı tarihli gazetenin yine ilk sayfasındaki “Batı Trakya, Rodos ve 12 Adayı da ihmal edemeyiz” başlıklı haberin spotu “Türkiye için birer tehdit teşkileden bu pürüzler ortadan kalkmalıdır” şeklinde kullanılmış, girişinde ise “Batı Trakya Türklerine yapılan zulümler dostluk ve insanlığa aykırıdır. Şehitler adası Rodos ve diğer adalarda Yunanlıların hiçbir hakkı yoktur” (Vatan, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

Günün karikatüründe ise 26 Ağustos 1922 tarihli Büyük Taarruz ve dönemin Kıbrıs meselesine vurgu yapılmıştır.

Resim 27. Vatan, 26 Ağustos 1955.

27 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşeti “Başvekil, Kıbrıs’tan gelen Faiz Kaymak’la görüştü” şeklinde verilmiş, spotunda “F. Kaymak, ‘Kıbrıs Türkleri; Beyanatı gözleri yaşararak heyecanla karşıladı’ dedi” cümlesi kullanılmıştır. Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında, “Londra’da temaslar bugün başlıyor”, “Ege adaları davasını da ortaya koymak lazımdır” ve “Kıbrıs Rumları arasında siyasi görüş farkı vardır” (Vatan, 27 Ağustos 1955, s.1) başlıklı haberler yer almaktadır. “Kıbrıs’taki Rum nümayişçilere İstanbul’dan para gidiyormuş” başlıklı haberin spot cümlesi “Athenagoras’ın emriyle kapı kapı dolaşan metropolitler, milyonlarca lira toplamışlar. Hadise hakkında tahkikat yapılıyor” (Vatan, 27 Ağustos 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. İlk sayfada ayrıca “Apoyevmatini Kıbrıs’tan lâübalı bir dille bahsediyor” başlıklı haber dikkat çekmektedir. “Neşriyatı infial uyandıran gazetenin önünde dün nümayiş yapılarak nüshaları yırtıldı” (Vatan, 27 Ağustos 1955, s.1) spotlu haber aşağıdaki cümlelerle başlamaktadır:

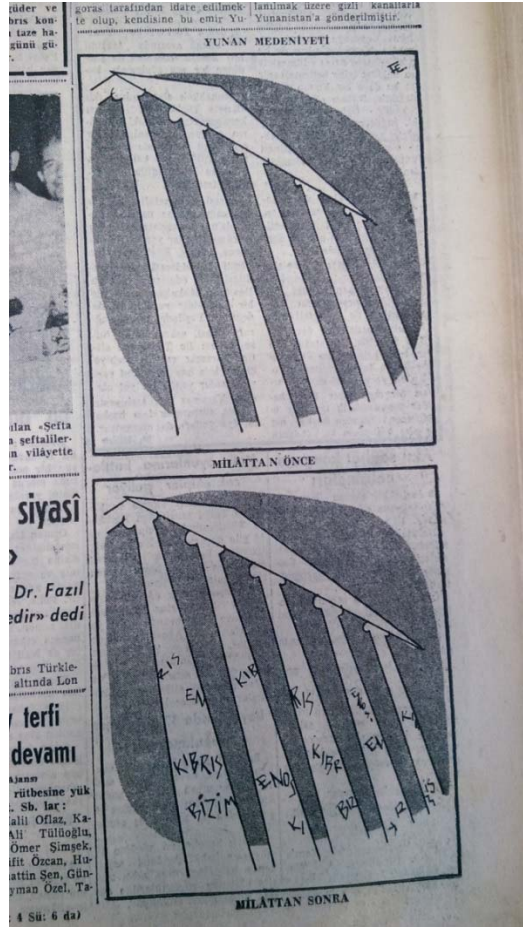
Kıbrıs hakkında Başvekil Adnan Menderes’in demecinden sonra bütün Türk basınının gösterdiği fevkalade ilgi ve samimi duyguya rağmen şehrimizde çıkan rumca gazetelerden biri bu samimiyetle birliği bozucu yayınlara girişmiştir. Apoyevmatini adlı Yunan gazetesi, bütün Türk milletinin Kıbrıs

için heyecanlandığı şu anlarda, Türkiye lehine bir kelime yazmak şöyle dursun, “Canım ne oluyoruz. Kıbrıs için dostluğumuzu mu bozacağız” mahiyetinde yazılarla Yunanistan’ın Kıbrıs için giriştiği hücumları adeta unutarak bir Atina gazetesi ağzı ile yayın yapmaktadır (Vatan, 27 Ağustos 1955, s.7).

Günlerden beri devam etmekte olan Kıbrıs mücadelesine adeta yabancı bir millettenmiş gibi katılmak sevdasında olan Apoyevmatini, nasıl oluyor da bir gün içinde Türk toprağında yaşadıklarını ve Türk ekmeği yediklerini unutup ve sıkıştıkları vakit de “biz Türk’üz” diye bağınıyorlar?... Apoyevmatini gazetesinin bu hareketi bütün memlekette derin bir teessür infial uyandırmıştır. Galeyana gelen bazı Türk gençleri dün Apoyevmatini gazetesine toplu olarak gitmişler ve teessürlerini bildirmişlerdir. Bu arada Apoyevmatini gazetesinin nüshaları da muhtelif yerlerde yırtılmış ve parçalanmıştır (Vatan, 27 Ağustos 1955, s.7).

Resim 28. Vatan, 27 Ağustos 1955.

Resim 29. Vatan, 27 Ağustos 1955.

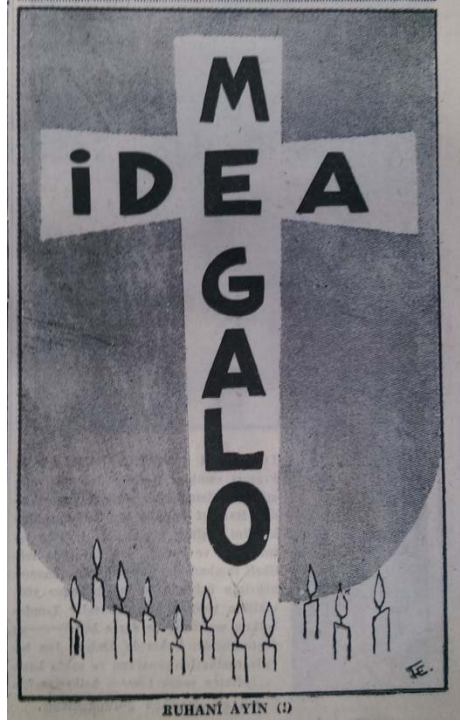
“Kıbrıs Türkleri katliam gününü metin ve cesur karşılıyor” manşetinin spot cümleleri “Türkiye’nin azimli kararı ada Rumlarını düşündürmeğe başladı” ve “Kıbrıs’ta bütün yollar tel örgülerle kesildi. Polisler vazife başında bekliyor. İcabında sıkıyönetim ilân edilecek” (Vatan, 28 Ağustos 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında yer alan başka bir haberin üst başlığı, “Kıbrıs Müftüsü gazetemize mühim bir beyanat verdi” şeklinde olup başlığı ise “Yunan idaresi adada sivil bir harp çıkmasına sebep olabilir” şeklindedir. Haberinin spotunda, “Konferansı memnuniyetle karşılayan ve Kıbrıs’ın Türklüğünü tarihi delillerle ispat eden Dâna Efendi ‘Rumlar adaya hariçten gelmişlerdir’ diyor”, alt başlıkta ise “Rumlar Türklerin mallarını taksime hazırlıyorlar” cümleleri yer almaktadır (Vatan, 28 Ağustos 1955, s.1). Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından kaleme alınan “Rodos ve 12

ada da Türktür” başlıklı haberde ise Rodos ve 12 adanın tarihçesi hakkında bilgiler verilmiştir. Haber, “İstilâcı emeller güden, yollarını şaşırmış Yunan tahrikçileri karşısında bulunuyoruz. Utanmadan Kıbrıs’ı da istiyorlar, halbuki Kıbrıs gibi Oniki Ada da Türktür. Bu mesele de halledilmelidir ve halledilecektir. Rodos’da can veren on binlerce şehidin ruhları bir gün gelip şâd olacaktır” (Vatan, 28 Ağustos 1955, s.7) cümleleriyle sona ermiştir.

Resim 30. Vatan, 28 Ağustos 1955.

29 Ağustos 1955 tarihli gazete “Başmuharririmizden Telsizle: Londra Konferansı bugün toplanırken ufuklar” manşetiyle çıkmıştır. Haberin spot cümleleri ise, “İngiltere’nin kötü ve zararlı bir uzlaşmaya kapıldığı anlaşılıyor” ve “Doğu Akdeniz ve Kıbrıs davası hakkında Amerika’nın diğer dostlarımızın dikkatlerini ısrarla çekmek için dakika kaybetmemeliyiz” (Vatan, 29 Ağustos 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. Aynı tarihli gazetenin ilk sayfasında ise aşağıda yer alan karikatür kullanılmıştır.

Resim 31. Vatan, 29 Ağustos 1955.

“Londra Konferansı dün toplandı” manşetinin atıldığı 30 Ağustos 1955 tarihli gazetede ağırlıklı olarak yurttan kutlanılan Zafer Bayramı’na dair haberler kullanılmıştır. İlk sayfada Kurtuluş Savaşı Mücadelesi’ni anlatan çizimlerin yer aldığı bir resme yer verilmiştir. Manşetin spotunda “Müzakerelere gizli olarak devam ediliyor” ve “Manchester Guardian, ‘Türkler bu davada haklıdır’ diyor” (Vatan, 30 Ağustos 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. İlk sayfada göze çarpan diğer haberlerin başlıkları ise “Makaros, memleketimize gelerek Türkleri ikna edecekmiş” ve “İngiltere, Kıbrıs’ı esir pazarından almış” (Vatan, 30 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir.

Resim 32. Vatan, 30 Ağustos 1955.

31 Ağustos 1955 tarihli gazete, “İngiltere, Kıbrıs’ı terketmeyecek” manşetiyle çıkmış ve spot cümleleri “Adada üçlü komutanlık teklif edildi”, “İngiltere Hariciye Vekili Mac Millan dün Ortadoğu savunmasında işbirliği yapılmasını istedi” ve “İngiltere Yunanistan’a Enosis’i desteklemekten vazgeçmesini bildirdi” şeklinde verilmiştir. İlk sayfada yer alan “Başmuharririmiz telsizle bildiriyor” üst başlıklı haber ise “Kıbrıs işi kördüğüm halinde” başlığıyla verilerek spotunda “Yunan heyeti görüşmeleri kesmek için vesile arıyor. Heyetimiz görüşünü yarın bildirecek” (Vatan, 31 Ağustos 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır.

1 Eylül 1955 tarihli gazete “Başmuharririmiz telsizle bildiriyor” üst başlığı ve “Yunanlılar, Kıbrıs’ın kendi kaderini tayin tezinde ısrar etti” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Bugün Türk heyeti Yunan iddiasını çürütecek” ve “Yunanistan Lozanın tâdilini isterse, Türkiye de birçok haksızlığın düzeltilmesini talep edecek”

cümlelerine yer verilmiştir (Vatan, 1 Eylül 1955, s. 1). Gazetenin Başmuharriri Ahmet Emin Yalman'ın "Kıbrıs konferansının başlangıç havası" başlıklı köşe yazısının spotunda "İstanbul'la iklim mübadelesi – İngiltere'de kuruyan nehirler – Bayağı sokak nümayişleri – Kıbrıs Türklerinin toplantısı – Konferanstaki delegelerimiz – İngiliz gazetelerinde Yunanlılara dair biberli sözler – Fırsatın fırsatı" (Vatan, 1 Eylül 1955, s. 1) başlıkları kullanılmıştır. "Kıbrıs'ta tethiş faaliyeti genişliyor" başlıklı haber "Lefkoşe'de dün iki bomba patladı. Makarios, 'Hükümrancılık olmadıkça, herhangi bir kararı tanımıyacağız' dedi. Bir Metropolit, Makarios'u 'Kasaba papazı' olarak itham etti" (Vatan, 1 Eylül 1955, s. 1) spotuyla verilmiştir.

Resim 33. 1 Eylül 1955.

Teklifleri kabul edilmedi: Londra'da bulunan Rumlar Üçler Konferansı'nın açılışından bir gün önce gösteri yaparak İngiltere'nin Kıbrıs üzerindeki hakimiyetini protesto etmek istemişlerdir. Aralarında temsili olarak zincirlere

bağlı bir kız da bulunan Rumlar Başvekil Sir Anthony Eden'in Downing 10'daki evinin önüne kadar gelmişler ve İngiltere'nin Kıbrıs'taki hakimiyetinin sona ermesini isteyen yazılı bir teklif vermek istemişlerdir. Başvekil Sir Anthony Eden bu teklifi kabul etmemiş ve toplantı fiyasko ile neticelenmiştir (Vatan, 1 Eylül 1955, s. 1).

“Londra Konferansında Türk tezi bir başarı kabul edildi” başlıklı manşetin spotunda “Zorlu, ‘Kıbrıs’ın mukadderatı ancak Türkiye ile İngiltere arasında tayin edilebilir’ dedi” ve “Türk heyeti başkanı, ‘Kıbrısta statükonun muhafazası lazım geldiği fikrindeyiz. Bu bozulacaksa, ada Türkiye’ye avdet etmelidir’ dedi” (Vatan, 2 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. Haberin girişinde, Devlet Vekili, Hariciye Vekaleti Vekili ve Londra Konferansı Türk Heyeti Başkanı Fatih Rüştü Zorlu'nun Türk tezine dair yaptığı açıklamalardan “Kıbrıs meselesile ortaya atılan iddialar ciddi endişeler yaratmaktadır. Bunları bütün açıklığı ile ileri sürmemiz Türk-Yunan dostluk ve işbirliğine verdiğimiz ehemmiyetin delilidir” ve “Kıbrısın nüfusu mevzuunda Türkiyedeki 300 bin Kıbrıslı unutulmamalıdır” (Vatan, 2 Eylül 1955, s. 1) gibi alıntılara yer verilmiştir. Ahmet Emin Yalman'ın “Başmuharririmizden telsizle” üst başlıklı “Konferansın dünkü toplantısı bir Türk zaferi günü oldu” başlıklı köşe yazısının spotu “Türk muhtırası, milletlerarası siyasi edebiyatta yer almaya layıktır, mükemmeldir. Lozan Muahedesi değiştiği takdirde terkedilen yerler hakkında taleplerimiz olacak” (Vatan, 2 Eylül 1955, s. 1) şeklinde verilmiştir.

Resim 34. 2 Eylül 1955.

“Yunan emperyalizmine karşı uyanan nefret” başlıklı yazıda Vatan Gazetesi Yazışleri Müdürlüğü’ne gönderilen bir mektuba yer verilmiş ve gazete, mektubun tam metnini vermeden önce “Türk menfaatlerine uygun olarak Kıbrıs Adası, Batı Trakya ve Oniki Ada hakkında giriştiğimiz kampanya halkımız arasında iyi karşılanmıştır” (Vatan, 2 Eylül 1955, s. 1) açıklamasında bulunmuştur.

3 Eylül 1955 tarihli gazete “Başmuharririmiz telsizle bildiriyor” üst başlığı ve “İngiltere, Kıbrıs ihtilafında çıkar bir yol arıyor” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Hariciye Nazırı Mac Millan heyetlerle görüşecek, neticeyi Başvekil Anthony Eden’e bildirecek. İngiliz kabinesi meseleyi inceliyecek” ve “Dün kısa süren bir toplantı yapıldı. Gelecek toplantı Salı günü yapılacak” (Vatan, 3 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. “Başmuharririmizin Kıbrıs’a dair bir mektubu ‘Times’ gazetesinde yayımlandı” başlıklı haberin spotunda Başmuharrir Ahmet Emin Yalman’ın İngiliz Times gazetesinin okuyucu mektupları kısmına yolladığı yazıdan alıntılanan “Enosis, Atina’dan ziyade Moskova’ya bağlıdır. Kıbrıs’ın muhtemel bir

düşman eline geçmesiyle sade kendi emniyetimiz mahvolmakla kalmaz NATO'nun güney kısmı da felce uğrar” (Vatan, 3 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır.

“Zorlu Yunanlılara dedi ki ‘Megalo İdeayı bırakın” başlıklı manşetin spotunda “Türk Heyeti Başkanı, ‘Yunanistan ya Türk dostluğunu veya Kıbrıs’ı tercih zorundadır’ ihtarında bulundu”, “Yunanistan bu yolda devam ederse Türkiye’yi daima karşısında bulacaktır” ve “Washington Elçimiz Londra’ya geldi. Türk görüşü Amerika’da iyi karşılandı” (Vatan, 4 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir.

“Rumların sevgili (!) Rodos müftüsü konsolosumuzla uğraşiyor” başlıklı haberde, Yunan Katimerini gazetesine göre Rodos Müftüsü Şeyh Süleyman Kaşlıoğlu ve Rodos Türk Başkonsolosu Cemal Gören arasında Kıbrıs konusunda ihtilaf oluştuğuna değinilmiştir. Yunan gazeteye göre, müftünün Türk konsolosunu Yunan aleyhtarı propaganda yapmakla itham ettiği ve Ada’nın gazetesinde Yunan tezi lehinde yazılar yazdığı belirtilmiştir. Bunun üzerine konsolosun müftüyü hükümetine şikayet ettiği kaydedilmiştir. Katimerini gazetesinin “Türk konsolosundan garip bir ifade ile bahsettiği, müftüyü ise bir Yunan dostu olarak vasıflandırdığı” (Vatan, 4 Eylül 1955, s. 1) da haberde belirtilmiştir. Atina’dan aktarılan habere cevap olarak Vatan Gazetesi aşağıdaki açıklamaya yer vermiştir:

Yunan gazetesinin konsolosumuz hakkındaki yayını tamamen yalandır. Türk konsolosu, Rodosta menfaatlerimizi müdafaada elbette titizlik gösterecektir. Bu alaka onun vazifesidir. Fakat diplomatlarımız bu vazifelerini bir memleketin iç işlerine karışmıyarak siyasi terbiye ve diplomatik münasebetler çerçevesi dahilinde yaparlar. Bahusus Türklüğünü unutarak Yunanlılara yaranmaktan zevk duyan ve bunu bir hizmet bilen Rodos müftüsü Ada’da çok sevilen Türk konsolosuna hiç bir zaman muhatap bile olamaz. Müftü Şeyh Süleyman Kaşlıoğlu bugün Rodosta Türklerden tamamen tecrit edilmiş ve Yunanlılara dayanmıştır. Müftü Rodos Türklerine fenalık etmekle kalmamakta, bütün Türklüğü şerefini zedelemektedir (Vatan, 4 Eylül 1955, s. 7).

Resim 35. 4 Eylül 1955.

Ayağında “Kıbrıs Türktür Cemiyetine – Kars” yazılı bant bulunan güvercinin cemiyete teslim edildiği belirtilmiştir (Vatan, 4 Eylül 1955, s. 1).

Resim 36. 4 Eylül 1955.

Türk gençlerinin Teşvikiye’de bir duvara yazdıkları “Kıbrıs Türktür” yazısını silen bir Rum gencinin yakalandığı ve hakkında tahkikat yapıldığı haberinde gencin fotoğrafına (Resim 36) yer verilmiştir. “Türklüğe hakaret eden Rum kadın yakalandı” haberinde ise Eskişehir’de Eleni adında Rum bir kadının, Kıbrıs’ın Yunanlılara ait olduğunu ve Yunanlılar tarafından alınacağını söylemesi üzerine mahalle kadınları tarafından dövülmeye kalkışıldığı, güçlükle kurtarılan kadının Türklüğe hakaret tarzında sözlerinden dolayı adalete teslim edildiği aktarılmıştır (Vatan, 4 Eylül 1955, s. 7).

5 Eylül 1955 tarihli gazete “Türkler Londra’da dün başarılı bir miting yaptı” manşeti ve “Trafalgar meydanındaki vakur gösteriye 3 bin kişi iştirak etti” ve “Hatipler, statüko değiştiği takdirde Kıbrıs’ın Türkiye’ye devredilmesini belirttiler” spot cümleleriyle çıkmıştır. “Başmuharririmiz telsizle bildiriyor” üst başlıklı “İngiliz kabinesi Ada işini görüşecek” başlıklı Ahmet Emin Yalman yazısının spotunda “Amerika, İngiltere ve NATO müttefiklerini gözlerini açmağa ve tehlikeleri görmeğe davet ediyoruz” (Vatan, 5 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır. “Zorlu, Papaz Makarios’u şiddetle itham etti” başlıklı haberin spotunda Zorlu’dan alıntılanan “Kanlı vak’alar tertip eden din adamları, asla din adamı olarak kabul edilemezler” (Vatan, 5 Eylül 1955, s. 1) cümlesine yer verilmiştir.

Resim 37. 5 Eylül 1955.

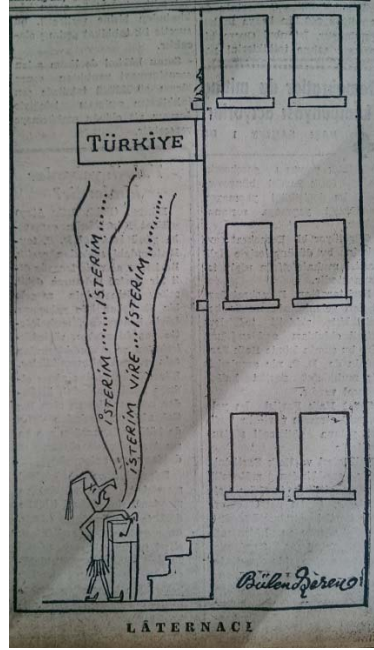
“Yunan emperyalizmi karşısında artık günah bizden gitmiştir” üst başlıklı yazının başlığı “Lozan’da noksan kalan haklarımızı istemek ihtiyacını duyuyoruz” şeklinde verilmiştir. Hasan Refik Ertuğ imzası taşıyan yazının spotunda “1945-46 anlaşmaları ile eski muahedeler hükümsüz kalmıştır. Kıbrıs’tan başka Ege adaları, Rodos ve on iki adada da Türkiye’nin hakkı vardır” cümlesi kullanılmış, kutucuk içine alınan yazının başında “Trakya Doğu ve Batı olarak bir bütündür” (Vatan, 5 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır. Dr. Mehmet Saka imzalı günün yazısı köşesinde “Kıbrıs, Rodos ve Oniki ada Türkiye’nin parçalarıdır” (Vatan, 5 Eylül 1955, s. 2) başlıklı tarihsel geçmişe dayanan bir yazı yer almıştır. “İki genç Yunan gazetelerini yakmak isterken önlendiler” başlıklı gazetenin spotunda “Emniyet teşkilatı, Beyoğlu’nda, Şişli’de, Adalarda Fener Patrikhanesinde muhtemel hadiselerle karşı emniyet tedbiri aldı” (Vatan, 5 Eylül 1955, s. 3) cümlesine yer verilmiştir. Bu durum 6-7 Eylül olaylarının yaşanacağına dair belirtiler olarak yorumlanabilir.

2.5.1.4. Akşam Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)

17 Ağustos 1955 tarihli Akşam gazetesinin ilk sayfasında yer alan “Üniversite gençliği dün Yunanlılara sert bir cevap verdi” başlıklı haberin spotunda, “Bizim de isteklerimiz var Selanik, Kavala, Dedeğaç, bütün Batı Trakya ve on iki ada Türk olmalıdır” cümlesi kullanılmıştır. Haberde, Kıbrıs olayının gündemde olduğu dönemde Yunan Üniversitelilerin çıkardıkları Beyaz Kitap isimli kitapta Doğu Trakya’nın Yunanistan’a verilmesi talepleri üzerine İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği’nin yayınladığı beyannameye yer verilmiştir (Akşam, 17 Ağustos 1955, s.1). Beyannamenin son kısmında yer alan cümleler aşağıdaki gibidir:

Küstahlıkları ile Kıbrıs davasından taşımak istedikleri sabırlarımızı daha nerelere vardırmaq istedikleri meydandadır. Yayınladıkları Beyaz Kitapta Edirne, İmroz ve Bozca adayı küstahça istiyen bu yazarlara tarihten bir şamar indirmek bir Türk için pek kolaydır. Bu hususta hükümetimizin ne düşündüğünü bilmiyoruz. Fakat Türk gençliği olarak daha kuvvetli sebeplere dayanarak bizim de Yunanlılardan istediklerimiz vardır: Başta bizim olduğuna kanlarımızın şahit olduğu ve buna iman ettiğimiz, esasen üzerinde hiçbir hakları olmıyan Türk Kıbrıs olmak üzere Selanik, Kavala, Dedeğaç ile bütün Batı Trakya, on iki adalar, karasularımızın içinde adeta Türk toprağına bağılı yarımadalarmış gibi görünen bütün Ege adaları Türkün olmalıdır. Aksini fikirle iddia edeceklerse fikir mücadelesine, kuvvetle müdafaa edeceklerse kuvvet mücadelesine daima hazırız (Akşam, 17 Ağustos 1955, s.2).

Yunanistan’ın Kıbrıs ile ilgili söylemlerinin gazetelerde genişçe yer aldığı dönemin 19 Ağustos 1955 tarihli ilk sayfasında bu “isteklere” gönderme yapılarak aşağıdaki karikatüre yer verilmiştir.

Resim 38. Akşam, 19 Ağustos 1955.

25 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşeti “Kıbrıs Türkleri müdafaasız kalmıyacaktır” cümlesiyle verilmiştir. Manşetin spotunda, “Sahillerimizin büyük bir kısmı başka devlete ait tasarrut ve tehdit palangaları ile muhat bulunuyor” ve “Başvekil dün tertiplediği basın toplantısında Kıbrıs mevzuunda takib edeceğimiz politikayı açıkladı” (Akşam, 25 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. Haberde Başvekil Menderes’in Liman Lokantası’nda yaptığı açıklamalarından satır başları ise aşağıdaki gibidir:

Yunanlıların hem kendilerini, hem de hür milletler camiasını za’fa uğratmaktan başka bir şey elde etmeyecekleri bir hakikattir... Bir vatan kumaş parçası gibi neresinden istenirse kesilebilir bir meta değildir... Yunanlılar nüfus ekseriyetinin kendilerinde olması esasına dayanarak mı Ankara’nın önüne kadar gelmişlerdi? Bu ne biçim hükümettir ki bir kasaba papazına devlet muamelesi yapacak kadar eğilip bükülmektedir... Kıbrıs Anadolu’nun bir devamından ibarettir... (Akşam, 25 Ağustos 1955, s.1)

“Kıbrıs asla Yunanistana bırakılamaz” üst başlıklı manşet “İngiltere Doğu Akdenizi korumaktan vazgeçerse Kıbrıs bırakacak” (Akşam, 26 Ağustos 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Haberde, Londra Konferansı hakkında Türk ve yabancı siyasetçilerin görüşlerine de yer verilmiştir:

İnönü: Kıbrıs konferansında haklarımızı korumak ve kurtarmak için hükümeti bütün gayretlerinde destekleriz. Bölükbaşı: Milli politikadaki hassasiyetimizi iç politika ihtilâflarımız gölgeliyemez. Hükümetle beraberiz. Tahsin Demiray: Menderes’in verdiği beyanatta mutabıkız. Fatin Rüştü Zorlu: Etrafı saran karanlık bulutlar Londra’da dağıtılsa büyük bir başarı sağlanmış olacaktır. İngiliz Hariciye V. Sözcüsü: Kıbrısta asayiş muhafaza edilecektir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri: Londra’da Kıbrıs meselesinin halli için bir formül bulunacaktır. Dulles: Türk hükümetinin hareket hattı desteklenecektir (Akşam, 26 Ağustos 1955, s.1).

Manşet haberinin yan kısmında “Kasaba papazı Makarios Kıbrıs’ta bir nümayiş sırasında” resim altı yazısıyla aşağıdaki görsele yer verilmiştir.

Resim 39. Akşam, 26 Ağustos 1955.

Aynı günün ilk sayfasında yer alan karikatürde ise Türkiye Cumhuriyeti aslana, gölgesi de Kıbrıs haritasına benzetilerek gölge üzerinde endişe ile oturan “Yunan karakterine” ise “Kalk Gölge”den” diye seslenilmiştir.

Resim 40. Akşam, 26 Ağustos 1955.

“Londra Konferansı bitinceye kadar” üst başlıklı manşet “Halk Partisi mutedil bir politika izleyecek” şeklinde verilmiş, spotunda ise “Osman Bölükbaşı da muhalefetle iktidarın evini tehlikede gören iki kardeş gibi birleşmiş olduğunu söyledi” (Akşam, 27 Ağustos 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. Yine ilk sayfada yer alan “Kıbrıs hakkında neler söyleniyor” başlıklı kutucukta Kıbrıs hakkında Türk ve Yunanların görüşlerine yer verilmiştir:

Kasım Gülek: 28 Ağustos katliam günü ilan edenlere 33 yıl önceki 30 Ağustos hatırlatırız. Bölükbaşı: Kıbrıs Yunanlılara verilecek olursa Türkiyenin Akdeniz ile irtibatı kesilir. Faiz Kaymak: Kıbrıs’ı fetheden dedelerimizin torunları olduğumuzu ispat edeceğiz. Dr. Fazıl Küçük: Kıbrıs’ta Türkler tam bir birlik halindedir. Makarios: Londra konferansının vereceği kararları Kıbrıslılar tanımayacaktır. Papa Eftim: Makarios gibi dini siyasete alet edenler tel’in edilmelidir. Stefanoplulos: Biz hürriyet ve adalet istiyoruz (Akşam, 27 Ağustos 1955, s.1).

“Kıbrıstaki Volkan Cemiyeti ilan etti” üst başlıklı haberin başlığı “Her Türkün hayatı dört tedhişçinin hayatıyla ödenecek” cümlesiyle verilmiş, Lefkoşa’da aktarılan haberin spotunda ise “Polis komiseri Robbinson dün gece söylediğine göre, Türklerle Yunanlılar arasında şiddetli hadiselerin çıkması gayet gayrimuhtemel olmakla beraber bu, tamamen ihtimal dışında da değildir” (Akşam, 27 Ağustos 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır.

28 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde “Rumların katliam teşebbüsü fiyasko verdi” cümlesine yer verilmiştir. Manşetin spot cümleleri ise “Kıbrısta İngilizler çok geniş emniyet tedbirleri aldılar. Sabahleyin yeni tevkifler oldu” ve “Adadaki emniyet makamları asayişin ihlal edilemeyeceğini bildiriyorlar” (Akşam, 28 Ağustos 1955, s.1) şeklindedir. Manşetin yanında yer alan haberde “İstiklal harbinde Yunanlıları İzmire kadar takibeden Musa Çavuş diyor ki: Bunlar ecellerine susamışlar galiba” başlığına yer verilmiş, içerikte ise Musa Çavuş’tan aktarılan “Beni Kıbrıs’a göndersinler, hepsinin yine hakkından gelirim; yüz Mehmetçiğe bedel olurum. Elim daha silah tutuyor. Nasıl silah kullandığımı, süngü sapladığımı onlar iyi bilirler” (Akşam, 28 Ağustos 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır.

Resim 41. 28 Ağustos 1955.

“Londra Konferansı bugün açıldı” üst başlıklı manşette “İngiliz gazeteleri Kıbrıslılara tavizler verilmesini istiyorlar” cümlesine yer verilmiş, spotu ise

“Manchester Guardian de ‘Kıbrıstaki Türk azınlığının menfaatini koruyacak tedbirler alınmalıdır’ diyor” (Akşam, 29 Ağustos 1955, s.1) şeklinde kullanılmıştır. “Kıbrıs’ta Rumlar dün hadise çıkartamadılar” haberinin spotunda “Katliam gününde yalnız bir polis öldürüldü, bir polis de yaralandı” (Akşam, 29 Ağustos 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır.

30 Ağustos 1955 tarihli gazetenin üst başlığı “Kıbrıs Müftüsü Dâna efendinin demeci: Londra konferansında Yunanlılara bir üstünlük sağlanacak olursa” cümlesiyle, manşet ise “Kıbrısta dahilî harp çıkabilir” şeklinde verilmiştir. Haberde aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır:

Kıbrıs Müftüsü Dâna efendi, Türkçe Hürsöz Gazetesi’ne verdiği beyanatta, Yunanlılar bu Akdeniz adasının kontrolünü ellerine aldıkları takdirde bir dahili harbin çıkacağını bildirilmiştir. Dâna efendi, Türkiye’nin Kıbrıs davasına gösterdiği yakın alakanın böyle bir değişikliğin yapılmıyacağını bir teminatı olduğunu da belirtmiştir. Başka bir Türkçe gazete olan Halkın Sesi de, Türklerin Kıbrısta Yunan bayrağının dalgalandığını görmektense ölmeyi tercih edeceklerini yazmıştır (Akşam, 30 Ağustos 1955, s.1).

Aynı haberde, Başvekil Adnan Menderes’in Türk Ortodoks Kiliseleri ruhani reisi Papa Eftim’i kabul ettiğine de yer verilmiştir. Aynı tarihli gazetede “Londra Konferansı’nda dün varılan esaslar” başlıklı kutucukta “Toplantılar gizli cereyan edecek. İngiliz görüşü bugün açıklanacak. Yunanlılar yarın konuşacaklar. Biz tezimizi Perşembe günü okuyacağız. Her gün bir tebliğ yayınlanacak. Konferans başkanlığına Mac Millan seçildi” (Akşam, 30 Ağustos 1955, s.1) bilgileri yer almıştır.

“Kıbrıs’a Türk askeri gidecek mi?” başlıklı haberin spotunda “İngiliz Dışişleri Bakanı Kıbrıs’ta üçlü bir savunma teşekkülünün kurulmasını istedi” (Akşam, 31 Ağustos 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde “Dün Londrada şunlar görüşüldü” başlığıyla aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır:

1. Dün Mac Millan konuştu. Bugün Stefanopulos, yarın da Zorlu konuşacak.
2. Türk çevreleri İngiliz tekliflerini iyi karşıladılar.
3. Yarın uzun bir tebliğ

yayınlanacak. 4. İngiltere, Yunanistan'ın Enosis hareketini desteklememesini istiyor. 5. Bir İngiliz-Türk-Yunan savunma grubu kurulacak. 6. Kıbrıs'ta asker bulundurabileceğiz. 7. İngiltere Kıbrıs'a geniş bir muhtariyet verecek (Akşam, 31 Ağustos 1955, s.1).

1 Eylül 1955 tarihli gazete “Londra Konferansında F. Rüştü Zorlu bugün Türk tezini açıklıyor” manşeti ve “Yunanlılar konferansta tekliflerini kabul ettiremezlerse B. Milletlere başvuracaklarını söylediler” spotuyla çıkmıştır.

Resim 42. 1 Eylül 1955.

“Türk Kıbrıs bayrağı” başlıklı kutucukta yukarıda yer alan görselle ilgili olarak “C.H.P. Galata gençlik kolu tarafından Milli Türk Talebe Birliği Başkanlığı'na üzerinde Kıbrıs adasının haritası bulunan bir Türk bayrağı hediye edilmiştir. Aşağıdaki resimde C.H.P.'li gençler Türk-Kıbrıs bayrağı ile görülmektedir” (Akşam, 1 Eylül 1955, s.1) açıklamasına yer verilmiştir.

“Londra Konferansında dün okunan Türk tezi İngiltere'de büyük bir takdir topladı” başlıklı manşetin spotunda, “Bu sabahki Londra gazeteleri Fatih Rüştü Zorlu'nun dünkü konuşmasına geniş yer ayırdılar” (Akşam, 2 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır.

3 Eylül 1955 tarihli gazetede “Londradaki Kıbrıs Heyeti Başkanının AKŞAM’a beyanati” üst başlıklı “Kıbrıs Rumları silahlandılar” haberinin spotunda “Rum tedhişçiler Kıbrıs’taki Türklere her gün yüzlerce tehdit mektubu gönderiyorlar” cümlesine yer verilmiştir. Haberde, Başkan Dr. Fazıl Küçük, ikinci başkan Avukat Mithat Berberoğlu ve sekreter Ahmet Zaim’den oluşan üç kişilik Kıbrıs Heyeti’nin Londra Konferansını takip etmek üzere Londra’da bulunduğu yer verilmiştir. Londra muhabiri Arif Derebeyoğlu’nun Başkan Dr. Fazıl Küçük ile yaptığı röportajda Küçük’ün aşağıdaki cümlelerine yer verilmiştir:

Bildiğiniz gibi konferansın neticesi hakkında henüz bir şey söylenemez. Fakat kati olarak bilinen bir şey varsa o da Türklerin bu mesele hakkında verdiği karardır. Bilhassa son üç sene içinde Türk gençliğinin ve Türk basınının el ele vererek yaptığı mücadele Kıbrıstaki kadın, çocuk, ihtiyar her Türkün kalbindedir. Bundan başka Başvekil Adnan Menderes’in 24 Ağustos’ta verdiği beyanat davanın resmen ele alınması demek olmuştur ki, bu da bütün Türklere yepyeni ve kuvvetli bir mesnet teşkil etmiştir. Kıbrıstaki Rumlar silahlanmış ve teşkilatlandırılmağa yüz tutmuş vaziyettedir. Bizim elimizde silah yok. Fakat şimdiye kadar gördüğümüz manevi destek onlarla her hususta başa çıkmağa kafi gelmektedir (Akşam, 3 Eylül 1955, s.1-2).

“Arap Birliği Yunanıstanı destekliyecek” manşetinin spotunda “Dün toplanan Arap Birliği siyasi komisyonu Kıbrıs meselesinde Yunanıstanın isteklerini desteklemeye karar verdi” ve “Kıbrısta dün akşam fevkalade tedbirler alındı Magosa’ya giden bütün vasıtalar kontrol ediliyor” (Akşam, 4 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

“Londra Konferansından bir şey elde edemeyeceklerini anlayan Yunanlılar Konferansı terk mi edecekler?” manşetinin spotunda “Bu sabahki Atina gazeteleri Yunan heyetini konferansı terk etmeye davet ediyorlar” ve “Yunanlılar daha önce Londra’dan ayrılmazlarsa konferans Perşembe akşamı sona erecek” (Akşam, 5 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. Haberde, “... Katimerini (Rum) gazetesi ise, konferansın can çekiştiğini yazmakta ve Kıbrıs davasının Birleşmiş Milletlerde

savunulması için Yunan heyetini Londra'yı terk etmeye davet etmektedir" (Akşam, 5 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

2.5.1.5. Zafer Gazetesi (Ağustos 1955 – 5 Eylül 1955)

25 Ağustos 1955 tarihli gazetenin "Kıbrıs statükosunun değişmemesi asgari şartımızdır" üst başlıklı manşeti "Başvekil Menderes'in Yunanlılara karşı dostane ikazı ve katî ihtarı" şeklinde verilmiştir. Spotunda "Dostlarımıza akıl ve iz'an en halis temennimizdir." ve "Bu ne biçim Hükümettir ki, bir kasaba Papazına Devlet muamelesi yapacak kadar iğilmektedir" cümlelerine yer verilen haberde, Başvekil Menderes'in Liman Lokantası'ndaki açıklamaları aktarılmıştır (Zafer, 25 Ağustos 1955, s.1). "Londra Konferansı'na katılacak olan Türk Hey'eti bugün hareket ediyor" başlıklı haberin spotunda ise, "Londra Hususi Muhabirimiz İlhan Çevik, konferans çalışmalarının sonuna kadar gizli cereyan edeceğini bildiriyor" cümlesi kullanılmıştır (Zafer, 25 Ağustos 1955, s.1).

"Bir ay önce, elden gidiyor diye yaygara koparanlar Kıbrıs davasını benimsemiyorlar" manşetinin spotu, "Başvekil Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki Türk resmi görüşünü belirten mühim beyanatına Türk matbuatında yalnız "Ulus" yer veremedi!" şeklindedir. Haberin girişinde yer alan kutucukta, "Niçin bu sükût? Milletçe ele alınmış bu davayı, iktidarı ne bahasına olursa olsun elde etmek ihtiraslarına hizmetkâr görmedikleri için mi bu kadar hafif telakki ediyorlar?" ifadeleri kullanılmıştır (Zafer, 26 Ağustos 1955, s.1). Haberde diğer gazetelerin Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak Başvekil Menderes'in açıklamalarına dair manşetleri görsel olarak kullanılmıştır. Ulus Gazetesi'nin manşetine de "Vatanperverlik ölçülerinin işte misali" cümlesiyle beraber yer verilmiştir.

Resim 43. Zafer, 26 Ağustos 1955.

“İngiltere ve Amerikada Menderes’in beyanati son derece müspet karşılandı” başlıklı haberinde spotunda, “B.B.C. haber servislerinde beyanati sık sık tekrarladı” cümlesine yer verilmiştir (Zafer, 26 Ağustos 1955, s.1).

27 Ağustos 1955 tarihli gazete, “Başvekilin nutku Kıbrısta da ferahlık havası yarattı” manşetiyle çıkmış, haberin spotunda “Ada Türkleri, merasimler tertip ettiler. Bir Türk sözcü, ‘tekrar rahat nefes almaya başladık’ dedi” cümlesi kullanılmıştır. “Kıbrıs Mevzuunda Muhalefet partileri hükümeti destekliyor” başlıklı haberde ise, “C.H.P, C.M.P ve T.K.P genel başkanları bu hususu birer beyanatla açıkladılar” spotuna yer verilmiştir. Haberin içeriği aşağıdaki gibidir:

Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü evvelki gün bu hususta verdiği beyanatta, partisinin Kıbrıs mevzuunda, hükümetle beraber olduğunu bildirmiş ve hükümet görüşünü destekleyeceğini ifade etmiştir. Cumhuriyetçi Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşı ile Türkiye Köylü Partisi Genel Başkanı Tahsin Demiray da verdikleri beyanatta, Kıbrıs mevzuunda

hükümet görüşünü benimsediklerini söylemişlerdir (Zafer, 27 Ağustos 1955, s.1).

“Londra Konferansı yarın çalışmalarına başlıyor” üst başlıklı manşet “F. R. Zorlu’nun ‘Zafer’e beyanati” şeklinde verilmiş, spotta ise yine Zorlu’nun “İngiltere, Kıbrıs üzerindeki hükümlerinden feragat edecekse bunu ancak Türkiye lehine yapabilir” demecinden alıntıya yer verilmiştir. Haberin girişinde, “Hükümetimiz Kıbrıs üzerinde hiçbir pazarlığa yanaşmayacağını ilan etmekle beraber, Doğu Akdeniz’in savunmasıyla sıkı sıkıya ilgili üç devletin anlaşmasına kapıları kapamamış, anlaşma yolunu göstermiştir” cümleleri kullanılmıştır (Zafer, 28 Ağustos 1955, s.1).

29 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde “Türk-İngiliz-Yunan Heyetlerinin iştirakiyle Londra Konferansı bugün açılıyor” cümlesine yer verilirken spot “Görüşmelerin gizli cereyan edeceği anlaşılmaktadır” şeklinde verilmiştir. “Türk delegasyonu bu sabah nihai bir toplantı yapacak” başlıklı haberin spotunda “Bugünkü toplantıda usul hakkında müzakereler yapılacak. Türk görüşünün Çarşamba günü izahı muhtemel” cümlesi kullanılmıştır (Zafer, 29 Ağustos 1955, s.1). “Çok sıkı Emniyet tedbirleri arasında Kıbrıs’ta Solcu Partiler dün nümayişler yaptılar” başlıklı haberin spotunda ise “Lefkoşe’de bir polis öldürüldü – Kanal Bölgesinden celbedilen takviye kuvvetleri tetikte bekliyor – Ada, sıkı kontrol altında – Dükkânlara çelik kepenkler konuldu. Bütün sokaklarda muhtemel hadiseleri önlemek için devriyeler geziyor” cümlelerine yer verilmiştir (Zafer, 29 Ağustos 1955, s.1). Bu haber Kıbrıs’taki hareketlenmelerin boyutunu göstermektedir.

“Kıbrıs mevzuunu görüşecek olan Londra Konferansı dün açıldı” üst başlıklı manşet “İngiliz basınında lehimize neşriyat” cümlesiyle verilmiş, haberin spotunda ise “Türkiye’nin Kıbrıs mevzuundaki endişesi haklı görülüyor ve Yunan görüşü şiddetle takbih ediliyor” cümlesi kullanılmıştır (Zafer, 30 Ağustos 1955, s.1). Manşetin giriş cümlelerinde İngiliz basınından Manchester Guardian ve South Wales Gazeteleri’nden aşağıdaki alıntılara yer verilmiştir:

Manchester Guardian şunları yazıyor: “Stratejik bakımdan Güney hudutlarının müdafaasız kalmasından endişe eden Türkler bu davada

haklıdır.” South Wales şu noktaya işaret ediyor: “Kıbrıs’ta kan akıtılmıştır... Tedhişçilik hüküm sürmektedir. Yunan hükümeti bunun mes’uliyetinden kendini kurtaramaz. Yunan hükümetinin hareket tarzına meşkûk ve müphem demek fazla cömertçe bir hareket olur. Buna ikiyüzlü bir politika demek daha münasıptır.” (Zafer, 30 Ağustos 1955, s.1).

30 Ağustos Zafer Bayramı’nın 33. yıldönümü sebebiyle o günkü gazetede Zafer’e işaret eden geniş bir görsele yer verilmiştir.

Resim 44. 30 Ağustos 1955.

31 Ağustos 1955 tarihli gazetenin manşetinde Zafer Bayramı kutlamalarına yer verilerek “Zafer Bayramı, heyecanla kutlandı” başlığı kullanılmıştır. “Kıbrıs mevzuunu görüşmekte olan Londra Konferansı” üst başlıklı haberin başlığı “Mc. Millan İngiltere’nin Kıbrıs Adasına dair görüşünü izah etti” şeklinde verilmiş, spotunda ise “İngiltere, Nato himayesinde ve Nato dahilinde bir Türk-İngiliz-Yunan müdafaa grubu kurulmasını derpiş ediyor” ve “Siyasi sahada ise, İngiltere kaynaklarından teyid edildiğine göre, İngiliz Hariciye Vekili, İngiltere’nin Kıbrıs halkına, yeni bir liberal anayasa çerçevesi içinde, geniş muhtariyet vermeğe hazır

olduğunu bildirdi – Müzakerelere dair tebliğ yarın neşredilecek” (Zafer, 31 Ağustos 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

Aynı tarihli gazetede Yunanistan Hükümeti'nin Kıbrıs mevzusundaki taleplerine ithafen aşağıdaki karikatüre yer verilmiş ve Başvekil Adnan Menderes'in konuyla ilgili nutku Yunan tarafına “Testi kırılmadan atılan tokat” olarak betimlenmiştir.

Resim 45. 31 Ağustos 1955.

“Kıbrıs hakkındaki Türk noktai nazarı bugün izah olunacak” manşeti “Hariciye Vekaleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu sabah celsesinde bir konuşma yapacak” (Zafer, 1 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir. “Kıbrıs’a dair Yunan görüşü dün açıklandı” başlıklı haberin spotunda ise, “Londra konferansına katılan Yunan hey’etine yakın çevrelerde belirtildiğine göre, Stefanopulos, Kıbrıs meselesine bulunacak hal çaresinde, her şeyden önce, Kıbrıs halkı isteklerinin göz önüne alınması gerektiğini söyledi...” (Zafer, 1 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. Londra Konferansı’na katılan Türk heyeti üyelerinin fotoğrafına aşağıda yer verilmiştir.

Resim 46. 1 Eylül 1955.

Aynı gün gazetede yer alan karikatürde ise Başbakan Adnan Menderes'in yaptığı açıklamanın Yunan ve Rumlar üzerindeki etkisi "Atom ve Hidrojen bombalarından sonra = Menderes Bombası!" yazısıyla verilmiştir. Karikatürde Başpsikopos Makarios'un "şeytana" benzetildiği görülmektedir.

Resim 47. 1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955 tarihli gazete “Londra Konferansının dünkü toplantısında Kıbrıs’a dair Türk tezi açıklandı” manşeti ve “Görüşümüzü etrafı ile anlatan Fatin Rüştü Zorlu dedi ki: ‘Türkiye, Kıbrısta statükonun muhafazası lazım geldiği fikrindedir. Bu bozulacaksa ada Türkiyeye avdet etmelidir. Şunu da iyice bilmek lazımdır ki statükoyu başka türlü değiştirmeye çalışmak Türkiye’nin, dostluğunu muhafaza ile kabili telif değildir’” (Zafer, 2 Eylül 1955, s.1) spotuyla çıkmıştır. Manşette kutucuklar içerisinde yine Zorlu’nun açıklamasından alıntılara yer verilmiştir. “Türkiye’nin Harp vukuunda müdafaa kuvvet ve kudretini Kıbrısı hesaba katmaksızın düşünmek bile imkansızdır”, “Adanın mukadderatı Türkiye-İngiltere arasında tayin edilebilir.. Aksi takdirde Türklerin emniyeti muhtel olur” (Zafer, 2 Eylül 1955, s.1). Manşet haberin bazı bölümlerinde kırmızı renk kullanımı habere verilen öneme dikkat çekmektedir. “Kıbrıs’a dair verdiği beyanat dolayısıyla Başvekil Menderes’e gönderilen telgraflar” haberinde ise Menderes’in Kıbrıs hakkındaki açıklamasının memleketin her tarafında memnuniyet oluşturduğu belirtilerek vatandaşlardan gelen bazı telgraflara yer verilmiştir.

Resim 48. 2 Eylül 1955.

“Londra konferansının bundan sonraki ilk içtimaı, Salı günü” başlıklı manşet “Londra konferansına mensup bir sözcünün bildirdiğine göre, toplantılara ara verilmesine sebep, murahhasların gayri resmi görüş teatilerinde bulunarak mevcut çıkmaza bir hal çaresi sağlamak imkanını elde etmeleridir” ve “İngiltere askeri çevreleri Türk tezinde Kıbrıs için işaret olunan stratejik noktaları gayet kuvvetli buluyorlar” (Zafer, 3 Eylül 1955, s.1) spotlarıyla verilmiştir. “Yunan iddialarının yersizliği artık iyice vuzuh kesbetmiştir” başlıklı haberin spotunda “Yunan Hariciye Nazırı Stefanopulos, Atinaya dönüp dönmeme kararını gelecek hafta verecekmış” (Zafer, 3 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. “İngiliz Basını’nda yapılan yorumlar” haberinin spotu “Manchester Guardian, Londra konferansını mevzubahs ederek, müzakerelerde müsbet neticeler elde edilmesi ümidini uyandıracak, müşterek bir zemine varılmadığı takdirde, konferansın kısa zamanda sona ereceğini yazıyor” (Zafer, 3 Eylül 1955, s.1) şeklindedir.

4 Eylül 1955 tarihli gazete “Fatin R. Zorlu’nun dün verdiği beyanat” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Kıbrıs davasını dünyaya bir self determination meselesi gibi göstermeğe çalışmak yersizdir. Bu dava, hür dünyanın güven ve muvazene davasıdır” ve “Time and Tide dergisi Türkiye’nin bu davada hatasız ve muhkem bir vaziyette olduğunu yazıyor” (Zafer, 4 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Kıbrıs’ta yapılan tedhiş hareketleri” (Zafer, 4 Eylül 1955, s.1) haberinde ise İngiltere hava kuvvetleri üssünde patlayan iki bomba sonucu bir İngiliz subayı ile bir Türk işçisinin ağır şekilde yaralandığı belirtilmektedir.

Resim 49. 4 Eylül 1955.

İlk sayfada yer alan karikatürde, Başpiskopos Makarios'un etnik kıyafetli bir Yunan'ı boynundan iple bağlı olarak yürütmekte olduğu resmedilmiş, karikatürün alt kısmında "Kılavuzu 'Papaz' olanın" yazısına yer verilmiştir (Zafer, 4 Eylül 1955, s.1).

"Londra Konferansının ikinci safhası yarın başlayacak" üst başlıklı manşet "Kıbrıslı Türklerin Londra'da yaptıkları heyecanlı miting" (Zafer, 5 Eylül 1955, s.1) şeklinde verilmiştir. Manşetin spotunda "5000'den fazla Türkün katıldığı ve tam bir olgunluk havası içinde cereyan eden toplantıda, Kıbrıs'a dair Yunan istek ve iddialarının yersizliği belirtildi" (Zafer, 5 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. "İngiliz basınında yapılan tefsirler" haberi ise "Daily Ekspres, Türk dostluğunun kaybının bütün Yakın ve Ortadoğu müdafaasının esasını sarsacağını yazıyor" (Zafer, 5 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir. "Fatin R. Zorlu'nun beyanati" üst başlıklı "Türkiye görüşünü açık olarak izah etmiştir" (Zafer, 5 Eylül 1955, s.1) haberinde, Zorlu'nun İngiltere ve dünya basınına verdiği açıklamaya yer verilmiştir. Zorlu'nun, Türk heyetinin Londra Konferansı'nın faydalı olduğuna inandığını, her üç heyetin de düşüncelerini serbestçe ifade etmeleri bakımından konferansın şimdiden başarılı

olduğunu, Türkiye'nin görüşünü her yönüyle açıkladığını, alınacak kararlarda Türk Hükümeti'nin göstereceği tepkileri göz önünden bulundurmanın gerektiğini ve hiçbir zaman yatıştırma ve taviz politikasının uygulanmayacağını belirttiğine dikkat çekilmiştir.

2.5.2. 6-7 Eylül Olayları Sürecinde Beş Gazetede Yer Alan

Haberlerin İçerik Analizi

2.5.2.1. Hürriyet Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete, "Kıbrıs'taki tethiş için Yunanlılara ihtar" manşeti ve "Zorlu, adaya tethişçi sokan Yunanistan'a bu hususta müracaat edildiğini açıkladı", "Türkiye, Kıbrıs'taki Türklere eşit haklar verilirse, ada halkına muhtariyet tanıyan İngiliz planını kabul edecek" spot cümleleriyle çıkmıştır. "Menderes 'Kıbrıs Türktür' cemiyeti çalışmalarını hakkında izahat aldı" başlıklı haberin spotunda ise, "Cemiyet, yerli sanatkarlardan bir 'Kıbrıs Türktür' bestesi isteyecek" cümlesi kullanılmıştır (Hürriyet, 6 Eylül 1955, s.1).

Resim 50. 6 Eylül 1955.

“Patrikhaneye ‘Kıbrıs Türktür’ levhası asıldı” başlıklı haberin spotunda “Şehirde dün bazı nahoş hadiseler oldu, bayrağa, büyüklere dil uzatan İstavro adında birisi az daha linç edilecekti” cümlesine yer verilmiştir. “Kıbrıs meselesi Türkiye tarafından ciddiyle ele alındıktan ve Londra’da üçlü konferans başladıktan sonra şehrimizde de bazı hadiseler olmağa başlamıştır” cümlesiyle başlayan ve içeriğinde “Teşvikiye’de bir duvar üzerine çizilen bir Kıbrıs haritasının ve üzerindeki ‘Kıbrıs Türktür’ ibaresinin bir Rum tarafından silinmesi de bütün şehirde nefretle karşılanmıştır” cümlesinin yer aldığı haberde, Türk ve Rum vatandaşlar arasında yaşanan hatta linçe varan tartışmalara yer verilmiştir. Resim 50’de yer alan görselin alt yazısında ise “Muhtelif yerlere yazılan ve asılan ‘Kıbrıs Türktür’ ibaresi dün gece yarısına doğru Patrikhane’nin duvarına da yapıştırılmıştır. Resim, Patrikhane duvarına ‘Kıbrıs Türktür’ levhasının yapıştırılmasını göstermektedir” cümleleri kullanılmıştır (Hürriyet, 6 Eylül 1955, s.1).

7 Eylül 1955 tarihli Hürriyet gazetesinin birinci baskısı “Atamızın Selanikte doğduğu eve atılan bombanın sebep olduğu hadiseleri önlemek için İstanbul ve İzmir’de örfi idare ilan edildi” manşetiyle çıkmıştır. Taksim Meydanı’nda toplanan halkın yer aldığı fotoğrafların alt yazısında aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Aziz Ata’mızın Selanik’te doğduğu evin bahçesine atılan bombanın haberi akşam saatlerinde şehirde tamamen duyulmuş bulunuyordu. Bu haber üzerine, muhtelif gruplar, muhtelif istikametlerden Taksim meydanında toplanmağa başladı. Saat 18.30’da Taksim abidesinin etrafı coşkunun seliyle dolmuş bulunuyordu. Yukarıdaki fotoğrafta abidenin etrafında toplananlardan bir kısmı görülüyor. Bu saatten sonra kalabalık, dükkan ve evlere bayrak astırmak maksadıyla İstiklal caddesine doğru yürüyüşe geçti ve yolun iki kıyısını kırmızı-beyaz renklerle donatarak Tünele doğru aktı. Asmalımescit’teki bir eczanenin sahibi bir Rumun, dükkanına bayrak asmayı reddetmesi üzerine tahrip hadiseleri başladı ve kalabalığın coşkunun tezahürlerine artık mani olunamadı (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1).

Resim 51. 7 Eylül 1955.

Resim 52. 7 Eylül 1955.

Olaya ilişkin ilk sayfada yer alan “Atanın doğduğu eve atılan saatli bomba” başlıklı haberin spotunda “Yunan makamları 5 şüpheli şahsın tevkifini bildirdiler” ve “Mes’ul Yunan makamları, telefonla yaptığımız müracaata cevap vermedi” cümleleri kullanılmıştır (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1). “Dün gece yarısı saat tam 12’yi 10 geçe Aziz Atatürk’ün doğduğu evle Konsoloslüğümüz binasının arasındaki küçük bahçede bir bomba patlamış, Atatürk’ün eviyle Konsoloslüğümüzün hemen bütün camları kırılmış, her iki binanın, bilhassa bahçeye bakan pencereleri, mühim hasara uğramıştır” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle başlayan haberde olayın ayrıntılarına yer verilmiştir. “Yunan makamlarının şaşılacak kayıtsızlığı” ara başlığının altındaki kısım, “Atatürk’ün eviyle Konsoloslüğümüz binası yalnız 2 jandarma muhafazasına verilmiştir. Bunların da hadise anında vazifeleri başında bulunmadıkları, tebliğin metninden de anlaşılmaktadır” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) şeklinde devam etmektedir. Haberin devamında Atatürk’ün evi ve Konsolosluk binasının korunması konusunda Selanik emniyet makamlarının kayıtsızlık gösterdiği iddia edilmektedir. Olayla ilgili olarak 5 şüphelinin tevkif edilip sorguya çekildiği sonucun sonraki gün açıklanacağına yer verilmiştir. İnfilak maddesinin kartona sarılı bir dinamit kartuşu olduğu Yunan makamlar tarafından açıklanmış, yine bomba olayının “Yunanlı tarafından değil, Yunan düşmanı bir kimse tarafından” atıldığı ileri sürülmüştür. “Mesul Yunan makamları susuyor” ara başlığından sonra ise aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Memleketimizin her tarafında derin nefretle karşılanan ve pek büyük heyecan yaratan menfur hadise hakkında mesul Yunan hükümet adamlarından beyanat almak üzere, dün akşam Atina’da Yunan Başvekil Yardımcısı Kanelopulos, Dahiliye Vekili Nikoliças, Selanik’te de Kuzey Yunanistan Umumi Valisi Kozmas ve Emniyet Müdürüyle telefonla irtibat tesis ettiğimiz halde, bu zatların hiçbiri suallerimizi cevaplandırmak nezaketini göstermemiştir. İşin en garip tarafı da şu ki, hadise mahallinin en yüksek mülki amiri olan Kuzey Yunanistan Umumi Valisiyle, Selanik Polis Müdürü nöbetçi telefoncularının Umumi Vali ile Polis Müdürünün şu anda Selanik’te bulunmadıkları yolunda saçma ve gülünç bir mazeret ileri sürmüş olmalarıdır! (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.5).

Resim 53. 7 Eylül 1955.

“Hadiseleri önlemek için şehirde sıkı tedbirler alındı” başlıklı haberin spotu “Ordu birlikleri şehirde vaziyete hâkim oluncaya kadar bazı dükkânlar hasara uğradı” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Haberin devamında 6 Eylül 1955’te akşam saatlerinde başlayan olaylara dair ayrıntılar verilmiştir. Haberi radyodan öğrenen vatandaşların 18.30’da İstiklal Caddesi’nden kafileler halinde “Kıbrıs Türktür” ve “Atatürk’ün evine bomba atanlara ölüm” sesleriyle Taksim abidesine doğru yürüdükleri belirtilmiştir. Kalabalığı gören itfaiye, emniyet ve jandarma kuvvetlerinin Yunan Konsoloshanesini kordon altına aldıkları aktarılmıştır. Elllerinde Türk bayrakları ve Atatürk resmi olan topluluğun Taksim abidesi önünde

İstiklal Marşı'nı okudukları, ardından bir kişinin "Arkadaşlar bir sakallı patrik var bu adam Makarios'a elini uzatarak dini siyasete alet ediyor, hedefimiz Patrikhane olsun" (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) dediği belirtilmiştir. Haberin devamında "Asmalımescit'te Uçaryadis'e ait eczanenin nümayişçilerin ihtarına rağmen bayrak asmaması üzerine, ilk taşlar bu eczanenin camlarına indirildi. Bu esnada saat 19.30'u gösteriyordu. Ve artık iş çırgığından çıkmıştı" (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. "Asmalımescit'ten Tünel'e kadar çıkıldı ve Rum vatandaşlara ait bütün dükkânların kepenk ve vitrinleri kırılmağa başlandı. Mayer, Lion, Franguli, Elişi gibi büyük mağazalar yerle bir edildi. Bir saat içinde, Beyoğlunda vitrini parçalanıp içi boşaltılmadık mağaza kalmamıştı" (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.5). Haberin içeriğinde Fener Patrikhanesi'ni bekleyen 250 kişilik emniyet kuvvetlerine 350 kişilik bir takviye daha yapıldığı aktarılmıştır. Unkapanı ve Galata istikametinde ilerleyen göstericilerin sayısının on binlerin üzerine çıktığı da haberde belirtilmiştir. Beyazıt'ta da Tahtakale ve Sultanahmet'te yer alan dükkânların kepenklerinin de harap edildiği, Galata Köprüsü, Karaköy ve Sirkeci istikametinde ilerleyen bir grubun da bayrak asmayan mağazaları yerle yeksan ettikleri bildirilmiştir. Kurtuluş'taki Rum evlerinin taşla tutulduğu, semtteki bir Ortodoks Kilisesi'ne yönelen bir grubun komiser yardımcısının "Kiliseye gelmeyin vururum" ikazına da aldırılmadan kiliseye girerek çan kulesine çıkıp çanları aşağı indirdikleri aktarılmıştır. Dolapdere, Feriköy, Cihangir, Tarlabası gibi semtlerde de benzer olayların yaşandığı belirtilmiştir. Taksim'deki Aya Triyada Kilisesi'nin önce çan kulelerinden alev aldığı, sonrasında da yangının Zapiyon kız mektebine geçtiği bildirilmiştir. Olaylar Adalar, Bakırköy, Beşiktaş, Beykoz, Beyoğlu, Eminönü, Fatih ve Eyüp gibi semtlerde de vuku bulmuştur. Sokağa çıkma yasağı sabaha kadar devam ettiği için emniyet tarafından insanlar sokaklardan dağılmaya başlamıştır. O gece 29 kilise ve ayazma ile bazı mahallelerde yangın çıkmıştır, ilk belirlemelere göre gayriresmi olarak o gece 50 ağır yaralı, 500 de hafif yaralının olduğu belirtilmiştir (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.5). "Sabah saat 2'den sonra civar birliklerden gelen tanklar şehrin mühim yol kavşaklarında mevzilendirildi. Tam teçhizatlı bu ağır tanklar ve diğer askeri kuvvetlere Örfi İdare Komutanlığı'nın emrine riayet etmeyenleri 'Vur Emri' verildi" (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.5).

Resim 54. 7 Eylül 1955.

“İzmir’deki nümayişler Yunan konsolosluğu ve pavyonu ateşe verildi” başlıklı haberin spotunda “Ordu birlikleri şehre sevk edilerek hadisenin büyümesini önlediler” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Bomba haberinin İzmir’de neden olduğu olayların aktarıldığı haberde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Gittikçe büyüyen halk kitlesi, önlerinde Türk bayrağı olduğu halde Fuarın Lozan kapısına doğru yürümüş, polisin müdahalesine rağmen kapı üzerindeki direklerde bulunan Yunan bayraklarını yere indirerek bunları da yırtıp yakmıştır. Fuar dâhiline girildiği vakit adedi 10 binlere yükselen nümayişçiler Yunan pavyonuna hücum ederek pavyonu evvela taşa tutmuş ve sonra da ateşe vererek kül haline getirmiştir. Burada itfaiyenin su sıkması ile karşılaşan nümayişçiler, ne kadar hortum varsa kesmek suretiyle itfaiyeye müdahalede bulunmuşlar, yine büyük bir kitle halinde Atatürk caddesi üzerindeki Yunan Konsolosluğuna doğru yürümüşlerdir. Tenekelerle benzin

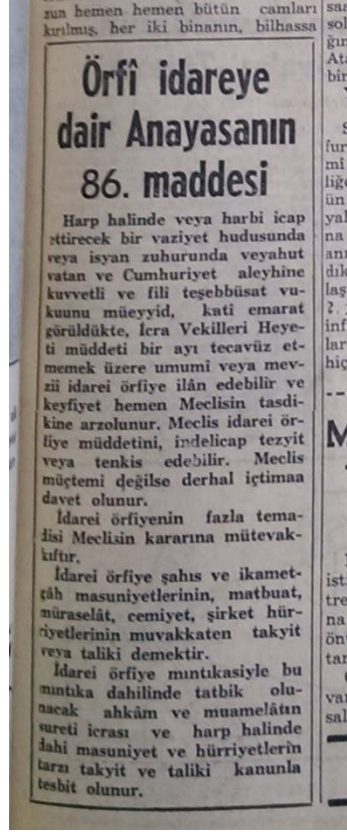
temin edilerek saat 21.30'da konsolosluk binası ateşe verilmiş, Yunan Konsolosluk erkânı arka kapıdan kaçmak suretiyle binayı terk etmiştir. İtfaiyenin müdahalesine rağmen Yunan Konsolosluğu kurtarılamamış ve tamamen yanmıştır (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s.1) .

Haberin devamında, olaylar sırasında bir kilisenin de yakıldığı içerisindeki papazlar ve ailelerinin polisler tarafından kurtarıldığı belirtilmiştir. Olaylara ordunun da dahil edilmesiyle askerin dipçikle müdahalesi, havaya ateş açması ve göz yaşartıcı bomba kullanmasına rağmen dağılmayan halk kitlesinin limana doğru hareket ederek iki Yunan motoruna hücum ettiği, kaçmaya çalışan tekneleri halkın takip ettiği, Yunan teknelerini limanda misafir bulunan harp gemilerinden bazılarının koruduğu aktarılmış, olaylarda 15 kadar vatandaşın yaralandığı bildirilmiştir. Ankara'da ise sayısı 50'yi geçmeyen topluluğa polis tarafından müdahale edildiği, Sefaret binasının da koruma altına alındığı bilgisine yer verilmiştir.

“Reisicumhur ve Başbakan hadise üzerine Sapanca'dan geri döndüler” başlıklı haberde 6 Eylül 1955 tarihinde akşam 20 sularında yataklı ekspresle Ankara'ya hareket eden Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes'in olayı üç saat sonra Sapanca'ya vardıklarında telgrafla öğrendikleri, hemen İstanbul'a dönmek için hareket ettikleri ve Örfi idare ilanının İstanbul'a telsizle trenden verildiği belirtilmiştir. Haberde, Anadolu Ajansı aracılığıyla yazılan hükümet tebliği aşağıdaki gibidir:

Başvekaletten bildirilmiştir: İstanbul ve İzmir'de Kıbrıs meselesini ve Selanik'te Atatürk'ün doğduğu ev ve konsoloshanemize karşı vuku bulan tecavüzü vesile ittihaz ederek vatandaşları birbirine tahrik ve memleketin yüksek menfaatlerine aykırı olarak hükümet kuvvetlerinin tebliğine karşı koymak gibi toplu hareketlerde bulunmak, yağmaya ve yangın çıkarmaya teşebbüs etmek suretiyle girişilen hareket muvahecesinde teşkilatı esasiye kanununun 86'ncı maddesine tevfikân İstanbul ve İzmir'de örfi idare ilan edilmiştir. Keyfiyet ehemmiyetle tebliğ ve ilan olunur (Hürriyet, 7 Eylül 1955, s. 5).

İlk sayfada “Örfî idareye dair Anayasanın 86. Maddesi” başlıklı kutucukta da maddenin içeriğine yer verilmiştir.

Resim 55. 7 Eylül 1955.

Aynı gün ikinci baskısını yapan gazete, “İstanbul ve İzmir’de dün vuku bulan hadiseler üzerine askeri kuvvetler duruma hâkim olunca” üst başlıklı manşetini “Hükümet fevkalâde hali kaldırdı” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) şeklinde vermiştir.

Resim 56. 7 Eylül 1955 (2. Baskı).

“Hadiseler kızılıların tahrikiyle patlak verdi” başlığının altında Hükümetin Tebliği’ne yer verilmiştir:

... büyük ekseriyeti Rum vatandaşlarımıza ait olmak üzere dükkan ve mağazalara girilmek suretiyle büyük tahribat yapılmış olduğunu en derin teessür ve teessüflerimizle ifade etmek isteriz. Denilebilir ki dün gece İstanbul ve memleket esas itibariyle ağır bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1).

Hadiselerin cereyanı sırasında en acil bir tedbir olmak üzere İstanbul ve İzmirde fevkalade halin mevcudiyeti ilan edilmiş ve fakat hükümet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine kaldırılmıştır. Maksatlı veya şuursuz tahriklerin de büyük tesiri bulunan bu çok acıklı hadisenin doğrudan

doğruya ašet ve failleriyle bunu tertip ve tahrik edenler mutlaka ve süratle cezalandırılacaktır. Şimdiye kadar birçok tahrikçiler yakalanmış ve bunlar hakkında kanuni takibata başlanmıştır. Şuur ve idrak sahibi, memleketin yüksek menfaatlerine hürmetle bağılı bütün vatandaşlarımızın hükümet icraatına yardımcı olmaları bugünün en mühim vatan vazifesidir (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1).

“Atina’dan ilk tepkiler” başlıklı haberin spotunda “Türk Elçiliğine yürüyen halkı askeri birlikler güçlkle durdurabildiler” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) cümlesine yer verilmiştir. Haberde, bomba olayının İstanbul ve İzmir’de neden olduğu olaylar ve Türkiye’de yaşanan olayların Yunan halkını sokaklara döktüğüne yer verilmiştir. Sokaklara dökülen Yunanlıların Türk Büyükelçilik binasına yürüdüğü, binayı kontrol altına alan askeri kuvvetlerin binaya yaklaşılmasını engellediğı belirtilmiştir. Sabah saat 3’te gazete muhabirlerine, hasta olan Başvekil Papagos yerine açıklama yapan Başvekil Yardımcısı ve Milli Müdafaa Vekili Kanelopulos şunları belirtmiştir:

İzmir’de ve İstanbul’da şimdiye kadar işitilmemiş derecede müthiş hadiseler cereyan etmiş olduğunu maalesef yalanlayacak durumda değilim. Selanik’teki Türk konsolosluğunda cereyan etmiş olan ehemmiyetsiz bir hadise yüzünden ve bilhassa mahalli hükümetin derhal aldığı tedbirler hakkında Türk konsolosluğu da memnuniyet ifade ettiği bir anda, İzmir ve İstanbul gibi büyük merkez şehirlerde hükümetin zamanında davranarak emniyet tedbirleri almamasını izah etmekten acizim (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1).

Bomba olayını “ehemmiyetsiz” olarak değerlendiren ve Yunan hükümeti tarafından alınan tedbirlerin Türk konsolosluğu tarafından da memnuniyetle karşılandığını belirten Kanelopulos, Türkiye’de yaşanan olayların sebebini “zamanında emniyet tedbiri alamayan hükümet” şeklinde yorumlamıştır. Kanelopulos toplantıda Yunan Kabinesi’nin öğleden sonra olağanüstü toplantıya çağrıldığını, olaylara dair raporların tetkikinden sonra Yunan tebaası ve Yunan servetinin uğradığı zararların tazmini ve emniyet için teminat isteneceğı bu noktada gazetecilerin objektif bir şekilde halkı galeyana getirecek yayınlardan kaçınması

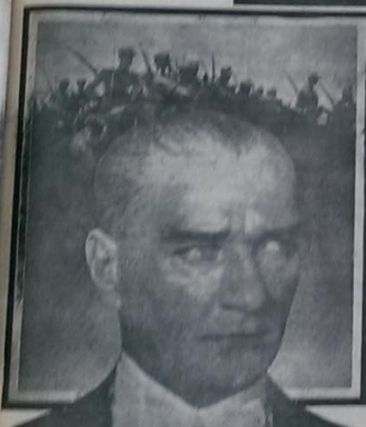
gerektiğini belirtmiştir. Tüm uyarılara rağmen Atina gazetelerinin büyük manşetlerle Türkiye’de Yunanlılarla Rumların şimdiye dek görülmemiş bir “katliama” uğradığı iddia edilmiştir. “Ne duruyoruz, dökülen kanlarımızın intikamını alalım” manşetiyle çıkan aşırı milliyetçi Ethnikos Kiriks gazetesi ile iki komünist sabah gazetesinin polis tarafından toplatıldığı aktarılmıştır (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1).

“Geceki hadiselerden sanık olarak 1300 kişi yakalandı” başlıklı haberin spotu “Kıbrıs Türktür Cemiyeti Başkanı Hikmet Bil ile İdare Heyeti azaları Emniyet nezareti altında tutuluyor” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) cümlesiyle verilmiştir. “Kıbrıs’ta tethiş vahim hal aldı” başlıklı haberin spotunda “İngiltere asker sevk ediyor” (Hürriyet, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) cümlesi kullanılmış, haberin içeriğinde EOKA’cılarının artan faaliyetlerine dair adaya yapılan askeri destek hakkında bilgi verilmiştir.

2.5.2.2. İstanbul Ekspres Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete, “Kıbrıs’ın muhtariyeti, ‘eşit hak’la mümkün olabilecek” manşeti ve “Müzakereler, mevcut şartlar altında devam ederse, konferans hafta sonunda dağılacak” spotuyla çıkmıştır. Gazetede o gün Kıbrıs ya da Londra Konferansı’na dair başka bir haber yer almamaktadır. Gazetenin ikinci baskısı ise, “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı” manşeti, “Sabaha karşı vuku bulan bu menfur hadise infial uyandırdı” ve “Yunan sansürü haberi hayli zaman gizli tuttu” (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) spotlarıyla çıkmıştır.

Atamızın Evi Bomba ile Hasara uğradı

SABAHA KARŞI VUKU BULAN BU MENFUR HADİSE İNFİAL UYANDIRDI

YUNAN SANSÜRÜ HABERİ
HAYLI ZAMAN GİZLİ TUTTU

**YUNAN
RESMİ
TEBLİĞİ**

Atatürk'ün İstanbul'da...

Atatürk'ün İstanbul'da...

Yunanistan'da...

SEVİM BAŞAY & EYLÜL GECEİ ÖLDÜRÜLMÜŞTÜ SARIYER CANAVARI UÇ YILDIR SERBEST DOLAŞIYOR (1952-1955)

Türk gençliğinin...

Şefkatli Fransız hemsiresi Chartier, fedakârlığını hayatı ile nasıl ödedi?

Deniz avını da, kurta-
ricisini da insafsızca
dünyadan çerip almıştı

Chartier...

Yaklaşık 1000...

SON DAKİKA
ATINA İLE
GÖRÜŞTÜK

Resim 57. 6 Eylül 1955 (2. Baskı).

Manşet haberde olaya dair ilk açıklamalar şu şekilde verilmiştir:

Bugün Ankara ve İstanbul Radyolarının verdikleri bir habere göre bu gece yarısını 4 dakika geçe Selanik'te Aziz ATATÜRK'ün evine konan bomba patlıyarak evde büyük bir hasara sebep olmuştur. Konsolosluk binamızla Atatürk'ün evi arasında patlatılan bomba, aynı zamanda konsolosluk binamızı da hasara uğratmıştır. İnsanca bir zayıt olmamakla beraber Aziz ATA'nın hatırasına karşı girişilen bu çirkin hareket bütün yurttta büyük bir teessür uyandırmıştır. Yunan polisi derhal faaliyete geçmiş ve ilk olarak beş şüpheli şahsı nezaret altına almıştır. ATA'nın evi bu tecavüzden sonra emniyet altına alınmıştır. Her ne kadar Yunan Hükümeti husule gelen zararı tazmin edeceğini bildirmişse de böyle manevi bir zararın maddi kıymetlerle ödenemeyeceği açıktır. Londra konferansının devam ettiği şu günlerde bu hadiseye verilecek mana ve ehemmiyet çok daha büyük olmak lazım gelecektir. Kıbrısta Yunanlıların Türklere karşı girişmiş oldukları tedhiş hareketi nihayet anayurtlarına da sirayet etmiş bulunmaktadır. Memleketimizin böyle müessif bir hadiseye sebebiyet vermemek için Hükümetimizin büyük bir titizlikle almış olduğu emniyet tedbirlerine mukabil Yunan Hükümetinin böyle bir hadiseye sebebiyet vermesi bu husustaki hassasiyetlerini açıkça ifade eder. (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1-2).

Haberde, Londra Konferansı'nın yapıldığı bir dönemde böyle bir olayın yaşanmasında Yunan Hükümetinin emniyet önlemlerine pek dikkat etmemesinin rolü olduğuna vurgu yapılırken Türk Hükümetininse bu dönemde emniyet konusunda daha titiz davrandığına değinilmiştir. Haberin devamında olayın İstanbul ve tüm yurttta hızla yayıldığı ve büyük bir nefretle karşılandığı belirtilmiştir. Okuyucuların gazete matbaasına gelerek ya da telefon açarak duydukları üzüntüye tercüman olmalarını istediklerine de yer verilmiştir (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2).

Bu arada yine telefonla bize müracaat eden ve Tarlabası Caddesi Çorbacı sokak 3/1'de otomobil tamirciliği yapan Hırant Kılıçyan isimli vatandaşımız

dükkanındaki 5 işçi ile birlikte derhal Kıbrıs'a gitmeğe talip olduğunu ve bu tecavüzü tel'in ettiğini ifade etmiştir. Hırant Kılıçyan ayrıca her şeyini Türk olarak Türkiye'de kazandığını bütün servetini bu yolda harcıyabileceğini de söylemiştir (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2).

Resim 58. 6 Eylül 1955 (2. Baskı).

Manşetin yanında yer alan “Yunan Resmi Tebliği” başlıklı kutucukta “Dostumuz Yunan Hükümeti İç İşleri Vekili” tarafından yayımlanan “Yunan Hükümeti husule gelen zararı tazmin edecektir. Hadisenin müsebbiplerinin aranmasına başlanmıştır. Bu işi yapan muhakkak ki bir Yunanlı değildir” (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) açıklamasına yer verilmiştir. Haberin devamında aşağıdaki bilgiler yer almaktadır.

Diğer taraftan Atina çevreleri bu hadisede bir komünist parmağı olması ihtimalinden de ehemmiyetle bahsetmektedirler. Bu cümleden olarak Yunan Polisi şüpheli şahısları aramaya başlamış ve ilk olarak beş kişiyi tevkif etmiştir. Bunun bir komplo olması ihtimali üzerinde de ayrıca durulmaktadır. Hadisenin en mühim bir cephesi de bu hadisenin Kıbrıs’ta tedhiş hareketlerine girişmiş kimselere daha fazla cesaret vererek işi büyütmelerine sebep olacağı noktasıdır. Hatta bu işi yapanların “EOKA” teşkilatına mensup ve Makarios’un hizmetindeki kimselerden olması ihtimali de mevcuttur (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1).

“Gençlik: ‘Dikkat!.. Bir damla bardağı taşırmamalıdır’ diyor” başlıklı haber, “Ata’mızın evi civarında patlayan bomba hadisesi, nefretle karşılandı” (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2) spotuyla verilmiştir. Haberde, olayla ilgili olarak İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliği Başkanı Bahattin Erton’un açıklamasına yer verilmiştir.

Memleketimizin bölünmez bir parçası olan Kıbrıs’ı elde etmek sevdasına düşen Yunanlı dostlar, onun ne bahasına olursa olsun kendilerine verilmesine mani olmak istediğimizi öğrenince, bazı taşkınlıklar yapmağa başladılar. Bu taşkınlıkların en son nümunesi de Atamız’ın doğduğu evin yanında patlayan bombadır. Dikkat etsinler, bu bomba, bardağı taşıran bir damla olabilir. Türk milleti ve Türk gençliği sabırlıdır. Fakat kendisi için aziz varlıkların hatırasına dil ve el uzatmak, onları tahrip etmek küstahlığında bulunanlara gerekli cevabı vermekten de bir an gecikmeyecektir. Yunanlı dostlarımıza hareketlerinde itidalli olmalarını tavsiye ederiz. Türk gençliği Kıbrıs

mevzuunda bugün, her günküden çok daha hassastır (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2).

“Kıbrıs Türktür Cemiyetinin Genel Sekreteri dedi ki: ‘Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalı ödeteceğiz’ başlıklı haberin spotunda “Cemiyet, hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak” (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2) cümlesi kullanılmıştır. Haberde Genel Sekreter’in “Büyük Atamızın doğduğu eve Yunanlıların bomba koyarak tahrip edildiğini şu anda Devlet Radyosundan öğrenmiş bulunuyoruz. Mukaddesatımıza el uzatan kimselerin bu hareketini çok pahalıya ödeteceğimizi alenen söylemekte artık bir mahzur görmüyoruz” (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 2) açıklamasına yer verilmiştir.

7 Eylül 1955 tarihli gazete, “Örfi idare kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. “Askeri birliklerin aldığı tedbir sayesinde şehir sükûna kavuştu” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1) spotlu manşetin fotoğraflarında olaylardan kareler kullanılmıştır. Manşet yanında yer alan kutucukta 700 kişinin nezaret altında olduğu bilgisine yer verilmiştir. “Hükümet zararı ödeyecek” ara başlıklı manşette aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

Dün gece yarısı Başvekalet, yayınladığı bir tebliğle İstanbul ve İzmirde Örfi İdare ilan edildiğini bildirmişti. Örfi İdarenin hemen ilanından sonra ordu birlikleri bütün semtlerdeki hadiselerle vaziyet etmiş ve yakılmak istenen yerleri kordon altına almıştır. Ordu emrindeki tank Birlikleri de büyük meydanlarda yer almışlardır. Saat 2’de gece sokağa çıkma yasağı konulmuş, bunun üzerine gençlik de evlerine dağılmağa başlamıştır. Saat 3.30’dan sonra ordu birlikleri bütün İstanbulda vaziyete hakim olmuşlardır (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1).

HÜKÜMET TEBLİĞİ: "DÜN GECEKİ HADİSELER KOMUNİST TERTİBİDİR"

Yenişehir sokaklarında gürültülü gece. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

SÖYÜMÜN SİĞORTA KUPONU
MİTHAT PERİN
7 EYLÜL 1955
YIL: 5
Sayı: 1837

Istanbul Ekspres
GÜNLÜK SİYASİ AKŞAM GAZETESİ

Her gün 60 KURUS
Yunan Konsolosluğu motörle İzmir geceyarısı terketti

Örfi idare kaldırıldı

ASKERİ BİRLİKLERİN ALDIĞI TEDBİR SAYESİNDE ŞEHİR SÜKUNA KAVUŞTU

Şehir sokaklarında sükunet. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

HÜKÜMET ZARARI ÖDEYECEK

700 KİŞİ NEZARAT ALTINDA

Örfi idare ile ilişkili emniyet baskınları sonucu, şehirde bulunan komünist teröristlerin sayısı 700'e ulaşmıştır. Bu kişilerin tamamı nezaret altına alınmıştır. (Devlet İktisat Bakanlığı)

Şehir sokaklarında sükunet. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

İNGİLTERE HÜKÜMETİ, YENİ BİR YASA TEKLİF ETTİ "KIBRIS ADASI, İLERİDE KENDİ MUKADDERATINI TAYİN ETSİN"

Adaya yeniden kıta gidecek

İngiltere hükümeti, Kıbrıs Adası için yeni bir yasa teklif etti. Buna göre, Kıbrıs Adası, ileride kendi mukadderatını tayin edebilecek. (Devlet İktisat Bakanlığı)

Bu sabah neşredilen Hükümet tebliği: "KOMUNİST TERTİP VE TAHRIKİNE MARUZ KALDIK"

SUUR VE İDRAK SAHİBİ BÜTÜN VATANDAŞLARIMIZIN HÜKÜMET İÇKARARINA YARDIMCI OLMASI, VATAN VAZİFESİDİR

Şehir sokaklarında sükunet. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

Şehir sokaklarında sükunet. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

Şehir sokaklarında sükunet. Halkın bazı kesimleri, komünist terörüne karşı, silahlarla mücadele ediyor. (Devlet İktisat Bakanlığı)

GUÇLÜKLE KURTULDU
Devlet kuvvetleri, şehir sokaklarında sükunet sağladı. (Devlet İktisat Bakanlığı)

Resim 59. 7 Eylül 1955.

Resim 60. 7 Eylül 1955.

“Hükümet Tebliği: ‘Dün geceki hadiseler komünist tertibidir’ başlığının kullanıldığı fotoğrafların alt yazısında “Gençlik yukarıda görüldüğü gibi elinde bayraklar, Atatürk’ün portreleri, büstleri olduğu halde her an biraz daha kalabalıklaşan mitinge doğru gitmişlerdir” ve “Son haddini bulan galeyan artık durdurulmaz bir hal almış, bütün Rum vatandaşlarının dükkânlarının tahrip edilmesine sebep olmuştur” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır.

Resim 61. 7 Eylül 1955.

“Selânik hadisesinin uyandırdığı infial o kadar büyüktü ki, kadınlarımız dahi iştirakten kendilerini alamadılar” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1).

Resim 62. 7 Eylül 1955.

“Beyoğlunun tanınmış gömlekçilerinden birinin dükkânını dolduran tahripçiler” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1).

Resim 63. 7 Eylül 1955.

“Güçlkle kurtuldu” başlıklı habere ait olan ve fotoğrafta polisler tarafından korunurken görünen kişinin bir muhabir olduğu belirtilmiştir. “Dün geceki unutulmaz hadisenin tam yeni inkişaf ettiği bir arada bazı çılgın kimselere rastlanmıştır. Bunlardan bazıları ‘Kıbrısın komünistlerin olacağını’ ve diğer bazıları da Yunanistan lehinde yaptıkları konuşmalar yüzünden halk tarafından linç edilmek tehlikesiyle karşılaşmışlardır” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1). Fotoğraftaki muhabirinse “fizyonomi itibariyle Türk’e benzemediğinden linç tehlikesiyle karşılaştığı” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1) belirtilmiştir.

Resim 64. 7 Eylül 1955.

“Taksim abidesi beş on dakikada boşalıp boşalıp durdu” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1).

Resim 65. 7 Eylül 1955.

“İşte büyük bir kalabalık yeni bir dükkân önünde toplanmış” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1)

“Bu sabah neşredilen Hükümet tebliği: ‘Komünist tertip ve tahrikine maruz kaldık’ başlıklı haberin spotunda “Şuur ve idrak sahibi bütün vatandaşlarımızın hükümet icraatına yardımcı olması, vatan vazifesidir” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde tebliğe yer verilmiştir:

Kıbrıs meselesi etrafında cereyan eden hadiseler dolayısıyla aylardan beri umumi efkarda hasıl olan şiddetli heyecana iznimamen Selanik’te Aziz Atatürk’ün evine ve o konsolosluğumuza karşı tertiplenen suikast, kısmen maksadlı ve hainane kısmen de idrak ve şuardan mahrum tahrikçilerin de tesirile büyük kitlelerin vücuda getirdikleri nümayiş hareketlerine sebep olmuş ve bu hal bilhassa İstanbul’da gecenin geç saatlerine kadar devam etmiştir. Bu esnada büyük ekseriyeti Rum vatandaşlarımıza ait olmak üzere dükkân ve mağazalara girilmek suretiyle büyük tahribat yapılmış olduğunu en derin teessür ve teessüflerimizle ifade etmek isteriz. Bu şuarsuz ve memleketin yüksek menfaatlerine kastedici hareket, bir kısım milli serveti yok etmekle beraber, bütün hakları Teşkilatı Esasiye Kanunumuzun teminatı altında bulunan Türk vatandaşlarımızından bir kısmını da telafisi ağır zararlara uğratmış ve büyük bir felaket halini almış bulunuyor. Bu vatandaşlarımızın maruz kaldıkları zararları sür’atle telafi ve tazmin hiç şüphe yok ki, devletlik vasfının icaplarındandır. Ve bu icap yerine getirilecektir (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1-2).

Hadiselerin cereyanı sırasında en acil bir tedbir olmak üzere İstanbul ve İzmir’de fevkalade halin mevcudiyeti ilan edilmiş ve fakat, hükümet kuvvetlerinin vaziyete hakim olmaları üzerine kaldırılmıştır. Maksatlı veya şuarsuz tahriklerin de büyük tesirleri bulunan bu çok acıklı hadisenin doğrudan doğruya alet ve failleriyle bunu tertip ve tahrik edenler mutlaka ve sür’atle cezalandırılacaklardır. Şimdiye kadar birçok tahrikçiler yakalanmış ve bunlar hakkında kanuni takibata başlanmıştır (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 2).

“İngiltere Hükümeti, yeni bir yasa teklif etti” üst başlıklı “Kıbrıs Adası, ileride kendi mukadderatını tayin etsin” haberinde “Adaya yeniden kıt’a gidecek” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 1) spotu kullanılmıştır.

“İzmir’deki Yunan Konsolosluğu benzin dökülerek ateşe verildi” başlıklı haber “Onbinlerece kişi galeyana kapılarak Fuardaki mavi-beyazlı bayrağı parçaladı – 14 yaralı var” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 2) spotuyla verilmiştir. Haberin duyulmasıyla Fuarda asılan Yunan bayrağının indirilerek parçalandığı, olay yerine gelen Vali ve Emniyet Müdürü’nün gereken tedbirleri aldığı belirtilmiştir. Ancak artan heyecanla beraber saat 18’den sonra Yunan Konsolosluğu’nun ateşe verildiği ve Fuardaki Yunan pavyonunun yıkıldığı aktarılmıştır. On bin kişiyi bulan göstericilerin itfaiye ekiplerini, hortumlarını keserek engellemek istedikleri, tenekelerle getirilen benzinlerle Yunan Konsolosluğu’nun 21.30 sıralarında tutuşturulduğu ve konsolosluk çalışanlarının arka kapıdan kaçarak kurtuldukları belirtilmiştir. Olayların büyümesiyle ordunun tam teçhizatla şehre sevk edilerek müdahalede buldukları aktarılmıştır (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 2).

“İtfaiye nümayışte elli yangını söndürdü” haberinin spotunda “Muhtelif semtlerde vuku bulan hadiselerde ekiplerimiz cansiperane gayret gösterdiler” (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 2) cümlesine yer verilmiştir. Dolapdere, Tepebaşı, Taksim Galata, Kurtuluş, Ortaköy, Beşiktaş, Büyükaada, Şehremini, Arnavutköy, Tarabya, Yedikule, Beyazıt gibi semtlerde çıkan yangınların bazılarının tamamen yandıktan sonra bazılarının da kısmen yandıktan sonra söndürüldüğü belirtilmiştir (İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955, s. 2).

2.5.2.3. Vatan Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete, “Başmuharririmizden telsizle” üst başlıklı “Eden, Zorlu ile görüştü” manşeti, “Türkiye, ada’da aleyhimize olacak her hal şekline sonuna kadar karşı duracak” ve “Türk heyeti Perşembe günü dönüyor” spotlarıyla çıkmıştır. “B. Trakyadan göç devam ediyor” haberinin spotu ise “Bir buçuk yılda Yunanistan’dan gelen Türkler’in sayısı otuz bini buldu. 1923’te 60 bin olan İstanbul Rumlarının sayısı ise bugün doksan bindir” (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 1) şeklinde verilmiştir. Haberin girişinde bir kutucuk içerisinde “Yunan gazetelerinin istediği

İmroz Adasındaki Rum nüfus ekseriyeti, Türk hükümetlerinin Lozan'a riayeti sayesinde tam hürlük içinde yaşamaktadırlar” (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 1) açıklaması verilmiştir. Olaylara dair yaşananlara “Dün şehrimizde Kıbrıs’la ilgili bâzı hâdiseler oldu” başlıklı haberde yer verilmiştir. Haberin spotunda “İki Türk genci İstiklal Caddesinde -Kıbrıs Türktür- diye bağırdı. Rumca konuşan iki Rum otobüsten indirildi. Ada vapurunda Rumca şarkı söyleyen Rumlar susturuldu. Türklüğe hakaret eden bir Rum döğüldü” (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır.

Dün saat 14.30 sıralarında Beyoğlunda İstiklal caddesinde dolaşan Fahri Tan ve Remzi Usanmaz adındaki şahıs yüksek sesle “Kıbrıs Türktür” diye bağırmağa başlamışlardır. Bunun üzerine Fahri ve Remzinin etrafına yüzlerce kişi toplanmağa başlamış, kalabalığın gittikçe artması üzerine Beyoğlunda trafik durmuş ve bazı Rum dükkân sahipleri dükkânlarının kepenklerini indirmişlerdir. Fahri Tan ve Remzi Usanmaz kendilerini karakola götürmek isteyen sivil polisler “Kıbrıs Türktür. Biz bunu söylemek istiyoruz ve aksini iddia edecek bir kişi de bu topraklar üzerinde varsa kendisini görmek isteriz” demişlerdir (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 1).

Dün şehrimizde bazı şahısların Fener Rum Patrikhanesine Türk bayrağı çekmek için teşebbüste bulunacaklarına dair bazı haberler dolaşmıştır. Patrikhane etrafında emniyet tertibatı alan sivil ve resmi polisler şüphelendikleri bazı şahısları sorguya çekmişler ve kendilerini o mahalden uzaklaştırmışlardır (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 7).

Resim 66. 6 Eylül 1955.

“KIBRIS TÜRKÜ – Her Türk, Kıbrıs'a olan sevgi ve bağlılığını, her vesileyle izhar ediyor... Bir karpuzcunun yukardaki resimde görülen sergisi de, bu fikrin, açık, bir ifadesi olduğunu göstermektedir” (Vatan, 6 Eylül 1955, s. 1).

7 Eylül 1955 tarihli gazete, “Tahrikler, yağmalar ve yangınlar çıkarılması üzerine İstanbul ve İzmir’de dün gece Örfî İdare ilân edildi” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Başvekâlet, Kıbrıs dâvası ve Selânikteki bomba hâdisesi vesile edilerek girişilen toplu hareket, yağma ve yangın teşebbüsleri üzerine bu kararı verdi” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) cümlesine yer verilmiştir.

CARSAFMA
7
EYLÜL
1955

VATAN

KURUCUSU: İZZET ZENGİN
BAŞKANI: İZZET ZENGİN
YAYINLARI: İZZET ZENGİN

GÜNÜN YAZISI
Kira Kanunu hakkında bazı sualler
Yazar: Doç. Dr. Faysıl Mahmudî'nin Katkıyla
Bütün hakları saklıdır.

TAHRİKLER, YAĞMALAR VE YANGINLAR ÇIKARILMASI ÜZERİNE

İSTANBUL VE İZMİR'DE DÜN GECE ÖRFİ İDARE İLÂN EDİLDİ

Başvekâlet, Kıbrıs dâvası ve Selânikteki bomba hâdisesi vesile edilerek girişilen toplu hareket, yağma ve yangın teşebbüsleri üzerine bu kararı verdi

Selânik'te Ala'mızın evi ile Konsolosluga bomba atıldı

Bombalar, bina önünde nöbet bekleyen Yunan polislerinin önünde konuldu. Tutulan beş kişi serbest bırakıldı.

Atamın doğduğu yer

Ankara'da en büyük ve en eski olan Atatürk Kültür Merkezi'nin, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk konuldu. Plâkta Atatürk'ün doğduğu yerin adı 'Atatürk' olarak yazıldı. Plâk, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk olarak konuldu. Plâk, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk olarak konuldu.

Bombay ve Menderes, Ankara'ya çidiren yoldan geri döndüler

Cumhurbaşkanı ve Başvekâlet Vâkîfiye gelerek Orta İdare Komitesi ile görüşmeler yaptılar.

İstanbul ve İzmir'de Kıbrıs meselesi ve Selânik'te Ala'mızın evi ve Konsolosluga bomba atılması hakkında bazı sualer ve cevaplar

İstanbul ve İzmir'de Kıbrıs meselesi ve Selânik'te Ala'mızın evi ve Konsolosluga bomba atılması hakkında bazı sualer ve cevaplar.

İstanbulda dün bazı tahrip ve yağmalar oldu

Bevoğlu, Pangaltı, Kurtuluş, Yüksekaldırım, Karaköy Bankalar caddesi Eminönü, Sirkeci, Kumkapı semilerindeki Rumlara ait ticarethane ve bazı evler tahrip edildi.

Şehirde bazı yangınlar çıktı. Civardan askeri birlikler celbedildi. Sabaha karşı sükunet sağlandı

Dün gece yayınlanan emir

Dün gece müstakim vasıtaları konulan baplarla ilgili halkın gıda alışverişine kadar sükunet sağlandı. Gıda alışverişine kadar sükunet sağlandı.

Bombay hâdisesinin uyandırdığı tepkiler

Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk konuldu. Plâk, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk olarak konuldu.

Zorlu, Selânik'teki bomba hâdisesinden bahsetti

Ankara'da en büyük ve en eski olan Atatürk Kültür Merkezi'nin, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk konuldu. Plâk, Atatürk'ün doğduğu yeri gösteren bir plâk olarak konuldu.

Resim 67. 7 Eylül 1955.

İstiklâl caddesinde, Rumlara ait dükkânlardan birinin kepenkleri nümayişçiler tarafından kırılıyor

Resim 68. 7 Eylül 1955.

“Selânik’te Ata’mızın evi ile Konsolosluga bomba atıldı” başlıklı haberin spotu “Bombalar, bina önünde nöbet bekleyen Yunan polislerinin önünde konuldu. Tutulan beş kişi serbest bırakıldı” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir.

Atatürk’ün Islahhane mahallesinde doğduğu ev ile Türkiye Konsolosluğu 4 Eylül gece yarısını yedi dakika geçe meçhul şahısların bombalı taarruzuna uğramıştır. Selânik Türk konsolosluğunun bulunduğu bina ile evin arasındaki bahçeye sokak tarafından atılan iki bombadan bir tanesi patlamış ve her iki bina ile karşı taraftaki kahve dükkânının camları parçalanmıştır (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1).

Haberde, Atina'da hükümet ve muhalefet partilerinin olaydan duydukları üzüntüyü belirten açıklamalar yayımladıkları ve “Yunan düşmanı tarafından hazırlanmış komplonun failinin” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 7) yakalanıp cezalandırılacağını belirttikleri kaydedilmiştir.

Bu akşamki Atina gazeteleri de, hâdiseyi birinci sayfalarında manşet olarak göstermekte ve hâdisi “müessif” olarak vasıflandırılmaktadır. Gene bu gazetelere göre, komplo muhtemelen Yunan düşmanlarından veya bir EOKA tedhişçisi tarafından yapılmıştır. Bu arada Selânik radyosu da bu akşamki yayınında, İstanbuldan gelen haberleri ehemmiyetle neşretmiştir. Bu haberlerde, Selânik hadisesi karşısında Türkiyede gösterilen hassasiyet belirtilmekte ve gençliğin infiali üzerinde durulmaktadır (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 7).

“Atamızın doğduğu ev” başlıklı kutucukta Atatürk'ün Selânik'teki evine dair bilgilere yer verilmiştir:

Atatürk'ün evi Selânik'te Kulekahveleri semtindedir. Ev Türk Başkonsolosluğu ile bir bahçe içindedir. Bahçe yoluyla birinden ötekine geçmek mümkündür. Ev 3 katlıdır. Kapısında türkçe, fransızca ve elence olarak yazılmış şu kitabe vardır: Türk milletinin büyük müceddidi ve Balkan ittihadının müzahiri Gazi Mustafa Kemal burada dünyaya gelmiştir. İşbu levha Türkiye Cumhuriyetinin onuncu yıldönümü münasebetiyle konulmuştur. Selânik, 29 Birinciteşrin 1933. Kulekahvelerinde eskiden Türk nüfusu otururdu. Şimdi buraya mübadiller yerleştirilmiştir (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1).

Resim 69. 7 Eylül 1955.

Resim 69’da Atatürk’ün Selânik’teki evine ait fotoğraf, “Selânik’te önünde bomba patlatılan Atatürk’ün evi. Türk konsolosluğu binanın sol tarafındadır” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) resim altı yazısıyla paylaşılmıştır.

“İstanbulda dün bazı tahrip ve yağmalar oldu” haberinde “Beyoğlu, Pangaltı, Kurtuluş, Yüksekaldırım, Karaköy Bankalar caddesi Eminönü, Sirkeci, Kumkapı semtlerindeki Rumlara ait ticarethane ve bazı evler tahrip edildi” ve “Şehirde bazı yangınlar çıktı. Civardan askerî birlikler celbedildi. Sabaha karşı sükûnet sağlandı” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) spotlarına yer verilmiştir.

Şehir, akşama kadar bu tecavüzün akisleri ile çalkalanmış ve nihayet son haddine varan infial sayısız müessif hâdiselere ve yağmaya yol açmıştır. Saat 18’den itibaren şehir içinde yer yer guruplaşan halk, muhtelif istikametlerde

harekete geçmiştir. Selânik hâdisesinin aksi, kısa zamanda bir heyecan ve tezahürat haline gelmiştir (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1).

Rumlara ait bir dükkânın kepenkleri kırılırken

Resim 70. 7 Eylül 1955.

Taksimden, diğer bir grup ta Harbiye istikâmetine ilerlemiş ve Kurtuluşa kadar olan bütün dükkânları tahrip etmiştir. Bu arada Kurtuluşa bayrak asmıyan Rum evlerine kadar giden guruplar, tahrip ve yağmaya devam etmişlerdir. “- Kıbrıs Türktür” avazeleri ile Tünel istikâmetine ilerleyen diğer muazzam bir kalabalık, buradaki dükkân ve pastahaneleri de tahrip etmiş ve bu arada biri Taksim biri de Yenişehirde olmak üzere iki kilisede yangın çıkmıştır. Şehir, sabaha kadar “- Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır!” avazeleri ile çınlamış ve bütün vasıtalara daimî şekilde tempo tutarcasına klâkson çalarak şehri dolaşmışlardır. Tahrip edilen dükkânların, sokaklara dökülen malları parça parça edilerek taksilerin arkalarına bağlanmak suretiyle caddelerde sürüklenmiştir (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 8).

“Sıkıyönetimin ilânını müteakip askeri kuvvetler evvela Beyoğlu semtinde vaziyete hakim olmaya başlamışlardır. Fakat tahrikçi ve yağmacı gruplarının hareketleri o kadar müessir olmuştur ki dalga dalga kenar muhitlere saldıran gruplar, en ufak bir mukavemetle karşılaşmamış ve tahribata devam etmişlerdir” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 8).

Resim 71. 7 Eylül 1955.

Resim 71'in resim altı yazısında “Kadın nümayişçiler bir dükkânın kepenklerini kırıyor” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 8) cümlesine yer verilmiştir.

“Bayar ve Menderes, Ankara’ya giderken yoldan geri döndüler” başlıklı haberin spotu “Cumhurbaşkanı ve Başvekil Vilâyete gelerek Örfî İdare Komutanı ile görüştüler” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) cümlesiyle verilmiştir.

“Kemal Bağlum bildiriyor” imzasıyla verilen “Bomba hâdisesini protesto edeceğiz” başlıklı haberin spotunda “Yunanistan’a şiddetli bir nota verilerek bu kâbil hareketlerin önlenmesi istenecek. Bomba hâdisesi siyasî mahfillerde teessür uyandırdı” (Vatan, 7 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır.

2.5.2.4. Akşam Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

“Londra Konferansı çıkmaza giriyor” manşetinin spotunda “İngiltere bugün yeni tekliflerde bulunacak. Müzakerelerin çok çetin olacağı bildiriliyor” ve “Yunanlılar Londra Konferansının netice vermiyeceğini zaten biliyorlarmış” (Akşam, 6 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. “Zorlu’nun Londra’da basın toplantısı” üst başlıklı “Yunanistan Kıbrıs’tan önce Batı Trakyayı müdafaa etsin” haberinin spotu “Kıbrıs’ta huzursuzluk yaratmak ve insanları birbirlerini öldürmeye teşvik etmek için dini kullananlara din adamı denemez” (Akşam, 6 Eylül 1955, s. 1) cümlesiyle verilmiştir. Haberin girişinde “Fatin Rüştü Zorlu dün tertiplemediği bir basın toplantısında Kıbrıs’taki durumun ‘self-determination’a, yani adanın kendi mukadderatını tayine elverişli olmadığını ve ancak ileride Kıbrıs’ın kendi kendini idare etmesi prensibi üzerinde mutabık kalınabileceğini belirtmiştir” (Akşam, 6 Eylül 1955, s. 1) cümleleri aktarılmıştır.

7 Eylül 1955 tarihli gazete “Fevkâlade hal kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Hükûmet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine fevkâlade halin devamına lüzum olmadığı anlaşıldı”, “Vatandaşların maruz kaldıkları zararlar telâfi ve tazmin edilecek” ve “Memleket ağır bir komünist tertip ve tahribe maruz kaldı” (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. İncelenen diğer gazetelerden farklı olarak Akşam Gazetesi olayın faillerinin komünistler olduğunu manşet haberinden duyurmuştur.

SANİRE KAZIM S. DERBA
Yaz İşleri Müdürü
HİFZİ T O P U Z
Yayınları - Yan İşleri
İktisadi - Sosyal Servis Bürosu
AKŞAM M. T. D. A. A. S. I
KARABANDA 7
KULAK 1945
FİYAT 10 Kuruş
VE 77 NO 13055

AKŞAM

TÜRKİYENİN EN ESKİ AKŞAM GAZETESİ

Hâdiselere ait resimlerimiz son sahifemizedir

BUGÜN
KÜÇÜK İLANLAR

Fevkalâde hal kaldırıldı

Hükümet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine fevkalâde halin devamına lüzum olmadığı anlaşıldı

Vatandaşların maruz kaldıkları zararlar telâfi ve tazmin edilecek

Memleket ağır bir komünist terip ve tahribine maruz kaldı

Ankara 7 (A.A.) — (Hükümetten tebliğ edilmiştir) Kısım memleket stratejide cereyan eden hâdiseler dolayısıyla aydınlanırlı bir umud altında hâli olan abdâli hükümet intihamen Selâhiye te aile Atâtürkin evine ve kumandalarına k w r y t birliklerini de tebliğle büyük hâdiselerin vürudunda getirildikleri imnâyet devam etmiştir. Bu emre ve bu hal bilhassa İstanbulda geyrele gey mahallere kadar dikkâlin ve mağazalara girilerek suretlerle büyük tahribatın maruz olmasına üzere rün terip ve tahribatın ilâde etmek üzere.

Dünya bilâhâl ki dün gece İstanbul ve memleket esas itibarıyla ağır bir komünist terip ve tahribatına ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır.

Bu terip ve tahribatın yükleri memleketin kasdedilerek hareket, bir kısm millî serveti yoketmekle beraber, bütün hakları Teşkilâtı İstisnâye Komünistlerin teminâtında altında bulunan Türk vatandaşlarından bir kısmını da telâfi ağır zararlara uğratmış ve büyük bir tahribat hâlini almış bulmaktadır. Bu vatandaşların maruz kaldıkları zararları süratle telâfi ve kumanda bir siphe yok ki, devletlik vasfını kaybetmişlerdir. Ve bu iş için yetenekli.

Bu hâdiselerin sadetle ilâhî ettiği kumanda kumarı ve kumandaları terip ve tahribat için bütün gerekli tedbirler alınmış ve alınacaktır. Hâdiselerin cereyan aramından edilmeli ve fakat, hükümet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine tahribatın.

Makûlâtı veyra memleket tahribatının de büyük tahribatın bu çok acı hâdisenin için bütün gerekli tedbirler alınmış ve alınacaktır. Hâdiselerin cereyan aramından edilmeli ve fakat, hükümet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine tahribatın.

Suar ve idrak sahâbi, memleketin vâkıfîk maraflarına kumanda hâli bütün vatandaşların hükümet kuvvetinin vaziyete hâkim olmaları için bütün gerekli tedbirler alınmış ve alınacaktır.

Beyoğlu caddeinde dâhilen tahribatın sonucu kırık kırık binalar.

Yanan binalar

Takrîben 100 bina tahribatın altında kalmış ve tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Tamamen yanmış binalar

Tamamen yanmış binaların tahribatı devam etmektedir. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

2000 kişi tekkil edildi

2000 kişi tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

İNGİLTERE Kıbrıs 6000 deniz eri sevk ediyor

İngiltere Kıbrıs 6000 deniz eri sevk ediyor. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Cumhurbaşkanı ve Başvekil sabaha kadar Vilâyette kaldılar

Cumhurbaşkanı ve Başvekil sabaha kadar Vilâyette kaldılar. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Nümayişler nasıl oldu?

Nümayişler nasıl oldu? Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Edirne trenini Yunanlılar taşladılar

Edirne trenini Yunanlılar taşladılar. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Zmirdeki Yunan konsolosluğu ve Yunan pavyonu dün gece yakıldı

Zmirdeki Yunan konsolosluğu ve Yunan pavyonu dün gece yakıldı. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Limandaki Yunan gemilerine de tecavüz edildi

Limandaki Yunan gemilerine de tecavüz edildi. Tahribatın altında kalmış binaların tahribatı devam etmektedir.

Bazı fabrikalarda işbaşı yapılamadı.

Resim 72. 7 Eylül 1955.

Resim 73. 7 Eylül 1955.

Gazetede, bomba hadisesiyle ilgili olarak Millî Gençlik Teşkilâtı'nın yaptığı açıklamaya yer verilmiştir.

Türk gençliği bu hâdisenin mesullerine yapılacak muameleyi dikkatli ve kararlı bir şekilde beklemektedir. Türk milletinin mukaddesatına el uzatmağa cüret eden gafil! Bu necip milletin samimi dostluğuna kıymet vermemek nankörlüğünü gösterebilsin! Fakat Türkün husumet ve nefretini üstüne

çekme! ATATÜRK! Sana kimse dokunamaz! Her Türk kalbi seninle doludur (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 2).

Milli Türk Talebe Federasyonu Genel Başkanı Hüsameddin Canöztürk imzalı açıklamada ise aşağıdaki cümleler yer almaktadır:

Menfur eller Türklüğe ve onun mukaddes emanetine, Türklük mabedine vahşet içinde bombalarla tecavüz ettiler. Atılan bombalarla bir milletin inancı ve maneviyatı mahvedilemez. Binalara tecavüz ve yaygaracılık korkaklığın ve alçaklığın tezahürüdür. Karanlıklar içinde bir korkunun zebunu olan Yunan milleti artık boyunun ölçüsünü almak istiyor. Selânikte değil, her gün üzerinden güneşin doğduğunu gördüğü Anadolu sahillerine gel. Ve gör ki bomba kime ve nasıl atılmış, süngülerle Yunan kanı nasıl akarmış. Sakarya nasıl dile gelirmiş. Bugün ilk defa Selânikte başını kayaya vurdun. Bombanın atıldığı aslında Türk olan topraklarda yarın ayyıldızlı bayrağın dalgalandığını görürsen hiç şaşma. Enosisin arkasında hortlayan Yunan emperyalizminin elinden çıkan bu bomba Türk-Yunan dostluğuna atılmıştır. Türk gençliği bu menhus eli koynunda sakladığı müddetçe Yunan milletini ebediyete kadar lanetliyecektir (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 2).

Kıbrıs Türktür Cemiyeti Genel İdare Kurulu yaptığı toplantı sonunda uzun bir açıklama yayınlamıştır. Dört maddelik açıklamanın son cümleleri “Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır, bunun aksini kim düşünüyor ve yemini bozmaya çalışıyorsa nerede olursa olsun hareketinin hesabını çok pahalıya ödeyecektir” (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 2) şeklindedir.

“Beyoğlu kaldırımları çeşitli eşya ile doldu” haberinin spotu “Eminönünde birleşen iki grup iş hanlarının yukarı katlardaki malları bile tahrip etti” cümlesiyle verilmiştir.

Eminönü, sınırları boşanmış, coşkun insanların tahribatına uğramıştır. Taksilere binmiş elleri bayraklı gruplar Eminönü meydanı, Sirkeci ve Mahmutpaşa arasında tezahürat yaparak dolaşüyor ve yer yer durarak taş, sopa ve demir parçası darbeleriyle dükkan kepenklerini kırıp eşya, cam, çerçeve ne

bulursa tuzla buz olana kadar parçalıyorlardı. Dükkânlarına Türk bayrağı asmış bazı vatandaşlar bu arbededen kurtulmak için “Kıbrıs Türktür” diye bağıyordu. Evet bu tahribattan bir tek söz mal sahiplerini kurtarabiliyordu. “Kıbrıs Türktür”. O zaman coşmuş bir şekilde hücum eden insanlar “Var ol, yaşa” diye bağıyor ve dükkânı selamlıyarak uzaklaşıyorlardı (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 2).

“İzmirdeki Yunan konsolosluğu ve Yunan pavyonu dün gece yakıldı” haberinin spotu “Limandaki Yunan gemilerine de tecavüz edildi” (Akşam, 7 Eylül 1955, s. 1) şeklinde verilmiştir.

2.5.2.5. Zafer Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete “Londra Konferansının ikinci ve mühim safhası başlıyor” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotu, “Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu, İngiltere Başvekili ile bir görüşme yaptı” ve “Zorlu, dün verdiği beyanatta, Biz adanın akıbeti ve adadaki Türkler bakımından Kıbrıs ile alakadarız dedi” (Zafer, 6 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir.

Resim 74. 6 Eylül 1955.

İlk sayfada yer alan “Kıbrıs Türktür ibaresini taşıyan yorgan” başlıklı görselde aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir.

Mamak Dikimevinde çalışan Abdullah Göksu, Turhan Eyüboğlu, Ali Galip Bayrak ve Zekai Eyüpoğlu adlarında dört genç, kırmızı atlas üzerine işlemiş oldukları Kıbrıs haritası ile “Kıbrıs Türktür” ibaresini havi bir yorganı dün Cumhurbaşkanı Celal Bayar’a hediye olarak göndermişlerdir. Resimde gençlerin dikmiş olduğu işlemeli yorgan görülmektedir (Zafer, 6 Eylül 1955, s. 1).

“İstanbul ve İzmir’de örfi idare” başlıklı manşetle çıkan 7 Eylül 1955 tarihli gazetenin spotunda “Selânik’teki tecavüz hadisesi yüzünden İstanbul ve İzmir’de dün çok müessif kargaşalıklar oldu”, “Akşam saat 19’da Taksim meydanında başlayan bir nümayiş aniden büyüyerek şehrin her tarafına sirayet etti – Yer yer yangınlar çıkarıldı – Mağaza vitrinleri tahrip edildi – Yaralananlar var” ve “Şehrimize gelmekte olan Reiscumhur ve Başvekil İzmit’ten geri döndüler” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. Haberde Başvekâletin Tebliği’ne yer verilmiştir. Manşette Ankara’da yaşanan hadiseler de yer verilmiş, zamanında alınan tedbirler sayesinde olayların çok fazla büyümesine engel olunduğu belirtilmiştir.

Dün gece saat 1’de Ulus meydanında toplanan bir grup buradan Cebeci çayırına doğru gitmiş, oradan da Mülkiye ve Hukuk Fakülteleri önüne gelmiştir. İşin şayanı dikkat tarafı gece yarısından sonra nümayiş için harekete geçen bu grubun, gençlik muhitinden yardımcı toplayarak hadisenin mahiyetini bir gençlik tezahürü şekline sokmak istemesidir. Fakat şehrimizde zamanında alınmış çok sıkı tedbirler sayesinde bütün kuvvetler harekete geçirilmiş bulunuyordu (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 7).

Bu akşam saat 18.45’te Konak meydanında Fuar münasebetiyle asılı bulunan Yunan bayrağı, hüviyeti meçhul şahıslar tarafından direktten indirilerek yakılmıştır. Hadise, Konak meydanının en kalabalık saatine rastladığından, meydan kısa zamanda büyük bir kalabalıkla dolmuş ve halk, Selânik’teki çirkin hadiseyi tel’in etmiştir (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 7).

Resim 75. 7 Eylül 1955.

“Selânikte menfur bir tethiş hadisesi” başlıklı haberin spotunda “Atatürkün doğduğu evin yanındaki bahçede gece yarısı patlayan bir bomba evin pencerelerini ve konsoloshane camlarını hasara uğrattı”, “İnsanca zayıt yok” ve “İcap ederse Hükümetin tedbir almakta gecikmeyeceğinden emin olmak lâzımdır” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. Olaya dair ayrıntıların verildiği haberin sonunda Zafer Gazetesi olarak “Atatürk’ün hatırasına olduğu kadar, insanlığın bağlı bulunduğu bütün manâ ve an’anelere ve aynı zamanda siyasi terbiyeye müteveccih bu küçük ve çirkin hareketi şiddetle takbih ederiz” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 7) yorumu yapılmıştır.

“Gizli ve kirli ellerin tertibi” başlıklı yazıda Selanik’teki bomba hadisesi sonrası özellikle İstanbul’da yaşanan olaylara dair gazetenin yorumuna yer verilmiştir.

Adeta planlanmış gibi tecavüz ve tahriplerin her tarafa yayılması kızıl ajanlarla kara taassubun işbirliği olmadıkça kabili izah değildir. İstanbulda cereyan etmiş olan müessif hadiselerin milli heyecanımızı bir maske gibi kullanarak tertiplerini yürütmüş, gizli ve kirli ellerin ve yabancı menfaatlerin eseri olduğuna şüphe yoktur. Ankara mahfillerinin kanaatına göre, İstanbul gibi büyük bir şehirde adeta planlanmış gibi tecavüz ve tahriplerin yapılması ve mal emniyetinin bir an içinde tehlikeye uğraması kızıl ajanlarla kara taassubun işbirliği olmadıkça kabili izah değildir. Hadisenin milli galeyana halinde tezahürü birçok masum vatandaşın farkında olmadan peşinden sürüklenmelerine meydan vermiştir. Yine buradaki mahfillerin kanaatınca, bu müessif hadiseleri, milli şuura ve milli hislerimize rapt yahut atfetmeye imkân yoktur. Çünkü bunların tertip edilerek tatbik mevkiine konması ile Türk Milletinin cihan üzerinde müesses itibarını bir kalemde ve bir darbede yıkma gayesi güdüldüğü gün gibi aşikârdır (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 7).

Olayın kızıl ajanlar tarafından planlanmış olduğu ve milli duygularla hareket eden vatandaşların da bilmeden buna katıldığını belirten yazının sonu, “Keza, Cumhurreisimizle Hükümet Reisimizin, vaziyete muttali olur olmaz İstanbula dönmeleri, İstanbul hadiseleri hakkında derhal en doğru teşhisi koymuş olan bura mahfillerini son derece tatmin etmiştir” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 7) cümleleriyle getirilmiştir.

“Londra Konferansının ikinci safhası İngiltere’nin teklifleri” haberinin spotu “Tevdi edilen projede, ada üzerindeki mutlak hakimiyetini muhafaza etmek, self-determination’u kabul etmemek, yalnız muhtar bir mahalli idare şeklinde self-Gouvernement’i teklif eylemektedir. Ne istiklal, ne plebisit bahis mevzuu olmayacaktır” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir.

Aynı gün ikinci baskısını yapan gazete, “Hükümetin tebliği İstanbul ve İzmir’de Örfî İdare kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Vukua

gelen kargaşalıklar önlendi” ve “Hadise hakkında geniş tahkikat açıldı Tahriklerin elebaşları şiddetle cezalandırılacak” (Zafer, 7 Eylül 1955, 2. Baskı, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. Manşette Hükümetin olaylara dair yapmış olduğu ve failleri “... dün gece İstanbul ve memleket esas itibariyle bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır” (Zafer, 7 Eylül 1955, s. 1) şeklinde değerlendirdiği tebliğine yer verilmiştir.

Resim 76. 7 Eylül 1955.

2.5.3. 6-7 Eylül Olayları Sonrasında (8 Eylül 1955 - Ekim 1955) Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi

2.5.3.1. Hürriyet Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)

8 Eylül 1955 tarihli gazete “2057 yağma ve tahripçi yakalandı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Üsküdar’a götürülüp Selimiye kışlasına yerleştirilen bunlar As. Ceza Kanununa göre muhakeme olunacaklar”, “Yol kazasında bir erkekle bir çocuk, kasa altında ezilerek de bir gece bekçisi öldü” ve “Başına sopa yiyen bir papaz ağır şekilde yaralandı” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. Manşette, önceki gün yaşanan olaylara dair ayrıntılara yer verilmiştir. Tahrip edilen dükkânlardan mal çalan hırsızlardan bir kısmının emniyet güçleri tarafından yakalandığı belirtilmiştir.

Şehrin büyük tahribata uğrayan Beyoğlu, Sultanhamam, Galata ve Eminönü mıntikasındaki karakolların birer odaları tıklım tıklım ele geçirilmiş eşya ile dolmuştur. Emniyet Müdürlüğü binasının holü de bu çeşit yamru yumru eşyadan geçilmez haldedir. Nümayişçilerden sonra hırsızlığa kalkan sabikalılar üzerinde ele geçirilen 60 bin lira kadar para Emniyet kasasında saklanmıştır. Beyoğlu ve Eminönü mıntıklarında mücevherat ve saat mağazalarının tahribi sırasında bazı açığöz hırsızların çalmağa teşebbüs ettiği 100 bin lira değerinde eşya da müsadere edilip emniyet altına alınmıştır. Bu eşyaların sahiplerinin tesbitine çalışılmaktadır (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1).

Gösterilerde 2057 kişinin yakalandığı, bunlardan 1035’inin Emniyet Müdürlüğü, 1022’sinin mahalli karakollarca ele geçirildiği belirtilmiştir. Sanıkların Kabataş’a, oradan arabalı vapurla Üsküdar’a ve son olarak Selimiye Kışlası’na götürüldüğü ve Örfi İdare sırasında ele geçirilen bu sanıkların Askeri Ceza Kanunu’na göre yargılanacağına yer verilmiştir. Olaylar sırasında Balıklı Rum Hastanesi’ne giderek yangın çıkaran gruptan bir şahsın hastanedeki bir papazı ağır şekilde yaraladığı belirtilmiştir. Olaylarda şehrin farklı yerlerinde 51 yangının çıktığı,

bu yangınlardan 21'inin kilise, kalan 30'ununsa ev ve dükkânlarda çıkartıldığı, sonuç olarak 7 kilisenin tamamen yandığı aktarılmıştır. Halkın heyecana kapılarak fazla ekmek alması durumuna karşı İstanbul Valiliği bir açıklama yapmış, değirmenlerde ihtiyaçtan fazla buğday ve un olduğunu, halkın izdihama neden olmamasını rica etmiştir. Ayrıca fırınların da 24 saat kesintisiz çalışacağı belirtilmiştir. Atina'dan İstanbul'a düzenli seferler yapan Yunan Hava Yolları uçağının olaylar nedeniyle önceki güne ait akşam seferini iptal ettiğine de manşet haberde yer verilmiştir (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

Dün sabah Mahmutpaşa'dan geçmekte olan Hüseyin adındaki bir şahıs, polislerin dükkân sahiplerine bayrakları indirmelerini söylediği sırada, bir tuhafiyeci dükkanının bayrağının indirilmesine yardım etmiş fakat bayrak kazaen yırtılmıştır. Dükkânın önünden geçen halk, Hüseyin'i Rum zannetmiş ve bayrağı da kasten yırttığına hükmederek ihtiyar adamın üzerine hücum etmiştir. Hüseyin linç edilmekten zor kurtulmuş ve karakola götürülmüştür (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

“Lefkoşa'da bir polis memurunu katleden EOKA tethişçisini yakalatan bir Türk feci şekilde öldürüldü” başlıklı haberin spotunda “Önce tüfekle arkadan vurulan ırkdaşımızın sonra gözleri oyuldu ve başı kesildi” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1) cümlesine yer verilmiştir. Haberde, Lefkoşa'da Türk nüfuslu Çatos köyünden Arif isimli bir çobanın feci şekilde katledildiği belirtilmiştir. Arif'in polisi öldürmekten aranan bir EOKA'cının yakalanmasını sağlayan bir Türk'ün dayısı olduğu, yeğenini bulamayan EOKA'cılarının intikam için dayısını öldürdüğü aktarılmıştır. Cinayetin Kıbrıslı Türkleri galeyana getirdiği, hükümete başvuran bir heyetin canilerin bulunup gereken cezaya çarptırılmaları, aksi halde olacaklar konusunda Türklerin sorumlu olmayacaklarını bildirdiklerine yer verilmiştir (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1).

“B.M.M. 12 eylülde içtima çağırıldı üç vilâyette örfî idare ilân olundu” haberinin spotu “Bayar, Menderes ve vekiller hasara uğrayan bölgeleri gezerek zarar görenleri teselli ettiler” ve “Piyasa durgunluk içinde – Zararın tazmin edileceği haberi memnuniyet uyandırdı – Enkaz kaldırılıyor” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir. Haberin içeriğinde, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve

Başbakan Adnan Menderes'in gazete sahipleri, başyazar, yazı işleri müdürleri ve muhabirlerle bir araya geldiği toplantıda olaylara dair görüşlerini 36 kişilik basın mensuplarıyla paylaştıkları belirtilmiştir.

Riyaseticumhur Katibi Umumiliğinden tebliğ edilmiştir: İstanbul, İzmir ve Ankara vilayetlerinde örfi idare ilân edilmiş olduğundan Teşkilâtı Esasiye Kanununun 86'ncı maddesine tevfi kan B.M.M.'ni 12 Eylül 1955 pazartesi günü saat 15'te içtima davet ediyorum. Bu tarihte muhterem mebusların içtimada hazır bulunmalarını rica ederim. 7.9.1955 Reisicumhur Celal Bayar (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes ve İçişleri Bakanı Namık Gedik gibi isimlerin İstiklal Caddesi'ni baştan başa gezerek incelediklerine yer verilmiştir. Galatasaray ve Tünel kısmında araçlarından inen devlet yetkililerinin halkla konuştukları, burada konuşma yapan Cumhurbaşkanı Bayar'ın halka sakin olmalarını tavsiye ederek tesellide bulunduğu yer verilmiştir (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

“Gece izinsiz nümayiş yapmaktan Ankarada tevkif edilen 17 kişinin dâvası başladı” haberinde, olaylarda yakalanan kişilerin mahkeme sonucu tutuklandığı belirtilmiştir (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

“İzmir NATO karargahında vazifeli Elen subaylarının eşleriyle konsolosun eşi Atina'ya gittiler” haberinin spotunda “Nümayişlerde 14 ev, 6 dükkan, 1 pansiyon, Yunan Konsoloshanesi, Katolik kilisesi ve İngiliz Kültür Heyeti yakılarak tahrip edildi – İki gazeteci tevkif edildi” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1) bilgilerine yer verilmiştir. Aşağıda yer verilen resimlerde Yunan subaylarının eşleri ve çocuklarının gitmeye hazırlandıkları ve olaylarda ateşe verilen Yunan Konsolosluğu'nun yangın anı görülmektedir.

Resim 77. 8 Eylül 1955.

“Muhalefet hadiseleri takbih etti” başlıklı haberin spotu “İnönü ve O. Bölükbaşı'nın beyanata” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 1) şeklinde verilmiştir. Olaylarla ilgili olarak C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü'nün açıklaması aşağıdaki gibidir:

Dün gece, 6/7 Eylülde İstanbul'da vukua gelen hadiseler ve tecavüzler çok esef ve elem verici olmuştur. Tecavüze uğrayan vatandaşlarımızın ızdırplarını yürekten teessürlerle paylaşıyoruz. İstanbul'da çokluğu teşkil eden vatandaşlarımızın samimi duygularına tercüman olduğumuzdan eminiz. Şimdi yapılacak iş vatandaş olarak vazifelerimizi iyi niyetle ve temiz yürekle ifa etmektir. Bir milli felaket halinde olan hadisenin zararlarını ancak bu suretle hafifletip telafi edebiliriz. Gazetelerimiz ve aklı başında her vatandaşımız teessüf ve teessüre tercüman olmalı ve sükûnet tavsiye etmelidir. Hükümetin asayişe hakim olması ve süratle hakikatleri meydana çıkarabilmesi için her vatandaş resmi makamlara yardımcı olmalıdır (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5).

C.M.P.'nin yaptığı açıklamanın son cümlesi ise “Anayasamızın, kanunlarımızın ve milli ahlakımızın teminatı altında bulunan vatandaş haklarına vaki

tecavüzleri takbih eden hükümet görüşüne tamamen iştirak ederiz” (Hürriyet, 8 Eylül 1955, s. 5) şeklindedir.

9 Eylül 1955 tarihli gazete “Nümayiş gecesi tahrikât yapan otuzdan fazla komünist yakalandı” manşeti, “Suçlu görülenlere 10-15 yıl arasında hapis cezası verilecek”, “Bir kısım dükkânların tamirine başlandı – Yanan ve yıkılan Kilise ve okulların tamiri için hükümet tahsisat verecek”, “Polise 16 kilo bozuk para ile 30.000 liralık mücevharat teslim olundu” ve “Yeniden bazı çapulcular Emniyete ihbar olundu – ‘Kıbrıs Türktür’ Cemiyetinden 97 kişi Emniyet Müdürlüğünden alınarak Harbiye’deki Askeri Cezaevine sevk olundu” spotlarıyla çıkmıştır. “Londra’daki Üçlü Kıbrıs Konferansında bulunan F. R. Zorlu ve heyetimiz uçakla İstanbul’a döndü” haberinin spotunda “Kıbrıs’ta emniyet tedbirleri daha çok sıklaştırıldı” ve “Adaya yeniden harp gemileriyle kara ve deniz birlikleri yollandı” (Hürriyet, 9 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. “Örfî İdare Komutanlığı dün bir tebliğ neşretti” haberinin spotunda “Saat 23 ile sabahın 5’i arasında sokakta gezmek yasak edildi” ve “Sihhî vakalarda hareket şekli de tespit edildi” (Hürriyet, 9 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. “Vilâyetteki temas ve toplantılar” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Bayar’ın son durum hakkında yetkililerden bilgi aldığı, sonrasında yeni Örfî İdare Komutanı Nurettin Aknoz’dan örfî idarenin aldığı kararları inceleyip onayladığı aktarılmıştır. Toplantıya İstanbul’da bulunan generallerin de katılarak örfî idare talimatlarını gözden geçirdiklerine yer verilmiştir (Hürriyet, 9 Eylül 1955, s. 1). “Sıkıntıyı gidermek için Askerî fırınlar da ekmek çıkaracak” haberinin spotunda “Nakil vasıtalarının hareket saatleri de sokağa çıkma yasağı saatlerine göre ayar olundu” (Hürriyet, 9 Eylül 1955, s. 1) bilgisi paylaşılmıştır.

“Son hadiseler dolayısıyla haklarında tahkikata başlanılan üç generale işten elçektirildi” manşetinin spotu “Valinin istifa ettiği şayiası teyyüt etmedi”, “Enkaz temizlendi, tamir faaliyeti yer yer başladı” ve “Satışa ve sipariş kabulüne başlandı” (Hürriyet, 10 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir. Haberde, Birinci Ordu Müfettiş Vekili Korgeneral Vedat Garan, İstanbul Kumandanı Korgeneral Fazıl Bilge ve İstanbul Garnizon Kumandanı Tuğgeneral Nedim Erensoy’un haklarında yapılan tahkikat nedeniyle görevden alındığı belirtilmiş, İstanbul Valisi ve Belediye

Reis Vekili Prof. Gökay'ın istifası hakkındaki söylentilerin de asılsız olduğu belirtilmiştir. Hükümetten yapılan bir açıklama ise aşağıdaki gibidir:

6 Eylül 1955 gecesi cereyan eden çok müessif hadiseler üzerine her türlü inzibatî tedbirler alınmış, örfî idare ilân edilmiş, bu hadiselerin hakiki mahiyetini meydana çıkarmak, suçluları ve medhaldar olanları tecziye etmek, emniyet ve asayişî taktir ve tahkim etmek vazifesiyle Örfî İdare Kumandanlığı vaziyete elkoymuş bulunuyor. Bundan böyle en küçük bir hadisenin tekerrürüne meydan verilmemek üzere en kat'î tedbirler alınmaktadır. Hadiselerin mağduru olan vatandaşlarımızın duydukları teessüre tamamiyle ve en samimi surette iştirâk etmekle beraber hükümetin maddi zararların telafisi için elden gelen her fedakârlığı ihtiyar etmekte tereddüt göstermiyeceği bir kere daha teyid olunur. Binaealeyh bilhassa hadisenin mağduru olan vatandaşların yeni bir gayret ve hamle ile derhal işlerine başlamalarını tavsiye ve teşvik eden hükümet, zararların telafisi yanında ayrıca işlerinde muvaffak olmaları için de kendilerine her şekilde yardıma hazır bulunduğunu ifade etmeği bir vazife saymaktadır... (Hürriyet, 10 Eylül 1955, s. 5).

“Üç örfî idare mahkemesi faaliyete geçmek üzere” haberinin spotunda “Balıklı Rum hastanesini yakmağa teşebbüs etmekten sanık üç genç kız sorguya çekildi” ve “11 şahsın evinde çalınmış eşya bulundu, 1500 evde ihbar üzerine arama yapıldı” (Hürriyet, 10 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir. “Nümayişte zarar görenlere verilecek tazminat için hazırlıklar” haberinin spotunda “Ziraî gelirlere vergi alınması ve Gelir Vergisine zam yapılması tasarlanıyor” (Hürriyet, 10 Eylül 1955, s. 1) bilgisi aktarılmıştır.

11 Eylül 1955 tarihli gazetede, “Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik istifa etti” manşetine yer verilmiştir. Haberin spotunda “Yerine Ethem Menderes vekâlet edecek”, “Emniyet U. Müdürü ile İstanbul Emniyet Müdürü değiştirildi” ve “Emniyet Umum Müdürlüğüne Kemal Aygün, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne de H. Nakiboğlu tayin edildiler” (Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. “Örfî İdare Komutanlığı dün üç yeni tebliğ daha neşretti” haberinin spotunda “Basına

kapatma, sansür gibi tahdit konmayacak” ve “Nikah, düğün ve sünnet törenleri yapılabilmesi için müsaade verildi” (Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1) bilgileri aktarılmıştır. “İstanbul üç örfî idare bölgesine ayrıldı 3 örfî idare mahkemesi dün sabah çalışmağa başladı” haberinin spotu ise “Bir kısım sanıkların ifadeleri alındı – Mahkemelerin kuruluşundaki sür’at halkı ve mağdurları sevindirdi” (Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle verilmiştir. “6 eylül hadisesi kurbanlarına bir tek günde 600.000 lira teberru olundu” (Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1) haberinde ise 300’e yakın dükkanın tamir edildiği ve Kızılay’ın da yardımlara başladığı bilgisi aktarılmıştır.

“B. Millet Meclisi bugün tarihi fevkalade içtimanı yapıyor” manşeti “Toplantıdan önce partilerin meclis grupları da toplanacaklar” ve “Gündemin tek maddesi: Örfî İdare – Hükümet bu tedbirin mucip sebeplerini izah edecek” (Hürriyet, 12 Eylül 1955, s. 1) spot cümleleriyle verilmiştir. “Polisin yaptığı sıkı takipler karşısında çalınan bazı eşya arsalarla veya kapı önlerine bırakılmağa başlandı” (Hürriyet, 12 Eylül 1955, s. 1) haberinde yeni Emniyet Müdürü Hayrettin Nakiboğlu’nun göreve başladığı ve Örfî İdare Komutanı Orgeneral Nurettin Aknoz’un İstanbul’da alınan tertibatı incelediği bilgilerine yer verilmiştir.

13 Eylül 1955 tarihli gazetenin manşeti “Örfî idare altı ay devam edecek” şeklinde verilmiştir. Manşetin spotunda “Meclisin fevkalade toplantısında mebuslar hadiselerden duydukları teessürü ifade ettiler” ve “Menderes bir talebe nümayişi şeklinde başlayan hadiselerin nasıl kötüye döndüğünü bildirerek ‘Türk milletine geçmiş olsun’ dedi” (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 1) cümleleri kullanılmıştır. Meclisteki toplantıya dair ayrıntıların yer aldığı haberde, Başvekil Yardımcısı Fuat Köprülü’nün konuşmasından “Hükümetin böyle bir hadisenin vuku bulacağından haberi vardı. Fakat gününü, saatini tayinde yanıldık, bir baskına maruz kaldık” (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 5) cümleleri aktarılmıştır. Haberin devamında ise aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

Bu sözler gürültü ile “nasıl olur, niçin tedbir almadınız” gibi seslerle karşılandı. Fakat Köprülü, “Pearl Harbor” baskınını bir misal diye gösterdi ve tahkikat henüz başlamış olduğu için fazla bir şey söylemeğe imkân

bulunmadığını, 4000 kişinin tevkif edildiğini bildirdi. Bu hadisenin başlayış ve inkişafı hakkında etraflı açıklamalarda bulundu. Mahdut sayıda da olsa komünist teşkilatının bu işde mühim bir rol oynadığını ifade etti ve muhtelif memleketlerde bu teşekküllerin takip ettikleri taktiğe dair misaller verdi. Bu son hadisede de halkın milli heyecanının istismar edildiğini ifade etti. Mabetlerin yıkılmış olmasının tamamen bir komünist taktiği olduğunu ifade ederek sözlerine devam eden Fuat Köprülü meydana gelen zararların karşılanacağını, hükümetin bu son hadiseler dolayısıyla 6 ay müddetle örfi idarenin tatbikini talep ettiğini söyledi (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 5).

Toplantıda konuşma yapan Başbakan Adnan Menderes'in olayların vicdanlarda bıraktığı derin üzüntüden bahsederek söze başladığı, mağdurlara ve dolayısıyla Türk Milleti'ne geçmiş olsun dileklerini ilettiği aktarılmıştır. Menderes'in konuşmasından aşağıda yer alan cümlelere yer verilmiştir:

Şeytan, rahmani bir kılığa girerek karşımıza çıktı. Hadisenin başlangıcı çok nezih idi ve talebe nümayişi mahiyetini gösteriyordu. Fakat daha sonra bu nümayiş tahripkâr bir mahiyet almaya başladı. Buna bir baskın demek daha doğru olur. Bu hareket, düpedüz bir komünist hareketi olsaydı, Kıbrıs hadisesiyle bir alakası olmasaydı, zabıta kendinden beklenen vazifeyi görmekte bir an dahi tereddür göstermiyecekti (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 5).

Haberde, toplantı sonunda yapılan oylamayla Örfi İdare'nin 6 ay süreyle İstanbul, Ankara ve İzmir için kabul edildiği belirtilmiştir.

“Son hadiseler dolayısıyla Yunanistan'a cevabı bir nota verdik” (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 1) haberinde Atina hükümetinin 6-7 Eylül Olayları nedeniyle Türkiye'ye verdiği notaya karşılık Türkiye'nin verdiği cevabi notaya değinilmiştir. Yaşanan üzücü olaylarda Yunanistan'ı ilgilendiren konularda Ankara Hükümeti'nin üzüntüsünü belirterek zararın telafisi için tedbirlerin alındığına yer verilmiştir. “Tahrip edilen dükkânların tamiri için faaliyete geçildi” (Hürriyet, 13 Eylül 1955, s. 1) haberinde ise, zarar görenlere yardım adına Kızılay Merkezi'nin 100 bin lira verdiği, vatandaşın yardımlarının da devam ettiği belirtilmiştir. Ayrıca son iki günde

emniyet güçleri tarafından 899 evin aranarak ele geçirilen mallardan bazılarının belgelendirme sonrası sahiplerine iade edildiğine yer verilmiştir.

14 Eylül 1955 tarihli gazetede “Örfî İdare Kumandanlığı iki yeni tebliğ neşretti” üst başlıklı “Huzur ve asayiş bozucu haber yayanların ihbarı isteniyor” manşetine yer verilmiştir. Manşetin spotu, “Yunanistan’ın bazı bölgelerinde Türklere zulüm yapıldığı hakkındaki haberlerin de kasten çıkarıldığı tebliğde bildirildi”, “İzmir Valisi ve Polis Müdürü değiştirildi” ve “Zarar Görenlere Yardım Komitesinin teşkil ettiği komisyon bu sabah faaliyete geçiyor” (Hürriyet, 14 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle kullanılmıştır. Örfî İdare Kumandanı Korgeneral Nurettin Aknoz imzalı 8 ve 9 numaralı tebliğlerde aşağıdaki bilgiler yer almaktadır:

8 numaralı tebliğ: 1- Vazifeli askerlerimizin ikaz ve ihtarlarını, içten gelen bir sevgi ve itina ile yerine getirmekte olan halkımıza teşekkür ederim. 2- Askerlerimizin kesin emir almış oldukları için halkımızın sevgi ve itina ile vâki mütavaatları devam ettikçe hiçbir müessif hadisenin doğmayacağına kani oldum (Hürriyet, 14 Eylül 1955, s. 1).

9 numaralı tebliğ: 1- Bazı muzır şahısların kulaktan kulağa yaymağa çalıştıkları kışkırtıcı haberleri işitmekteyim. 2- Komşumuz ve müttefikimiz Yunanistan’ın bazı bölgelerinde Türklere zulüm yapıldığı, halkımızın huzurunu kaçırmak ve asayiş bozmak için kasten yayılmaktadır. 3- Sayın halkımızın bu ve emsali haberlere itibar etmemelerini ve bu gibi şahısları en yakın karakola bildirmelerini rica ederim (Hürriyet, 14 Eylül 1955, s. 5).

15 Eylül 1955 tarihli gazetenin manşeti yurt dışına döviz kaçakçılığı ve ithal mallara hilecilik üzerine atılmıştır. 6-7 Eylül Olayları’na dair “Uğradıkları hasarı fazla gösterenlere ceza var” başlıklı haberin spotunda ise “Sokakta serbest gezmenin serbest olduğu zaman saat 4’ten 24’e kadar uzatıldı” ve “6 eylül gecesi hasara uğrayan dükkanların yüzde doksanı tamir edildi” (Hürriyet, 15 Eylül 1955, s. 1) cümlelerine yer verilmiştir.

“Bayar İstanbul ve İzmir’deki örfî idare işlerini inceledi” manşetinin spot cümleleri “Hastalık, doğum ve yolculuk gibi sıkışık hallerde halka yardım için

müracaat servisi ihdas olundu” ve “Sokağa çıkma yasağı müddetinin kısaltılması üzerine nakil vasıtalarının tarifeleri de değişti” (Hürriyet, 16 Eylül 1955, s. 1) şeklinde verilmiştir. “6 Eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım genişliyor” (Hürriyet, 16 Eylül 1955, s. 1) haberinde Ziraat Bankası’nın yardım fiyatını 500.000 liraya çıkardığı, Kızılay’ın da ikinci 100.000 lirayı dağıtmaya başladığına yer verilmiştir. Ayrıca hasar gören dükkânlarda çalışanlar ile beraber ailelerindeki her bir kişiye haftada 25 lira ile çeşitli erzak yardımında bulunulacağı da belirtilmiştir. “Örfi idarece Sabah Postası gazetesi dün kapatıldı” (Hürriyet, 16 Eylül 1955, s. 1) başlıklı haberde, Örfi İdare Mahkemesi kararıyla kapatılan gazetenin kapatılma gerekçesi, o günün hallerine uymamak ve Örfi İdare Kumandanlığı’nın tebliğ ve talimatlarına karşı hareket etmek şeklinde açıklanmıştır. Gazetenin Yazı İşleri Müdürü Orhan Rahmi Gökçe’nin karardan üç saat sonra komutanlıkta ifade verdiği de aktarılmıştır.

17 Eylül 1955 tarihli gazete “Ticaret Odasının yaptığı tetkiklerden anlaşıldığına göre 6 eylül hadiselerinde 862 mağaza tamamen yıkıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Başvekil A. Menderes Ticaret Odasına giderek yardım komitesinin toplantısında hazır bulundu” (Hürriyet, 17 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde “Raporotörlerimiz tarafından piyasada yapılan incelemeler neticesinde Taksim-Tünel arasında 275, Tarlabası’nda 165, Yüksekaldırım’da 145, Bankalar caddesinde 123, Tünel caddesinde 68 ve Sirkeci mıntıkasında da 86 ki ceman 862 mağazanın tamamen tahrip edildiği anlaşılmıştır” (Hürriyet, 17 Eylül 1955, s. 1) bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca olaylarda zarar gören vatandaşlara kurum ve vatandaşlardan yapılan yardımlar, “6/7 eylül gecesı kazazedelerine dağıtılmak üzere dün de muhtelif teşekkül ve vatandaşlar Başvekâlete müracaatle 30,750 lira bağışta bulunmuşlardır. Adana’da Kristal Palas Otel ve Lokantası da 13 ekimde tertip edeceği gecenin hasılatıyla her perşembe gecesı hasılatını bir ay müddetle kazazedelere bağışlayacağını bildirmiştir” (Hürriyet, 17 Eylül 1955, s. 5) şeklinde belirtilmiştir.

“6 eylül gecesı harap olan Rum okulları sür’atle tamir edilip açılacak” haberinin spotunda “Maarif Vekâleti birinci parti olarak 150.000 liralık tahsisat verdi” (Hürriyet, 18 Eylül 1955, s. 1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde, Maarif Vekili Celal Yardımcı’nın aşağıdaki açıklamasına yer verilmiştir:

Müfettişler zararları tesbit ettiler. Zapyon Kız Lisesi içerisinde Dr. Fedon tarafından açılan dispanser de tamamen tahrip edilmiştir. İlk acele tedbir olarak bu okulların ders yılı içerisinde vazifelerine başlayabilmeleri için muhtaç oldukları alet ve vasıtaları süratle temin edeceğiz. Pazartesi günü Ankara'dan icap eden tahsisat çıkartılacaktır (Hürriyet, 18 Eylül 1955, s. 1).

“İnönü'nün 6 Eylül hadiselerine dair Ulus gazetesindeki yazısı” haberinin spotu “D.P. Grubunun işi çok ciddiye aldığını sevinçle kaydeden Muhalefet Lideri, vaziyetin nezaketi dolayısıyla B.M.M.'nin tekrar toplanmasını teklif ediyor” (Hürriyet, 19 Eylül 1955, s. 1) cümlesiyle verilmiştir. İnönü'nün Ulus Gazetesi'nde çıkan “Çetin İmtihan” başlıklı yazının, “Bu imtihanı siyasette yeni hayat yolumuz geçiriyor. 6/7 Eylül felaketi Türk milletinin demokratik rejiminde çözmeğe mecbur olduğu en muğlak muadeledir. Şimdi bu muadelenin içinde yaşıyoruz. Örfi İdare ile meçhullerimizi aydınlatmak çaresine başvurmamız ilk ameliyatımız olmuştur” (Hürriyet, 19 Eylül 1955, s. 1) cümleleriyle başladığı, devamında iktidar partisinin yaptığı işlerin desteklendiği bilgisine yer verilmiştir.

Hürriyet Gazetesi hakkında 19 Eylül 1955 tarihinden sonra Örfi İdare Kumandanlığı'nın kararıyla 15 günlük kapatılma kararı alınmış, gazete 5 Ekim 1955 tarihinde yeniden çıkmaya başlamıştır. Kâğıt ve baskı maliyetleri, personel maaşları ve 15 gün çıkmamanın getirdiği zorluklar nedeniyle fiyatını 10 kuruştan 15 kuruşa çıkarmak zorunda kalan gazete, bu haberi de ilk sayfadan duyurmuştur. Gazete, 15 günlük süreçte neler yaptıklarına da yine bir sayfalık haberde yer vermiştir (Hürriyet, 5 Ekim 1955, s. 1). Gazetede 6/7 Eylül Olayları sonrasında yaşananlara dair bir habere yer verilmemiştir.

Resim 78. Hürriyet, 5 Ekim 1955, s. 1.

6 Ekim 1955 tarihli gazetede yer alan “Örfî İdare Kumandanlığınca toplantılara bazı şartlarla izin verildi” haberinin spotunda “Muayyen bazı teşekküller ruzname, yer ve günü bir hafta önce Örfî İdare Kumandanlığına bildirip izin alarak adî veya fevkalade toplantılarını yapabilecekler” cümlesine yer verilmiştir. “Yardım” başlıklı haberde ise, 6/7 Eylül gecesinde zarar görenlere yapılan yardımların devam ettiğine, Kızılay’ın 200 binlik yardımından sonra 72 bin lira (nüfus başına 60’ar lira) ile beraber 600 battaniye yardımının dağıtıldığı belirtilmiştir (Hürriyet, 6 Ekim 1955, s. 1). “Başvekil Mrl. Papagos’un ani ölümünden sonra Yunanistan’da yeni seçimler yapılması ihtimal dahilinde” (Hürriyet, 6 Ekim 1955, s. 1) haberinde ise, Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes’in ölüm haberiyle ilgili olarak taziye telgrafları gönderdikleri bilgisi aktarılmıştır.

“Yeni Yunan kabinesi kuruldu ve işe başladı” haberinin spotu, “Kabine Meclisten itimat reyî alamazsa yeni seçime gidilecek” (Hürriyet, 7 Ekim 1955, s. 1) cümlesiyle verilmiştir. Örfî İdare Kumandanlığı’nın toplantılarla ilgili bir gün öncesinde yayımlanan tebliğine gazetede yeniden yer verildiği görülmektedir.

“Örfî İdare tebliğleri” (Hürriyet, 9 Ekim 1955, s. 1) haberinde, Örfî İdare Kumandanlığı’ndan yapılan 21 numaralı tebliğe göre, askerler gibi vazifelerini yerine getirmek konusunda emir alan zabıta hizmetindeki emniyet memurlarına itiraz edilmemesi gerekliliğine dair açıklama yapılmıştır.

15 Ekim 1955 tarihli gazetede yer alan “21 ekim 1955 günü saat 1 den itibaren üst başlıklı “gece yasağı 1’den 4’e kadar olarak 3 saate indirildi” haberinde Örfî İdare Kumandanlığı’nın aşağıdaki tebliğine yer verilmiştir:

1. 21 Ekim 1955 günü saat 01.00’den itibaren: a. Gece yasak saatleri 01.00 den 04.00 e kadar üç saate indirildi. b. Ulus, Medeniyet, Delil ve Elefterifoni gazetelerinin neşri serbest bırakıldı. 2. Diğer Örfî İdare kayıt ve şartlarıyla yasaklarının devam ettiğini ilgililere hatırlatırım. Örfî İdare Kumandanı Orgeneral Nurettin AKNOZ (Hürriyet, 15 Ekim 1955, s. 1).

Ekim ayı gazetelerinde 6/7 Eylül Olayları ile ilgili olarak sadece Örfî İdare Kumandanlığı tarafından yayımlanan tebliğlere ve olaylar sonrası yapılan yardım haberlerine yer verildiği görülmektedir. Bu noktada, 10 Eylül 1955 günü Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz’un Harbiye’deki Sıkıyönetim Komutanlığı’nda tüm gazetelerin yazı işleri müdürlerini davet ettiği ve basına bazı kısıtlamaların getirildiği toplantıdaki açıklamalarının (Keser, 2012: 213-214) etkisi olduğu görülmektedir. Aknoz’un ilgili konuşmasındaki açıklamalarına çalışmamızın ilk bölümünde yer verilmiştir.

2.5.3.2. İstanbul Ekspres Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)

İstanbul Ekspres Gazetesi 8 Eylül 1955 tarihli sayısında “Tevkif edilen 2057 tahripçi ve nümayişçi Selimiye Kışlasında” üst başlıklı, “Hükümet kuvvetleri yeni nümayiş teşebbüslerini tamamen önledi” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Şehirde tam bir sükûnet var” ve “Tahrip edilen işyerleri tesbit ediliyor. Örfî İdare Kumandanlığına N. Aknoz getirildi” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Başvekâletin Tebliği” başlıklı haberde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

6 Eylül'de İzmir'de ve bilhassa İstanbul'da geç saatlere kadar devam eden nümayişler sebebiyle buralarda fevkalade hal'in mevcudiyeti ilan edilmişse de 7 Eylül tarihinde neşredilen hükümet beyannamesinde bu vaziyetin değiştiği bildirilmişti. Bu beyannamenin neşrinden sonraki hadiselerin amme huzur ve asayişini yeniden ihlâl edecek bir istidat göstermesi muvacehesinde vaziyeti etrafiyle tetkik eden Vekiller Heyeti, memleketin yüksek menfaatlerini korumak için İstanbul, İzmir ve Ankara'da Örfi İdare ilanına müttefikan karar vermiştir (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, s.1).

“Atina sefaretimiz kordon altında” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, s.1) başlıklı haberde, Yunan hükümetinin Atina başta olmak üzere diğer şehirlerde olaylar çıkmasını önlemek adına önlemler aldığı ve Atina'daki Türk, İngiliz ve Amerikan Elçilikleri'nin de polis kordonu altında olduğu belirtilmiştir.

Başvekil Adnan Menderes dün beraberinde Vali olduğu halde İstiklâl caddesinde hasara uğrayan dükkân sahibi vatandaşlarımızdan izahat almış ve zararlarının tazmin edileceğini söylemiştir

Resim 79. İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, s.1.

Resim 79’da yer alan görselin alt yazısında “Başvekil Adnan Menderes dün beraberinde Vali olduğu halde İstiklâl caddesinde hasara uğrayan dükkân sahibi vatandaşlarımızdan izahat almış ve zararlarının tazmin edileceğini söylemiştir” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, s.1) açıklamasına yer verilmiştir.

8 Eylül 1955 tarihinde ikinci baskısını yapan gazete, “Örfi İdarenin Tebliği saat 23’den sonra yasağa çıkmak yasak” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “1. Açık ve kapalı yerlerde toplantı yapılmayacak 2. Tahrik ve nümayişler karakollara bildirilecek 3. Bütün eğlence yerleri 23’de boşaltılmış olacak 4. Tahrik edici afişler, flâmalar kaldırılacak” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1) bilgilerine yer verilmiştir. Gazetenin isim ve künye bilgisinin yer aldığı başlığın üstünde ise büyük harflerle “Vatandaş! Tahriklere dikkat et!” cümlesi kullanılmıştır. “Gazetelere üç gün sansür konmayacak” başlıklı haberin spotu, “Bu sabah yapılan toplantıda, basının icraata yardımcı olması istendi” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Haberde, Gazeteciler Cemiyeti’nde Ordu Temsil Bürosu Başkanı tarafından yapılan basın toplantısında İzmir, İstanbul ve Ankara Örfi İdare Kumandanı Nurettin Aknoz’un imzasını taşıyan tebliğin gazetecilere verildiği belirtilmiştir. “Şimdilik üç gün müddetle gazetelere sansür konulmamıştır. Ancak tahrik edici haberlerin neşri yasaktır. Üç gün sonra yeni bir açıklamada bulunulacaktır. Örfi idare kumandanlığı gazetecilerden bu halin devamı müddetince kendilerine yardım etmeleri isteğinde bulunmuştur” (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1). İstanbul Ekspres ise haberin sonunda konuyla ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Hükümetçe alınan ve Örfi idare kumandanlığınca tatbik mevkiine konulan tedbirler sayesinde şehrimiz tam bir sükûna kavuşmuş ve mal, can emniyeti esaslı şekilde temin edilmiştir. Vatandaş olarak, tahripkâr ve teşvikkâr söz ve harekette bulunanlar göze çarpar veya teşhis olunursa, bunları en yakın karakol veya askeri makamlara haber vermek en büyük vazifemizdir. Memleketin yüksek menfaatlerini nazara alarak itidal ve sükûneti muhafaza etmek ve konulan kayıtlara tam olarak riayet etmek suretiyle de hükümet icraatına yardım etmeliyiz (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1).

“Kıbrıs Konferansı dağıldı” başlıklı haberde, F. Rüştü Zorlu’nun açıkça ve her türlü şüpheden uzak biçimde açıklanmış Türk görüşünde hükümetin en küçük bir değişikliği yapmayı asla düşünmediğini belirttiğine yer verilmiştir. Atina’dan yeni bir talimat alan Yunan Hariciye Vekili ise, Yunan Hükümeti’nin Kıbrıs halkının kendi kaderini serbestçe tayin etmesinde ısrar ettiğini belirtmiş ve bu nedenle konferansın üçlü hiçbir anlaşmaya varılmadan dağılmasına sebep olduğuna yer verilmiştir (İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1).

9 Eylül 1955 tarihli gazete, “İstanbul Ekspres’ müessif hadisenin mağdurları ile görüştü” üst başlıklı “Zarara uğrayan vatandaşlarımız yardım kararını sevinçle karşıladılar” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda, “Beyoğlu’nun en büyük mağaza sahipleri: ‘Yerinde bir karar. Çok memnunuz’ dediler” ve “Banka borçları tecil edilecek. Tamirat için hükümet tahsis yaptı” (İstanbul Ekspres, 9 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Heyetimiz konferansın neticesinden memnun” başlıklı haberin spotu “Londra’dan dönen Fatin Rüştü Zorlu, Başvekil ile görüşerek müzakerelere dair izahatta bulundu” (İstanbul Ekspres, 9 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle kullanılmıştır. Gazetenin üst kısmında kullanılan “Kızıl maske düştü” başlığında ise, “Tahrikçiliğin elebaşları, Türkiye’yi ‘dostsuz’ bırakma gayesini güttüler”, “33 müseccel komünist tevkif edildi, Selimiyyede mevkuf miktarının ‘2137’yi bulduğu bildiriliyor” ve “Kıbrıs Türktür’ Cemiyeti kapandı” (İstanbul Ekspres, 9 Eylül 1955, s.1) spot cümlelerine yer verilmiştir.

“Yunanistan Balkan Paktı ve NATO’dan ayrılmıyor” manşetinin spotu “Washington’daki Yunan Maslahatgüzarı gazetecilere mühim bir beyanat verdi. Fransız basını 6 Eylül hadiselerinde Yunanistan’ı suçlu buluyor” (İstanbul Ekspres, 10 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. Yine gazetenin üst kısmında yer alan “Tahrikçiler askeri mahkemede” başlığında ise “Üç Örfî İdare Mahkemesi faaliyete geçti. Yağma ve tahrikçilik yapan 150 kadın yakalandı. Soyguncular İstanbuldan kaçıyor” (İstanbul Ekspres, 10 Eylül 1955, s.1) spot cümleleri kullanılmıştır. “Hükümetin tebliği vatandaşlar arasında büyük sevinç yarattı” (İstanbul Ekspres, 10 Eylül 1955, s.1) başlıklı haberde olaylar sebebiyle durgunlaşan ticaret hayatının canlanmaya başladığına değinilmiştir.

“Büyük M. Meclisi yarın toplanıyor” manşetinin spotunda “Fevkalade toplantıda bulunmak üzere Reisicumhur Bayar ve Başvekil Menderes Ankara’ya gittiler” ve “Dahiliye Vekâleti Vekili Ethem Menderes İzmirde. Yardım Komitesi bir günde yarım milyondan fazla para topladı” (İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Örfi İdare Kumandanlığının Yeni Tebliği: Konsolosluk ve Sefaretlere taarruz edilmiş değildir” haberinde “Halkımızın gösterdiği anlayıştan memnun kalan Örfi İdare saat 23’e kadar düğünlere müsaade etti” (İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir. “Amerika alınan tedbirleri övdü” başlıklı ve Washington’dan aktarılan haberde ise aşağıdaki cümleler kullanılmıştır:

İstanbulda ve İzmirde 6 eylül günü vukua gelen hadiseler münasebetiyle, Türk hükümeti tarafından neşredilen tebliğler, Reisicumhur Celâl Bayar ve Başvekil Adnan Menderes’in hadiseye karşı gösterdikleri büyük alâka, Adnan Menderes’in bizzat almış olduğu enerjik tedbirler, Amerikan gazetelerinde ve radyolarında geniş surette yer almış ve müsbet tesir yapmıştır. Türk hükümetinin hadiselerle sür’atle hakim olması övülmektedir (İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1).

“Örfi İdarenin Tebliği” başlıklı haberde ise aşağıdaki maddelere yer verilmiştir:

1- Örfi İdare ilanından beri matbuatımızın gösterdiği ağır başlı neşriyattan dolayı teşekkür ederim. 2. Matbuatımızın neşriyatının bu ağır başlıklı vasfı devam ettikçe sansür koymak, kapatmak gibi tahdidler yapmıyacağım. 3. Gazeteler normal zamanda olduğu gibi bir defa çıkarılacaktır. 2’nci ve üçüncü gibi ilave baskı ve ilanlar yasaktır. 4. Matbuatça tevsikine imkân bulunmayan işitme, tahayyül etme hissetmiye dayanan neşriyat Örfi İdarenin mevzularına temas ettiği takdirde sorumlular bu günün şartlarına göre kanuni muameleye tâbi tutulacaklardır. 5. Matbuatımızın Örfi İdarenin işlerini iğlak etmiye yol açacak hareket tarzına tevessül etmemelerini rica ederim.

Örfi İdare Kumandanlığının 6. Numaralı Tebliği

Yabancı memleketlerin bazı gazetelerinde İstanbulda cereyan eden müessif hadiseler esnasında bir kısım yabancı konsolosluklara ve bunların personeline tecavüzler vaki olduğu hakkında yanlış haberler çıkmıştır. Bu gibi havadisler tamamen asılsız olup hiç bir yabancı devlet konsolosluğuna veya personeline bir tecavüz vaki olmamıştır. Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nureddin Aknoz (İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1).

12 Eylül 1955 tarihli gazete, “Bugün saat 15’te Büyük M. Meclisinin yapacağı toplantıda” üst başlıklı, “Menderes’in konuşmasına büyük ehemmiyet veriliyor” manşetiyle çıkmıştır. Toplantıda konuşma yapacak Menderes’in olaylar sonrasında alınan tedbirlere dair geniş açıklamalar yapacağı bilgisine yer verilmiştir (İstanbul Ekspres, 12 Eylül 1955, s.1). “Zarar gören vatandaşlara Başvekil 5 bin lira yardımda bulundu” (İstanbul Ekspres, 12 Eylül 1955, s.1) başlıklı haberde, 6 Eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım komitesinde Başbakanlık tarafından 50.000 lira, Başvekil Menderes tarafından da şahsen 5.000 lira yardımda bulunulduğu aktarılmıştır.

“Dünya, suçluları tanıyacaktır” manşetiyle çıkan gazete, haberi “Örfi İdareyi altı ay uzatan meclisin tarihi toplantısında: 1. Menderes dedi ki: ‘Düşman, düşman kılığı altında gelseydi hadise elbette böyle olmazdı. Maddi zarar telafi edilecektir. Manevi zararı hadisenin Türk eseri olmadığını meydana çıkarmakla telafi edeceğiz.’” ve “2. Köprülü dedi ki: ‘Mabetlerin yıkılması, hadisede komünist parmağı olduğuna en katî bir delildir’” (İstanbul Ekspres, 13 Eylül 1955, s.1) spot cümleleriyle aktarmıştır. Menderes konuşmasına başlarken polisin vazifesini yapmış olduğunu belirtmiş ve aşağıdaki cümlelerle devam etmiştir:

Muhterem arkadaşlarım, Bir noktanın tavazzuh etmesi lazım gelir: Umumi hava odur ki polis, emniyet kuvvetleri, hiçbir surette ve hiçbir zaman vazifesini yapmamıştır. Bir kül olarak bunu böyle mütalaa etmek doğru değildir. Bu, bir hakikatin ifadesini teşkil etmemektedir. Hadiseye takaddüm eden zamanı, ayları ve mekânı gözümüzün önüne getirmek icap eder. 28 Ağustosta Kıbrısta bir katliam vukua geleceği şaiyaları ve haberleri bütün

vicdanları tehyiç eylemişti. Buna mukabil bir mevcudiyet göstermek, bunu haklı bir protesto ile karşılamak için bir takım gayretler sarfediliyor olduğu düşünülebilirdi. Bir takım teşekküller faaliyette bulunuyordu. Talebe cemiyeti ve bu kabil daha başka teşekküller gibi mevcut kanunlarımızın himayesi altında kurulmuş olan cemiyetler bir takım muzir eşhasın, muzir faaliyetlerin meşruiyet kisvesini ve siperini teşkil etmiş oldular (İstanbul Ekspres, 13 Eylül 1955, s.2).

Menderes, konuşmasını muhalefet dâhil Örfi İdarenin gerekliliğine dair alınan karar sonrası, Örfi İdare'den sorumlu kişilerin görevlerini yerine getireceklerini ve suçluların cezalandırılması konusundaki görevlerinde başarılı olacaklarını belirtmiştir (İstanbul Ekspres, 13 Eylül 1955, s.2). “Tahrip edilen dükkânlar tamir ediliyor” üst başlıklı “Zarar görenlere Kızılay yardım etmeğe başladı” (İstanbul Ekspres, 13 Eylül 1955, s.1) haberinde, Denizcilik Bankası ile belediye usta ve işçilerinin tamir için görevlendirildiği ve yağmacıların da yakın illerde yakalandığı bilgisine yer verilmiştir.

14 Eylül 1955 tarihli gazetenin üst kısmında, Örfi İdare Kumandanlığı'nın 9 Numaralı Tebliği “Vatandaş, komünistleri, uydurma haber verenleri, tahrikçileri, kışkırtıcı, yağmacıları derhal karakollara ihbar et” başlığıyla verilmiştir.

Resim 80. İstanbul Ekspres, 14 Eylül 1955, s.1.

15 Eylül 1955 tarihli gazete, Amerika ile yapılan kredi görüşmelerine dair bir haberle manşete çıkmıştır. “Sokağa çıkma yasağının saat 24’de başlaması memnuniyet uyandırdı” (İstanbul Ekspres, 15 Eylül 1955, s.1) başlıklı haberde ise, Örfi İdare’nin ticari faaliyetlerin bir an önce başlamasını tavsiye ettiği bilgisine yer verilmiştir.

“Millet, tasvip etmiyor!” manşetinin spotunda “Hadiselerden zarar görenlere yapılan yardım tahrikçilere Türk Milletinin en kat’i cevabıdır” ve “Başvekil Adnan Menderes Athenagoras’a teesürlerini bildirdi. 20 Eylülde büyük yardım kampanyası açılıyor. Mabet, mektep ve spor kulüplerinin tamirine başlandı” (İstanbul Ekspres, 16 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır.

“Yardımanın tam olabilmesi için bütün tedbirler alınıyor” üst başlıklı “Hasara uğrayan okullar tedrisata başlayacak” manşetinde “20 Eylülde açılacak yardım kampanyasının hazırlıkları tamamlandı” (İstanbul Ekspres, 18 Eylül 1955, s.1) spotuna yer verilmiştir. Haberde, Maarif Vekili Celal Yardımcı’nın yaptığı basın toplantısından aşağıdaki cümleleri aktarılmıştır:

İstanbulda müessif hadiseler sırasında lise, orta ve ilk okul olmak üzere 32’si Rum ve 8’i Ermeni vatandaşlarımıza ait 40 mektep ile Taksimde bir okulun içinde bulunan dispanser tahrip edilmiştir. Acil tedbir olarak bu okulların yeni ders yılında vazifelerini görmek için muhtaç oldukları alet ve vasıtalar temin edilecektir. Bu iş için Pazartesi günü Ankarada, icap eden tahsisat çıkarılacak ve böylelikle tedrisat aksamayacaktır (İstanbul Ekspres, 18 Eylül 1955, s.1).

“6 Eylül hadisesinde zarar gören vatandaşlarımıza yardım kampanyası bu sabah başladı” haberin spotunda “Şehir Meclisi 7 dakikalık toplantısında yarım milyon liranın komiteye verilmesini kararlaştırdı” (İstanbul Ekspres, 20 Eylül 1955, s.1) bilgisine yer verilmiştir. “4 gazete kapatıldı” başlıklı haberde Örfi İdare Kumandanlığı tebliğine yer verilmiştir:

1- Ulus gazetesi 19 eylül 1955 tarihli nüshasında ‘Çetin Bir İmtihan’ başlığı altında yayınladığı bir makale ile Örfi İdare Komutanlığının yasağına riayetsizlik etmiştir. Bu sebepten Ulus gazetesinin tab’ını ve neşrini

müddetsiz olarak men ettim. 2- 19 Eylül 1955 tarihli Hürriyet ve Tercüman gazeteleri, 19 Eylül 1955 tarihli Ulus gazetesinde neşredilen ‘Çetin Bir İmtihan’ başlıklı makaleyi iktibas suretiyle neşrettiklerinden Örfi İdare Kumandanlığının yasağına riayetsizlik etmişlerdir. Bu sebepten Hürriyet ve Tercüman gazetelerini 15 gün müddetle tabi ve neşirden men ettim. 3- 19 Eylül 1955 tarihli Her Gün gazetesi ‘Amerikanın Bir Tavsiyesi’ başlıklı yazısı ile Örfi İdare Kumandanlığının yasağına riayetsizlik göstermiştir. Bu sebepten 15 gün müddetle tabını ve neşrini men ettim. Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nureddin Aknoz (İstanbul Ekspres, 20 Eylül 1955, s.1-2).

“Türk-Yunan dostluğuna dair başvekilimizin Amerikan Hariciye Vekili Dulles’e mesajı: Sulh gayemizdir” manşetinin spotu “İki devlet arasındaki dostluk herbirinin mevcudiyeti için teminattır” ve “Müşterek emniyetin istihali için Amerikan yardımını memnuniyetle karşılıyoruz” (İstanbul Ekspres, 21 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir.

22 Eylül 1955 tarihli gazetede yer alan “Örfi İdare ve kapatılan gazeteler” başlıklı haberde, Örfi İdare Kumandanlığı’nın 13 numaralı tebliğine yer verilmiştir:

Örfi İdare Kumandanlığı tarafından müddetli veya müddetsiz olarak tab ve neşri men edilmiş olan mevkutelerin sahipleri ve yazı işlerini fiilen idare eden mesul müdürleri tab ve neşirden menin yürürlükte bulunduğu müddet içerisinde başka nam altında yeniden diğer bir mevkute çıkaramazlar. Örfi İdare Kumandanı Korg. Nureddin Aknoz (İstanbul Ekspres, 22 Eylül 1955, s.1).

24 Eylül 1955 tarihli gazetenin ilk sayfasında yer alan “Yardım komitesi” başlıklı kutucukta Zarar Görenlere Yardım Komitesi’nin yaptığı bir toplantıda Şişli Rum Kilisesi için 192.125 ve Beyoğlu Rum Cemaati dispanseri için de 83.950 liranın tamir masrafı olarak verileceğine dair alınan karar aktarılmıştır.

25 Eylül 1955 tarihli gazetede yer alan “Kiliselerin tamiri için 1 milyon lira ödendi” haberinde olaylarda zarar gören kiliselerin tamiri için yardım komitesi tarafından 1.000.067 liralık yardımda bulunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca Maarif

Vekaleti tarafından Rum ve Ermeni okullarına 108.880 liralık yardım ödemesinin de yapıldığına yer verilmiştir. Yardım komitesinde kurumlar tarafından yapılan yardımlar da tek tek belirtilmiştir (İstanbul Ekspres, 25 Eylül 1955, s.2).

“Zarar görenlere yapılacak yardım masraf olarak kabul edilecek” haberi “Mecliste teklif edilen kanun yalnız 6-7 Eylül Hadisesine münhasır kılınacak” (İstanbul Ekspres, 27 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir.

22 Ekim 1955 tarihli gazetede yer alan “Zarar gören vatandaşlara yardımlar devam ediyor” başlıklı haber “Bugüne kadar 1000 vatandaşa 600.000 liralık yardım yapıldı” spot cümlesiyle verilmiştir.

“İzmir’de yeni Konsolosluk binasına bayrak çekildi” haberinin spotunda ise, İzmir Milletvekili Muammer Çavuşoğlu’nun “Türk-Yunan dostluğuna büyük ehemmiyet veriyoruz” (İstanbul Ekspres, 25 Ekim 1955, s.1) cümlesi aktarılmıştır.

6-7 Eylül olayları sonrasında İstanbul Ekspres gazetesinin dönemin şartlarına uygun olarak zarar görenlere yapılan yardımlar, Örfi İdare Kumandanlığı tarafından yayımlanan tebliğler, hükümet ve siyasetçilerin olayların sonrasına dair uyguladıkları tedbirler gibi olumlu haberlere yer verdiği görülmektedir.

2.5.3.3. Vatan Gazetesi (8 Eylül 1955 - Ekim 1955)

8 Eylül 1955 tarihli gazete “Kaldırılan Örfi İdare, Ankara, İstanbul ve İzmir’de tekrar kondu” üst başlıklı “Meclis toplantıya çağrıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşette olayların yoğun olarak yaşandığı Taksim bölgesinden iki fotoğrafa yer verilmiştir.

Resim 81. Vatan, 8 Eylül 1955, s.1.

“2057 kişi nümayiş hadisesinden sanık olarak nezarete alındı” haberinin spotunda “Kıbrıs Türktür’ Cemiyetinin Başkanı ile idare kurulu ve 97 üyesi nezarete alınanlar arasında.. Askeri kuvvetler duruma hakim oldu” (Vatan, 8 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde, zarara uğrayan yerleri gezerek bilgi alan Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes’in fotoğraflarına yer verilmiştir.

Resim 82. Vatan, 8 Eylül 1955, s.1.

“Cumhurreisi, Başvekil ve vekiller dün devamlı olarak toplandılar” (Vatan, 8 Eylül 1955, s.1) haberinde ise Bayar ve Menderes’in yaptıkları basın toplantısında olayları “vahim” olarak değerlendirdikleri ve yaşanan tahribatın başlangıcında emniyet güçleri tarafından önlenememesinin sebebinin araştırıldığı aktarılmıştır. “Ankara’da 17 üniversiteli nümayişten tevkif edildi” haberi “İzmir’deki müessif hadiseler üzerine Yunan subaylarının aileleri Türkiye’yi terkettiler. Nümayişçiler ile Yunanlı tayfalar arasında mücadele oldu” (Vatan, 8 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir. “İngiltere ve Yunanistan hadiseleri protesto etti” (Vatan, 8 Eylül 1955, s.1) haberinde ise, Yunanistan’ın, Batı Trakya ve Rodos’ta bulunan Türkleri korumak için tedbirler aldığı bilgisi aktarılmıştır.

“Kıbrıs Türktür Cemiyeti kapatıldı” manşetinin spotu “Cemiyetin merkezi mühürlendi ve evrakına elkonuldu” (Vatan, 9 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “Örfi İdarece tebliğ yayınlandı toplantılar yasak” haberinin spotunda “Saat 23’ten 5’e kadar sokağa çıkılmayacak. Bayraklar indirilecek, tahrik edici mahiyette afiş ve levha asılmayacak” (Vatan, 9 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Zarar görenlerin Banka borçları tecil edilecek” (Vatan, 9 Eylül 1955, s.1) haberinde, genel

zararın tespit edildiği, tahmin edilen zararın iki milyar olduğu, Cumhurreis himayesi ve Başvekil başkanlığında bir yardım komitesi kurulacağı ve piyasa şartlarının durgunlaştığı bilgilerine yer verilmiştir. “Başmuharririmizden telsizle” üst başlıklı “Zorlu Yunanlılara ‘dostluğu yıktınız, suçlusunuz’ dedi” haberinde Devlet Vekili, Hariciye Vekaleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu’nun heyetle beraber Londra’dan dönüşünde Yunan Etnos Gazetesi’nden Muhabir Agiagyirs’in Zorlu’ya sorduğu “Şimdi ne olacak?” sorusuna cevabına yer verilmiştir. Zorlu, “Bunu size sormalı. Yunanistanda sefaretimiz, konsolosluklarımız polis muhafazası altında. Memleketimizde örfi idare ilanına mecbur olduk. Kıbrısta tahriklerinizle çıkarılan gürültüleri bastırmak üzere İngiltere oraya asker yolluyor” (Vatan, 9 Eylül 1955, s.7) şeklinde cevap vermiştir. Muhabirin, “Stefanopulos ile bunları konuşup tamir etmeye çalışsanız doğru olmaz mı?” sorusuna ise Zorlu’nun cevabı aşağıdaki gibidir:

Stefanopulos nazik adamdır. Kendisini severim. Fakat Yunanistan müttefikleri aleyhine ilhaklar yapmağa çalışmaktan ve müşterek emniyetimizi tehdit etmekten vazgeçmeğe karar verip bunu fiilleri ile belirtmedikçe arada konuşulacak mevzu yoktur. Bu yapılırsa başbaşa görüşmek, aramızdaki müşterek alakaların icabına göre hareket edip normal münasebete dönmek güç olmaz. Feci neticeleri düşünmeyip dostlukları kundaklıyan Yunanistandır. Bu çıkmazdan kurtulmamız için ilk teşebbüsün ondan gelmesi zaruridir (Vatan, 9 Eylül 1955, s.7).

Resim 83. Vatan, 9 Eylül 1955, s.1.

Resim 83'teki karikatürle, yaşanan yağmaların milli servete verdiği zarara dikkat çekilmiştir.

10 Eylül 1955 tarihli gazete, “Üç generale işten el çektirildi” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotu, “Korgeneral Vedat Garan, Korgeneral Fazıl Bilge ve Tuğgeneral Nedim Erensoy vazifelerinden alındılar” (Vatan, 10 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “Şehrimizde üç örfi idare mahkemesi kuruldu” haberinin spotunda “Duruşmalara Pazartesi günü başlanıyor. Yüz yağmacı daha yakalandı. Nezaret altına alınanlar arasında güreşçi Ali Yücelle sihirbaz Abra Kadabra da bulunuyor” (Vatan, 10 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. Haberde, bin 500 kişinin mallarının bulunarak teslim edildiği bilgisine de yer verilmiştir. “Hasara uğrayan Rum okullarının durumu tespit ediliyor” (Vatan, 10 Eylül 1955, s.1) haberinde Zapion Rum Kız Lisesi ile Beşiktaş Rum İlkokulu'nun tamir edilemeyecek derecede harap halde olduğu ve bazı sınav kâğıtlarının yandığı belirtilmiştir. “T.K.P. hadiseler yalnız komünistlere atfedilemez diyor” haberinde T.K.P Genel Başkanlığı'nın aşağıdaki tebliğine yer verilmiştir:

Bu gün mutad toplantısını yapan Genel Başkanlık Divanımız 6-7 Eylül gecesi vukua gelen müessif hadiseler karşısında Partimizin duyduğu ıztırabın ve görüşünün umumi efkâra arzına karar vermiştir. Bu vakanın cereyan tarzı mürettep olduğu kanaatini vermektedir. Hadisenin sadece sabıkalı komünistlere atfedilerek diğerlerinin meskût kalmasının doğru olamayacağı kanaatindeyiz. Mesuller ve tertipçiler ergeç tamamen meydana çıkacak ve Türk milleti bu şaibeden kurtulacaktır (Vatan, 10 Eylül 1955, s.7).

“Kıbrıs Türktür Cemiyeti hadiselerle ilgili değildir” haberinde, T.M.T.F., İ.Ü.T.B. ve M.T.T.B. gibi gençlik teşkilatlarının 6-7 Eylül gecesi yaşanan olaylar nedeniyle kapatılan ve nezaret altında bulunan Kıbrıs Türktür Cemiyeti üye ve idarecilerinin olaylarla ilgisi olmadığına dair Başbakan Adnan Menderes’e çektikleri telgraflara yer verilmiştir (Vatan, 10 Eylül 1955, s.7).

11 Eylül 1955 tarihli gazetede Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik’in istifasına, Emniyet Umum Müdürlüğü ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ndeki değişikliklere yer verilmiştir. “Örfi idare tebliğleri” başlıklı haberin spotunda “Korgeneral Aknoz, ‘Matbuatta bu ağır başlılık vasfı devam ettikçe sansür koymak, kapatmak gibi tahditler yapmıyacağım’ dedi” (Vatan, 11 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. “İstanbul, üç örfi idare bölgesine ayrıldı” haberinin spotunda “Gençler, yıkılan yerlerin tamirinde çalışmak istediklerini bildirdiler. Dün yapılan araştırmalarda muhtelif eşya bulundu” (Vatan, 11 Eylül 1955, s.1) bilgileri aktarılmıştır.

“B. M. Meclisi bugün toplanıyor” manşetinin spotu “Toplantı saat 15’de yapılacak” ve “Cumhurreisi, dün Meclis Reisi ve vekilleri kabul etti” (Vatan, 12 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. “Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Aknoz Emniyet Müdürile görüştü” haberinin spotunda “Baskın ve aramalara dün de devam olundu. Mühim miktarda eşya bulundu. Paşabahçe ayazmasını dinamitleyenler yakalandılar” (Vatan, 12 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır.

13 Eylül 1955 tarihli gazete “Büyük Millet Meclisi tarihi ve fevkalade toplantısını yaptı” üst başlıklı “Örfi İdare altı ay sürecek” manşetiyle çıkmıştır. Haberin spotunda, “Meclis, İstanbul ve İzmir’deki müessif hadiseleri takbihte birleşti”, “Adnan Menderes dedi ki: ‘Gadre uğratılmak istenen Türk milletine geçmiş

olsun”, “İnönü dedi ki: ‘Bu hareketler Türk milletini medeniyet ailesinde lekelemek isteyen teşebbüslerdir’ Ahmet Bilgin (C.M.P.) dedi ki: ‘Millet bir facia karşısında kalmıştır’, “İnönü’nün Örfi İdarenin Ankara’dan kalkması ve Meclis’in toplantı halinde kalması teklifi red edildi” ve “Köprülü’nün ‘Hükümetin hadiseden haberi vardı. Tarihi belli değildi’ sözü tenkit edildi” (Vatan, 13 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Başvekilin Meclisteki beyanatı” haberinin spotu “Adnan Menderes, ‘hadiseden haberimiz vardı. Fakat bir anda o derece müessif bir şekilde zabıta kuvvetlerini hareketsiz bıraktı ki, milli bir felâkate maruz kalındığını, hakikaten bir baskına uğranıldığını kabul etmek lazımdır’ dedi” (Vatan, 13 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle kullanılmıştır. “Mecliste konuşmalardan” başlıklı kutucukta ise aşağıdaki bilgiler aktarılmıştır:

Menderes: “Bu hadisenin Türk eseri olmadığını bütün dünyaya isbat etmek suretiyle telafi etmiş olacağız.” İnönü: “Hadiselerin hazırlanış, ilerleyiş seyirini mutlaka meydana çıkmasını isteriz.” Alexandros Hacıopolos: “Hadiseler tertiplidir. Masumiyet haklarımız nerede?” Zakar Taver: “Geri ve örümcek kafalılar bu hadiselerin meydana gelmesine sebep olmuştur.” Tanrıöver: “Hadiseler Varlık Vergisine kıyasen vahimdir.” Cebesoy: “Örfi idare iki ay olmalıdır.” (Vatan, 13 Eylül 1955, s.1).

“Örfi idare tebliğleri” başlıklı haberde 8 ve 9 numaralı tebliğlere yer verilmiş, haberin spotunda ise “Örfi İdare Kumandanı, Yunanistanda Türklere zulüm yapıldığı hakkında kışkırtıcı haberler yayanların karakola bildirilmesini tebliğ etti” (Vatan, 14 Eylül 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir. “Zarar görenlere yardım komitesi teşekkül etti” (Vatan, 14 Eylül 1955, s.1) haberinde toplantılara başlayacak olan komitenin zarar gören küçük esnaf ve tacirlerin ihtiyaçlarını karşılayacağı aktarılmıştır.

15 Eylül 1955 tarihli gazetenin manşetinde Başbakan Menderes’in Amerika Maliye Vekili ile görüşmesine yer verilmiştir. “Örfi İdarenin Tebliği” başlıklı haberin spotunda “Gece sokağa çıkma yasağı saat 4 ile 24 arasına alındı” ve “Milli Müdafaa Vekâleti NATO hakkındaki haberleri tekzip etti” (Vatan, 15 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Örfi idare tebliği” başlıklı haberde 9 numaralı tebliğe yer verilerek “Kışkırtıcı haberler yayanlar karakola bildirilmelidir” (Vatan, 15 Eylül

1955, s.1) cümlesi aktarılmıştır. 10 Numaralı tebliğde aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

1- Sayın halkımızın gösterdiği yakın ilgi ve iyi niyet dolayısıyla örfi idareyi icap ettiren şartlar her gün daha iyiye doğru inkişaf etmektedir. 2- Yapılmış olan tahriplerin süratle tamir edilmekte olduğunu görmekteyim. Tamir işinde gecikenlerin de bir an evvel normal piyasa faaliyetine geçmeleri faydalıdır. 3- İş sahiplerinin randımanını arttırmak için 15 eylül saat 12'den itibaren yürürlükte olmak üzere serbest zaman saat 4'den 24'e kadar temdit edilmiştir. 8 eylül 1955 tarih ve 2 sayılı tebliğde 23'deki kayıt ve şartlar saat 4 ile 24 için muteberdir. Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nurettin Aknoz (Vatan, 15 Eylül 1955, s.1).

“Örfi İdarenin 11 sayılı tebliği” üst başlıklı “Askeri kabileler için trafik müsait tutulacak” haberinin spotunda “Yolları eşyalar ve diğer malzemelerle tıkalı tutanlar cezalandırılacaklar” (Vatan, 16 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. “İzmir’de bir gazete kapatılacak” haberinde Örfi İdare Kumandanlığından bildirilen ve Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Kemal Gürsel imzalı “Bugün halin icaplarına uymayan ve Örfi İdare emirlerine aykırı olarak doğru olmayan haberler neşrettiğinden ötürü ‘Sabah Postası’ gazetesi kapatılacak ve mesulleri hakkında Örfi İdare mahkemesince tatbikata geçilecektir” (Vatan, 16 Eylül 1955, s.1) bilgisi aktarılmıştır.

“A. Menderes dün yardım komitesinde izahat aldı” haberinin spotu “Ticaret Odası yaptığı fevkalade toplantıda 200 bin lira yardım yapılmasını kabul etti. Zarar görenlere yapılan yardım için Vergi Kanununa ek madde ilavesi teklif edildi” (Vatan, 17 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. “İzmir, ‘Sabah Postası’nın başyazarı tevkif edildi” haberinin spotunda “Bir İstanbul gazetesinin İzmir muhabiri hakkında, yalan haber verdiği iddiasıyla Örfi İdarece tahkikata başlandı” (Vatan, 17 Eylül 1955, s.1) bilgisi aktarılmıştır.

“Örfi İdare Kumandanlığından: ‘Ulus’ müddetsiz, ‘Tercüman’, ‘Hürriyet’, ‘Her Gün’ 15 gün kapatıldı” (Vatan, 20 Eylül 1955, s.1) haberinde Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nurettin Aknoz imzalı olarak dört gazete hakkında verilen kararlar, sebepleriyle açıklanmıştır. “Sabah Postası’nın çıkmasına Örfi İdarece izin

verildi” (Vatan, 20 Eylül 1955, s.1) haberinde İzmir örfi idare kumandanlığı tarafından hakkında kapatılma kararı verilen gazetenin yeniden neşriyat yapmasına izin verildiği aktarılmıştır. “Şehir Meclisi zarar görenlere 500 bin lira vermeyi kabul etti” haberinin spotunda “Başvekil gönderdiği telgrafta, ‘kayıpların bütün netice ve izlerini telafi edeceğimize inancımız var’ dedi. Tevzie tabi mallar zarar görenlere dağıtılacak. Vilayet emrine 90 bin kepenklik sac verildi” (Vatan, 20 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır.

21 Eylül 1955 tarihli gazetede yer alan “Menderes’le Dulles arasındaki mesajlar” haberinin spotunda “Başvekil ile Amerika Hariciye Nazırı Türk-Yunan ittifakının emniyetini belirttiler” cümlesi kullanılmıştır. Dulles mesajında “Komünist genişlemesinin hür dünya için bir tehlike arzelmeye başladığı on seneye yaklaşan bir zamandan beri, Türkiye ile Yunanistan arasındaki sıkı ve dostça işbirliği, komünizmin Doğu Akdenizdeki ihtiraslarına kuvvetli bir set çekmiştir...” (Vatan, 21 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer vermiştir. Menderes’in cevabı ise, “Bizim Yunanistan’la olan dostluğumuzun oldukça uzun bir mazisi olduğu söylenebilir. Son senelerde ise bu teşriki mesai, yalnız Türkiye ve Yunanistan için değil, hür milletler camiasının emniyetini takviye bakımından da müessir ve her sahaya şamil samimi bir işbirliği zihniyetine dayanan kuvvetli bir ittifak haline gelmiştir...” (Vatan, 21 Eylül 1955, s.7) şeklinde olmuştur.

22 Eylül 1955 tarihli gazetede yer alan “Örfi İdare Tebliği” haberinde kapatılan gazete sahiplerinin başka gazete çıkaramayacakları aktarılmıştır. “Örfi İdare Tebliği” üst başlıklı “Medeniyet’ gazetesi müddetsiz olarak kapatıldı” haberinde Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nurettin Aknoz imzalı “Ankarada çıkan ‘Medeniyet’ gazetesi 20 eylül 1955 tarihli nüshasında ‘Batı Trakya Türkleri ve acıklı durumları’ başlığı altında çıkan makalesiyle örfi idare yasağına riayetsizlik etmiştir. Bu sebepten ‘Medeniyet’ gazetesinin tabı ve neşrini müddetsiz olarak men ettim” (Vatan, 23 Eylül 1955, s.1) açıklamasına yer verilmiştir. “Örfi İdare Tebliği” (Vatan, 24 Eylül 1955, s.1) haberinde otel ve salonlarda eğlence ve düğünlerin yasak saatten önce yapılabileceği bilgisi aktarılmıştır. “Zararlar için yeni yardım yapıldı” haberinde ise 6 eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım komitesinden yapılan aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir:

1- Şişli rum mezarlığı ve kilisesinin tamirine ait keşif evrakı mucibince 193.125 liranın tediye edildiğini, 2- Beyoğlu Rum cemaati dispanserinde vukua gelen hasarın tamir ve telafisi için dispanser idare heyeti tarafından tanzim olunan liste mucibince 88.950 liranın mesul müdür ve başhekim Dr. Fedon Skuros'a gönderildiğini, Vatandaşlarımıza arzeyleriz (Vatan, 24 Eylül 1955, s.7).

“6 Eylül'de zarar görenlere yardım devam ediyor” haberinde 6-7 Eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım komitesinden yapılan açıklamaya yer verilmiştir:

6 Eylül hadiselerinde hasara uğrayan Rum ve Ermeni mekteplerindeki zararların tamiri için Maarif Vekaleti tarafından ödenmesi kabul edilen 106.880 lira, formalitelerin ikmaline intizaren, ve mekteplerin gününde tedrisata başlayabilmesini temin için, şimdiden komitemiz tarafından İstanbul mebusu bay Aleksandros Haçopulos, okullar yardım derneği başkanı bay Ligor Ananiadis ve ikinci başkanı Dimitri Nadianos'a ödendiğini sayın vatandaşlarımıza arz ederiz (Vatan, 25 Eylül 1955, s.7).

“6/7 Eylül için bağışlardan vergi alınmayacak” (Vatan, 27 Eylül 1955, s.1) haberinde Maliye Vekili'nin bu konuda Meclis'e tasarı verileceğini belirttiği aktarılmıştır. “Yunanistan başvekalet müsteşarının sözleri” başlıklı haberin spotunda “Müsteşar Lihnos, Türk-Yunan ittifakiyle dostluğunun ehemmiyet ve lüzumunu belirtti” (Vatan, 29 Eylül 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir. Haberde, Atina radyosunda konuşan Müsteşar Lihnos'un Yunanistan'ın Kıbrıs konusundaki müracaatının reddinden sonra, İstanbul ve İzmir'de meydana gelen üzücü olaylar nedeniyle Yunanistan'ın Türkiye ile olan dostluk ve ittifaktan feragat edilmesine dair ileri sürülen bazı iddiaları şiddetle reddettiğine yer verilmiştir (Vatan, 29 Eylül 1955, s.7).

“Menderes, Yunan Başvekil'i Papagos'a bir mesaj gönderdi” haberinin spotunda “Mesajda 6 Eylül hadiseleri dolayısıyla Türk hükümetinin duyduğu teessür belirtiliyor” (Vatan, 1 Ekim 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde, iki ülke arasında senelerdir devam eden dostluk belirtilmektedir. “Örfi İdarenin Tebliği” üst

başlıklı “futbol maçlarına müsaade edildi” haberinde Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Nurettin Aknoz’un “Evvelce futbol hariç olmak üzere bütün spor müsabakalarına müsaade etmişim. 5 Ekim 1955 Çarşamba gününden itibaren futbol maçlarının yapılmasını da serbest bırakıyorum” (Vatan, 1 Ekim 1955, s.1) açıklamasına yer verilmiştir.

“6-7 Eylül gecesi zarar gören bir vatandaş yardım istemiyor” başlıklı haberde İstanbul ve Ankara’da yardımların devam ettiği belirtilerek Leon Saran isimli vatandaşın aşağıdaki telgrafına yer verilmiştir. Başbakan Menderes’in Saran’a samimi teşekkürlerini bildirdiği de belirtilmiştir.

Sayın Başvekil Adnan Menderes. 6/7 Eylül gecesi vukua gelen müessif hadisede mağaza ve atölyemde bulunan kıymetli eşya ve aletler tamamen harap oldu. Bir hayli zarar karşısında bulunuyorum. Hükümetimizin bu zararları ödemek kararına müteşekkir ve minnettarım. Bu memleketin evladı olup her fırsatta yurduma hizmet etmeği kendime borç bildiğim için hükümetimizin himaye ve sayelerinde sanatımla bu ziyanımı karşılayabileceğim ümidiyle muhterem yardım komitesinden hiçbir zarar ve ziyan talebinde bulunmıyacağımı beyan eder, sayın hükümetimize ve zatiâlilerinize büyük başarılar temennisiyle derin saygılarımı sunarım (Vatan, 2 Ekim 1955, s.3).

“Papagos’un ölümü üzerine Yunanistan matem içinde” haberinin spotunda “Cenaze töreni yarın yapılacak – Bayar, Menderes ve Zorlu taziyede bulundular – Papagos’un ölümünün Yunanistan’da büyük bir iktidar mücadelesine yol açacağı sanılıyor” (Vatan, 6 Ekim 1955, s.1) bilgileri aktarılmıştır.

“Örfi İdare tebliği: 21 Ekimden itibaren sokağa çıkma yasağı 1-4 arasına alındı” haberinin spotunda “Ulus, Medeniyet, Delil ve Elefterifoni gazetelerinin yayını serbest bırakıldı” (Vatan, 15 Ekim 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır.

“İzmir’deki Yunan Konsolosluğuna yeni bina verildi” haberinin spotu “Binaya Yunan bayrağını Münakalat Vekili çekecek” (Vatan, 22 Ekim 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “6-7 Eylülde zarar görenlerin yaraları sarılıyor” başlıklı ve

Ahmet Emin Yalmaz imzalı yazının spotunda “Yardım komitelerinde fedai gibi çalışan iş adamlarımız var. Faaliyetler, milletimize şeref verecek mahiyettedir. Teberru yekunu 8 milyon lira – Yardım için 4433 müracaat var – İstenilen tazminatın yekunu 69.578.144 lira – 5 bin liradan aşağı talepleri olanlardan bin kişi yardım parasını aldı” (Vatan, 22 Ekim 1955, s.1) bilgileri verilmiştir.

25 Ekim 1955 tarihli gazetede yer alan “İzmir’de Yunan Konsolosluğuna tahsis edilen yeni binaya bayrak çekildi” haberinin spotunda “Münakalat Vekili ‘Müteffik milletin şeref ve itibarına karşı gösterilmiş bilcümle saygısızlıkların manevi tamirini ifade etmek üzere Türkiye hükümeti namına Yunan bayrağını çekiyorum’ dedi. Yunan Büyükelçisi de merasimi, ‘İki memleket arasında münasebetleri yeniden tesis için mesut bir başlangıç’ olarak vasıflandırdı” cümleleri kullanılmıştır.

Resim 84. Vatan, 25 Ekim 1955, s.1.

“Örfi İdare tebliği” üst başlıklı “Yalnız bir gece için sokağa çıkmak serbest” (Vatan, 28 Ekim 1955, s.1) haberinde Cumhuriyet’in 32. Yıldönümü kutlamaları

sebebiyle 29 Ekim'i 30 Ekim'e bağlayan geceye özel olarak gece yasağının kaldırıldığı aktarılmıştır.

Gazetede, Eylül ayının sonlarında ağırlıklı olarak Arjantin'deki iç karışıklık ve İran ile yakın temaslar üzerine haberler manşet olurken, Ekim ayını da kapsamak kaydıyla 6-7 Eylül Olayları'na dair Örfi İdare Tebliğleri ve zarar görenlere yapılan yardımlar hakkında haberlere yer verildiği görülmektedir.

2.5.3.4. Akşam Gazetesi (8 Eylül 1955- Ekim 1955)

Olaylar sonrasında 8 Eylül 1955 tarihli gazetede “Hükümetin dün aldığı fevkalade tedbirlerden sonra” üst başlıklı “Asayiş temin edildi” manşeti atılmıştır. Manşetin spotunda “Örfi idare kumandanlığının bir tebliğ yayınlaması bekleniyor” ve “Cumhurreisi: ‘Türk milletinin tarihinde bu gibi hadiseler tesadüf edilmemiştir’ dedi” (Akşam, 8 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Bu sabahki New York Times’ın son hadiseler hakkındaki yazısı” haberinde gazetenin baş makalesinde “Kıbrıs davası ve Türkiyedeki nümayişler çok korkunç neticeler doğurabilir denmektedir” (Akşam, 8 Eylül 1955, s.1) bilgisi aktarılmıştır. “Londra konferansında İngiliz tekliflerini reddettik” haberinin spotu “İngiliz-Türk-Yunan dostluğunun bozulmaması ve işbirliğinin devamı için gerekli tedbirler alınacak” (Akşam, 8 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “Evvelki günkü üzücü hadiselerin dışarıda yarattığı akisler” haberinin spotunda “1- Yunanistan bize bir protesto notası verdi. 2- NATO Konseyinde son hadiseler görüşülecek. 3- Batı Trakya’da, Rodos’ta ve Atina’da Türkleri korumak için tedbirler alındı. 4- Yunanlılar, Türk-Yunan dostluğunun temelinden dinamitlendiğini söylüyorlar” (Akşam, 8 Eylül 1955, s.2) maddelerine yer verilmiştir. Gazete aynı gün ikinci baskı yaparak “Örfi idare komutanlığının bu sabahki tebliği” (Akşam, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1) manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Saat 23’den sonra sokağa çıkmak yasak edildi. Sinema, tiyatro ve gazinolar saat 23’e kadar açık kalabilecekler” (Akşam, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

9 Eylül 1955 tarihli gazete “Zararların tazmini için hükümet tedbir alıyor” manşetiyle çıkmış ve spotunda “Maliye Bakanlığı bankalara yeni bir tebligat yaptı 1. Kredi kolaylıkları sağlanacak 2. Banka borçları tecil ediliyor 3. Zararlar derhal tesbit

edilecek 4. Bir yardım komitesi kuruluyor” (Akşam, 9 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Tahrikçiler ve yağmacılar hakkında takibata devam ediliyor” haberinin spotunda “Tarlabasında 2 Rumun da çapulculuk yaparak evlerine eşya topladıkları tesbit edildi. Kıbrıs Türktür Cemiyeti idarecilerinin ifadeleri alınıyor” (Akşam, 9 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Makarios yine konuştu” haberinde Enosis Cemiyeti Başkanı Makarios’un bir konuşmasında “Bizi ne hapis, ne sürgün, ne de ölüm maksadımızdan uzaklaştırabilir” cümlesine topluluğun “Kanımızın son damlasına kadar akıtacağız” (Akşam, 9 Eylül 1955, s.1) diye cevap verdiği aktarılmıştır. “Örfi idarenin bir ay süreceği tahmin ediliyor” haberinin spotu “Muhalefetin Mecliste hükümetin kararına ve tekliflerine itiraz etmeyeceği ileri sürülüyor” (Akşam, 9 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. Aşağıda yer alan “Kirlenen Sokak” isimli karikatürde ise Beyoğlu’nda yağmalanan dükkânlardan dökülen malların yer aldığı İstiklal Caddesi’nin manevi olarak da “kirlendiğine” vurgu yapılmıştır.

Resim 85. Akşam, 9 Eylül 1955, s.1.

“Altı Eylül Hadiselerinde zarar görenlerin hükümetten istekleri” manşetinin spotunda “1. Gelir vergisi ikinci devre taksidinin tecili 2. Vadesi gelen borçların protesto edilmemesi 3. Zarar görenlere fevkalade krediler sağlanması 4. Zarar ziyanın biran önce tesbiti 5. İnşaat malzemesinin kâr hadlerine tabi tutulması 6. Cam ithalinin sağlanması 7. Zarar ziyanın tazmini” (Akşam, 10 Eylül 1955, s.1) bilgilerine yer verilmiştir. “Sanıkların muhakamesine pazartesi günü başlanıyor” haberinin spotunda “Müsadere edilebilen malların ve paraların sahiplerine iadesi devam ediyor” (Akşam, 10 Eylül 1955, s.1) cümlesi kullanılmıştır. “6 eylül akşamı vazifelerinde ihmali görülen idare amirleri ve komutanlar hakkındaki tahkikat derinleştiriliyor” haberinin spotu “Valinin ve Emniyet müdürünün vazifelerinden uzaklaştırılacakları yolunda söylentiler var. Üç generale işten el çektirildi” (Akşam, 10 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. “Yunanistan Kıbrıs işini yeniden Birleşmiş Milletlere getiriyor” (Akşam, 10 Eylül 1955, s.1) haberinde Birleşmiş Milletler’deki Yunan Delegatesi Palamas’ın Genel Sekreter Dag Hammarskjold’u özel olarak ziyaret edip Kıbrıs’taki durumu görüştüğü aktarılmıştır.

“6 Eylül hadiselerinde zarar görenleri korumak için kurulan” üst başlıklı “Yardım komitesi faaliyete geçti” manşetinin spotunda “Bir günde 600.000 lira toplandı. İşsiz kalanların günlük ihtiyaçlarını karşılamak için de ayrıca Kızılaydan 100.000 lira sağlandı” (Akşam, 11 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Düğünler serbest” (Akşam, 11 Eylül 1955, s.1) haberinde Örfi İdare Kumandanlığı’nın 5 numaralı tebliğine yer verilerek nikâh törenleri ve düğünlerin yapılabileceği aktarılmıştır.

“Büyük Millet Meclisi öğleden sonra toplanıyor” (Akşam, 12 Eylül 1955, s.1) manşetli haberde Parti gruplarının sabah saatlerinde Mecliste toplantı yaptıkları ve Örfi İdare’nin süresinin aynı gün belli olacağı belirtilmiştir. “İzmirdeki tahrikçilerin tevkifine devam ediliyor” (Akşam, 12 Eylül 1955, s.1) haberinde tahkikatın devam ettiği, tevkif edilenler arasında Kıbrıs Türktür Cemiyeti’nin İzmir Şubesi Başkanı Avukat Fikret Florat’ın da bulunduğu aktarılmıştır. Ayrıca 60 kişinin tutuklu olduğu bilgisi de paylaşılmıştır. “Yağma edilen eşyalar toplanıyor” (Akşam, 12 Eylül 1955, s.1) haberinde İstanbul’dan Ankara’ya giden çapulcuların yakalanma tehlikesi

karşısında sokak köşelerine bıraktıkları eşyaların 2'nci şube memurları tarafından toplandığı Resim 86'da görülmektedir.

Resim 86. Akşam, 12 Eylül 1955, s.1.

“Büyük Millet Meclisinin dün aldığı tarihi karar: Örfi İdare 3 Vilayette de 6 ay devam edecek” manşetinin spotunda “C.H.P. ve C.M.P.nin öne sürdüğü teklifleri Meclis kabul etmedi. İnönü, Meclisin içtimalara devam etmesini ve örfi idarenin Ankarada kaldırılmasını istedi. Bazı demokratlar da altı ay müddette itiraz ettiler” (Akşam, 13 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Başvekil Adnan Menderes dün Mecliste 6 eylül hadiselerinin nasıl hazırlandığını anlattı” üst başlıklı “Yeni bir 31 Mart Vak’ası ile karşılaştık” haberinin spotu “Hadiseden önce umumi efkar çok tahrik olunmuştu. Bir takım teşekküller muzır eşhası himaye ettiler. Emniyet kuvvetleri meflûç kaldılar. Milletçe bir baskına uğradık. Zararları telafi edeceğiz. Suçlular da cezalarını göreceklerdir” (Akşam, 13 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir.

“Zarar görenlere yardım komisyonu bugün faaliyete geçiyor” manşetinin spotunda “İlk iş olarak küçük esnaf ve tüccarların acil ihtiyaçları karşılanacak.

Yardım komitesine bağı olarak kurulan komisyon şehrimizin tanınmış iş adamlarından teşekkül ediyor” (Akşam, 14 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Örfi idare kumandanlığı iki tebliğ yayınladı” (Akşam, 14 Eylül 1955, s.1) haberinde ise yalan haber yayanların en yakın karakola bildirilmesinin istendiği aktarılmıştır.

15 Eylül 1955 tarihli gazete “Muhalefet propaganda faaliyetinden vazgeçti” manşeti ve “C.H.P. de, C.M.P. de örfi idare sona erinceye kadar pasif kalmaya karar verdiler. Örfi idarenin tatbik edilmediği vilayetlerde de propaganda faaliyetine devam edilmemesi kararlaştı” spot cümleleriyle çıkmıştır. “Yardım komisyonunun aldığı ilk karar: Zararların derecesini tesbit etmek için beyannameler doldurulacak” (Akşam, 15 Eylül 1955, s.1) haberinde zararın tespiti ve yardımların toplanması için iki yeni komitenin daha kurulduğu belirtilmiştir.

“6 Eylül hadiselerinde zarar görenler için” üst başlıklı “20 Eylülde büyük bir yardım kampanyası açılacak” manşetinde “Ticaret Vekâleti mağaza camları için yeni bir tahsis yaptı. Milli Bankalar zarar görenlere yüzbinlerce liralık bağışlarda bulunmaya devam ediyorlar” (Akşam, 16 Eylül 1955, s.1) spot cümleleri kullanılmıştır.

17 Eylül 1955 tarihli gazete, “Başvekil dün Ticaret Odasında dedi ki: Bütün mağazaları kısa bir zamanda açacağız” manşeti ve “Tahribattan iz bırakmıyacağız”. Zarar Görenlere Yardım Komitesinin beyannameler üzerinde çalışmaları ilerliyor. Birçok mağazalar tamir edildi, normal satışlara başlandı” spot cümleleriyle çıkmıştır.

“Başvekil dün de zarar görenlere yardım işiyle meşgul oldu” manşetinin spotunda “Menderesin riyasetinde dün vilayette iki toplantı yapıldı ve yardım faaliyeti için emirler verildi. Yardım kampanyasının son hazırlığı yapıldı” (Akşam, 18 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

20 Eylül 1955 tarihli gazetede yer alan “Yardım kampanyası bu sabah başladı” haberinde bütün vatandaşların zarar görenlere yardıma davet edildiği belirtilerek yardım işinin “1. Yardım toplaması 2. Zararların tesbiti 3. Esnaf ve küçük tüccardan başlanarak zararların telafisi” (Akşam, 20 Eylül 1955, s.1) şeklinde üç aşamada gerçekleştirileceği aktarılmıştır. “Dört gazete kapatıldı” haberinde ise Örfi

İdare Kumandanlığı'nın tebliğine yer verilerek "Ulus müddetsiz, Hürriyet, Tercüman, Hergün 15'er gün çıkmıyacaklar" (Akşam, 20 Eylül 1955, s.1) spot cümlesine yer verilmiştir. "Zarar görenlere yardım etmek isteyenler nerelere başvuracak?" (Akşam, 20 Eylül 1955, s.1) haberinde Yardım Komitesi'nin vatandaşları göreve çağırdığı ve nasıl yardım yapılacağına dair bilgi verdiği tebliğe yer verilmiştir. Tebliğ aşağıdaki cümlelerle başlamıştır:

6 Eylül gecesi vukua gelen müessif hadiseler dolayısıyla muhterem halkımızın bugüne kadar göstermiş olduğu yakın alakadan dolayı komitemiz teşekkürlerini sunmayı bir borç bilmektedir. Milli birliğimize indirilmek istenen darbe karşısında halkımızın gösterdiği hassasiyet her gün biraz daha artmakta ve milli birliğimizin maddi yardımlar şeklinde tezahür eden yakın alakası süratle gelişmektedir... (Akşam, 20 Eylül 1955, s.2).

Haberin devamında 6 Eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım komitesine yardım yapan bazı kişilerin bilgileri ve yardım miktarlarına da yer verilmiştir:

Mensucat Santral, Yedikule iplik fabrikası ve Nazım Bezmen firmaları:
150,000

Dilber Kardeşler müessesatı tuhafıye Türk anonim şirketi: 150,000

Dümeks Türk anonim şirketi: 100,000

Burla Biraderler ve şürekâsı: 60,000

Gizlaved Türk anonim şirketi: 60,000

Kiryako Pamukoğlu: 50,000

Yakup Soyugenç: 50,000

Atabek Müessesesi: 25,000

Polat limited şirketi: 25,000

David Akgönül: 20,000

Çiğ kahve ve kalay imalatçıları derneği: 10,000 lira teberrularda bulunmuşlardır. (Akşam, 20 Eylül 1955, s.2).

“Zarar görenlere yardım faaliyeti” (Akşam, 21 Eylül 1955, s.1) haberinde Ticaret Odası'nın beşer kişilik yardım grupları seçtiği ve çalışma programını hazırladığı aktarılmıştır. “Menderes'in Dulles'in mesajına cevabı” haberinde Türk-Yunan ilişkilerine dair Amerika Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'in mesajına Başbakan Menderes'in cevabı aşağıdaki gibidir:

Kıbrıs meselesi dolayısıyla Türk-Yunan münasebatının bugün arzettiği vaziyete mütedair bulunan mesajınızı aldım. NATO camiası ve sulhsever milletleri tehdit eden komünizmin yayılmasına karşı Türk-Yunan dostluğunun ve ittifakının Şarki Akdenizde sağlam bir sed teşkil ettiğine ve son hadiseler münasebetiyle bu dostluk ve ittifakın bozulmıyacağına dair izhar ettiğiniz kanaat ve son müessif hadiselerle rağmen, Türk-Yunan işbirliğinin tekrar düzelmesi hususundaki samimi temennileriniz dolayısıyla size derhal ve hararetle teşekkür etmekle derin bir memnuniyet duymaktayım... (Akşam, 21 Eylül 1955, s.2).

“Birleşmiş Milletler Gündem Komisyonunun kararı: Kıbrıs meselesi B.M. gündemine alınmıyor” manşetinin spotunda “Amerika Yunanistanı desteklemedi. Teklif 4'e karşı 7 oyla reddedildi” (Akşam, 22 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “6 eylülde zarar görenlere dün 1 milyon 63 bin liralık yardım yapıldı” (Akşam, 22 Eylül 1955, s.1) haberinde yardımda bulunan Cumhuriyet Merkez Bankası, Vehbi Koç teşekkülleri, Squibba ilaç fabrikası, Naki Erenyol, İpekçi Kardeşler gibi çeşitli teşekküllere ve yardım miktarlarına yer verilmiştir.

23 Eylül 1955 tarihli gazete “Zararların tesbitine 26 eylülde başlanacak” manşeti ve “15 Ekime kadar yardım komitesine başvurmayanlara yardım yapılmıyacak. Verilen beyannamelerde zararın miktar ve cinsinin gösterilmesi, ayrıca vergi hesap numaralarının bildirilmesi isteniyor” spotuyla çıkmıştır.

“6 Eylülde hasar gören kiliselerin tamirine 1 milyon ayrıldı” (Akşam, 25 Eylül 1955, s.1) haberinde 6 Eylül hadiselerinde zarar görenlere yardım komitesi

tarafından hasar gören kiliselerin tamiri için 1 milyon 67 lira yardım yapıldığı belirtilmiştir. “6-7 Eylül zararları nasıl tesbit edilecek?” (Akşam, 27 Eylül 1955, s.1) haberinde Defterdarlık tarafından dağıtılan beyannamelerin 5 Ekim’e kadar doldurulacağı ve yapılan bağışların vergiye tabi olmayacağı belirtilmiştir.

30 Eylül 1955 tarihli gazete “Adnan Menderes Mareşal Papagos’a bir dostluk mesajı gönderdi” manşeti ve “Menderes 6 eylül hadiselerinden dolayı duyduğumuz teessürü belirtti. Yıllardan beri devam eden Türk-Yunan dostluğunun hiçbir suretle zedelenmemesini istiyoruz” spotuyla çıkmıştır.

“Zarar görenlere yeni yardımlar yapıldı” (Akşam, 1 Ekim 1955, s.1) haberinde zarar görenlere yardımların devam ettiği ve müracaatta bulunan yedi kişiye 10.525 liralık yardım yapıldığı belirtilmiştir. “İzmirde yardım komisyonu dün faaliyete geçti” (Akşam, 4 Ekim 1955, s.2) haberinde Komisyon başkanlığına Selahattin Sanver’in seçildiği aktarılmıştır.

“Yunan Başvekili Papagos dün gece ansızın öldü” manşeti “Mareşal, 6 aydan beri hasta idi. Gece akciğerinde ani bir kanama oldu” (Akşam, 5 Ekim 1955, s.1) spotuyla verilmiştir. “Zarar görenlere yardım devam ediyor” (Akşam, 5 Ekim 1955, s.2) haberinde İzmir’deki Yardım Komitesi’ne yardım yapan kurumlara ve yapılan yardım miktarlarına yer verilmiştir. “Kızılayın zarar görenlere yeni yardımı” (Akşam, 6 Ekim 1955, s.2) haberinde Kızılay tarafından İstanbul’da zarar görenlere 200.000 lira yardım, Kızılay Genel Merkezi’nin İstanbul teşkilatı emrine 72 bin lira ile 600 battaniye gönderdiği belirtilmiştir. “Yardım kampanyası” (Akşam, 8 Ekim 1955, s.1) haberinde Bebek, Arnavutköy, Yedikule, Kalyoncukulluk, Balıkpazarı, Fener ve Edirnekapi’da yaşayan 31 kişiye 26 bin liralık yardım yapıldığı aktarılmıştır.

“Zarar görenlere dün de 68 bin lira dağıtıldı” haberinin spotunda “6 Eylül hadiselerinde zarar görenler için bağışlara dün de devam edilmiştir. Dün toplanan Adana Ticaret ve Sanayi Odası meclisi zarar görenlere 50 bin liralık bir yardım yapılmasını kararlaştırmıştır” (Akşam, 12 Ekim 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Türk-Yunan dostluğu” başlıklı haberin spotu “Yunanistan’ın İzmir Başkonsolosluğu binasının tesliminde büyük bir tören yapılacak” (Akşam, 22 Ekim

1955, s.2) cümlesiyle verilmiştir. “İzmir’deki Yunan konsolosluğuna dün törenle bayrak çekildi” haberinin spotunda “Yunan Büyükelçisi dedi ki: Bu merasim 6 Eylül müessif hadiseleri dolayısıyla sarsıntıya uğrayan münasebetlerimizin yeniden tesisi için mesut bir başlangıç olacaktır” (Akşam, 25 Ekim 1955, s.2) cümlesine yer verilmiştir. “Orduyu iç politika mevzuu yapan Zafer ve Ulus gazeteleri müddetsiz kapatıldı” haberinde Örfi İdare Komutanlığı’ndan yayımlanan aşağıdaki tebliğe yer verilmiştir:

1- 25 Ekim 1955 tarihli Ulus gazetesi (Türk ordusu ancak vatanının hizmetindedir), 26 Ekim 1955 tarihli Zafer gazetesi (Şimdi de orduyu tahrik ediyorlar) başlıklı yazılarıyla, orduyu iç politika mevzuu olarak ele almış bulduklarından her iki gazeteyi de müddetsiz olarak tabı ve neşirden men ettim. 2- Bu gazetelerin sahip ve mesul müdürleri, başka bir isim altında Türkiye dahilinde gazete çıkaramazlar. Örfi İdare Komutanı Korgeneral Nurettin Aknoz (Akşam, 28 Ekim 1955, s.1).

1955 Eylül ve Ekim aylarında gazetede çoğunlukla 6/7 Eylül Olayları’nda zarar görenlere yapılan yardımlar ve Örfi İdare Komutanlığı’ndan yayımlanan tebliğlere dair haberlerin yer almaktadır. Haberlerde, olaylar sonrasına dair olumlu bir tablonun çizildiği görülmektedir.

2.5.3.5. Zafer Gazetesi (8 Eylül 1955- Ekim 1955)

8 Eylül 1955 tarihli gazete, “Ankara, İstanbul ve İzmirde örfi idare ilan edildi” üst başlıklı “Meclis içtimaa davet olundu” manşetiyle çıkmıştır. “Hadisenin sıklet merkezi Beyoğlunda Reisicumhurla, Başvekil ve Vekillerin tetkikleri” haberinin spotunda “Nümayişden sonra çapulculuk yapan 2057 kişi nezaret altında alındı. Bir Rum papaz kiliseyi yakarken yakalandı” (Zafer, 8 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

Resim 87. Zafer, 8 Eylül 1955, s.1.

“Londra Konferansı dün tâlik edildi” üst başlıklı “Fatin R. Zorlu’nun İngiliz tekliflerine karşı cevabı” haberinde Zorlu’nun “Kıbrıs statüsünün değişmesi, bir yandan Lozan ahitnamesinin bir tadili mahiyetini haiz bulunmakta, diğer taraftan da Türk-Yunan dostluğunun üzerinde bina edildiği muvazenenin temelini yıkacak bir vaziyet yaratmaktadır. Türkiye hükümeti, İngiliz hükümetinin tekliflerini kabul etmemekte ve bütün görüşünü olduğu gibi muhafaza etmektedir” (Zafer, 8 Eylül 1955, s.1) cevabına yer verilmiştir.

“Müessif hadisenin tahrikçileri” üst başlıklı “Suçlu görülenlerin adedi 2124’e çıktı” manşetinin spotunda “Kıbrıs Türktür Cemiyeti kapatıldı – Vatandaşlar hadise müsebbiplerini birer birer ihbar ediyor – Polisin elinde bulunan para, mücevher ve malın değeri bir milyona yaklaştı – Örfî idare mahkemeleri faaliyete geçiyor – Şehrimizde de İstanbuldan gelen altı şüpheli şahıs yakalandı” (Zafer, 9 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. “Örfî idare komutanlıklarının tebliği geceleri sokağa çıkma yasağı dün akşam tatbika başlandı” haberinin spotu “Gece şehrimizde kayda değer bir hadise olmadı” (Zafer, 9 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “Fatin

Rüştü Zorlu'nun gazetemize beyanatı" haberinin spotunda "Devlet Vekili ve Hariciye Vekâleti Vekili dedi ki: 'Noktai nazarımız konferansın başında ne ise hitamında da aynı kalmıştır. Türkiye söylediklerinin ve istediklerinin beynelmilel akitlere ve prensiplere tamamiyle uygun mahiyeti haiz bulunduğu kaani bulunmaktadır" (Zafer, 9 Eylül 1955, s.1) cümleleri aktarılmıştır.

10 Eylül 1955 tarihli gazete "Hükümetin neşrettiği tebliğ" manşeti, "İstanbul'daki müessif hadiselerde zararlı vatandaşlara her türlü yardım yapılacak. Tebliğde; Hükümetin, maddi zararların telafisi için elden gelen her fedakârlığı yapmakta tereddüt etmeyeceği tekrar teyit olunuyor" spotuyla verilmiştir. Ayrıca tebliğden "Hükümet ayrıca zarar görenlerin yeni bir gayret ve hamle ile işlerinde muvaffak olmaları için, her şekilde yardıma hazır bulunduğunu katiyetle ifade etmeyi bir vazife saymaktadır" (Zafer, 10 Eylül 1955, s.1) açıklaması da aktarılmıştır. "Müessif hadisenin tahkikatı" üst başlıklı "Zarar ve ziyanın tespiti başladı" haberinin spotunda "Tahrikçilik suçu ile yakalananların sayısı gittikçe artıyor – İstanbul'da sükûn avdet etti – İstanbul'dan şehrimize gelen 10 çapulcu tevkif edildi" (Zafer, 10 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. "Ankara Bölgesi Örfî idare komutanlığının '3' numaralı tabliği" haberinin spotunda "Dünden itibaren, Emniyete haber vermek suretiyle ve saat 23de herkesin ikametgâhında bulunması şartıyla nişan, nikâh ve sünnet düğünlerinin yapılmasına müsaade edildi" (Zafer, 10 Eylül 1955, s.1) bilgisi aktarılmıştır. "2 kor, 1 tuğgenerale işten el çektirildi" haberinde Milli Müdafaa Vekaleti'nin "Korgeneral Vedat Garan, Korgeneral Fazıl Bilge, Tuğgeneral Nedim Erensoy, haklarında yapılan tahkikat münasebetiyle işten el çektirilmişlerdir" (Zafer, 10 Eylül 1955, s.1) tebliğine yer verilmiştir.

"Reisicumhur, Meclis Reisi, Başvekil ve İstanbuldaki Vekiller Ankaraya döndü" manşetinin spotunda "Celal Bayar'ın vaki daveti üzerine Büyük Millet Meclisi Yarın içtima edecek. Toplantı Koraltan'ın riyasetinde yapılacak. Yaz tatili münasebetiyle seçim bölgelerine gitmiş olan mebusların büyük bir kısmı şehrimize geldi" (Zafer, 11 Eylül 1955, s.1) cümleleri kullanılmıştır. "Hamiyetli Türk vatandaşları yardım için elini uzatıyor" (Zafer, 11 Eylül 1955, s.1) haberinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflara yer verilmiştir. "Banka, Ticaret Sanayi odalarının yardımları 600 bin lirayı buldu"

(Zafer, 11 Eylül 1955, s.1) haberinde Başvekalet'ten 50 bin, Başbakan Menderes'ten şahsen 5 bin, Kızılay'dan da 100 bin liralık yardım yapıldığı belirtilmiştir. “İstanbul'da suçluların adedi 3.000'e yükseldi” haberinin spotu “Ankara'daki müessif nümayiş hadisesine dair tahkikat – Dün, İstanbul'dan şehrimize gelen bir çapulcu daha yakalandı – İzmir ‘Kıbrıs Türktür’ Cemiyeti Başkanı dün tevkif olundu” (Zafer, 11 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. “Amerika Basını hükümetin enerjik hareketini övüyor” haberinin spotunda “Türk Hükümeti, tedbirleri ile hadiselere süratle hâkim olmasını bilmiştir” (Zafer, 11 Eylül 1955, s.1) cümlesi aktarılmıştır.

12 Eylül 1955 tarihli gazete “Üç büyük vilayette, Örfi İdare İlanı ile alakalı olarak Meclis, bugün 15te toplanıyor” manşeti ve “İlk olarak, Meclisin fevkalade içtimaa davet edildiğine dair Riyaseticumhur telgrafi okunacak, müteakiben 3 vilayette örfi idare ilanına dair tezkere tasdike sunulacak. Örfi idarenin, devamı müddeti tesbit olunacak. D.P. Meclis Grubu, 10da içtima ediyor” (Zafer, 12 Eylül 1955, s.1) spot cümleleriyle çıkmıştır. “Müessif hadiselerin tahrikçilerinden İstanbulda 43 kızıl yakalandı” haberinin spotunda “Rami ve Kasımpaşa'da basılan bazı evlerde yağma edilen mallar bulundu. ‘Kıbrıs Türktür’ cemiyetinde arama yapıldı. Tahkikat büyük bir sür'atle ilerliyor” (Zafer, 12 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Reisicumhur Bayar'a çekilen telgraflar” haberinin spotu “Muhtelif yerlerden gönderilen telgraflarda, 6-7 Eylül'de cereyan eden hadiselere duyulan teessür belirtiliyor ve zarar görenlere yardıma hazır bulunulduğu ifade ediliyor” (Zafer, 12 Eylül 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. İstanbul Kız Lisesi adına Genel Başkan Didar Çağlayan imzalı, “Sayın Celal Bayar Reisicumhur, İstanbul ve İzmir'de vuku bulan müessif hadiseler karşısında bütün İstanbul Kız Lisesi mezunlarının en derin üzüntülerini bildirir, yüksek himayetlerinizle kurulan yardım komitesinde çalışmak üzere, emirlerinize amade olduğumuzu arzeder, en derin saygılarımızın da kabulünü rica ederiz” (Zafer, 12 Eylül 1955, s.1) telgrafa yer verilmiştir.

“Meclis hükümetin aldığı tedbirleri tasvip etti” üst başlıklı “Örfi İdareyi 6 ay temdit eden Meclis dün tekrar tatile girdi” manşetinin spotunda “Başvekil Adnan Menderes dün Mecliste 6 Eylül hadiselerine temas ederek bu hadiselerin, Talebe

Cemiyetleri ve diğ er meş ru teş ekkülleri kendilerine siper eden tahrikçi ve muzir eş has tarafından nasıl bir milli felaket haline getirildiğini etrafiyle izah etti” ve “Adnan Menderes’in yaptığı vazih samimi ve çok tatminkâr konuş ma. Bütün mes’uller ortaya çıkacaktır” (Zafer, 13 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir. “Prof. Fuad Köprülü’nün, Meclis’teki konuşması” haberi “Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı, komünizmin son senelerede Avrupa ve Asya’da geniş surette faaliyete geçmiş olduğunu belirterek 6 Eylül hadiselerinin niçin ve nasıl hazırlandığının böylece daha iyi anlaşılacağını, Selanik’te patlayan bombanın da yine onların eseri olduğunu söyledi” (Zafer, 13 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir. “Kaçırılan bir çok eş ya ele geçirildi” haberinin spotunda “İstanbul’da araştırmalara çok sıkı bir şekilde devam ediliyor – Durumları suç işlemeğe müsait yüzlerce sabıkalı Örfi İdare Kumandanlığına teslim edildi” (Zafer, 13 Eylül 1955, s.1) bilgileri aktarılmıştır. “Zarar görenlere yapılan yardım” (Zafer, 13 Eylül 1955, s.1) haberinde Güney Sanayii Fabrikası sahipleri Sapmaz Kardeşler’in 100 bin ve Ziraat Bankası’nın 200 bin lira yardımda bulunduğu belirtilmiştir.

“İstanbul’da suçluların adedi, 4000e yükseldi” haberi “Dün geniş çapta bir arama-tarama yapılarak muhtelif semtlerde bir çok eş ya ele geçirildi” (Zafer, 14 Eylül 1955, s.1) spotuyla verilmiştir.

“Örfi İdare Mahkemelerinde, duruş malar başladı” haberinin spotu “Şehrimizde bir kişi bir aya bir kişi de 15 gün hapse mahkûm oldu – İzmir’de Örfi İdare icaplarına aykırı neş riyatta bulunan bir gazete kapatılıyor” (Zafer, 16 Eylül 1955, s.1) cümleleriyle verilmiştir. “Zarar görenlere, yapılan yardım” (Zafer, 16 Eylül 1955, s.1) haberinde ise Ziraat Bankası’nın 500 bin, Sümerbank’ın 500 bin, Etibank ve Kredi Bankası’nın 200’e bin lira yardımda bulunduğu belirtilmiştir.

“Başvekil’in İstanbul halkına taziyetleri” haberinin spotunda “Adnan Menderes 6-7 Eylül hadiseleri dolayısıyla şehir meclisine gönderdiği telgrafta: ‘Milletçe gösterdiğimiz gayret sayesinde, kayıpların maddi ve manevi büyü n netice ve izlerini tamamiyle telafi edeceğimize dair inancımı ifade etmek isterim’ diyor” ve “İstanbul Belediyesi 500 bin liralık bir yardımda bulundu” (Zafer, 20 Eylül 1955, s.1) cümlelerine yer verilmiştir.

“Amerika Hariciye Nazırının müracaatı üzerine” üst başlıklı “Başvekil Menderes’in Dulles’e cevani mesajı” haberinin spotunda aşağıdaki açıklamalara yer verilmiştir:

Türkiye’nin Yunanistan’la müşterek emniyet mevzuunda samimi surette teşriki mesaide bulunmaya daima büyük ehemmiyet atfetmiş olduğunu ve son pek müessif hadiselerle rağmen dostluk ve ittifakta devam etmek istediğini bir kerre daha teyit etmek isterim... Dünyanın bu nazik ve tehlikelerle dolu kısmında biz de, sizin gibi sulh ve emniyetin bir kalesi addetmekte olduğumuz Türk-Yunan dostluğunun ve Balkan ittifakının gelmiş geçmiş hadiselerle rağmen idamesi ve takviyesine hala büyük ehemmiyet vermekteyiz... (Zafer, 21 Eylül 1955, s.1).

“6 Eylül hadiselerinde zarar gören vatandaşlara yardımlar” (Zafer, 1 Ekim 1955, s.1) haberinde Ankara’da bir yardım komitesinin kurulduğu belirtilmiştir. “6-7 Eylül hadiselerinde Yunan subaylarına bazı hareketlerin tamiri ve takbihi” haberinin spotu “24 Ekim Pazartesi günü, İzmir’deki Ordu evinde NATO karargâhındaki Türk ve Yunan askerlerinin iştirakile bir merasim yapılacaktır” (Zafer, 23 Ekim 1955, s.1) cümlesiyle verilmiştir. “Yeni Yunan Konsolosluk binasına dün bayrak çekildi” haberinin spotunda “Törende, Münakalat Vekili Çavuşoğlu, İzmir Valisi, Yunanistan B. Elçisi Kalergis hazır bulundular” (Zafer, 25 Ekim 1955, s.1) cümlesine yer verilmiştir.

Olaylar sonrasında Ekim ayına dek geçen süreçte gazetede genel olarak Örfi İdare Tebliğleri, zarar görenlere yapılan yardım haberleri, Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes’e olaylardan duyulan üzüntüyü belirten telgraflar, iç ve dış politikadaki haberlere yer verildiği görülmektedir. Özellikle 6/7 Eylül Olayları’na dair hasarın tamiri ve duyulan üzüntü üzerine haberlerin yapıldığı dikkat çekmektedir.

3. 6-7 EYLÜL OLAYLARI ve 1964 GÖÇÜ'NÜN TOPLUMSAL HAYATA YANSIMALARI

Bu bölümde, 6-7 Eylül Olayları'nın toplumda meydana getirdiği sonuçlar ve özellikle Rum azınlık üzerindeki değişim ve etkilerine değinilecektir. 6-7 Eylül Olayları'ndan sonra 1964 Göçü'nün de etkilerine bakılarak iki olayın toplumsal hayat, nüfus değişimi, yeni yerleşim yerleri ve sinema özelinde görsel kültüre kadar Türk toplumundaki yansımalarına ayna tutulacaktır.

3.1. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Toplumsal Hayat

1955 yılına bakıldığında Cumhuriyet Dönemi'nin tüm gayrimüslimleri İstanbul'da yaşıyordu. Amerikan Konsoloslugu'nun verilerine göre gayrimüslim dağılımı; 103.809 Rum-Ortodoks, 60.260 Ermeni-Gregoryen, 76.965 Yahudi ve 21.950 Roman-Katolik şeklindeydi. 6-7 Eylül Olayları'ndan sonra tahrip edilen işletmelere bakıldığında ise, işletmelerin yüzde 59'unun Rumlara, yüzde 17'sinin Ermenilere ve yaklaşık 12'sinin de Yahudilere ait olduğu kaydedilmiştir (Güven, 2014: 171).

6-7 Eylül Olayları sonrasında toplumsal duruma bakıldığında Rum, Ermeni ve Yahudilerin dalgalar halinde göç ettikleri görülmektedir. Bakan Fuat Köprülü, Meclis'te yaptığı bir konuşmasında devam eden göçlerin gayrimüslimlerin "Türkiye'de hali hazırda sahip oldukları yüksek yaşam standardını başka ülkelerde daha da geliştirmek ve yurtdışında daha büyük ticari başarılar ve servetler edinmek istemeleri" (Güven, 2014: 173) şeklinde açıklasa da göçlerin asıl nedeni, gayrimüslimlerin Türk devletine duyduğu güven kaybıydı.

Olaylar sonrasında azınlığın ileri gelenleri basın organları vasıtasıyla düşüncelerini ifade etmişlerdir. Demokrat Parti Rum milletvekili Aleksandros Hacıpulos, 12 Eylül 1955 tarihinde Meclis'te yaptığı konuşmada düşüncelerini şöyle paylaşmıştır:

Herkes iyi bilmelidir ki; bu ülkenin hiçbir vatandaşı burada esir ya da rehine değildir. Olayların gelişme şekline bakılınca, bu işin organize bir hareket

olduğu kanısına varılmaktadır. Emniyet güçleri olaylara karşı tepki göstermemiştir. Rum mezarlıkları bile tahrip edilmiş, yeni gömülmüş ölümler mezarlarından çıkarılmış, babalarımızın, din adamlarımızın kemikleri sağa sola fırlatılmıştır. Türkiye tarihinde buna benzer bir olay yaşanmamıştır. Türkler hiçbir dönemde başka dinlere mensup masum insanların evlerini ateşe vermemişlerdir... (Akgönül, 2012: 215).

Olaylar sonrası gayrimüslim vatandaşlar, “kalmak ya da gitmek” ikilemi içindeydi. Türkiye’de kalma kararında sahip oldukları ekonomik varlık ve mülkiyet söz konusuydu. Rum azınlık için kalmalarını gerektiren diğler bir sebepse, İstanbul’un Bizanslı sakinlerinin geleneğini sürdürmek ve Patrikhane’nin güç kaybetmesini önleme isteğiydi. Rum Patrikhane ve Konsolosluk, Rum azınlığın İstanbul’da kalması için propaganda yaparak Yunanistan’a göç etmelerine engel olmaya çabalıyordu. Yunan hükümeti İstanbul’dan gelen Rumların uzun süreli ikamet isteklerine bürokratik zorluklar çıkararak cevap vermekteydi. Aynı zamanda Türk Hükümeti de gayrimüslimlerin göç etmesine engel olmak amacındaydı. Bu amaçla, resmi makamlar göç etmek isteyenlere pasaport vermeyi reddediyordu. Gerekçe olarak da, ülkeyi terk edecek her ailenin öncelikle yurtdışından Türk kökenli bir ailenin gelmesi için çeşitli anlaşmaların yapılması zorunluluğu gösterilmekteydi. Ayrıca askerlik hizmetine alınabilecek kişilerin de ülke dışına çıkışına izin verilmemekteydi. Rumların kalmaları için başka bir sebep de ticaretle uğraşmak için Türkiye’nin Yunanistan’dan daha uygun olduğunu düşünmeleri idi (Güven, 2014: 174-175).

Gayrimüslimlerin çoğu için 6-7 Eylül Olayları, Türk vatandaşı olarak kabul görmediklerinin kesin deliliydi. İktidardaki partinin kim olduğundan bağımsız olarak gelecekte de ayrımcılığa maruz kalacaklarına inanmaları, yurtdışına göç etmeyi arzulamalarında etkili olmuştur. 6 Eylül’den sonra gerçekleşen göç, aynı zamanda İstanbul’daki kozmopolit yaşamın da sona erdiğine işaret eder (Güven, 2014: 179).

Azınlık gazeteleri de olaylar sonrasındaki duygu ve düşüncelerine makalelerinde yer vermiştir. 6/7 Eylül gecesini matbaası tahrip edilen Emvros Gazetesi'nin 15 Eylül 1955 tarihli başyazısında aşağıdaki cümleler yer almaktadır:

Burada, yerimizde kalacağız. Kiliselerimizi yeniden yapmak, ölümlerimizi gömmek, okullarımızı, iş yerlerimizi, evlerimizi toparlamak için Rumlar düştüğümüz yerden doğrulacaklar ve yerimizde kalacağız. Doğduğumuz, büyüdüğümüz, dedelerimizin ve babalarımızın 'şimdi kırık dökük de olsa' mezarlarının bulunduğu bu ülkede kalacağız... Bizler de bu vatanın evlatlarıyız ve bunu ispat etmek için her alanda çaba sarf ediyoruz. Her zaman bu ülkenin kanunlarına saygılı vatandaşlar olduk ve hep öyle kalmaya devam edeceğiz... Türk devleti ne tükenmiştir; ne de tükenecektir. Ve bu Türk devleti var oldukça onun içinde bizler de olacağız. Tanrı, tarih boyunca bunun öyle olmasını istemiştir. Zaman zaman korku ve ümitsizliğe kapılıp 'artık bu iş bitti' diyebiliriz. Devlet, bizlerin 'hayır, her şey bitmedi' dememizi sağlamalıdır (Akgönül, 2012: 216-217).

6/7 Eylül gecesini matbaası tahrip edilen bir diğer gazete olan Apoyevmatini olaylardan 15 gün sonra yeniden basılmaya başlanmış ve 21 Eylül 1955 tarihli gazetede bir yazıda aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

6 Eylül'ü 7 Eylül'e bağlayan gece yaşadığımız korkunç olayların üzerinden 15 gün geçti. Altı saatten fazla süren olaylar sırasında bu ülke vatandaşlarına ait olan ve uzun yılların çabası ile kazanılmış her şey tahrip edildi. İnsanların bir kısmı Kızılay'ın yardımlarına muhtaç hale geldi. Doğrusunu söylemek gerekirse; o gece yaşanan kötü olaylar ülkeyi moral ve ekonomik açıdan vuran tam bir milli facia haline dönmüştür. Türkiye Cumhuriyeti yöneticileri derhal olayları kınadılar ve bir daha tekrarlanmayacağı sözünü vermenin ötesinde, meydana gelen zararların da derhal tazmin edileceğini resmen açıkladılar... Piyasada son bir haftadır gözlemlenen canlılık Rumların ve onların yanında zarar gören diğer vatandaşların tüm ümitlerini kaybetmediklerini göstermektedir. Yaşama gücümüzü koruyabildiğimiz için, her geçen gün kendimize olan güvenimiz artıyor. Devletimizin ve bu ülkede

yaşayan tüm akli başında insanların, başımıza gelen bu felaketi samimiyetle kınadıklarına inanıyoruz (Akgönül, 2012: 219-220).

3.2. 1964 Göçü ve Sonuçları

6/7 Eylül Olayları sonrası Kıbrıs'taki süreç, silahlı bir mücadele olarak ortaya çıkmıştır. Yunanistan destekli EOKA karşısında, Kıbrıs Türklerinin kurdukları Volkan, 9 Eylül gibi mahalli, etkisiz yeraltı örgütlerinin ardından 15 Kasım 1957'de kurulan ve 1 Ağustos 1958 tarihinden itibaren Türkiye'nin fiili desteğiyle faaliyete geçen Türk Mukavemet Teşkilatı, Kıbrıs Türklerinin can, mal ve namus güvenliklerini sağlamaya çalışmıştır. 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs'ta Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti de uzun ömürlü olamamış ve olaylar devam etmiştir. 21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planı çerçevesinde Kıbrıs Türklerini ortadan kaldırmaya yönelik Rum saldırılarının başlamasına Türkiye kayıtsız kalmamıştır. 1964 yılı başından itibaren Türkiye'de yaşayan tüm Yunan vatandaşlarını sınır dışı etmeye başlamıştır (Keser, 2012: 222).

Türkiye Rumlarının göç hareketinin hız kazanmasına neden, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1930 yılında Yunanistan ile imzaladığı ve Yunan pasaportu taşıyan binlerce Rum'un Türkiye'de yaşamasına imkân veren İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması'nı 16 Mart 1964 yılında tek taraflı olarak fes etmesidir. 1964 yılında anlaşmanın yenilenmemesi Rumların Türkiye'den göç etmelerine neden olmuştur (Babaoğlu, 2012b: 29). Türk uyruklu Rumlarla yapılan "karma" evlilikler nedeniyle, sınır dışı edilen her Rum'un ailesinde eşiyile beraber göç etmek zorunda kalan Türk vatandaşı yakınları da olmuştur (Akgönül, 2012: 257).

16 Mart 1964'te hükümet tarafından verilen Yunan uyruklu Rumların vizelerinin yenilenememe kararı haberi Milliyet Gazetesi'nde "hiçbir kaybımız olmadığı" şeklinde verilmiştir. Sınır dışı edilecek ilk 16 Yunan uyruklu Rum'un listesi Rumca gazetelerde de yayınlanmıştır. Birkaç gün sonrasında ilk sınır dışı edilen kişilerin Dimitri Madianos, Odysseus Karystinos ve Dimitrios Kaloumenos olduğu öğrenilmiştir. Patrikhane'de çalışan Alaşehir Metropolitisi İakovos ile Silifke Metropolitisi Emilianos gibi azınlık için önemli olan isimler de uçakla sınır dışı edilmiştir. 23 ve 51 kişinin isimleri ve mesleklerinin yer aldığı listelerin de Rum

gazetelerinde ardı ardına yayınlanması azınlık cemaati arasında paniğin artmasına neden olmuştur (Akgönül, 2012: 261-264).

6-7 Eylül olaylarının yapamadığını, beceremediğini 1964 kararları yapmıştı. İkamet izni biten Yunanlıların tamamı sınır dışı edilince onlardan geride kalanlar kitleler halinde göçe başladı. En mühimi gençler kaçmaya başlamıştı. Bir kısmı Yunan Üniversitelerinde okumak, bir kısmı ise askere gitmemek için kaçıyordu. Rum vatandaşın artık Türk Hükümetine, Türk Kanunlarına, Türkiye'ye güveni kalmamıştı. Türk makamları bırakın bu gidişe engel olmayı, desteklemek için elinden geleni yapıyordu. Askerliğinin ikinci yoklamasını yapmış, birkaç gün sonra kıtalarına gidecek olan gençler kısa bir seyahat izni istiyor, bir daha Türkiye'ye uğramayacakları bilindiği halde bu izin tereddütsüz veriliyordu. Kısa bir müddet sonra gençlerin ebeveyni de işlerini ayarlayarak çocuklarının yanına gidiyordu. 1950 yılının 150.000 kişiyi aşan Rum azınlığı hızla eriyor, eritiliyordu. Birçok kişi başka özel bir sebebi olmadan, istenmediği ve istikbalinden endişe ettiği için bu ülkeden gidiyordu... Arkalarına bakmadan, bakmaya cesaret etmeden giden, kaçan birçok tanıdık ve arkadaşımı gördüm, bunların çok azını giderken kalbim parçalanarak uğurladım. İstemememe rağmen hayatın bir gün beni de gitmeye mecbur edeceğini anlıyordum (Vlastos, 2014: 251-252).

1965 nüfus sayımı sonuçlarında Türkiye nüfusu 31.391.421 olarak belirlenmiştir. Anadili Türkçe olanlardan 78.018 kişi, ikinci dil olarak Rumca konuştuğunu belirtmiştir. Anadilinin Rumca olduğunu söyleyenlerin sayısı 48.096'dır. Bu durumda Rumca konuşanların toplam sayısı 126.114'tür. Bu sonuçlar, 11.000 Yunan uyruklu kişiler sayılmazsa, azınlığın beş yıl içinde yaklaşık 20.000 üyesini kaybettiği anlamına gelmektedir. Bu süre içerisinde toplamda 30.000 Rum ülkeyi terk etmiştir. Rumca konuşanların %63'ü bu dilin ikinci dilleri olduğunu belirtmektedir. Bu da güvensizlik ortamının arttığının göstergesi olmaktadır (Akgönül, 2012: 290).

3.3. 6-7 Eylül Olayları'na Dair Tanıklıklar

Bu bölümde, 6-7 Eylül Olayları'nı bizzat yaşamış kişilerin tanıklıklarına yer verilecektir. 1943 yılında Çengelköy'de doğmuş, Çengelköy ve Kuzguncuk Rum İlkokulu sonrası eğitimini Robert Koleji'nde tamamlayan Yani Vlastos, 1979 yılında Atina'ya yerleşmiştir. Atina'da Türkçe olarak kaleme aldığı ve hayatını anlattığı kitabında, 6-7 Olayları'na dair anılarına da yer vermiştir.

Olaylar başlayınca Türkler pencerelerine Türk bayrağı asarak kimliklerini belirlemek istediler... Bizden bir blok kadar uzakta kalan iki çocuk babası bir Rum köylümüz evini taşıyan ve üstüne yürüyenlerin köylümüz olduğunu görünce evindeki Türk bayrağını alarak dışarı çıkarak onlarla konuşmak istedi. Daha ağzını açmadan grubun başındakilerden biri elindeki kalın sopayı kafasına indirerek onu yere serdi. İkinci ve üçüncü darbeler belki de onun oracıkta canını alacaktı. Allaha benden bir-iki yaş büyük olan oğlu evden fırlayarak araya girdi ve: 'Ne yapıyorsun Abi? Babamı öldüreceksin!' deyince sopa bir daha inmedi. Bu hareketiyle evini de kurtardı, ama yediği darbe sıhhatinde büyük problemler yarattı. Hayatının sonuna kadar beyniyle ilgili sorunlar yaşadı (Vlastos, 2014: 74-75).

Hulusi Bey, Çengelköy Havuzbaşı İlkokulunda öğretmendi. Evimizden bir mahalle yukarıda, kendisine ait eski bir konakta, eşi ve ikisi oğlan, biri kız üç çocuğuyla beraber yaşardı. Etrafındaki bütün evler Rum eviydi. Çok saygın bir insan olduğundan bütün komşuları onu sayar ve severdi... Olaylar başlayıp durumun vahametini anlayınca eline evinde bulundurduğu silahını alarak sokağın başına dikildi. Grubun ellerinde sopalar ve vahşi niyetlerle yaklaştığını görünce hiç çekinmeden silahını kaldırdı ve 'Ulan eşşoğlueşekler! Hepiniz talebemsiniz, ama şart olsun ki adımını atanı yere sererim! Defolun gidin buradan!' dedi. 'Hocam elini öpelim!' diyerek gittiler ve bir daha evinin civarına uğramadılar. O her şeye rağmen elinde silah sabaha, örfi idarenin gönderdiği silahlı askerler yerini alana kadar bekledi. Maalesef bu gibi insanlar çok az çıktı o gün... Tahripçilerin ilk grubu her gün

gördüğümüz ve selamlaştığımız köylülerden müteşekkildi. Hiçbirine bir kötülüğümüz dokunmamıştı. Bilakis çoğu esnaf olduğundan günlük alışverişlerimizi onlardan yapıyorduk (Vlastos, 2014: 75-76).

Etrafımızda ve şehrimizin diğer semtlerinde olan biteni zaman geçtikçe teferruatıyla öğrendik. Bizim hikâyemize dönersek, o melun gece bitmek tükenmek bilmiyordu... Nihayet gün biraz ilerleyince evimize gidebildik. Sağlam bir şey bırakmamışlardı. Ayrıca bir sürü de kayıp eşyamız vardı. Kırmadıklarını çalıvermişlerdi. Orada kalmamıza imkân yoktu artık. İki yıl önce Tahtakale'den Beyoğlu'na taşınmış olan anneannem ile dayımın, 6-7 Eylül gecesinden nasibini almamış evine gittik... Birkaç gün sonra evimizdeki zararı kaydedecek bir komisyon geleceğini ve evde bulunmamız gerektiğini bildirdiler. Babamla beraber evimize gittik. Hakikaten bildirdikleri saatte, ellerinde bir sürü evrakla, iki polis memuru geldi. Daha eve girmeden babama zararın kısmen mi yoksa tamamen mi olduğunu sordular. Babam 'İçeri buyurun, kendi gözlerinizle görün' diye cevap verdi. Merdivenleri çıkıp açık kırık kapıdan içeri bir adım atınca gördükleri manzara her iki polisin ağzından, 'Tamamen' sözlerinin çıkmasına sebep oldu. Babama doldurması ve polis karakoluna götürmesi için birkaç evrak verdiler... Babam, hasar listesinin tanzimini yazarken eksik bile yazmıştı. Beyan ettiği zarar o zamanın parasıyla 2400 TL'ydi. Uzun bir müddet sonra devletten maruz kaldıkları hasara karşı tazminat almaya çağrılınca, herkese olduğu gibi, beyan ettikleri miktarın %25'i nakit olarak verildi. Böylece evinde bir tek sağlam eşya kalmayan babam 600 TL almıştı (Vlastos, 2014: 79-82).

6-7 Eylül Olayları'na dair 9 Mayıs 2002 tarihinde Suphi B. ile yapılan mülakatta aşağıdaki cümleler yer almıştır.

Bir Rum arkadaşımın dükkânının önünde elimde bir Türk bayrağı ile nöbet tutuyordum. Ellerinde bir listeye geldiler. Onlara dükkânın bir Türk'e ait olduğunu söyledim. Bunun imkânsız olduğunu, çünkü ismin listede olduğunu belirttiler. Ben de, 'O zaman listede bir hata olmuştur' dedim. Ellerindeki listelerde tüm cadde isimleri ve ev numaraları vardı. Kendi aralarında sürekli

birbirlerine talimat veriyorlardı. ‘Bu ev bir Rum’un, şu Ermeni’nin, bu dükkânı yağmalayın, şu eve girin’ vs (Güven, 2014: 27-28).

Aşağıda yer alan cümleler 20 Ekim 2001’de kendisiyle mülakat yapılan Antonis Augustionis’e ait:

Her zamanki gibi o gün de kahveye gittim. Kahvenin sahibi yanıma geldi ve dedi ki: ‘Antoncuğum sen bugün eve gitsen daha iyi olur.’ ‘Niye ne oldu?’ dedim. O sadece acele etmemi ve doğru eve gitmemi söyledi. Birkaç cadde ilerledikten sonra ne olduğunu anladım. Baltalarla dükkânların kepenklerini ve evlerin kapılarını kırıyorlardı. Piyanolar, dolaplar camlardan aşağı atılıyordu ve bağılıyorlardı: ‘Bugün malınız, mülkünüz, yarın hayatınız’ (Güven, 2014: 31).

12 Ekim 2001 tarihli mülakatta Dokdakis Donios ise aşağıdaki cümleleri aktarmıştır:

Bizim sokağımızda şoför Nusret yaşardı. O gün 40 kişilik bir grup bizim evlere doğru gelmeye başladı. Nusret bunların önünü kesti ve ne istediklerini sordu. Rumların evlerine saldıracaklarını söylediler. Nusret, burada Rumların oturmadığını söyledi. Gruptan birkaç kişi yine de yürümeye devam edince Nusret bağırdı ve ancak onun cesedinin üzerinden yollarına devam edebileceklerini söyledi. Grup hemen geri döndü. Nusret, 50 metrelik bir sokağı kurtarmıştı. Yan sokakta ise arkadaşım Zafer’in teyzesi, Rum komşusunun kapısına dikildi ve adamlara şöyle dedi: ‘Pavli Efendi’nin evine girmek için önce bana saldırmanız gerek.’ Adamlar hemen geri döndüler. Bu sokaktaki 60 Rum evinden sadece ikisi tahrip edilmişti (Güven, 2014: 37).

1939’da İstanbul’da doğan ve Rumca Apoyevmatini Gazetesi’nin genel yayın yönetmenliğini yapan Mihail Vasiliadis, 6-7 Eylül Olayları’na dair bir anısını aşağıdaki cümlelerle anlatıyor.

6 Eylül olaylarında... Aynı binadayız. Kapıcımız var Ahmet Efendi. Kapıcımız heralde farkına varmış ki bizim apartmanın üstündeki işaretleri silmiş. Çünkü daha evvelden işaretliydi. Bizim binada Mühibe Hanım hariç

hepsi Rum ve Ermeni'ydi. O guruh yaklaşırken Ahmet Efendi elinde bayrakla kapının önüne çıkmıştı. Bayrağı sallamaya, alkışlamaya başladı ve 'Burada gâvur yoktur, hepsi Müslümandır' diyerek kimseye de dokundurmamıştır. O guruh geçip gittikten sonra bizim Ahmet Efendi içeri girmiş, bayrağı bırakmış, kazmasını vs alarak onların peşine takılmıştır. İlerideki Rum dükkân ve evlerini kırıp dökmeye, talan etmeye başlamıştır, aynı kişi. Bu beni çok düşündürdü ama galiba adam haklıydı. Çünkü bizleri - beni Mihalaki, annem Madam Katina- bizzat kendi yaşamından, kendi gördüğü şeylerden tanıyordu. Mesela, bizim evde pişer, ona da düşer. Kapıcılık dışında sakalık da yapıyordu, suyu ondan alıyorduk. Yani bizim için 'bu adamların kötü bir tarafı yok ki ben neden bunları zarara sokacak bir durumla karşı karşıya bırakayım' diye düşünebilirdi. Ama öbürlerini tanımıyordu. Onları nereden biliyordu? Gazetede kullanılan nefret söyleminden. O dönemde Rum demek kötü bir şeydi. Bir anne çocuğuyla yola çıktığında çocuğunun elinden tutmazdı. Elini omuzundan dolar, avuçla ağzını kapatırdı. Çünkü çocuk yolda Rumca konuşursa başı belaya girerdi (Sözlü Tarih, 2016).

3.4. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Değişen Toplum, Değişen İstanbul

6-7 Eylül Olayları sonrasında yıllar içerisinde değişen nüfusla beraber İstanbul'da da köklü değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlere tanık olanlardan Gazeteci Mihail Vasiliadis değişen İstanbul'u aşağıdaki cümlelerle anlatmaktadır.

Şimdi ben değişenleri size sayarsam çok zaman alır. İsterseniz değişmeyen bir iki şey varsa onlardan bahsedelim, onlar da kaldıysa. Beyoğlu'nda dükkânların tümü değişti. Meşgul oldukları ticaret değişti çünkü müşterisi değişti. Yani bir yolu, bir pazarı -Beyoğlu'nu bir pazar olarak kabul edersek- değiştiren o pazarın sahibi değildir, o dükkânın sahibi değildir, o dükkâna alışveriş için gelecek olan kişidir. Alışveriş edenler değişince bunlar da değişiyor. Eskiden 20'li, 30'lu yıllarda Avrupa'da çıkan yeni moda ne varsa bir hafta, on gün içinde Beyoğlu'nda bulabiliyordunuz. Şimdi dürüm, kebab bulursunuz çünkü müşterisi bu. Eskiden Beyoğlu'nda dolaşanların sayısı bugüne göre belki onda, yirmide birdi ama Beyoğlu'na çıktım demek için

Beyoğlu'na çıkılmazdı. Orası bir kültürün yaşandığı yerdı. Şimdi o kültür yok, demode oldu. O kültüre merak salanlar da o güzel atlara binip başka diyarlara gitti zaten. Onun için İstanbul'u İstanbul yapanlar orada yaşayanlar. Bir zaman yaşayanlar bir zamanlar İstanbul nasıl idiyse, o hale getirmişlerdi. Bugün yaşayanlar bugünkü haline getirdiler (Sözlü Tarih, 2016).

Rumların göçü sonrası, İstanbul semtlerinde Rum isimlerinin değişimi de söz konusu olmuştur. Ancak bazı semtlerde medya ve turizm gibi sektörlerin etkisiyle son dönemlerde Rum isimlerine dönüş ortaya çıkmıştır.

Otuzlu senelerden itibaren (1934 yasaının da etkisiyle) 1980 sonlarına kadar resmi/idari isimlendirmeye değinecek olursak, yerel Rum isimleri Türkleştirme politikalarına maruz kaldılar; eski ve yeni ilçe haritalarını karşılaştırdığımız zaman süreç açıkça gözükmeğtedir. Böylece mesela Samatya, Kocamustafapaşa olmuştur. Özellikle son senelerde İkinci Bahar dizisi vasıtasıyla "Samatya" dirilişini gördüğümüz gibi, televizyonlar bu Rum isimlerin yeniden canlandırılmasına katkıda bulunmuş olabilir. Zira lokantacılık ve turizm ekonomisi, söz konusu Rum isimlerini pazarlama stratejilerinde çok önemli bir etken olarak kullanıyor. Bir şekilde Rum isimleri tabudan ziyade moda haline gelmiş oldu (Perouse, 2012: 76).

İstanbul'da yaşamış Rum nüfusun sosyal hayatla beraber mimariye etkisi bugün de görülmektedir.

Bugün İstanbullular, şehrin toplumsal hafızasına yer etmiş olan bu yoğun Rum varlığının izlerini kent mimarisinde görebilirler. Rumlar sadece yortuları, meyhane ve kafeşantan ezgileri, mutfak kültürleri ve ticari becerileri ile değil, aynı zamanda İstanbul'un çok çeşitli yerlerindeki mimari eserleri ile de ön plandadırlar. Bu eserler farklı dönemlerde değişik amaçlarla inşa edilmiştir, sayıları çok fazladır ve bugün İstanbullular için gerçek anlamıyla birer hafıza mekânlarıdır: Fener'deki Patrikhane binası ve Kırmızı Okul (Fener Rum Lisesi), Beyoğlu'ndaki Zapyon ve Zoğrafyon liseleri, Büyükkada Yetimhanesi, Heybeliada Ruhban Okulu, ayrıca 90 tane kilise, onlarca ayazma, manastır ve mezarlık (Anastassiadou, 2012: 205).

3.5. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Köyden Kente Göç, Varoşlar ve Yeni Yerleşim Yerleri

Göç kavramı genel anlamda bir ailenin, bir topluluğun çoluk çocuğu ile bir yerden başka bir yere taşınması, yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Sosyolojik olarak ise göç kavramı, “insanların, grupların demografik, coğrafik, ekonomik ve sosyo-politik nedenlerle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen ve eylemin bitiminden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünüdür” (Çakır, 2011: 210) şeklinde açıklanabilir.

Ülke içerisinde yaşanan göçler, iç göç olarak adlandırılmaktadır. İç göçler, göç veren ve göç alan yerleşim yerlerindeki toplumsal yapıyı etkilemektedir. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler zamanla bazı sorunlara neden olmaktadır (Bostan, 2017: 3). Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan ve hızlanan iç göç hareketinin nedenleri arasında ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel nedenleri sayabiliriz. İç göçün sonuçları ise, hızlı ve çarpık kentleşme, çevre sorunları, konut sorunu ve gecekondulaşma, işgücü ve istihdam yapısındaki değişim, kentlileşme ve bütünleşme sorunu, sosyal yapıdaki değişimler olarak sıralanabilir (Şen, 2014: 238-251).

Türkiye’de nüfus artışının 1945’lerden itibaren çok hızlanması ve Anadolu’daki toprakların artan nüfusa yetmemesi göç ve dolayısıyla kentleşme hareketlerini de hızlandırmıştır. 1950’lerde sadece Ankara, İstanbul, İzmir gibi birkaç büyük kentin sorunu olan gecekondulaşma, günümüzde tüm kentlerimizin önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Göç dalgasının meydana getirdiği en önemli sorun gecekondu sorunu olmuştur. Göç hareketleri konut, iş bulma gibi ekonomik sorunlarla beraber kent toplumu ile uyum, kentlileşme gibi sosyal ve kültürel süreçlerde de sorunlar meydana getirmiştir (Çakır, 2011: 211).

Tüm bu süreçler sonucunda “varoş” kelimesi hayatımıza girmiştir. Macarca’dan gelen varoş kelimesi, şehrin duvarları dışında kalan bölgeleri anlatmak için kullanılmaktadır. Türkçe’deki yeni kullanımıyla ise, “şehir dışında kalan gecekondu mahallelerini belirtmenin yanı sıra, yoksul kentlilerin şehir merkezinde yaşadıkları mahalleleri de kapsamakta, ancak bunlara orta sınıfın yaşadığı banliyöleri

ve şehir çeperindeki üst sınıfların yaşadığı özel siteleri dâhil etmemektedir” (Yücel, 2016: 56).

6-7 Eylül Olayları'nın yaşandığı merkez olan Beyoğlu, yıllar içerisinde köklü değişikliklere sahne olmuştur. Taksim Meydanı'nın aşağısında yer alan Tarlabası, 2000 yılı sayımlarına göre 20 binlik sakiniyle İstanbul'un merkezi bir konumunda yer almaktadır. 1955 yılındaki 6-7 Eylül Olayları'ndan ve 1964'te Yunan vatandaşı olan Rumların göçünden sonra bu bölgeye Anadolu'dan göç eden nüfus yerleşmiştir. İlk olarak Karadeniz bölgesinden, daha sonra ise çoğu Roman olmak üzere Marmara Bölgesi'nden bölgeye yerleşenler olmuştur. Bu dalgayı ise çoğunluğunu Kürt kökenli vatandaşların oluşturduğu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'dan gelen göçler izlemiştir. 1980'lerdeki Kürt göçü isteğe bağlıyken 1990'lardan sonra daha zorunlu bir hal almıştır. Günümüzde de Tarlabası bölgesine Iraklılar, Afrikalılar gibi kaçak göçmenler gelmektedir. Bölge, İstanbul'a yerleşmek için bir ilk adım olma özelliğine sahip olmakla beraber burada yaşayanlar kendilerini bölgede “geçici” olarak hissetmektedir. Bölgede yer alan istikrarsız toplumsal yapı, edebiyat (Ağır Roman, 1995), sinema ve televizyon dizilerinin yani sanat dünyasının da ilgisini çekmektedir (Yücel, 2016: 62-63). Yıllar içerisinde yaşanan tüm bu göç hareketleri, Rumların yaşadığı dönemle bugünkü Beyoğlu, Tarlabası arasında büyük farklılıklara neden olmuştur.

Bugünkü Tarlabası'nda İstanbul'a ilk göç dalgalarıyla gelen eski göçmenler de yaşamaktadır. Bölgeye ilk göç dalgasıyla gelenlerin 1955-1964 yılları arasında Rumlar'ın göç etmeye zorunlu kalmalarının ardından onlardan kalan yerlere yerleştikleri görülmektedir. İlk dalga göçlerindeki topluluğun çoğunluğunun Kayseri Develi ilçesi, ayrıca Erzincan ve Niğde'den oldukları bilinmektedir. Rumlar'ın iki büyük dalgada bölgeyi terk etmeleriyle bölgenin nüfus yapısının tamamen yenilendiği ortaya çıkmıştır (Yücel, 2016: 67). Bugün ise, bölgede yaşayanların merkezi konumu dışında genel anlamda memnun olmadıkları, zorunluluk nedeniyle burada yaşadıkları görülmektedir.

Erhan, 18, öğrenci: Ya aslında açıkçası Tarlabası'nda oturmaktan memnun değilim çünkü burası... Ne bileyim... Kötü olaylar falan gözüküyor ama

çevremizdeki insanların bir suçu yok, yani çevremizdeki kişiler düzgün ama bazı kötü insanlar var, onları görenler de burayı kötü zannediyor. Burada 12-18 yaş arası çocuklar tehlikede. Sokakta biri uyuşturucu almış sana bıçak çekiyor ya da arkadaşların kötü şeylere bulaşmış, seni de oraya çekmeye çalışıyorlar. Konum olarak, ne bileyim işe gitmek olsun ya da bir yere gitmek falan... Bu bakımdan güzel bir yer. Fakat çok yapılandırma gerekmekte bence. İnsanların biraz daha farklılaştırılması gerekmekte. Böyle eğitim Toplum Merkezleri açılmalı. Benim düşüncem bu... (Yücel, 2016: 67).

Çiğdem, 18, ev kadını: Buraya geleli bir 1 yıl oldu ama hiç sevemedim. Burası berbat bir yer çevre olarak, yapı olarak, insan olarak... Hiçbirine alışamadım, ısınamadım yüzlerine, tiplerine. Pek de iyi insanlar oldukları da söylenemez. Sokağa hiç çıkmam 1,5 aydır ilk kez bugün çıktım. Ne bileyim insanlar rahatsız edici, hiçbiri arkadaş gibi değil. İstanbul'a alıştım İstanbul güzel ama burayı sevmedim. Bir an önce kurtulmak istiyorum (Yücel, 2016: 69).

Ahmet, 18, müzisyen: Ben bu mahallede yaşamaktan memnunum. Nedenlerine gelince birincisi İstiklal caddesine çok yakın, yani Beyoğlu'na, eğlence yerlerine. Çok merkezi bir yerde oturduğumu düşünüyorum. Hastane elimin altında acil bir durumda hastanede yaralarımı tedavi ettirebilirim. Merkezi bir yerde oturduğum için Tarlabası'nda oturmaktan memnunum (Yücel, 2016: 69).

Yıllar içerisinde İstanbul nüfusunun artmasıyla beraber yeni ilçeler ve yeni yerleşim birimleri meydana gelmiştir.

1927'de İstanbul nüfusu 806.863 kişi iken; 1950 yılında 1.166.477 kişiye ulaşmıştır. 23 yıllık bu süreçte Türkiye'nin toplam nüfusu, 1,5 kat artış gösterirken; İstanbul nüfusu 1,4 katlık bir artış göstermiştir. Bu dönemde İstanbul'un nüfus artışı, Türkiye'nin nüfus artışından daha düşüktür. 1950-2015 yılları arasını kapsayan 65 yıllık süreçte ise, Türkiye'nin toplam nüfusu 3,7 katlık bir artış gösterirken; İstanbul'un nüfusu 12,3 katlık bir artış göstermiştir (Gökburun, 2017: 111).

1950-2015 yılları arasında İstanbul'da nüfusun yığılması ve bu nüfusun ilin belli bölgelerine yayılması nedeniyle yeni ilçeler kurulmuştur. İstanbul'da 1950 yılında 16 ilçe bulunurken 1954'te Şişli, 1957'de Zeytinburnu ve 1963'te gecekonduların çok olduğu Gaziosmanpaşa'nın ilçe yapılmasıyla bu sayı 19'a çıkmıştır. 1970-1980 arası yıllarda İstanbul'un ilçe sayısında bir değişiklik olmamıştır (Gökburun, 2017: 113).

1980-1990 döneminde İstanbul'un ilçe sayısı 25'e yükselmiştir. 1987 yılında Avrupa yakasında; Bayrampaşa, Büyükçekmece, Kâğıthane, Küçükçekmece ilçe niteliği kazanırken; Anadolu yakasında Ümraniye ve Pendik ilçe yapılmıştır. 1990-2000 döneminde ise İstanbul'un ilçe sayısı 32'ye yükselmiştir. 1992 yılında ise Avrupa yakasında; Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Güngören ilçe niteliği kazanırken; Anadolu yakasında; Maltepe, Sultanbeyli ve Tuzla ilçeleri kurulmuştur. 2000-2010 döneminde ise İstanbul'un İlçe sayısı 39'a yükselmiştir. Avrupa yakasında; Arnavutköy, Başakşehir, Beylikdüzü, Esenyurt, Sultangazi ilçe yapılmıştır. Anadolu yakasında ise Ataşehir, Sancaktepe ve Çekmeköy ilçe yapılmıştır (Gökburun, 2017: 114-115).

Cumhuriyet'ten sonra ülke genelinde başlatılan imar faaliyetleri Türkiye'nin modernleşme sürecinin önemli bir dönemini kapsayan 1950 yılıyla birlikte artmıştır. Bu sürece bakıldığında Türk Mimarisi'ne yön veren üç dönemin, göç ve kentleşmeye bağlı konut mimarisi, tüketim toplumuna geçişin simgesi AVM kültürü ve zenginliğin göstergesi olan prestij yapıları olduğu görülmektedir. 1950 yılı sonrasında İstanbul'da inşa edilen konutların oluşumunda en büyük etkenler göç olgusu, hızlı nüfus artışı ve gecekondulaşma sorunudur (Özakbaş, 2015: 416-417). 1950'den sonra İstanbul'da inşa edilen konut türlerine baktığımızda ise, apartmanlar ve müstakil konutlar, TOKİ ve KİPTAŞ gibi toplu konut uygulamaları, zengin kesime hitap eden korunaklı yaşam alanları, konsept projeler ve rezidanslar göze çarpmaktadır (Özakbaş, 2015: 425-433).

3.6. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Görsel Kültüre Yansımalar

6-7 Eylül Olayları'nın görsel kültüre yansımalarını incelemeden önce görsel kültür tanımı açıklamak yerinde olacaktır.

Görsel kültür birey, toplum ve görüntüler arasındaki ilişkiyi araştıran çeşitli kuramlar ve yöntemler yoluyla elde edilen verileri ortak noktada birleştiren melez bir girişim olarak son yıllarda karşımıza çıkmıştır. Görsel kültür geleneksel disiplinlerin ötesindeki görsellik yoluyla anlamlandırma yollarının araştırılması ve tanımlanmasıdır. 1990'ların başlarından itibaren akademik yayımlar, internette makaleler, ders programları ve konferans başlıkları Amerika ve Avrupa'da gittikçe yaygınlaşan sosyal bilimler disiplinleriyle beslenen görsel kültür kuramına odaklanmaktadır. Bu disiplinlere sanat tarihi, antropoloji, kültürel çalışmalar, İngilizce, edebiyat, medya ve film çalışmaları dahil edilebilir (Kazel, 2017: 47).

Gayrimüslimlerin görsel sanatlarda yer alması 19. yüzyıl sonuna kadar gitmektedir. 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyılın başlarındaki Osmanlı ortaoyunlarında "Balama", "Rum" anlamına gelmektedir. Bu karakterler genellikle doktor ya da eczacı rolündedir ve oyunlarda kırık Türkçe ile karışık Rumca konuşmaları komedi unsuru olarak kullanılmıştır. Türk sinemasında gayrimüslim karakterlerin genellikle meyhaneci, fahişe ve pavyon şarkıcısı gibi rollerde kullanıldığı görülmektedir. Türk sinemasında 6-7 Eylül Olayları'na kadar yani Varlık Vergisi ve bu olayların arasındaki dönemlerin azınlıklar için olumlu olması sinemaya da bu şekilde yansımıştır. Sinemada gayrimüslim karakterlerin olumsuz sunumu Rumlar özelinde Kıbrıs sorununun arttığı, Yunanistan'la ilişkilerin olumsuz olduğu dönemlere denk gelmektedir. Bu dönemler özellikle 1970'li yıllarda görülmektedir (Yaşartürk, 2012: 40-42).

Türk sinemasında Rum karakterlere yer verilmesi dışında Yunanistan ile yaşanan olayları konu alan filmler de çekilmiştir. 6-7 Eylül Olayları'nı konu alan 2009 yapımı Güz Sancısı filmi Türkiye'nin geçmişiyle hesaplaşmasında önemli bir adım olarak kabul edilmiştir (Çöker, 2012: 112). Tomris Giritlioğlu'nun yönettiği,

başrollerinde Beren Saat ve Murat Yıldırım'ın yer aldığı filme gazete haberleri ve köşe yazılarında da yer verilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nden Hadi Uluengin “lanetli bir sayfa” olarak nitelendirdiği 6-7 Eylül Olayları'nı konu alan film için “Hiç şüphesiz, Güz Sancısı filmlerini yaparak ve seyrederek korkmadan ve inkâr etmeden ‘kendi sancılarımızı sorgulamalıyız’” cümlesini kullanmıştır (Çöker, 2012: 126). Radikal Gazetesi'nde yer alan bir haberde ise aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir.

Başta Rumlar olmak üzere, memleketin gayrimüslim nüfusuna tarihlerinin belki de en ağır darbesini indiren, türlü kirli hesapların neticesi olan, o meşum iki günde 6-7 Eylül'de neler olup bittiğini belki tamamen çözmek için değil de en azından anlamaya ve bir daha unutmamaya çalışmak için birebir Güz Sancısı. Filmin izleyene en basit ifadesi ile utanç hissi veren talan sahneleri yağmayı en şiddetli yaşamış Beyoğlu'nda geçiyor (Çöker, 2012: 129).

Yunanistan ve Türkiye ortak yapımı 2003 tarihli Politiki Kouzina (Bir Tutam Baharat) filmi de 6-7 Eylül Olayları ve özellikle 1964 Göçü'nü konu olan bir filmidir. Filmde Rum vatandaşlar aile fertleri dışında kimseyle pek ilişki kurmayan, radyo dinlemeyen, gazete okumayan, kendi hallerinde yaşayıp giden “zararsız” insanlar olarak gösterilmektedir. Filmin başladığı dönemse 6-7 Eylül Olayları'ndan dört yıl sonrasını göstermektedir (Yaşartürk, 2012: 139).

6-7 Eylül Olayları'na, hamamda geçen sahnede ailenin erkeklerinden birinin, dayı Emilios'a söylediği, “Sen 1955 olaylarında burada değildin, dükkânımın yakıldığını görmedin, her şeyimi satıp Yunanistan'a gideceğim” cümlesiyle değinilir. Kuşkusuz 6-7 Eylül ve devamındaki süreçte olanlar dükkân yakmaktan çok fazlasıdır. Politiki Kouzina barış için geçmişi hatırlamak yerine unutmaya vurgu yaparken, unutmanın sağladığı kolaylıkla bugün ve gelecekte sağlanacak barışın kökeni için masalsi bir geçmişi referans göstermektedir. Masalsılaştırma çerçevesinde 1963 yılının sonlarından itibaren oluşan milliyetçi atmosfer, Yüreğine Sor ve Güz Sancısı'ndan tanıdık olduğumuz biçimde maddi temellerinden soyutlanmış olarak, kimi zaman komedi, kimi zaman romantizme indirgenerek geçiştirilir (Yaşartürk, 2012: 139-140).

SONUÇ

6-7 Eylül Olayları'nın kimler tarafından düzenlendiği hala cevabı bilinmeyen bir sorudur. Literatür okumalarında bu sorunun muhtemel cevabı, Demokrat Parti Hükümeti, komünistler, yabancı güçler, Kıbrıs Türktür Cemiyeti ya da İşçi Sendikası ihtimalleri üzerinde durmakla beraber kesin bir cevap verilememektedir. Olaylara dair tek gerçek ise, yakın tarihimizde yaşanan olayların herkes tarafından üzüntüyle hatırlandığı, tarihimizde “acı bir sayfa” olarak kaldığı ve özellikle İstanbul için geri dönülmez değişimlere yol açtığıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar Türk-Yunan ilişkileri farklı dönemlerde farklı boyutlarda ilerlemiştir. Çalışmamız ekseninde bakıldığında ise Türk-Yunan ilişkileri 1955 Kıbrıs olayları ekseninde kötüleşmiştir. Kıbrıs'ta yaşayan Türkler ve Rumlar arasında yaşananlar ve Türkleri hedef alan terör olaylarına dair haberler dönem gazetelerinde geniş yer almıştır. Tüm bu olaylar İngiltere'nin ev sahipliğinde Kıbrıs'ın geleceği konusunda Türkiye ve Yunanistan'ın tezlerini ileri süreceği Londra Konferansı'nın düzenlenmesine neden olmuştur. 29 Ağustos 1955 tarihinde başlayan konferans, 6-7 Eylül Olayları'nın yaşanmasıyla yarıda kalmıştır.

“6-7 Eylül Olayları Işığında Türk Basınında Yunan İmgesi” isimli çalışmamız için arşiv taraması yapılan gazetelerin Ağustos 1955 dönemine bakıldığında, gündemin yoğun bir biçimde Kıbrıs'taki olaylarla dolu olduğu görülmektedir. Gazeteler, milliyetçi duygularla Kıbrıs'ta yaşanan her bir olayı aktarmıştır. Bu durum toplumda da Kıbrıs'a dair önemli bir hassasiyete sebep olmuştur. Ancak bu hassasiyet bazı noktalarda Kıbrıslı Rumlarla Türkiye'de yaşayan Rumların “aynı” olduğu algısına neden olmuş ve bu durum da Türkiye'deki Rum azınlığa yönelik olumsuz tavır ve hislerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu noktada ise basının rolü oldukça etkilidir. Gazetelerde ulusal bir tepki olarak Kıbrıs konusuna dikkat çekilmiş ancak belli konularda Rum azınlığın varlığı göz ardı edilerek olumsuz bir hava yaratılmıştır. Kıbrıs sorununu Türk kamuoyuna mal eden ve ulusal bir dava haline gelmesine en büyük desteği veren Hürriyet Gazetesi olmuştur. Kıbrıs konulu haberleri ile kamuoyunu etkileyen gazetenin satışları artmıştır. Özellikle Türk

gençliğinin Kıbrıs konusuna kayıtsız kalmamasında etkili olmuştur. Bu dönemde Kıbrıslı Türklerin haklarını savunmak amacıyla Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde şubeler de açan Kıbrıs Türktür Cemiyeti kurulmuştur. Dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, "Türkiye'nin Kıbrıs'a ilişkin bir sorunu yoktur" diyerek Türk hükümetinin tutumunu ortaya koymuştur. Ancak 1950'li yılların ilk yarısının sonlarına doğru, Türkiye bir Kıbrıs sorunu olduğunu kabul etmiştir. Bu noktada da Türk Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği'nin düzenlediği ortak mitinglerle toplumun dikkati bu konuya çekilmiştir.

6-7 Eylül Olayları öncesinde siyasi alanda yaşananlar toplumsal yapıyı da etkilemiştir. İstanbul'da satışı yapılan bazı Yunan gazetelerinin yakılması ve Türk gençlerinin kanlarıyla çizdikleri Kıbrıs haritası gibi olaylar dönem gazetelerinde yer almıştır. Bununla beraber İstanbul'da yayımlanan Rumca Apoyevmatini Gazetesi hakkında "Atina ağzıyla yazı yazmak" ve Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın yanında yer almak gibi iddialar da gündeme gelmiştir. Bununla beraber İstanbul'da yayımlanan Rumca gazeteler genel olarak Kıbrıs konusunda sessiz kalmak ya da Yunanistan yanında saf tutmakla itham edilmiştir. Rumca konuşan iki Rum'un otobüsten indirilmesi ya da ada vapurunda Rumca şarkı söyleyen Rumların susturulması da olaylar öncesi toplumsal hayattaki atmosferi göstermektedir.

Siyasi ve toplumsal olaylarla beraber 6-7 Eylül Olayları'nın yaşanmasına en büyük etken, Selanik'te yaşanan bomba olayının İstanbul Ekspres Gazetesi tarafından "Atamızın evi bomba ile hasara uğradı" manşetiyle verilmesi olmuştur. 6 Eylül 1955 tarihinde 2. baskısını yapan gazete, manşet haberde "Sabaha karşı vuku bulan bu menfur hadise infial uyandırdı" ve "Yunan sansürü haberi hayli zaman gizli tuttu" gibi bilgilere yer vermiştir. Haber öncelikle devlet radyosunda, "Selanik'te Aziz Atatürk'ün doğduğu ev ile Türk Konsoloslugu binasında bahçede saat gece yarısını dört geçe bir bomba patlamış ve bu infilak neticesinde Aziz Atatürk'ün doğduğu evin pencereleriyle Konsoloshanenin camları hasara uğramıştır. İnfilak esnasında insanca zayıt olmamıştı" şeklinde verilmiştir. Ancak haberin İstanbul Ekspres Gazetesi'nde daha sert bir şekilde verilmesi insanların sokaklara dökülerek protesto yapmalarına neden olmuştur. Kıbrıs sorunu ardından Selanik'te yaşanan bomba olayı, halkın milliyetçi duygularını fazlasıyla kabartmıştır. İstiklal

Caddesi'nde başlayan gösteriler kısa zamanda yağmalamaya dönüşürken Rumlar doğrudan hedef olarak kabul edilmiştir. Rumların ağırlıklı olarak yaşadığı bölgelerdeki evler ve işyerleri yağmalanırken Ermeni ve Yahudi gibi diğer azınlık mensupları da olaylardan etkilenmiştir. Yıllardır bir arada yaşayan, komşuluk ya da iş ortaklığı yapan insanların aniden “düşman” statüsüne sokulması ise yaşanan akıl tutulmasının en acı örneğidir.

6-7 Eylül Olayları'ndan sonra 1955 Eylül ayına ait gazetelerde Ortadoğu Paktı gibi dış siyasetle ilgili konular yer almıştır. Olaylarla ilgili olarak ise, yardım haberleri ile Örfi İdare Tebliğleri'ne geniş yer verilmiştir. Olaylar sonrasında özellikle 1955 Ekim ayına ait haberlerde Rum vatandaşlar ve olaylarla ilgili haberlere rastlanmamıştır. Bu duruma 10 Eylül 1955 günü Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz'un Harbiye'deki Sıkıyönetim Komutanlığı'nda tüm gazetelerin yazı işleri müdürlerinin katıldığı toplantıda basına getirdiği sansürün neden olduğu görülmektedir. Toplantıda Aknoz, Meclis'te halkı heyecanlandıracak müzakereler, hükümetin çalışmalarını etkileyecek yazılar, Sıkıyönetim çalışmalarıyla ilgili haberler, darlık, kıtlık ve yokluk haberleri, 6-7 Eylül olaylarını komünistlerden başkasının yaptığı yolundaki yazı ve yorumlarla, olaylara dair resim ve haberler gibi belli konularda basına sansür getirmiş ve bu uyarılara uyulmadığı takdirde gazetelerin “kapatılacağını” açıkça bildirmiştir. Gazetelerin olaylar sonrasındaki süreçte 6-7 Eylül Olayları hiç yaşanmamış ya da olaylar sonrasında toplum çok hızlı bir şekilde normale dönmüş gibi bir izlenim vermesi, getirilen sansürün sonucu olarak değerlendirilebilir.

6-7 Eylül Olayları sonrasında basına getirilen sansür sonucunda bazı gazetelere belirli sürelerde yayın yasağı da getirilmiştir. 19 Eylül 1955 tarihli sayısında “Çetin Bir İmtihan” başlıklı yazının Örfi İdare Komutanlığı'nın yasağına karşı olması nedeniyle Ulus gazetesi süresiz olarak kapatılmıştır. Hürriyet ve Tercüman gazeteleri ise “Çetin Bir İmtihan” başlıklı yazıyı alıntılıyarak sayfalarında kullandıkları için 15 gün süreyle yayın yasağı almıştır. Her Gün Gazetesi ise “Amerika'nın Bir Tavsiyesi” başlıklı yazısı ile Örfi İdare Komutanlığı yasağını çiğnemiş sayılmış ve 15 gün süreyle yayını durdurulmuştur. 16 Eylül 1955 tarihinde İzmir'de yayınlanan Sabah Postası Gazetesi hakkında İzmir Örfi İdare Kumandanlığı

tarafından kapatılma kararı verildiği aktarılmıştır. Ancak 19 Eylül 1955 tarihinde gazetenin yeniden neşriyat yapmasına izin verilmiştir. 15 Ekim 1955 tarihinde Ulus, Medeniyet, Delil ve Elefterifoni gazetelerinin neşrinin serbest bırakıldığı Örfi İdare Tebliği ile açıklanmıştır. Ulus Gazetesi, 25 Ekim 1955 tarihli sayısında yer alan “Türk ordusu ancak vatanının hizmetindedir” yazısı, 26 Ekim 1955 tarihli Zafer Gazetesi ise “Şimdi de orduyu tahrik ediyorlar” başlıklı yazısı nedeniyle süresiz olarak kapatılmıştır. Örfi İdare Tebliği’nde gazetelerin kapatılma gerekçeleri, orduyu iç politika konusu olarak ele almaları şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca iki gazetenin sahip ve sorumlu müdürlerinin başka bir isim altında Türkiye içinde gazete çıkaramayacakları belirtilmiştir. 9 Eylül 1955 tarihinde ise Kıbrıs Türktür Cemiyeti’nin kapatıldığı Örfi İdare Tebliği ile duyurulmuştur.

6-7 Eylül Olayları’nın ardından Rum nüfusunda azalmalar da başlamıştır. Güvensizlik hissine kapılan bazı Rumlar İstanbul’dan Yunanistan’a gitmiştir. Ancak İstanbul’da yaşayan Rum nüfusunun azalmasına neden olan asıl olay 1964 Göçü olmuştur. 1930 yılında Yunanistan’la imzalanmış olan İskân, Ticaret ve Gemi Ulaşımı Antlaşması’nın Türkiye tarafından 16 Mart 1964’te tek taraflı olarak feshedilmesi Rumların büyük bir göç dalgası halinde ülkeyi terk etmesine neden olmuştur. Yunanistan pasaportuna sahip İstanbullu Rumların üçte biri ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Türk pasaportuna sahip Rumlar ise Yunanistan vatandaşı olanlarla akraba oldukları için İstanbul’dan göç etmişlerdir. Göç sonrası tabloya bakıldığında, Ekim 1964’e kadar yaklaşık 30.000 Türk pasaportlu Rum’un ülkeden göç ettiği, 1960 yılında sayısı yaklaşık 100.000 olan Rum-Ortodoks nüfusun, 1978’de yaklaşık 7.000’e kadar düştüğü görülmüştür. Demografik değişim toplumsal hayatta da önemli değişikliklere sebep olmuştur. Rumların yaşadığı bölgelerden ayrılmasıyla özellikle Beyoğlu, Tarlabası gibi bölgelere Anadolu’nun farklı kesimlerinden göçler başlamıştır. Yaşanan iç göç dalgası, İstanbul’a gelerek hayata tutunmaya çalışan insanlar için de oldukça zor olmuştur. Ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel nedenlerle yapılan iç göç, İstanbul gibi büyük şehirlerde hızlı ve çarpık kentleşme, çevre sorunları, konut sorunu ve gecekondulaşma, işgücü ve istihdam yapısındaki değişim, kentlileşme ve bütünleşme sorunu ve sosyal yapıda değişimlere neden olmuştur. Mimari anlamında ise Rum nüfustan geriye Fener’deki Patrikhane binası

ve Kırmızı Okul (Fener Rum Lisesi), Beyoğlu'ndaki Zapyon ve Zoğrafyon liseleri, Büyükada Yetimhanesi, Heybeliada Ruhban Okulu, 90 adet kilise, birçok ayazma ve manastır kalmıştır. Rum nüfusun yaşadığı 6-7 Eylül Olayları ve 1964 Göçü'ne dair hatıralar görsel kültürde de karşımıza çıkmaktadır. Türk-Yunan ortak yapımı Politiki Kuzina ve Güz Sancısı gibi konusu tarihi olaylara dayanan filmler, bir bakıma o günlerin acı hatırasını silmek ve bu gibi olayların yeniden yaşanmaması umuduyla seyircileriyle buluşmuştur.

Tüm bu yaşananların ardından Türk Basınında “Yunan” imgesinin zaman zaman değişmekle beraber genel olarak olumsuz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasında ilişkilerin iyi olduğu dönemlerde “komşu” olarak adlandırılan Yunan kelimesi, Yunanistan ile yaşanan farklı kriz dönemlerinde “düşman” anlamında verilmiştir. 6-7 Eylül Olayları özelinde baktığımızda ise, olaylar öncesinde yaşanan Kıbrıs sorunu ya da Selanik'teki bomba olayı süreçlerinde Yunan kelimesi olumsuz anlamda kullanılmıştır. Bu süreçte, basının İstanbul'da yaşayan Rumları doğrudan hedef almasa da Kıbrıslı Rumlar ya da Yunanlar hakkındaki söylemleri İstanbul'da yaşayan Rumları etkilemiştir. Ne yazık ki bu durum toplumda da “hepsi aynı” algısına sebep olmuştur. Nihayetinde ise yıllar boyunca beraber yaşayan insanların siyasi sebeplerle bu yaşam birliğini bir anda bozabilmeleri ya da her duyduklarına inanmalarının sonuçlarının çok büyük olaylara neden olduğunu görmekteyiz. Bilgi alma hakkına sahip olan tüm bireylerin bu hakkı doğru kaynaklardan öğrenerek sağduyu ile değerlendirmeleri gerektiğinin önemi açıktır. Gelişen teknoloji ve haber kaynaklarının artması ile günümüz dünyasında haberlerin doğruluğunu daha fazla sorgulamamız ve araştırmamız gerekmektedir. En önemlisi, geçmişte yaşananlardan ders almak ve tekrarlarının yaşanmamasını sağlamak adına bu her bireyin üzerine düşen insani bir görevdir.

KAYNAKÇA

- Akgönül, S.: 2012 **Türkiye Rumları Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci**, (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Akkaya, A. Y.: 2010 “Demokrat Parti’nin Azınlık Politikası (1950-1960)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş, M.: 2015 “Basının Gündeminde 6-7 Eylül Olayları: Hürriyet ve İstanbul Ekspres Üzerine Bir İçerik Analizi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alper, S., Uygun, B.: 2013 “Yitirdiklerimizi Unutturmamak, Ders Çıkartmak İçin 6-7 Eylül Olayları”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, 2013/2, 36-45.
- Anastassiadou, M.: 2012 **İstanbul Rumlarının Kültürel Varlığı: Değerlenme ve Gelişme Tahayyülleri, İstanbul Rumları bugün ve yarın (199-206)**. (A. Ozil, Çev.) İstanbul: İstos Yayın.
- Ayaz, E.: 2015 “6-7 Eylül Olaylarının Türk Gazetelerindeki Yansımaları”, **International Anatolia Academic Online Journal IAAOJ, Social Science**, 2(2), 82-92.
- Aydın, S.: 2015 “Türk Basınında Bir İçerik Analizi Çalışması: Ermenek Faciası Haberleri”, **Aydın / E-Journal of Intermedia**, 2(1), 265-280.
- Babaoğlu, R.: 2012a “6/7 Eylül 1955 Olaylarının Türkiye Rumları Üzerindeki Etkileri (1955 -1959)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

- Babaoğlu, R.: 2012b “Türkiye Rum Cemaati ve 6/7 Eylül 1955 Olayları”, **International Journal of History**, 4(4), 15-34.
- Babaoğlu, R.: 2013 “6/7 Eylül 1955 Olayları’nın Muhtemel Failleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, 6(2), 1349-1371.
- Bostan, H.: 2017 “Türkiye’de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Coğrafya Dergisi, Journal of Geography**, 35, 1-16.
- Çakır, S.: 2011 “Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 23, 209-222.
- Çöker, D. O.: 2012 “Kurgulanmış Gerçekliğin Sorgulanması: Türk Toplumsal Belleğinde 6-7 Eylül Olayları”, **İletişim Araştırmaları**, 10 (1-2), 111-136.
- Demir, Ş.: 2007 “Adnan Menderes ve 6-7 Eylül Olayları”, **İstanbul Dergisi**, 12(6), 37-63.
- Ergeç, N. E.: 2005 “Amerika’nın Irak’a Müdahalesine İlişkin Televizyon Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, 51-73.
- Genç, G.: 2008 “53. Yılında 6-7 Eylül Olayları”, (Çevrimiçi) <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/251/53-yilinda-6-7-eylul-olaylari#.WQJMjojyIU>, 27.04.2017.
- Gökburun, İ.: 2017 “İstanbul’da Nüfusun Gelişimi ve İlçelere Dağılımı”, **Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi, Journal of Anatolian Cultural Research**, 1(3), 110-130.

- Gökçal, O.: 2006 “6/7 Eylül Olayları ve Türk Basını”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Gürçan, G.: 2006 “6-7 Eylül Olayları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Güven, D.: 2014 **Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Stratejileri Bağlamında 6-7 Eylül Olayları**, (6. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaymak, Ö.: 2016 “Atina’da Yaşayan İstanbullu Rumların Göç Hafızasıyla Beslenen Kimlik İnşaları”, **Contemporary Research in Economics and Social Sciences**, 1(2), 165-195.
- Kazel, G. İ.: 2017 “Görsel Kültür ile Sosyoloji Arasındaki İlişki”, **Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 1(1), 45-69.
- Keser, U.: 2012 “Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye’de 6/7 Eylül 1955 Olaylarına Kesitsel Bir Bakış”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Journal of Modern Turkish History Studies**, XII/25, 181-226.
- Özakbaş, D.: 2015 “1950 Yılı Sonrası İstanbul’da Konut Alanlarının Oluşumu ve Sorunları”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, 8(XXII), 415-448.
- Özçelik, Ş.: 2013 “6/7 Eylül 1955 Olaylarında Yerel Bir Basın Örneği: “Yeni Adana” Gazetesi”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Journal of Modern Turkish History Studies**, XIII/27, 251-277.

- Perouse, J. F.: 2012 **İstanbul Rumlarının Mekansal ve Belleksel İzleri: Fatih İlçesi Örneği. İstanbul Rumları bugün ve yarın (73-82).** İstanbul: İstos Yayın.
- Sakin, S., Dokuyan, S.: 2010 **Kıbrıs ve 6-7 Eylül Olayları (Menderes ve Zorlu'nun Tarihi Sınava),** (Birinci Baskı). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Sakin, S.: 2010 "6-7 Eylül 1955 Olayları Sonrasında Türk Kamuoyunun Tutumu", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research**, 3(12), 378-386.
- Sözlü Tarih TV.: 2016 31 Ağustos Mihail Vasiliadis ile Sözlü Tarih Görüşmesi (1. Bölüm) [Video dosyası]. Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=eB519x9E7TI>
- Sözlü Tarih TV.: 2016 31 Ağustos Mihail Vasiliadis ile Sözlü Tarih Görüşmesi (2. Bölüm) [Video dosyası]. Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=1y0wXkKm0cc&t=614s>
- Şen, M.: 2014 "Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi", **Çalışma ve Toplum**, 2014/1, 231-256.
- Türk Dil Kurumu.: 2017 Terane, (Çevrimiçi). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&keli me=TERANE, 24.12.2017.
- Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları
- Vlastos, Y.: 2014 **Baba Konuşabilir Miyim?,** (İkinci Basım). İstanbul: İstos Yayın.
- Vryonis, S. Jr.: 2005 **The Mechanism of Catastrophe,** (3. Printing). New York, N.Y.: greekworks.com

- Yaşartürk, G.: 2012 **Türk Sinemasında Rumlar**, (Birinci Basım). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Yıldırım, B.: 2015 **İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Uygulama Alanları ve Aşamaları. İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle** (105-155). (B. Yıldırım, Ed.) Konya: Literatürk Akademia.
- Yücel, H.: 2016 “Varoşun Üç Hali: “İç Varoş”, “Parçalanmış Varoş” ve “Bütünleşik Varoş”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Marmara University Journal of Political Science**, 4(1), 53-84.

Gazeteler

Hürriyet Gazetesi

7 Ağustos 1955.

9 Ağustos 1955.

10 Ağustos 1955.

18 Ağustos 1955.

19 Ağustos 1955.

25 Ağustos 1955.

26 Ağustos 1955.

27 Ağustos 1955.

28 Ağustos 1955.

29 Ağustos 1955.

30 Ağustos 1955.

31 Ağustos 1955.

1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955.

3 Eylül 1955.

4 Eylül 1955.

5 Eylül 1955.

6 Eylül 1955.

7 Eylül 1955.

7 Eylül 1955 (2. Baskı).

8 Eylül 1955.

9 Eylül 1955.

10 Eylül 1955.

11 Eylül 1955.

12 Eylül 1955.

13 Eylül 1955.

14 Eylül 1955.

15 Eylül 1955.

16 Eylül 1955.

17 Eylül 1955.

18 Eylül 1955.

19 Eylül 1955.

5 Ekim 1955.

6 Ekim 1955.

7 Ekim 1955.

9 Ekim 1955.

15 Ekim 1955.

İstanbul Ekspres Gazetesi

24 Ağustos 1955.

25 Ağustos 1955.

26 Ağustos 1955.

27 Ağustos 1955.

28 Ağustos 1955.

29 Ağustos 1955.

30 Ağustos 1955.

31 Ağustos 1955.

1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955.

3 Eylül 1955.

4 Eylül 1955.

5 Eylül 1955.

6 Eylül 1955.

6 Eylül 1955 (2. Baskı).

7 Eylül 1955.

8 Eylül 1955.

8 Eylül 1955 (2. Baskı).

9 Eylül 1955.

10 Eylül 1955.

11 Eylül 1955.

12 Eylül 1955.

13 Eylül 1955.

14 Eylül 1955.

15 Eylül 1955.

16 Eylül 1955.

18 Eylül 1955.

20 Eylül 1955.

21 Eylül 1955.

22 Eylül 1955.

24 Eylül 1955.

25 Eylül 1955.

27 Eylül 1955.

22 Ekim 1955.

25 Ekim 1955.

Vatan Gazetesi

18 Ağustos 1955.

19 Ağustos 1955.

20 Ağustos 1955.

21 Ağustos 1955.

22 Ağustos 1955.

23 Ağustos 1955.

24 Ağustos 1955.

25 Ağustos 1955.

26 Ağustos 1955.

27 Ağustos 1955.

28 Ağustos 1955.

29 Ağustos 1955.

30 Ağustos 1955.

31 Ağustos 1955.

1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955.

3 Eylül 1955.

4 Eylül 1955.

5 Eylül 1955.

6 Eylül 1955.

7 Eylül 1955.

8 Eylül 1955.

9 Eylül 1955.

10 Eylül 1955.

11 Eylül 1955.

12 Eylül 1955.

13 Eylül 1955.

14 Eylül 1955.

15 Eylül 1955.

16 Eylül 1955.

17 Eylül 1955.

20 Eylül 1955.

21 Eylül 1955.

22 Eylül 1955.

23 Eylül 1955.

24 Eylül 1955.

25 Eylül 1955.

27 Eylül 1955.

29 Eylül 1955.

1 Ekim 1955.

2 Ekim 1955.

6 Ekim 1955.

15 Ekim 1955.

22 Ekim 1955.

25 Ekim 1955.

28 Ekim 1955.

Akşam Gazetesi

17 Ağustos, 1955.

19 Ağustos, 1955.

25 Ağustos, 1955.

26 Ağustos, 1955.

27 Ağustos, 1955.

28 Ağustos, 1955.

29 Ağustos, 1955.

30 Ağustos, 1955.

31 Ağustos, 1955.

1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955.

3 Eylül 1955.

4 Eylül 1955.

5 Eylül 1955.

6 Eylül 1955.

7 Eylül 1955.

8 Eylül 1955.

8 Eylül 1955. (2. Baskı)

9 Eylül 1955.

10 Eylül 1955.

11 Eylül 1955.

12 Eylül 1955.

13 Eylül 1955.

14 Eylül 1955.

15 Eylül 1955.

16 Eylül 1955.

17 Eylül 1955.

18 Eylül 1955.

20 Eylül 1955.

21 Eylül 1955.

22 Eylül 1955.

23 Eylül 1955.

25 Eylül 1955.

27 Eylül 1955.

30 Eylül 1955.

1 Ekim 1955.

4 Ekim 1955.

5 Ekim 1955.

6 Ekim 1955.

8 Ekim 1955.

12 Ekim 1955.

22 Ekim 1955.

25 Ekim 1955.

28 Ekim 1955.

Zafer Gazetesi

25 Ağustos, 1955.

26 Ağustos, 1955.

27 Ağustos, 1955.

28 Ağustos, 1955.

29 Ağustos, 1955.

30 Ağustos, 1955.

31 Ağustos, 1955.

1 Eylül 1955.

2 Eylül 1955.

3 Eylül 1955.

4 Eylül 1955.

5 Eylül 1955.

6 Eylül 1955.

7 Eylül 1955.

7 Eylül 1955 (2. Baskı).

8 Eylül 1955.

9 Eylül 1955.

10 Eylül 1955.

11 Eylül 1955.

12 Eylül 1955.

13 Eylül 1955.

14 Eylül 1955.

16 Eylül 1955.

20 Eylül 1955.

21 Eylül 1955.

1 Ekim 1955.

23 Ekim 1955.

25 Ekim 1955.

EKLER

Ek 1. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 2. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 3. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 4. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 5. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 6. Vatan Gazetesi, 7 Eylül 1955, s. 8.

Ek 7. İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955.

Ek 8. İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955.

Ek 9. İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955.

Ek 10. İstanbul Ekspres, 7 Eylül 1955.

Ek 11. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

Ek 12. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

Ek 13. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

Sabaha kadar vazife başında kalan askeri birliklerden biri

Ek 14. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

Nümayişçileri bastırmakla görevli askeri kuvvetlerden bir tank birliği

Ek 15. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

Ek 16. Akşam, 7 Eylül 1955, s.8.

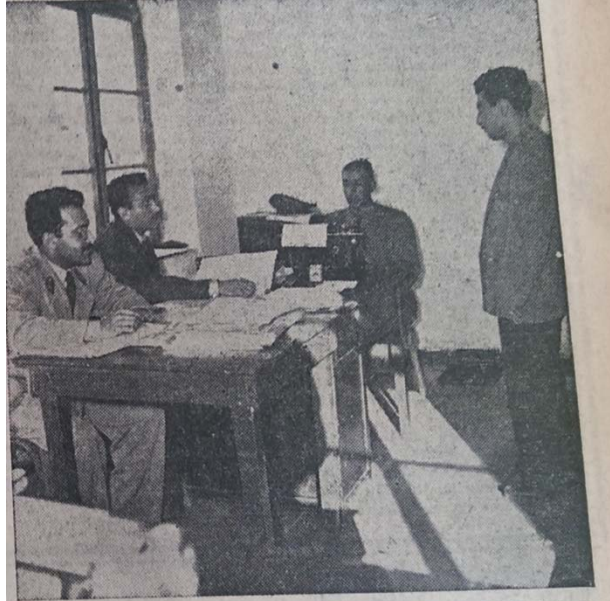
Ek 17. Hürriyet, 8 Eylül 1955, s.1.

Ek 18. Hürriyet, 10 Eylül 1955, s.1.

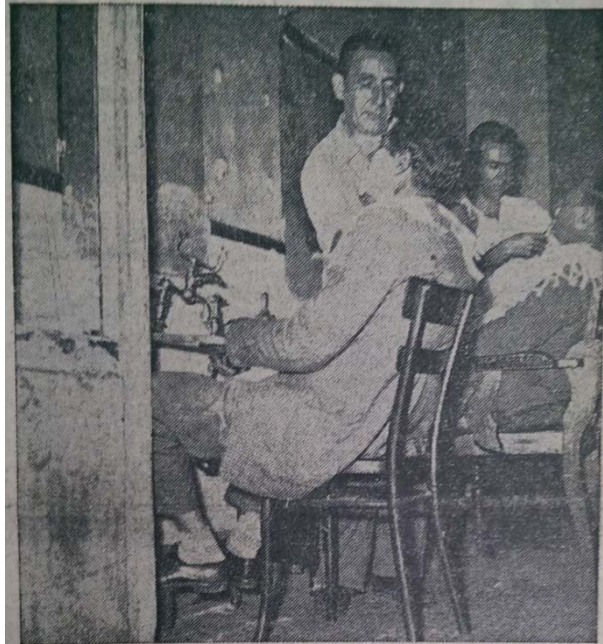

Ek 19. Hürriyet, 10 Eylül 1955, s.1.

Solda: 6 Eylül hâdiselerinde suçlu görülenler Pertevniyal Lisesinde kurulan Örfi İdare Mahkemesine sıkı bir polis kordonu altında getirilirken — Üstte: Selimiye kıışlasında faaliyete geçen Örfi İdare Mahkemesine verilen sanıklardan biri, iki askeri savcı tarafından sorguya çekiliyor. (Foto: Hürriyet - A.B.)

Ek 20. Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1.

Yıkılan dükkânlarda normal çalışmaya dönüş: Koltukları, aynaları, lavaboları parçalanmış bir berber dükkânında müşteriler alelade işkemlelere oturmuş oldukları halde traş oluyorlar (Foto: Hürriyet-A.B.)

Ek 21. Hürriyet, 11 Eylül 1955, s. 1.

Ek 22. Hürriyet, 16 Eylül 1955, s. 1.

Ek 23. İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955, 2. Baskı, s.1.

Ek 24. İstanbul Ekspres, 10 Eylül 1955, s.1.

Ek 25. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1.

Ek 26. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955, s.1.

Ordu şehrin sükün ve emniyeti korumak vazifesini fazlasıyla yapıyor. 23 den sonra 100 metrede bir, hattâ daha sık, veskanını temizliyor. Arkasından teşekkür edilerek, özür dilenir. Bu Mehmetçiğin efendiliğidir. Resimde bir devriye kolu görülmüyor.

Ek 28. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955.

Son hadiseler dolayısıyla İstanbul sokakları çöpten geçilmez bir hale gelmiştir. Sabaha kadar çalışan temizlik ekipleri işin çoğunu atlattırmışlardır. Kadıköy çöpcüleri takviye olarak İstanbul'a yol almışlardır. Yeni takviye kuvvetini resimde görüyoruz.

Saat 23'ü neredeyse çalacak. Vatandaşlarımız büyük bir telaşla evlerine gitmek üzere adeta kaldırımları koşarak geçiyorlar. İşte bir aile evlerine gelmiş olmanın sevinci içinde son bir hamle daha yapıyorlar.

Ek 29. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955.

Ek 30. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955.

Ek 31. İstanbul Ekspres, 11 Eylül 1955.

Ek 32. İstanbul Ekspres, 12 Eylül 1955, s.1.

Ek 33. İstanbul Ekspres, 13 Eylül 1955, s.1.

Caddelerden geçen tanklar ve kenarlarda bekliyen polis arabaları

Ek 34. Vatan, 8 Eylül 1955.

Şehrin birçok semti çalışma saatleri dışında resimde görüldüğü gibi tenhaydı. Arnavutköyde bir manga nöbet teslim almağa gidiyor

Ek 35. Vatan, 9 Eylül 1955, s.1.

Ek 36. Vatan, 10 Eylül 1955, s.1.

Ek 37. Vatan, 13 Eylül 1955, s.1.

Ek 38. Akşam, 10 Eylül 1955, s.1.

Dün yakalanan çapulcular Emniyet Müdürlüğünde

Ek 39. Akşam, 10 Eylül 1955, s.1.

Nümayişçilerin Beyoğlunda yaptıkları tahribatı gösteren bir resmi, (İstanbul'daki nümayişler sırasında alınmış olan diğer resimleri son sahifemizde bulacaksınız)

Ek 40. Zafer, 8 Eylül 1955, s.1.

Evvelki gece İstanbul'da cereyan eden müessif hadiselerden muhtelif resimler

Resimler

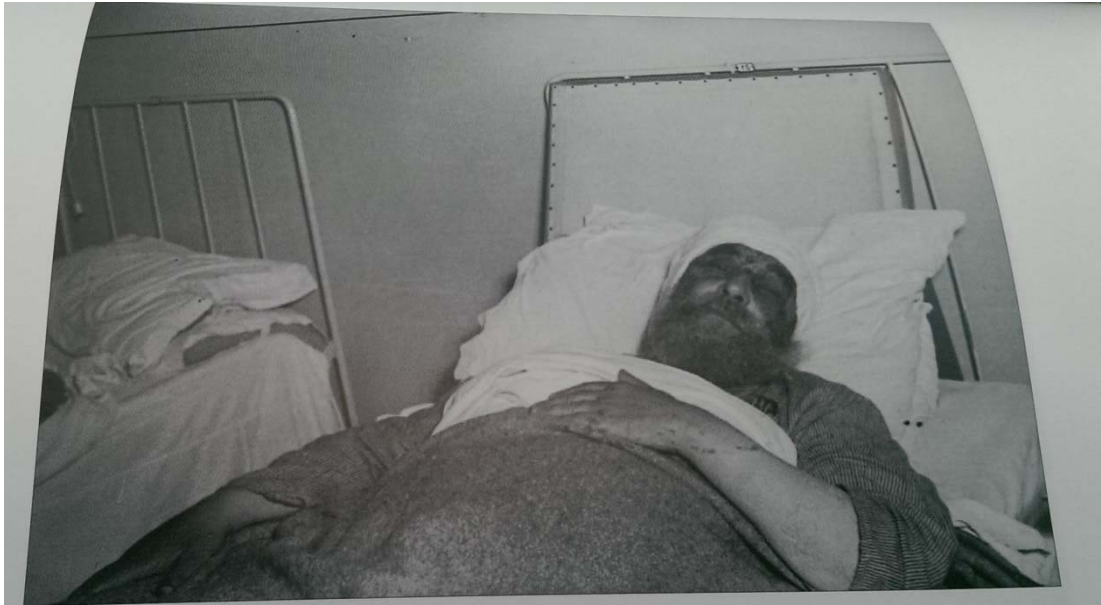
Yukarıda üst sırada solda, nümayişçiler ellerinde demirler olduğu halde bir otomobilin parçalarını taşıyorlar. Sağda, emniyet kuvvetleri ve askeri birlikler İstanbul sokaklarında, alınan sıkı tedbirler gereğince devriye geziyorlar. Orta sırada solda: Emniyeti temine memur askeri birliklere mensup iki er, tahrip edilen mağazalardan birinin önünde nöbet bekliyorlar. Ortada: Tahrip edilerek caddelere atılmış kumaş, corap, kravat vs. Sağda: Nümayişçiler tarafından tahrip edilen yerlerden biri. Alt sırada sağda: İstanbul sokaklarında devriye gezen zırhlı birliklere mensup tanklardan birinin gece alınmış resmi. Solda: Nümayişçilerin dükkanlarda tahrip ederek caddeye atmış oldukları manifatura eşyası, tersine çevrilmiş bir otomobil ve nöbet bekleyen bir asker.

38. Burned and destroyed lobby and ceremonial hall of the Zappeion school for girls, Taksim (© Dêmêtrios Kaloumenos).

Ek 42. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

47. Bishop Gerasimos of Pamphilos, abbot of the Zoodochos Pege monastery, lies in a hospital of Balıklı after being beaten during the pogrom (© Dêmétrios Kaloumenos).

Ek 43. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

57. Panagia Altı Mermer, bell thrown from belfry (© Dêmétrios Kaloumenos).

Ek 44. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

64. Damaged altar, chandelier, and icons, with evidence of arson, Zoodochos Pege, Balıklı
(© Dēmētrios Kaloumenos).

Ek 45. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

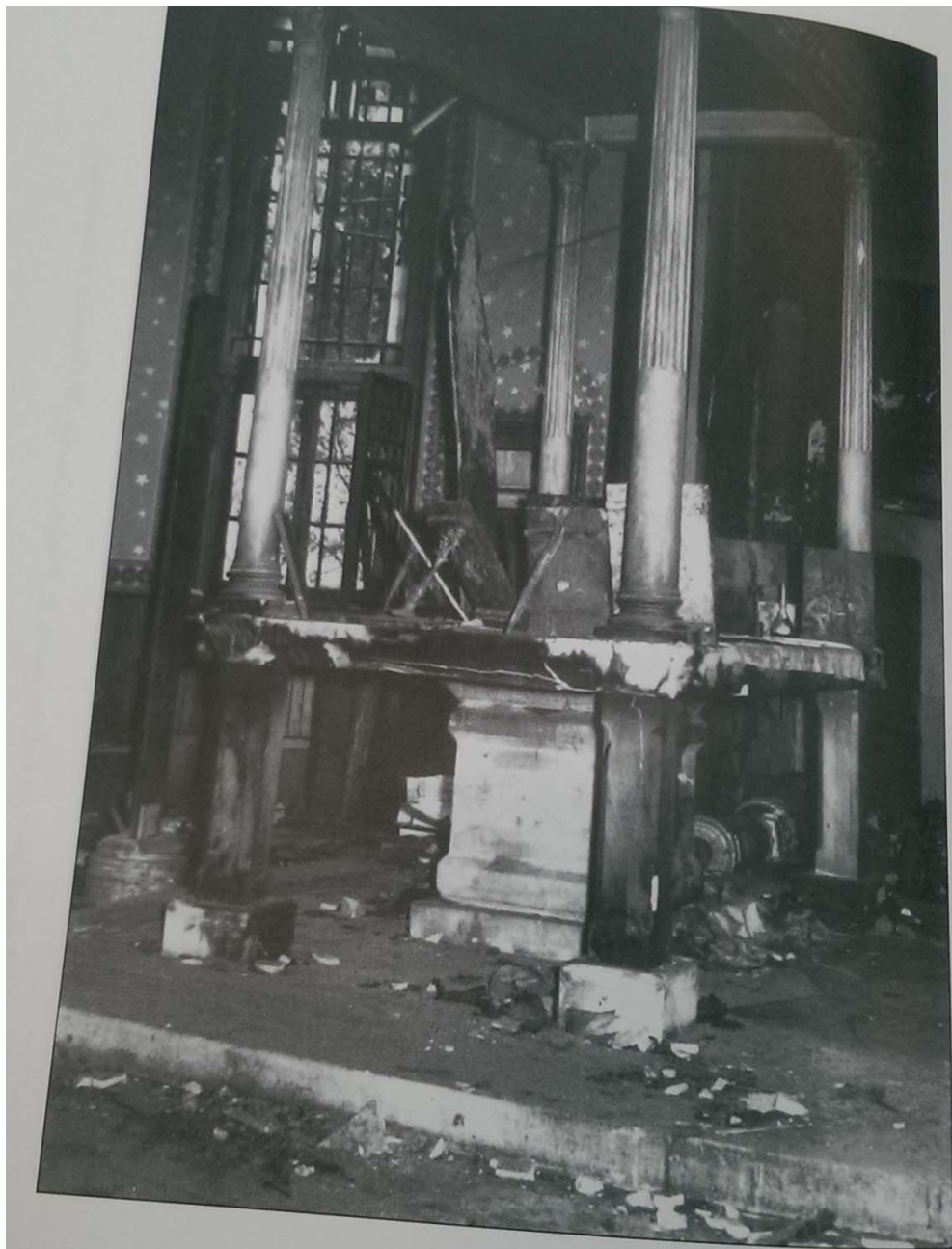
74. Desecration of Crucifixion and figure of the Virgin, St. Kyriake, Kumkapı (© Dēmētrios Kaloumenos).

Ek 46. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

68. *Icons removed from iconostasis and damaged. St. Nicholas, Topkapı*
(© Dêmétrios Kaloumenos).

Ek 47. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*

70. Burned altar, Holy Trinity, Taksim (© Dêmétrios Kaloumenos).

Ek 48. Vryonis, S. Jr. (2005). *The Mechanism of Catastrophe.*